

**НЕВІДОМІ
СТОРІНКИ
ІСТОРІЇ
УКРАЇНИ**

**ORIHIV
IN
1932**

DOCUMENTS AND RELEASES

**ДНІПРОПЕТРОВСЬК
2010**

Запорізьке відділення інституту історії України НАН України
інститут української археографії та джерелознавства
ім. М.С. Грушевського НАН України – Запорізьке відділення
Державний архів Запорізької області
Міжнародна громадська організація «Інститут україністики»

ОРІХІВСЬКА СПРАВА

1932

ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ

ДНІПРОПЕТРОВСЬК
ІМА-ПРЕС
2010

ББК ТЗ(4Укр)61-45
О 65

О 65   **Оріхівська справа. 1932.** Документи і матеріали. — Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2010. — 312 с.
ISBN 978-966-331-316-0

Пропонована збірка документів і матеріалів висвітлює процеси, які відбувалися на Оріхівщині (Запорізька область) напередодні та в роки голодомору 1932 — 1933 років. Документи державного та партійного керівництва, статті та кореспонденції центральних та місцевих газет, різноманітні архівні матеріали дають можливість визначити причини, трагічну ходу та наслідки голодомору.

Видання призначене для широкого кола читачів, які цікавляться історією українського народу.

ББК ТЗ(4Укр)61-45
О 65

Упорядник, автор вступної статті, приміток, списку скорочень, іменного та географічного показників
Віктор ТКАЧЕНКО.

ISBN 978-966-331-316-0

© Ткаченко В., 2010

З М І С Т

КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ ТА ГОЛОДОМОР 1932 — 1933 РОКІВ НА ОРІХІВЩИНІ	16
--	-----------

РОЗДІЛ 1.

«...НЕМЕДЛЯ АРЕСТОВАТЬ И НАГРАДИТЬ ИХ ПО ЗАСЛУГАМ...»

№ 1	
З повідомлення інформаційного бюлетеня Запорізького окружного комітету КП(б)У про незадоволення серед селян.	25
№ 2	
Постанова Ради Народних комісарів СРСР «Про ознаки куркульських господарств, у яких повинен застосовуватися Кодекс законів про працю».	27
№ 3	
Постанова Ради Народних комісарів УСРР «Про ознаки куркульських господарств, до яких належить застосовувати Кодекс законів про працю».	29
№ 4	
З повідомлення інформаційного бюлетеня Запорізького окружного партійного комітету КП(б)У «Про хід ліквідації куркульства як класу»	31
№ 5	
Із спеціального інформаційного звіту Запорізького окружного комітету КП(б)У «Про перебіг підготовки весняної сільськогосподарської виробничої кампанії»	35
№ 6	
Заява селянина Й. Й. Безпалька до ВУЦВКу проти рішення Орхівської селищної ради про його висилку на Соловки як сина куркуля	37
№ 7	
З протоколу районних партійних зборів Орхівської організації КП(б)У про стан колективізації в районі	38
№ 8	
Із спеціального інформаційного бюлетеню Запорізького окружного комітету КП(б)У «Про хід хлібозаготівель»	41
№ 9	
Відомості інформаційної групи Народного комісаріату земельних справ	

УСРР, складені за повідомленнями газет, про незадовільний хід осінньої сільськогосподарської кампанії станом на 15 жовтня 1930 р.	44
№ 10	
Відомості інформаційної групи Народного комісаріату земельних справ УСРР про тяжкі умови утримання та загибель худоби в селах	45
№ 11	
З огляду Українського колгоспного центру про хлібозаготівлі у 1931 р. ..	46
№ 12	
Кореспонденція газети «Комуніст» про виконання січневого 1932 р. плану хлібозаготівель	47
№ 13	
Повідомлення газети «Комуніст» про забезпечення сіл Дніпропетровської області промисловими товарами	48
№ 14	
З доповіді Українського колгоспного центру на республіканській радіонаradі про виконання плану хлібозаготівель з урожаю 1931 р. .	48
Матеріали газети «Комуніст» про потурання куркулям під час виконання плану хлібозаготівель в Оріхівському районі	49
№ 15	
Витяг з інформаційного зведення Українського колгоспного центру про приховування врожаю під час хлібозаготівлі у колгоспному секторі України	52
№ 16	
Повідомлення газети «Комуніст» про притягнення до судової відповідальності голову Новоданилівської сільради	53
№ 17	
Кореспонденція газети «Комуніст» про скиртування в артілі ім. Сталіна Комишуваської сільради	54
№ 17	
Повідомлення спеціального кореспондента газети «Комуніст» про підготовку до прийому хліба	55
№ 18	
Інформація бригади газет «Комуніст» та «Зоря» про хід скиртування в Оріхівському районі	56
№ 19	
Кореспонденція газети «Комуніст» про факти неорганізованості під час збирання врожаю	57
№ 20	
Із довідки Народного комісаріату земельних справ УСРР за матеріалами місцевої преси про втрати врожаю та невихід колгоспників на жнива	58

№ 21	
Постанова ЦВК та РНК СРСР «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів та кооперації й зміцнення громадської (соціалістичної) власності»	59
№ 22	
Інформація газети про прийняття планів хлібозаготівель	61
№ 23	
Лист колгоспника Я.Стоячко до газети «Комуніст»	61
№ 24	
3 протоколу пленуму Оріхівського районного комітету КП(б)У і районної контрольної комісії з питань незадовільної організації хлібозаготівель	63
№ 25	
Інформація газети «За соціалістичну перебудову» про новий спосіб збирання проса	64
№ 26	
Інструкція Верховного суду та ОДПУ СРСР щодо механізму застосування репресій за постановою ЦВК та РНК СРСР від 7 серпня 1932 року	65
№ 27	
Матеріали бригади кореспондентів газети «Комсомолец України» про розкрадання хліба та приписки до виконання плану хлібозаготівель	69
№ 28	
Кореспонденція газети «Комуніст» про виконання вересневого плану хлібозаготівель	71
№ 29	
Інформація газети «Червоне Запоріжжя» про засідання виїзної сесії міського народного суду в Комишувасі	72
№ 30	
Кореспонденція газети «Червоне Запоріжжя» про зберігання хліба на приймальних пунктах	73
№ 31	
Кореспонденція газети «Комуніст» про заготівлю сіна в Оріхівському районі для пологівського каолінового заводу	74
№ 32	
Інформаційний лист Народного комісаріату юстиції УСРР ЦК КП(б)У про знуцання над селянами під час хлібозаготівель та про притягнення винних у цьому до відповідальності	76
№ 33	
3 постанови Дніпропетровського обласного комітету КП(б)У про керівників Оріхівського району	77

№ 34	
Матеріали бригади кореспондентів газети «Червоне Запоріжжя» про зяблеву оранку в Комишувасі та Юльівці	78
№ 35	
Телеграма М. Хатаєвича та В. Молотова до секретарів обласних комітетів КП(б)У з вимогою судових репресій до членів правлінь колгоспів	79
№ 36	
Лист ЦК КП(б)У до обкомів, міськкомів та райкомів з вимогами посилити репресивні заходи при проведенні хлібозаготівлі	80
№ 37	
3 постанови Президії Дніпропетровського обласного виконавчого комітету про заходи щодо посилення надходження мірчука	82
№ 38	
3 постанови Президії Дніпропетровського обласного виконавчого комітету про занесення на «чорну дошку» сіл і колгоспів, які не виконали плану хлібозаготівель, і вилучення товарів з крамниць цих населених пунктів	83
№ 39	
Інформація газети «Вісті» про зникнення зерна в Оріхівському районі ..	85
№ 40	
3 постанови Президії Дніпропетровського обласного виконавчого комітету «Про перебіг зяблевої оранки по області»	86
№ 41	
Постанова ЦК і ЦКК КП(б)У про чистку рядів сільських партійних організацій	87
№ 42	
Постанова та інструкція Ради народних комісарів УСРР про боротьбу з куркульським впливом у колгоспах.	88
№ 43	
Супровідний лист та зведення голови ДПУ УСРР С. Реденса генеральному секретарю ЦК КП(б)У С. Косіору про ставлення членів партії і комсомольців на селі до хлібозаготівель	90
№ 44	
Лист начальника ТПВ ДПУ УСРР Ю. Кривця голові ДПУ УСРР С. Реденсу щодо саботажу хлібозаготівель керівниками Оріхівського району	92
№ 45	
Лист голови ДПУ УСРР С. Реденса генеральному секретарю ЦК КП(б)У С. Косіору про розслідування дій керівництва Оріхівського району стосовно зриву плану хлібозаготівель колгоспами району	93

№ 46	
Службова записка першого секретаря Дніпропетровського обкому КП(б)У В. Строганова генеральному секретарю ЦК КП(б)У С. Косіору про запізнілі дії органів ДПУ щодо розслідування фактів зниження планів хлібозаготівель по Оріхівському району	94
№ 47	
Кореспонденція газети «Червоне Запоріжжя» про хід осінньої оранки в артілі ім. Сталіна	95
№ 48	
Копії матеріалів слідства по справі саботажників хлібозаготівель в Оріхівському районі, направлені головою ДПУ С. Реденсом у таємний відділ ЦК ВКП(б)	96
№ 49	
З оперативного бюлетеню ДПУ УСРР про справи, пов'язані з викриттям антиколгоспних угруповань та хлібозагтвляями	114
№ 50	
Лист Й. Сталіна до членів та кандидатів у члени ЦК і ЦКК, секретарів обкомів, крайкомів, ЦК національних республік, секретарів райкомів і голів райвиконкомів, комуністів — членів колегії Наркомзему СРСР	115
№ 51	
Із повідомлення Дніпропетровського обкому партії ЦК КП(б)У про труднощі з виконанням плану хлібозаготівель в області та репресії проти тих осіб, які підозрювалися у його саботажі	117
№ 52	
Лист ЦК КП(б)У Центральному Комітету ВКП(б) про стан хлібозаготівель на Україні в кінці листопада — на початку грудня 1932 р.	118
№ 53	
З постанови Дніпропетровського обласного комітету КП(б)У про виключення з партії керівників Оріхівського району за саботаж хлібозаготівель	126
№ 54	
З постанови Дніпропетровського обласного прокурора про притягнення до кримінальної відповідальності колишніх керівників Оріхівського району	126
№ 55	
Директива ЦК КП(б)У секретарям обкомів партії про вжиття заходів проти куркульських і антирадянських елементів — організаторів саботажу хлібозаготівель	128
№ 56	
Витяг з протоколу об'єднаного засідання Президії Дніпропетровської обласної Контрольної комісії КП(б)У та Колегії робітничо-селянської	

інспекції «Про участь в хлібозаготовчої компанії Верхньодніпровського та Оріхівського районів»	130
№ 57	
Постанова ЦК ВКП(б) та РНК СРСР про хлібозаготівлі на Україні, Північному Кавказі та в Західній області	132
№ 58	
Витяг з протоколу допиту звинувачуваного Ордельяна Ф. Є. у зв'язку з загибеллю посівів	135
№ 59	
Постанова бюро Дніпропетровського обласного комітету КП(б)У про лист Й. Сталіна щодо Оріхівської справи	136
№ 60	
Резолюція зльоту районного активу Оріхівщини на доповідь секретаря районного комітету КП(б)У «Про стан хлібозаготівель в районі та про організований саботаж з боку районного партійного керівництва»	138
№ 61	
Із закритого листа Дніпропетровського обласного комітету КП(б)У низовим організаціям з питань хлібозаготівлі	140
№ 62	
Постанова президії Всеукраїнського центрального виконавчого комітету про позбавлення М. Паламарчука звання члена ВУЦВК	146
№ 63	
Рішення бюро Дніпропетровського обласного комітету КП(б)У «Про занесення на чорну дошку колгоспів, які злісно не виконують державного плану хлібозаготівлі»	146
№ 64	
Постанова Дніпропетровського обласного виконавчого комітету та обласного комітету КП(б)У «Про терміни остаточного виконання плану хлібозаготівель та про осіб, що відповідають за виконання річного плану хлібозаготівель по всіх культурах»	147
№ 65	
Протокол та постанова наради Оріхівського району про покарання місцевих керівників за зрив хлібопоставок	149
№ 66	
Вирок виїзної сесії Дніпропетровського обласного суду щодо так званої «Оріхівської справи»	150
№ 67	
Господарства Оріхівського району занесені на «чорну дошку» наприкінці 1932 — на початку 1933 років	162

№ 68	
3 протоколу засідання бюро Орхівського районного комітету КП(б)У про хід хлібозаготівель	163
№ 69	
Постанова засідання бюро Орхівського районного комітету КП(б)У «Про хлібозаготівлі Орхівського зернорадгоспу «Пролетар»	165
№ 70	
Постанова Орхівського районного комітету КП(б)У «Про перегляд планів хлібозаготівель по колгоспах»	167
№ 72	
Рішення Бюро Дніпропетровського обкому КП(б)У про занесення і зняття колгоспів зі списків чорної дошки	174
№ 73	
3 доповіді С.В.Косіора на пленумі ЦК КП(б)У «Підсумки хлібозаготівель і завдання КП(б)У в боротьбі за піднесення сільського господарства України»	165
№ 74	
Резолюція пленуму ЦК КП(б)У про підсумки хлібозаготівель на Україні і постанову ЦК ВКП(б) від 24 січня 1933 року	179
№ 75	
3 постанови Орхівського районного комітету КП(б)У про прикріплення керівного складу району до закритого розподільника та їдальні	180
№ 76	
Кореспонденція газети «Червоне Запоріжжя» про «шкідників» в правлінні артiлі «Новий господар» Комишувахської сільради	181
№ 77	
3 протоколу об'єднаного засідання бюро районного комітету КП(б)У та районної контрольної комісії про стан Орхівського м'ясорадгоспу ..	182
№ 78	
Із додатків до доповідної записки Дніпропетровського обласного відділу ДПУ голові ДПУ УСРР про розширення розмірів голодування в області та надання продовольчої допомоги по районах.	185
№ 79	
Зведення інформаційного сектору організаційно — інструкторського відділу ЦК КП(б)У про факти голоду в областях республіки	186
№ 80	
3 протоколу засідання бюро Орхівського районного комітету КП(б)У про поліпшення матеріально-побутових умов районного партійного активу	187
№ 81	
Постанова ЦК КП(б)У «Про хід сівби в колгоспах «Бериславському», «Червоний Перекоп», «Реконструкція», «Металіст», «Орхівський», «Сільінтерн», «Червоний Гігант»	189

№ 82	
Пропозиція засідання бюро Оріхівського районного комітету КП(б)У «Про стан в артiлі «Шевченко» Хитрiвської сiльради»	190
№ 83	
Матерiали бригади кореспондентiв газети «Правда» про стан тракторного парку Оріхівського району	192
№ 84	
З протоколу засiдання бюро Оріхівського районного комітету КП(б)У «Про ясельну кампанiю в районi»	195
№ 85	
Вiдозва районного з'їзду колгоспникiв Оріхівщини до колгоспникiв всього району	199
№ 86	
Постанова бюро Оріхівського районного комітету КП(б)У «Про випадок самосуду в м'ясорадгоспi «Гохгейм»	204
№ 87	
Постанова бюро Оріхівського районного комітету КП(б)У «Про зловживання правлiння артiлі «Вапняк»	205
№ 88	
Постанова Оріхівського районного виконавчого комітету та районного комітету КП(б)У «Про порядок авансування колгоспникiв натурою з нового врожаю»	207
№ 89	
З постанови ЦК КП(б)У «Про хiд пiдйому парiв, прополки просапних культур, ремонту сiльськогосподарських машин i пiдготовки кадрiв до збиральної кампанiї в радгоспах системи Уповнаркомрадгоспiв»	212
№ 90	
Кореспонденцiя газети «Паротяжник» про шефську допомогу Оріхівській МТС	213
№ 91	
З протоколу фракцiї Оріхівського районного виконавчого комітету про постачання номенклатурних робiтникiв	214
№ 92	
Постанова бюро Оріхівського районного комітету КП(б)У та полiтичного вiддiлу машинно-тракторної станцiї «Про дiї керiвництва колгоспу «Червоний гай» в справi авансування колгоспникiв»	216
№ 93	
З протоколу вiдкритого засiдання первинної Оріхівської комiсiї по чистцi членiв партiї	217
№ 94	
З протоколу вiдкритого засiдання Оріхівської районної комiсiї по чистцi членiв партiї	220
№ 95	
Із звiту районної комiсiї про результати чистки Оріхівської органiзацiї КП(б)У Дніпропетровської облaстi	222

№ 96	
Постанова Центрального виконавчого комітету СРСР про звільнення від покарання та зняття судимості з посадових осіб, засуджених у зв'язку із саботажем хлібозаготівель.	225
№ 97	
Матеріали комітету державної безпеки по Запорізькій області щодо реабілітації керівників Оріхівського району засуджених у грудні 1932 року за зрив хлібозаготівель.	226

РОЗДІЛ 2.

ЗАКОНОДАВЧІ ДОКУМЕНТИ ПРО ГОЛОДОМОР

№ 98	
Закон України «Про Голодомор 1932 — 1933 років в Україні»	241
№ 99	
Указ Президента України «Про заходи у зв'язку з Днем пам'яті жертв голодоморів»	244

РОЗДІЛ 3.

СПОГАДИ ОЧЕВИДЦІВ ТА ЇХНІХ НАЩАДКІВ

№ 100	
Спогади Авраменко Діани Іванівни, доньки Луценка Івана Івановича .	249
№ 101	
Розповідь Дьякової Катерини Семенівни	255
№ 102	
Розповідь Мануйло Анни Дмитрівни	258

РОЗДІЛ 4.

ДОКУМЕНТИ СВІДЧАТЬ

ФОТО І ДОКУМЕНТИ	267
ПРИМІТКИ	283
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	290
ІМЕННИЙ ПОКАЗЧИК	293
ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЗЧИК	304

ПЕРЕДМОВА

Кожна епоха трактує своє значення часу минулого, яке завжди міцно пов'язане із сьогоденням та майбутнім. Інтелектуальна еліта прагне відшукати істину, яка нерідко замулюється або ж зовсім знищується служниками ідеологічних систем.

Говорять, правда у кожного своя, істина — одна й незмінна. Тому їх збереження й утвердження завжди залишається непростим завданням сумлінних істориків, краєзнавців, патріотів-українців. Реконструювати минуле легше в уяві, а ніж піднести як ретельно вивчену й проаналізовану реальну інформацію, особливо коли це стосується прихованих владою народних опорів, виступів, протестів. Адже «незручна» прихована правда — це, насамперед, долі наших дідів, прадідів, врешті — наші долі.

Які причини вели людей до бунтівного волевиявлення, нерідко навіть трагічного самознищення? Що в основі свідомого опору селян України радянській колективізації і чому десятиліттями залишаються не зафарбованими «білі плями» буремних 20 — 30 років ХХ сторіччя?

Зрозуміло, відповіді на питання можуть бути віднайдені, якщо цього потребуватиме історична пам'ять нації та генетична пам'ять не лише про героїв, а й звичайних людей, які змушені були обирати між життям і смертю.

Копітка дослідницька діяльність багатьох наших сучасників дозволяє переосмислити і переоцінити «великі здобутки СРСР», за якими стояли трагедії Голодомору, геноциду, наслідків тоталітарної ідеології. Інспіровані партійним керівництвом резонансні справи на території сучасної Запорізької області становлять сферу досліджень авторів книги «Оріхівська справа. 1932». Це зібрані й упорядковані архівні документи, свідчення краян, які були опрацьовані співробітниками Запорізького національного універси-

тету та міжнародної громадської організації «Інститут Україніки». Крок за кроком, день за днем, відтворюється на сторінках книги те, що дозволяє українцям побачити системно ментальне явище: національний дух незнищений. Непокірне сприйняття народом дій влади, яка обрала за кару масове винищення населення голодом – це не тільки те, що дає право нащадкам пізнати істину. Історичне «врем'я люте» кличе не втратити пильності.

КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ ТА ГОЛОДОМОР 1932 – 1933 РОКІВ НА ОРІХІВЩИНІ

Двадцять століття принесло в українські землі низку болючих трагедій і злочинів — Перша і Друга світові війни, масові репресії проти власного народу, але найжахливішими були Голодомори 1921 — 1923, 1932 — 1933, 1946 — 1947 рр. Вони чорною сторінкою увійшли у життя майже кожної української сім'ї. Найбільш страждало від цього селянство. Головні етапи сталінської колективізації — створення колгоспів, розселяння та розкуркулення, примусове вилучення хліба привели село у вир самознищення. Колективізація стала політикою тотального підпорядкування селянства державі.

З другої половини 1920-х років починає запроваджуватися ідея надвисоких темпів індустріалізації. Промислове устаткування, що закуповувалося за кордоном, вимагало значної кількості валюти, яку можна було отримати за рахунок експорту сировини в тому числі і сільськогосподарської. Однією з основних статей експорту було зерно.

Шалені темпи індустріалізації, політика продрозкладки, економічні обмеження селянських господарств, низький рівень хлібозаготівельних цін, постійне корегування планів в бік збільшення та ряд інших причин позначилися на зменшенні кількості зерна для власного споживання. Основний тягар випав на південні області України. В колгоспах вилучався весь хліб, включно і на-сінневий фонд. На першому місці — державний план.

Справжньою трагедією став Голодомор 1932-1933 років. Сталін та його найближче оточення знали про трагічне становище селян, але все це розцінювалося як «безгосподарність», «куркульський саботаж», «правоухильництво» тощо. Щоб припинити голодну смерть селян, керівництво деяких районів та сільрад осмілювалося протистояти такій політиці. У цьому плані загальновідомими стали такі справи як «Оріхівська», «Чубарівська», «Орлянська», «Великотокмацька» та інші.

За останні роки в Україні видано чимало наукових досліджень і документальних збірників присвячених подіям колективізації та Голодомору 1932 — 1933 років. Видання Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 — 1933 років в Україні стало одним із найбільш вагомих результатів діяльності з дослідження Голодомору та вшанування пам'яті його жертв. Разом з тим актуальним залишаються регіональні дослідження та видання документальних збірок присвячених трагічним подіям в житті українського народу кожного регіону, що дасть можливість більш детально розібратися і дати оцінку ходу, темпам, масштабам та наслідкам «соціалістичних перетворень» на селі.

Видання збірника документів і матеріалів «Оріхівська справа. 1932» розпочинає публікацію матеріалів найбільш резонансних справ, які були інспіровані сталінським керівництвом на початку 1930-х років на території сучасної Запорізької області. Збірник містить як уже опубліковані документи, так і ті які вводяться до наукового обігу вперше.

Окрему групу складають документи та матеріали вищих союзних та республіканських партійних органів та органів влади і управління — постанови ЦВК та РНК СРСР, Верховного суду та ОДПУ СРСР, телеграми та листи партійний і державних керівників, постанови РНК УСРР, матеріали ДПУ УСРР, Народного комісаріату юстиції УСРР, Народного комісаріату земельних справ УСРР, Українського колгоспного центру, комітету державної безпеки по Запорізькій області тощо.

Другу групу становлять постанови Дніпропетровського обласного комітету КП(б)У, Президії Дніпропетровського обласного виконавчого комітету, Дніпропетровського обласного прокурора, вирок виїзної сесії Дніпропетровського обласного суду, інформаційні звіти Запорізького окружного комітету КП(б)У та Оріхівської районної організації КП(б)У, матеріали пленумів та протоколи Оріхівського райкому КП(б)У та інші.

Певний матеріал міститься в газетах «Вісті», «За соціалістичну перебудову», «Комсомолец України», «Комуніст», «Ленінським шляхом», «Паротяжник», «Правда», «Червоне Запоріжжя».

Ще задовго того, як «Оріхівська справа», судовий процес над керівництвом Оріхівського району Запорізької області, здобула загальнодержавного розголосу, почали складатися передумови Голодомору 1932 — 1933 років. Наприкінці 1920-х років керівництво країни застосовує надзвичайні заходи при хлібозаготівлях — прак-

тично задарма, за заниженими цінами, держава скуповувала зерно у селян, збільшується податковий тиск, накладаються штрафи тощо. Створення колгоспної системи надало можливість вилучати майже весь вирощений хліб. Така політика призводила до незадоволення серед селянства. Ситуація з хлібозаготівлями у цей час загострюється й через несприятливі природні умови — заморозки і суховії протягом декількох років поспіль знищували врожаї.

Водночас з колективізацією розпочалася ліквідація «куркульства як класу», що на практиці означало знищення заможних селян. Постановами Ради народних комісарів СРСР та Ради народних комісарів УСРР були визначені ознаки куркульських господарств і місцеві органи влади терміново прийняли за виконання вказівок.

Головними мотивами розкуркулення були наступні ознаки: коли в господарстві систематично вживається наймана праця для сільськогосподарських робіт або в кустарних промислах та підприємствах; коли в господарстві є: млин, олійня, круподерня, шеретівка, вовночесальня, шаповальня, терковий заклад, сушарня для картоплі, плодів або городини, гарбарня або цегельня чи інший промисловий заклад; коли господарство систематично здає в найми складні сільськогосподарські машини з механічними двигунами; коли господарство здає в найми постійно або на сезон окремі устатковані приміщення під житло або підприємство; коли члени господарства торгують, живуть з лихварства, комерційного посередництва, є служителями культу або мають інші нетрудові прибутки, а так само, коли будь-хто з членів господарства вибирає реєстраційну посвідку на держання промислового підприємства, де вживається найману працю.

Низка документів містить відомості про політичні настрої селянства, випадки супротиву політиці суцільної колективізації, вилучення у селян місцевими органами збіжжя та насінневого фонду, виселення частини селянства з місць їх постійного проживання.

Частина документів характеризує методи хлібозаготівель на початку 1930-х років. Центральні, республіканські та місцеві партійні органи, народний комісаріат земельних справ України та інші керівні ланки вимагали і вживали жорстких заходів — накладання штрафів, вилучення майна та реманенту, виселення селян та їх сімей з домівок тощо.

1932 рік для Оріхівського району позначився низкою стихійних лих — вимерзли озимі, коли наливався колос ярових, подули суховії, і зерно залишилося у зав'язі, новому врожаю також дошкучав хлібний жук, який пошкодив значні площі зернових. Результат відбився під час збирання врожаю — при обмолоті колгоспники отримували лише 3 — 4 центнери зерна. Не всі колгоспи мали необхідну техніку і обслуговувалися машинно-тракторними станціями, що призводило до зволікання з посівною кампанією. У більшості господарств спостерігалася безгосподарність, відсутність ініціативи та байдужість.

Для застосування репресивних заходів проти селянства, яке відмовлялося здавати хліб державі, 7 серпня 1932 року ЦВК та РНК СРСР приймають постанову «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів та кооперації й зміцнення громадської (соціалістичної) власності». У постанові була передбачена вища міра соціального захисту — розстріл із конфіскацією всього майна, а за пом'якшуючих обставин розстріл замінювався позбавленням волі на строк не менше як 10 років.

У листопаді 1932 року постановою політбюро ЦК КП(б)У про заходи по посиленню хлібозаготівель була введена «чорна дошка» для сіл, які саботують хлібозаготівлі. Для тих господарств, які потрапляли на «чорну дошку» застосовувалися наступні заходи: призупинялося постачання товарів, заборонялася державна та кооперативна торгівля, вивозилися продукти з магазинів, скасувалася торгівля для колгоспників і селян-одноосібників, відшкодовувалися видані кредити та фінансові зобов'язання. Протягом 1932 — 1933 років на «чорну дошку» було занесено низку господарств Оріхівського району.

Окремою проблемою була боротьба з так званим «розбазарюванням хліба». До цього процесу відносили утаювання та розкрадання зерна, переобмолот зерна, незаконне авансування колгоспників хлібом тощо. Події зими 1931 — 1932 років виявили, що ускладнення з майбутнім врожаєм не дадуть можливості забезпечити селянство хлібом на зароблені трудовні. На лютому (1933 р.) пленумі ЦК КП(б)У С.В. Косіор зазначав, що у 1932 році в 95 відсотках колгоспів Дніпропетровської області наслідки господарювання не були розподілені по трудовнях. У певній частині господарств керівництво наважувалося розподіляти зерно нового

врожаю в рахунок трудоднів. В селі М.Токмачка Оріхівського району із намолочених 600 пудів хліба було роздано колгоспникам 564 пудів. І такі приклади були не поодинокі.

Апогей подій на Оріхівщині припадає на другу половину 1932 року. Хлібозаготівельний план для району був встановлений у розмірі 21440 т, у той час, коли весь валовий збір зерна становив лише 27500 т. Місцеве керівництво бачило, якщо не залишити в колгоспах хоча б мінімальну кількість хліба та посівного фонду, то це призведе до масового голоду та загибелі багатьох людей. Секретар Оріхівського районного комітету КП(б)У В.П.Головін і голова районного виконавчого комітету М.С.Паламарчук вирішили звернутися до обласного керівництва з проханням зменшити доведений план, але відповідь була категоричною — виконати план за будь-яких умов. Після невдалої поїздки, на засіданнях бюро райкому, різноманітних нарадах, у господарствах районне керівництво висловлювалося за те, що «план нереальний, виконати його неможливо», «треба прийняти, виконати на 40 — 50 відсотків, а там «на нет и суда нет».

В кінці листопада 1932 року керівництво ДПУ УСРР неодноразово інформувало республіканське партійне керівництво про ставлення членів партії і комсомольців на селі до хлібозаготівель, про саботаж хлібозаготівель керівництвом Оріхівського району, про розслідування стосовно зриву плану хлібозаготівель колгоспами району тощо.

Справа набула розголосу, про це дізнався Сталін. 7 грудня 1932 року усім партійним органам, за його підписом, було надіслано лист та слідчі матеріали про саботування хлібозаготівель керівниками Оріхівського району. Сталін вимагав «негайно заарештувати і нагородити їх за заслугами, тобто дати їм від 5 до 10 років тюремного ув'язнення кожному».

Звертає на себе увагу той факт, що основні дійові особи, які проходили по кримінальній справі на момент арешту працювали у інших установах — колишній секретар районного партійного комітету В.П. Головін знаходився у розпорядженні Дніпропетровського обкому партії, колишній голова районного виконавчого комітету М.С. Паламарчук працював директором МТС у Великій Лепетисі, колишній голова районної контрольної комісії Ф.Є. Ордельян працював контролером в радгоспі Птахопродукт в Синельникові, а колишній голова райколгоспспілки І.А. Пригода обіймав посаду заступника директора радгоспу на Криворіжжі.

Арешту передували: постанова президії Всеукраїнського центрального виконавчого комітету про позбавлення М. Паламарчука звання члена ВУЦВК, постанова Дніпропетровського обкому партії про виключення із лав ВКП(б) членів партії, колишніх керівників Оріхівського району і постанова Дніпропетровського обласного прокурора про притягнення до кримінальної відповідальності колишніх керівників району.

В Дніпропетровську, слідчі органи ДПУ, зробили все можливе, щоб звинуватити керівництво Оріхівського району по здійсненню саботажу хлібозаготівель.

У день початку судового процесу над Оріхівським районним керівництвом відбулася районної наради секретарів партійних осередків, голів сільських рад, голів колгоспів, секретарів КСМ осередків та уповноважених по селах за участю голови Держплану і заступника голови Раднаркому УСРР М.О. Скрипника. На нараді розглядалося одне питання — про стан хлібозаготівель в Оріхівському районі. У архівних справах не залишилося матеріалів наради і виступу М.О.Скрипника, але за змістом резолюції можна здогадатися про настрій нового районного керівництва — «шлемо прокляття зрадникам партії, ворогам робітничого класу та колгоспного селянства..., що організували куркульський саботаж та зрив хлібопоставок в районі; вимагаємо від пролетарського суду суворої кари цій зграї куркульських агентів; зобов'язуємося виконати план хлібозаготівель повністю в наданий району термін».

25 — 28 грудня 1932 року в Оріхові відбулася виїзна сесія Дніпропетровського обласного суду. На лавах підсудних знаходилося 16 районних керівників, яких було звинувачено у «куркульському саботажі хлібозаготівель, свідомому зриві виконання господарсько-політичних кампаній у районі, що призвело до чисельних збитків як пролетарській державі, так і колгоспникам Оріхівського району» Підсудні звинувачувались за статтею 54-14 КК УСРР — контрреволюційний саботаж хлібозаготівель.

Швидкий на розправу сталінський суд засудив державного агронома райземуправління І.А. Аністрата до розстрілу, секретаря райкому партії В.П. Головіна, голову райвиконкому М.С. Паламарчука, голову контрольної комісії робітничо-селянської інспекції району Ф.Є. Ордельяна, завідуючого райземуправління І.І. Луценка, голову райколгоспспілки І.А. Пригоду — на 10 років кожного. Інші керівники району отримали від трьох до восьми років ув'язнення.

Після показового суду, нове керівництво району терміново заходилося виправляти помилки своїх попередників — протягом січня 1933 року районні партійні органи неодноразово розглядали питання про хід хлібозаготівель в районі взагалі і по окремим господарствам, переглядали плани у бік збільшення, аналізували стан кіньського поголів'я в районі тощо. Не забувало нове керівництво і про себе. У першій половині 1933 року декілька разів розглядалося питання про прикріплення до закритого розподільника та їдальні, а також про поліпшення матеріально-побутових умов районного партійного активу. Перспективи врожаю дали можливість керівництву району розглянути питання про порядок авансування колгоспників з нового врожаю.

У другій половині 1934 року, з метою викорінення залишків зловживань при проведенні масових кампаній на селі, в Оріхівському районі відбулася чистка районної організації КП(б)У. І знову були застосовані випробувані методи — «за недисциплінованість і зрив хлібоздачі державі, куркульські методи господарювання, допущення приховування хліба від держави, як порушника залізної дисципліни партії і держави, з партії виключити»...

На довгі роки керівники Оріхівського району залишалися «ворогами народу». У 1964 році по заяві Є.Є.Скічка кримінальна справа стосовно керівництва Оріхівського району була переглянута. І тільки 23 січня 1965 року судова колегія в кримінальних справах Верховного Суду України скасувала вирок сталінського режиму і реабілітувала І.А. Аністрата, В.П. Головіна, І.І. Луценка, М.С. Паламарчука, І.А. Пригоду, І.І. Андрющенка, С.В. Бурковського, Ф.С. Вялих, Г.Т. Медвідя, Є.Є. Скічка, Ф.Є. Ордельяна, А.П. Гришка та А.Л. Махнорила.

При підготовці збірника використані документи і матеріали з фондів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Галузевого державного архіву Служби безпеки України, Російського державного архіву соціально-політичної історії, Державного архіву Запорізької області, Державного архіву Дніпропетровської області.

Збірник документів і матеріалів присвячений подіям колективізації і Голодомору 1932 — 1933 років на Оріхівщині — результат спільного проекту науковців Запорізького національного університету, архівістів Державного архіву Запорізької області та Міжнародної громадської організації «Інститут Україніки».

Збірник має необхідний науково-інформаційний апарат: список скорочень, примітки, іменний і географічний показник. Назви областей, районів, округів, населених пунктів подані за адміністративно-територіальним поділом того часу.

Переважна більшість документів і матеріалів публікуються повністю, окремі подані у витягах чи скороченнях. Частина документів, які раніше були опубліковані, мають умовні позначення кожного із збірників — перша цифра означає назву збірника, друга — номер сторінки, де знаходиться відповідний документ. Збірники розташовані у такій відповідності: 1. Колективізація і голод на Україні, 1929 — 1933. Зб. Док. і мат. — К.: Наукова думка. — 1992 . — 734 С.; 2. Голодомор 1932-1933 років в Україні: документи і матеріали. — К., 2007. — 1128 С.; 3. Голодомор 1932 — 1933 років в Україні: злочини влади — трагедія народу: док. і матеріали. — К.: Генеза, 2008. — 504 С.; 4. Розсекречена пам'ять: Голодомор 1932 — 1933 років в Україні в документах ГПУ-НКВД. — К., ВД «Стилос», 2007. — 604 С.; 5. Голод 1932 — 1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. — К., Політвидав України, 1990. — 605 С. 6. Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років в Україні. Дніпропетровська область. — Д.: АРТ-ПРЕС, 2008. — 1248 С.

Документи публікуються мовою оригіналу, сучасним правописом, із збереженням стилю викладу і особливостей часу. У текстах іноді зустрічаються русизми, застарілі слова.

Редакційна колегія висловлює щире подяку співробітникам Державного архіву Запорізької області, Інституту усної історії Запорізького національного університету за сприяння у виявленні та опрацюванні документів, а також особисто доктору історичних наук, професору Бойку А.В., Алексєєву О.О., Білівненку С.М., Молдавському Р.Л., Тедеєву О.С.

**«...НЕМЕДЛЯ
АРЕСТОВАТЬ И
НАГРАДИТЬ ИХ ПО
ЗАСЛУГАМ...»**

Р О З Д І Л 1

№ 1

З ПОВІДОМЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО БЮЛЕТЕНЯ ЗАПОРІЗЬКОГО ОКРУЖНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У

ПРО НЕЗАДОВОЛЕННЯ СЕРЕД СЕЛЯН

27 липня 1928 р.

Зовсім таємно

Залишається в справах

НАСТРІЙ СЕЛЯНСТВА

На ґрунті несприятливих видів на врожай и недостатності хліба (10-ти фунтові норми на їдця) в низці районів мало місце проявлення масового незадоволення й випадки самовільного захоплення запасів зерно-хліба. Так, в Крентальській сільраді (Василівський район) натовп в кількості 45 чоловік, утворивши волинку, вимагав негайної видачі зерна поверх норми з посівного фонду. Коли йому сільрадою в цьому було відмовлено, — останній улаштував збори й надіслав до РВК своїх вповноважених з вимогою додаткової видачі борошна, в противному разі загрожував забрати хліб самовільно. Не одержавши від РВК протягом 5 днів жаданого борошна — 30/VI — за ініціативою 3-х середняків, — вдруге самовільно було скликано зібрання, за постановою якого з лавки ЕПО самовільно було взято 119 пудів 20 фунтів пшениці.

Аналогічний випадок мав місце в с. Н. Київці, Томаківського району — де 20/VII — натовп до 80 чоловік, не добившись від сільради позитивних для себе наслідків, щодо негайної видачі додаткового пайка — самовільно провів збори, в процесі яких заступнику голови РВК (прибувшому під кінець зборів) загрожували — «побити, не випустивши з сільради, обірвати одяг, і т. п.» в наслідок чого, останній розпорядився, видати по 1 кілограму борошна на їдця. В ухваленій

зазначеними зборами постанові, між іншим, відзначається, — «Нами громадянами в числі 73-х душ постановлено, поскільки Соввласти видно, что голодный человек жить не может... и поскільки нам известно, что мука имеется в ЕПО — самовольно разобрать и поделить на едока по 2 кило, с выплатой определенной цены.

В дальнейшем просим сельсовет возбуждать ходатайства перед высшими органами, чтобы своевременно была выдача, так как таковая необходима стихийно-голодным.»

З Оріхівського району повідомляють, що в РПК та РВК дуже багато приходять делегатів з проханням збільшити пайок, по скільки 10 фун. на місяць тому, хто працює на полі, — мало.

Покровський РПК відзначає, що внаслідок недостачи харчів, найбільш скверно настроєна біднота, котра в абсолютній більшості живе полуголодна.

На ґрунті труднощів в хлібопостачанні, — уповноваженому ОПК в селі Романківці одним бідняком (дідом) було заявлено: «За все гарно, але справа з хлібом в мене така, що хоч давай царя.»

В Н.-Миколаєвському районі вдови декілька разів вривалися в РВК і по цілих 2-3 години вимагали видачі муки. Секретар даного РПК характеризуючи серйозність справи з хлібопостачанням та недостатність норм видачі — (2 — 3 кіло) посилається на наявність опухлих від голоду сімейств (2 акта по Листівській сільраді) в котрих по цілому тижню не було хліба.

В ніч на 29 червня б.р. в селі Тарасово (Чубарівського району) секретар партосередку та позапартійний Голова сільКНС¹ забили бувшого махновського командира і намагалися вбити другого, теж бувшого махновця.

Зам. зав. Оргвідділом ОПК Бравін
Зам. зав. інформом Бражник

*Державний архів Запорізької області (далі — ДАЗО). — Ф. П.
— 149.— Оп. 1.— Спр. 3. — Арк. 189 — 191, 193.
Машинопис. Оригінал.*

№ 2

ПОСТАНОВА РАДИ НАРОДНИХ КОМІСАРІВ СРСР «ПРО ОЗНАКИ КУРКУЛЬСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ, У ЯКИХ ПОВИНЕН ЗАСТОСОВУВАТИСЯ КОДЕКС ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ»

21 травня 1929 р.

На основании ст. 1 постановления Центрального Исполнительного Комитета и Совета Народных Комиссаров Союза ССР от 20 февраля 1929 г. о порядке применения Кодекса законов о труде в кулацких хозяйствах (СЗ Союза ССР, 1929, № 14, ст. 117). Совет Народных Комиссаров Союза ССР постановляет:

1. При установлении признаков кулацких хозяйств, в которых применяется Кодекс законов о труде с изменениями и дополнениями, предусмотренными постановлением Центрального Исполнительного Комитета и Совета Народных Комиссаров Союза ССР от 20 февраля 1929 г., Советы Народных Комиссаров союзных республик и краевые (областные) исполнительные комитеты должны исходить из того, что к кулацким хозяйствам относятся все крестьянские хозяйства, обладающие одним из следующих признаков:

а) если хозяйство систематически применяет наемный труд для с/х работ или в кустарных промыслах и предприятиях — за исключением случаев применения наемного труда в тех пределах, в которых оно, согласно законодательству о выборах в Советы, не влечет за собой лишения избирательских прав;

б) если в хозяйстве имеется мельница, маслобойня, крупорушка, просорушка, волночесалка, шерстобитка, терочное заведение, картофельная, плодовая или овощная сушилка или другое промышленное предприятие — при условии применения в этих предприятиях механического двигателя, а также, если в хозяйстве имеется водяная или ветряная мельница с двумя или более поставами;

в) если хозяйство систематически сдает внаем сложные с/х машины с механическими двигателями;

г) если хозяйство сдает внаем постоянно или на сезон отдельные оборудованные помещения под жилье или предприятие;

д) если члены хозяйства занимаются торговлей, рос-

товщиством, коммерческим посредничеством или имеют другие нетрудовые доходы (в том числе служители культа).

Советам народных комиссаров союзных республик и краевым (областным) исполнительным комитетам предоставляется право видоизменять указанные признаки применительно к местным условиям.

2. Кодекс законов о труде полностью применяется к тем из хозяйств, подпадающих под один из признаков, указанных в ст. 1, в которых размер дохода, исчисленного при обложении единым с/х налогом, больше 300 руб. на едока, но не менее 1500 руб. на хозяйство.

Указанные размеры дохода могут быть изменяемы Советами народных комиссаров союзных республик и краевыми (областными) исполнительными комитетами, в зависимости от местных особенностей.

3. Примечание к ст. 1 Временных правил об условиях применения подсобного наемного труда в крестьянских хозяйствах (СЗ Союза ССР, 1927 г., № 60, ст. 609) отменяется.

Зам. Председателя ЦИК Союза ССР
В. Шмидт
Управляющий делами СНК Союза ССР и СТО
Н. Горбунов

Москва — Кремль.
21 мая 1929 г.

*Распубликовано в № 114 Известий ЦИК Союза ССР и ВЦИК
от 22 мая 1929 г.*

Собрание законов и распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства Союза Советских Социалистических Республик (далее — СЗ). — Отдел первый. — 1929 . — № 34 . — Ст. 301. — С. 641 — 642.

№ 3

ПОСТАНОВА РАДИ НАРОДНИХ КОМІСАРІВ УСРР «ПРО ОЗНАКИ КУРКУЛЬСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ, ДО ЯКИХ НАЛЕЖИТЬ ЗАСТОСОВУВАТИ КОДЕКС ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ»

6 вересня 1929 р.

ПОСТАНОВА НАРОДНИХ КОМІСАРІВ УСРР

186. Про ознаки куркульських господарств, до яких належить прикладати Кодекс законів про працю.

Рада народних комісарів УСРР постановила:

I

1. Встановлюючи ознаки куркульських господарств, що в них належить прикладати до законів про працю із змінами й доповненнями, передбаченими у постанові Центрального виконавчого комітету і Ради Комісарів Союзу РСР з 20 лютого 1929 р. «Про порядок прикладання Кодексу законів про працю у куркульських господарствах» (Зб. Зак. СРСР 1929 р., № 14, ст. 117), визнати, що до куркульських господарств належать усі селянські господарства, що мають одну з таких ознак:

1) коли в господарстві систематично вживається найману працю для сільськогосподарських робіт або в кустарних промислах та підприємствах у розмірах, що «причиняють позбавлення виборчих прав за арт. 4 постанови ВУЦВК і РНК УСРР з 3 жовтня 1928 р. «Про вибори до рад» (Зб. Уз. УСРР 1928 р. № 27, арт. 238);

2) коли в господарстві є: млин, олійня, круподерня, шеретовка, вовночесальня, шаповальня, терковий заклад, сушарня для картоплі, плодів або городини, гарбарня або цегельня чи інший промисловий заклад, — якщо в цих підприємствах вживається живу рушійну силу або механічні двигуни, а так само, коли в господарстві є водяний млин, або вітряк з двома й більше осадами;

3) коли господарство систематично здає в найми складні сільсько-господарські машини з механічними двигунами;

4) коли господарство здає в найми постійно або на сезон окремі устатковані приміщення під житло або підприємство;

5) коли члени господарства торгують, живуть з лихварства, комерційного посередництва, є служителями культу або мають інші нетрудові прибутки, а так само, коли будь-хто з членів господарства вибирає реєстраційну посвідку на держання промислового підприємства, де вживається найману працю.

2. Господарства, перелічені у п.п. 3 і 4 арт. 1, вважаються за куркульські в тому разі, коли підчас вирахування прибутку, оподаткованого єдиним сільськогосподарським податком, до них прикладається відсоткові надвишки і коли прибуток від здачі в найм складних сільськогосподарських машин та приміщень протягом сезону перевищує 250 карбованців на місяць.

3. Селянські господарства, де нема ознак, перелічених в арт. 1, належать до куркульських, якщо до них прикладається індивідуальний порядок визначення прибутку, оподаткування єдиним сільськогосподарським податком.

4. Кодекс законів про працю повністю прикладається до тих господарств, що мають одну з ознак, зазначених в арт. 1, в яких розмір прибутку, вирахуваного підчас оподаткування єдиним сільськогосподарським податком, більший як 300 карбованців на їдця, але не менший як 1500 карбованців на господарство.

5. Проводити облік і складати списки господарств, зазначених в арт. арт. 1 — 4, покладається на сільські ради. Списки складаються окремо на господарства куркульського типу і на господарства підприємницького типу.

6. Доручити Раді народних комісарів АМСРР і округовим виконавчим комітетам вжити заходів, щоб негайно було запроваджено до життя цю постанову.

7. Народному комісаріатові праці УСРР, порозумівшись із Всеукраїнською радою професійних спілок і Народним комісаріатом земельних справ УСРР, видати інструкцію на розвиток цієї постанови.

II

8. Цю постанову видано на підставі постанови РНК Союзу РСР з 21 травня 1929 р. «Про ознаки глיתайських господарств, до яких на-

лежить прикладати Кодекс законів про працю» (Зб. Зак. СРСР 1929 р. № 34, арт. 301).

9. З виданням цієї постанови касується постанову РНК УСРР з 19 червня 1928 р. «Про селянські господарства, що вживають найману працю, на які ширяться правила Кодексу законів про працю» (Уз. УСРР 1928 р. № 15, арт. 138).

Харків,
6 вересня 1929 р.

**Заст. Голови Ради народних комісарів УСРР
Сербиченко
Керівничий справ Ради народних комісарів УСРР
Я. Касян**

Оголошено у «Вістях ВУЦВК» 10 вересня 1929 р., № 209.

Збірник законів та розпоряджень робітничо-селянського Уряду України. — Відділ перший. — 1929. — № 22. — Арт. 186. — С. 779 — 781.

№ 4

З ПОВІДОМЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО БЮЛЕТЕНЯ ЗАПОРІЗЬКОГО ОКРУЖНОГО ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У «ПРО ХІД ЛІКВІДАЦІЇ КУРКУЛЬСТВА ЯК КЛАСУ»

9 лютого 1930 р.

СОВ[ЕРШЕННО] СЕКРЕТНО

СПЕЦИАЛЬНЫЙ ИНФОРМБЮЛЛЕТЕНЬ О ПОДГОТОВКЕ К ЛИКВИДАЦИИ КУЛАЧЕСТВА, КАК КЛАССА

Мероприятия О.П.К. Мероприятия ОПК, по вопросу ликвидации кулачества, нашли свое отражение еще 6 января в виде подробной директивы райпарткомам. Более полный их инструктаж и ознакомление с положением на местах, проведено ОПК 24/1 на специ-

ально созванном совещании секретарей РПК и крупных сельских и колхозных ячеек.

6 февраля ОПК проведен инструктаж актива комсомольской организации, в связи с выездом такового в районы, а 7/II широкое совещание горпартактива по вопросу об очередных задачах партии, в связи с массовой коллективизацией и ликвидацией кулачества, как класса.

В настоящее время члены бюро ОПК находятся на селе для проверки и руководства практической работой.

Подготовка мест. В некоторых районах (Г. Поле) вопрос о ликвидации кулачества прорабатывался только на совещании уполномоченных РПК и секретарей ячеек; в других (Жовтневий, Софиевский, Томаковский, Покровский) — обсуждение проводилось еще среди КСМ, КНС, а в некоторых сельсоветах — на общих сходах селян.

Наиболее полно прошла проработка в Чубаревском районе, где вопрос этот ставился на райпартсобрании; на совещании особо уполномоченных по проведению данной работы (19 чел.); общесоюзном собрании — 600 чел.; собрании курсантов-коллективизаторов-счетоводов (180 чел.); в 19-ти сельсоветах — на собраниях КНС, и, наконец, в 90 СОЗах²; артелях и коммунах в присутствии 20.000 чел.

На многих местах на собраниях сразу-же ставился вопрос персонально и составлялись списки кулаков, подлежащих раскулачиванию и выселению. В Томаковском районе, например, в 6-ти сельсоветах такие списки были составлены на 150 человек.

Комбинированная форма (обсуждение «вообще» — на широких собраниях и конкретно — на узких совещаниях) — имело место в Софиевском районе, где в Петро-Михайловском сельсовете «актив» в составе 9 человек вынес постановление в отношении 22-х кулацких хозяйств, из которых: 5 «рекомендуется» расстрелять, 5 — выслать на Соловки³, 2 — в Сибирь, а остальные просто выслать, заслать и т.д. (Протокол прилагаем*).

Характерный случай имел место в селе В.Тарасовке (Томаковского р-на), где во время проработки на беспартийном активе вопроса о ликвидации кулачества, как класса, один из партийцев (член ячейки водников, гор. Запорожья, но живущий в данном селе), — сдал свой партбилет, заявив — «Я не могу перенести такие жестокие мероприятия партии к кулачеству, а потому не желаю быть членом партии». (Член партии с 1927 года).

Со стороны отдельных партийцев имеются также попытки зама-

зять наличие кулачества, при чем, подчас, это исходит даже от районных работников:

«На заседании Ореховского РПК по вопросу о доведении кулакам акций ВАТО, член бюро РПК, тов. Уманец заявил следующее: «Разве можно доводить 75% акций кулакам, когда на селе их уже нет, кулак врос в наш соцсектор, — СОЗы, артели и его нельзя оттуда выгнать, ибо он не кулак. Если вы мне не верите, поезжайте в Юрковку и сами поищите кулаков».

Заявления, что «кулаков нет и раскулачивать некого» особенно часты со стороны сельсоветов.

Учет кулацких хозяйств, подлежащих ликвидации. Учет по округу кулацких хозяйств — в основном закончен. Необходимо отметить, что в некоторых случаях при проведении данной работы, имела место чрезмерная поспешность, боязнь «отстать», «недоделать», в результате чего, в ряде мест был затронут середняк.

Особенно возмутительный случай издевательства над середняком имел место в с. П. Михайловка, Покровского района, где при описи имущества у гр. Метлы, комсомольцы во главе с милиционером, потребовали, угрожая наганом, открыть все сундуки. Когда жена, а потом невестка Метлы (обыск продолжался до 12 ч. ночи) попросили разрешения выйти во двор, милиционер приказал им раздеться и поручил комсомолке их обыскать «особенно между ног». Обнаруженные при обыске 150 руб. милиционер забрал с собой и в ответ на просьбы выдать расписку, ударил Метлу головой об дверь, после чего забрал его вместе с сыном в раймилицию, где их о чем-то допросили, после чего выпустили. (По материалам ГПУ⁴). ОПК предложено немедленно расследовать данный факт и при подтверждении — привлечь виновных к ответственности.

Реагирование кулачества на проводимые мероприятия. Почти с момента появления в печати сообщения о ликвидации кулачества — как класса, а в особенности после развертывания этой работы в граничащем с нами Криворожском округе, — среди зажиточной части населения стали быстро распространяться панические настроения, усугубляемые слухами, что в смежных районах «у кулаков даже золотые зубы повынимали».

В результате этого, кулачество еще до начала мероприятий по отношению к нему, успело во многих случаях принять необходимые меры «К самоликвидации», т. е. к реализации либо скрытию значи-

тельной части своего имущества, при чем нередко при помощи отдельных бедняков и даже рабочих (Софиевский район).

В том случае, когда это не удается, кулачество в целом ряде идет на уничтожение своего имущества, ломая и продавая на слом не только молотилки и др. крупный с. х. инвентарь, но подчас и дома, разбивая и продавая их по частям.

Нередки случаи, когда кулаки являются в сельсоветы и предлагают забрать безвозмездно все или часть имущества — «лишь бы только оставить их жить в том-же селе и снять квартиру». Такие же заявления подаются в СОЗы, с просьбой принять их в члены. В с. Широком (Хортицкого района) один из колонистов-экспертников в своем заявлении пишет: «Я старался не провиниться перед властью... Предо мной ставится вопрос, как дальше жить: в СОЗ не принимают, эмигрировать не разрешают, да и нет средств, вести индивидуальное хозяйство тоже не разрешают. В таком положении не я один, а все лишенные права голоса и обложению в экспертном порядке».

(По материалам ГПУ)

Наряду с этим замечается значительная тяга кулачества из села и стремление проникнуть на производство, при чем, особенно излюбленными местами являются Донбасс, Днепрострой и др.; многие стали заниматься извозным промыслом. «Семенец, кулак, выехал с лошадьми на Днепрострой⁵, а сын его — в Донбасс». (Ореховский район). Следует отметить, что ряд случаев, когда отдельные бедняки прячут либо покупают у кулаков имущество и даже претендуют на его получение во время описи такового: «Малися випадки, коли бідняк, якому куркуль продав своє майно, під час опису приходив за ним кажучи: «Чого ви мене ображаєте, я закупив сарай, чи корову у куркуля і сплатив вже гроші й вони мені належать». (Из выступления уполномоченного ОПК на горактиве), от 7/III...

* — протокол відсутній.

ДАЗО. — Ф. П. — 149. — Оп. 3. — Спр. 1. — Арк. 245 — 252.
Машинопис. Відбиток.

**ІЗ СПЕЦІАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗВІТУ
ЗАПОРІЗЬКОГО ОКРУЖНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У
«ПРО ПЕРЕБІГ ПІДГОТОВКИ ВЕСНЯНОЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ВИРОБНИЧОЇ КАМПАНІЇ»**

10 лютого 1930 р.

ТАЄМНО

Доведення планів до сільрад, села і колгоспу. Складання планів сільськогосподарської виробничої кампанії на 1/II (за даними ОЗВ) повністю закінчено лише для сільрад. В селах-же та колгоспах цю роботу ще не закінчено: для перших — складено 940 планів, або 91 %, а для останніх — 566, або 92 %.

Деякі РПК вказують, що для заново організуємих СОЗів складання планів затримується відсутністю агроперсоналу й що ці плани, внаслідок зростання колгоспів, щодня міняються.

Повних даних про кількість планів доведених до двору немає, в деяких-же районах по-більшості сільрад, ця робота вже закінчена (Томаківський район).

До цього слід додати, що в окремих сільрадах план до двору доводився в адміністративному порядку (Ільїнська, Миколаївська, Жмеринська — Томаківського району), і навіть до бідняцьких господарств (Юрківка Оріхівського району)...

Мобілізація насіньових ресурсів. Робота по мобілізації насіньових ресурсів в окрузі проходить зовсім незадовільно й темпи її ні в якій мірі не забезпечує виконання в строк поставлених завдань в цій царині.

На 1/II план утворення насіньофондів виконано тільки на 33 % (в тому числі у колгоспах на 36 %, СТВ — 32 % і зернотовариствах на 8 %). При чому, Каменському районі цей відсоток зменшується до 11 і лише в Покровському дорівнюється 62%.

Утворення насінньових фондів у колгоспах проходить надзвичайно повільно, а в деяких, ця робота поставлена настільки погано, що може зірвати виконання планів засів кампанії.

В колгоспах району діяльності Оріхівської МТС⁶, наприклад, поки

що виявлено лише 4 % потрібної кількості пшениці, 3 % соняшнику, 22 % ячменю й т. п.

В Андріївському СОЗі «Красный Октябрь» — замість необхідних 1682 пуд. пшениці, виявлено лише 46 пуд., ячменю — замість 2041 пуд. — 422 пуд., і т. інш.

В Воскресенці Чубарівського району треба зібрати 21.000 пуд. Засів зерна, але-ж до цього часу не зібрано на одного пуда. (З матеріалів ДПУ від 6/II) і т.і.

Як відзначається в цих же матеріалах, утворення насінневих фондів населенням зачасто розглядається як маневр влади «так, чи інакше примусити колективізуватися», а звідси й небажання утворювати ці фонди...

Справжня ж причина кволої мобілізації насінєвих ресурсів полягає в тому, що керуючий склад низових робітників до цього часу ще не в достатній мірі засвоїв відповідальність і необхідність бойового темпу цієї роботи.

Це стверджується випадками, коли окремі сільради (Ново-Селівська Оріхівського району) замість розгортання роботи по мобілізації місцевих насінєвих ресурсів, на своїх пленумах ухвалювали: «Своїм зерном засіяти 25 % ярного кліна, а на решту прохати зерно через Райземвідділ» (3 листа тов. Радченко) та інш...

Організація та усупільнення тяглової сили. Деякий здвиг (за матеріалами з місць) спостерігається за останній час в царині організації та усупільнення тяглової сили, особливо в районах діяльності МТС та колгоспів...

...деякі директора МТС відзначають, що «бідняцько-середняцька маса до усупільнення засобів виробництва та засів зерна ставить не досить доброзичливо й з боку такої проявляються тенденції провести усупільнення після річної роботи МТС» (Софіївка, Оріхово)...

Засміченість колгоспів. ...Робота по очистці колгоспів від куркульських елементів розгорнута ще недостатньо.

В окремих випадках, у процесі чистки колгоспів, частина їх членів сама прагне застоювати чужий елемент (Село Юрківка Оріхівського району).

«Перед чисткою тут за ініціативою керівної верхівки збиралися колгоспники й говорили, що під час чистки треба буде використати її у такий спосіб, аби застоювати корисних членів» (3 листа уповноваженого ОПК).

Більше того, в цьому ж районі уже відзначено факти, коли чужий елемент виходячи з колгоспу тягне за собою бідноту.

Так, в селі Копані, подали заяви про вихід з колгоспу 19 бідняків, при чому характерно, що всі заяви пишуться на один зразок: «я бажав-би залишитися в колгоспі, але моя дружина та дочка рішуче не бажають, щоб я був у колгоспі», і навіть тоді, коли така «дочка» має всього 8 місяців від роду...

Настрій середняцтва та бідноти. Ставлення середняцтва й бідноти до колективізації, в основному, залишається позитивним.

Однаке, частина середняцтва все ще вичікує й свій вступ до колгоспу ставить від того, як такий буде працювати...

...На негативні настрої окремих середняків і бідняків вказують також слідуєчі виступи й балачки...:

«Не хочу в колектив і другим не совітую, а коли нас будуть примушувати, то встроїмо бунт» (Бідняк с. Н.Білки Оріхівського району — з матеріалів ДПУ)...

*ДАЗО. — Ф. П-1. — Оп.1. — Спр.1200-а. — Арк. 28 — 34.
Машинопис. Оригінал.*

№ 6

ЗАЯВА СЕЛЯНИНА Й. Й. БЕЗПАЛЬКА ДО ВУЦВКУ ПРОТИ РІШЕННЯ ОРІХІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ ПРО ЙОГО ВИСИЛКУ НА СОЛОВКИ ЯК СИНА КУРКУЛЯ

14 лютого 1930 р.*

**В Центральный Исполнительный комитет
гр-на пос. Орехова, 1-й Покровской части
Иосифа Иосифовича Безпалько**

Заява

Я, согласно постановления Ореховского поселкового Совета, подлежу высылке на Соловки, как сын бывшего кулака-отца. До революции мне было 16 лет, я еще не имел понятия взрослого человека о праве собственности и об эксплуатации человека над челове-

ком. С 1922 г. по 1929 г. облагался нормальным сельскохозяйственным налогом, жил самостоятельно, и не был лишен избирательных прав. И только в 1929 г. к моему сельскохозяйственному налогу было прибавлено 50 %, а всего заплатил 97 руб. Таким образом, эта цифра и обстоятельства дела говорят за то, что у меня не куркульское хозяйство, и что я старой куркульской идеологии по своей молодости еще не мог усвоить, а усвоил совершенно новое течение трудового народа, какового я и придерживаюсь на протяжении 12 лет.

Никогда я не выступал против мероприятий советской власти, не был судим и до сего времени не признавался вредным элементом советской власти. Если мой отец считается эксплуататором, то я за это не должен нести наказание, ибо я лично не был эксплуататором и ничего общего с ним не имею. А посему прошу Центральный Исполнительный комитет обратить особое свое внимание на неправильное мое выселение на Соловки.

Проситель И. Безпалько

* дата отримання в приймальню ВУЦВК

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі — ЦДАВО України). — Ф. 1. — Оп. 6 . — Спр. 179. — Арк. 356. Оригінал. Рукопис; Український історичний журнал. — 1992. — № 4. — С. 84.

№ 7

З ПРОТОКОЛУ РАЙОННИХ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ОРІХІВСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КП(б)У ПРО СТАН КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ В РАЙОНІ

3 квітня 1930 р.

Присутніх членів: 95, кандидатів: 16, разом: 111

Президія: т.т. Гуржій, Репченко, Ясан, Шерстюк, Рижов, Ерай-зер.

Слухали: §1. Про стан колективізації в районі та про основні завдання парторганізації в справі закріплення колективізації (тов. Гуржій).

В суперечках брали участь 17 чоловік.

Ухвалили: §1. За останній час в низці окремих сіл (Юрківка, Копані, Н.-Карловка) мається низка випадків групового виходу із колгоспів (подача заяв), забір громадських коней з конюшень, масові випадки порушення труд. дисципліни (не вихід на роботу та симуляція) ці заяви пояснюється зовсім недостатньою масовою політичною роботою серед наймитів, бідноти та середняцтва по закріпленню колективізації, перекручування лінії партії про колективізацію окремими робітниками на місцях (порушується принцип добровільності, адміністрування при усупільненні худоби) (село Омельник), елементи командування і т. інше. В решті, що необхідно підкреслити, так це посилена агітація глитайні спрямована на розкладання колгоспів і недооцінка куркульського впливу класового ворога окремими робітниками та недостатня мобілізація бідняцько-середняцьких мас після розкуркулення для відсічі ворожого наступу. Ці моменти в більшості випадків захоплюють окремих робітників непередготовленими і викликають розгубленість в них, замість організації мас та усунення цих випадків.

Поряд з цим у внутрішній боротьбі в колгоспах мають місце «вопіючі» недоліки, які сприяють виходам із об'єднань і незадоволення з боку колгоспів — нерозпорядність, неуважність під час бюрократичного ставлення з боку керівного складу до окремих колгоспів і кепський корм для худоби та більше уваги своїй худобі і не однаковий ухід за нею, запізнення обробітку городів, пристрасність при чергуванні, не обмірковуються процеси роботи на виробничих нарадах, не виділені ударні бригади по окремим роботам по посіву, не диференціюється форма громадсько-політичної роботи по окремим соціальним групам.

Не урегульоване питання про коней для особистого користування, не пророблено питання організації праці, затримують вихід заробітки колгоспників.

Усунення вище зазначених хиб у роботі колгоспів, бюро РПК вважає за основне завдання райпарторганізації в найближчий час, як маючих безпосередній вплив на закріплення колгоспів, і пропонує всім партосередкам і кожному комуністу забезпечити переведення життя слідуєчих міроприємств:

1. Проробити на всіх осередках і групах бідноти останні рішення ЦК про боротьбу з перекручуванням та статтю тов. Сталіна по цьому питанню і статуту колгоспів в останній редакції, добиваючись аби останні добровільно переходили на новий статут.

2. Рішуче усунути мавшиїся помилки та викривлення партійної лінії і на основі цього закріпити досягнення колгоспного будівництва виправляючи припущені помилки і перегиби (не можна падати в крайності — роздавати огульно майно, посівний матеріал, пояснюючи населенню, що колгосп може бути організований лише добровільно, одночасно треба організувати бідноту за колгоспи, отстаючи його перед масою) (із директив ЦК).

3. Організувати там де їх немає бідняцькі групи, прикріпивши до кожної групи члена партії для керівництва роботою, керуючись вказівками РПК та положенням про групи.

4. Практика показала, що робота серед жіноцтва найбільш слабкий участок, чим особливо користується куркуль, часто використовуючи жіночу частину села для своєї агітації, а тому всі партосередки та уповноважені РПК повинні негайно розгорнути масову роз'яснюючу роботу про викриття куркульської агітації серед жінок, втягуючи у повсякчасну практично-виробничу роботу колгоспів. Відмічаючи посилювану агітацію глитаю проти колективізації, використання припущених помилок і перегибів, демонстративне відмовлення куркульства від посіву і вимагання гарних коней, кредитів, загрози бідноті, яка переселилася в куркульські хати, суперечення при відібранні майна свідчать про ще більше загострення класових протиріч, які можуть вилитися в активні виступи. А тому, ще раз попередити осередки та райуповноважених про необхідність мобілізації і підготовки бідняцько-середняцького активу проти можливих виступів і повного ізолювання куркуля від середняка.

5. Запорпонувати фр. РВК негайно перевірити на місцях розрішення земельних питань пов'язаних з виходом зі складу і не ввійшовши в них індивідуальних господарств, керуючись вказівками ОПК.

Фр. РВК розробити конкретні міроприємства і вказівки місцям, що виселення куркульських господарств з села на відведені їм участки землі керуючись раніш даними вказівками ОПК і інструкціями ОВК, розроблений проект обговорити на засіданні бюро РПК.

6. У першій половині квітня провести конференцію жінок колгоспниць і зльот наймитсько-бідняцьких груп та 25-тисячників⁷ по питанням закріплення колгоспів.

7. Мають місце факти ігнорування роботи та нужд частини бідноти, які по різних причинах не в колгоспах. Наділення їх гіршою землею ніж вони мали раніш, огульне зачислення їх до підкуркульників і не уважне до них відношення, що полегшує куркулью впливати на цю групу — запропонувати осередкам не послаблювати роботи серед індивідуальних бідняцько-середняцьких господарств, що залишилися поза колгоспами, проводячи з ними роботу по втягненню їх в колгоспи.

8. Основною роботою в колгоспах партосередків на сьогоднішній день РПК вважає виробничо-організаційне питання життя колгоспів і боротьбу за колгоспи з активізованим куркульським впливом за останній час, організуючі наймитсько-бідняцькі маси на виконання генеральної лінії партії, даючи жорстоку відсіч проявам правоопортуністичного ухилу і лівим загибам в роботі колгоспного будівництва.

Секретар РПК (Гуржій)

Згідно: керсправавами РПК (Шеремет)

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.93. — Арк. 7 — 8.
Машинопис. Копія.*

№ 8

ІЗ СПЕЦІАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО БЮЛЕТЕНЮ ЗАПОРІЗЬКОГО ОКРУЖНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У «ПРО ХІД ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ»

12 серпня 1930 р.

... **Принятие плана и доведение его до села, колхоза.** В первых числах августа бюро ОПК обсужден и принят годичный план хлебозаготовок, а также установлен срок доведение его до села и колхоза (не позднее 15-го августа). Намеченные контрольные цифры для районов были обсуждены 5-го августа на специально созванном ОПК совещании секретарей РПК и председателей РИКов. Необходимо отметить, что при отсутствии на данном совещании возраже-

ний против контрольных цифр плана в целом, значительное возражение вызвала разверстка его по районам, особенно в части продовольственных культур. Основными мотивами возражений являлась ссылка на уменьшение урожайности против ранее предполагаемой, а также значительную гибель кукурузы и подсолнуха. На данном совещании выявились нездоровые настроения некоторой части районных работников, о чем особенно наглядно свидетельствует следующее выступление: «Дав нам план продовольственных культур в 861.000 пуд., вы ставите нас в такое положение, при котором мы план выполнить сможем, но такое выполнение даст плохие результаты, так как в некоторой части мы должны будем перегибать. Нам придется изъять не только излишки и посевной материал, но и довести до минимума норму потребления» (Из выступления секретаря Ореховского РПК).

Примерно такие же выступления имели место и со стороны некоторых других секретарей (Запорожский, Томаковский).

Подобным настроениям был дан решительный отпор как со стороны бюро ОПК, так и значительной части выступавших работников и в результате контрольные цифры для районов приняты без изменения...

Ход хлебозаготовок. Благодаря отсутствию достаточной массово-политической работы, дефектом в работе хлебозаготовительного аппарата и другим ненормальностям, усугубляемым кулацкой агитацией, потребительские настроения среди колхозников за последние дни значительно усилились и в некоторых случаях приняли довольно острые формы. Значительную роль в этом отношении занимает вопрос о промтоварах, распределение которых не везде еще налажено. Большим дефектом является также отсутствие. В большинстве, разъяснительной работы о системе их распределения.

В отдельных случаях на почве нежелания сдать хлеб государству, дело дошло до самовольного разбора зерна колхозниками. Так, 29-го июля, когда председатель СОЗа села Белогорье (Ореховского района) предложил вывезти хлеб на ссыпункт, то около 10-ти женщин ворвались в амбар, где хранилось зерно и стали разбирать его без веса.

Еще более острый характер принял инцидент в артели «Красный маяк» этого же района, где в связи с вывозом (30 июля) на пункт 350 пуд. хлеба — члены артели подняли волынку и хлеб из под молотилки стали забирать по домам в количестве 5 пуд. пшеницы и

7 пуд. ржи на едока. Имелись заявления, что будут брать до тех пор, пока на каждого едока не наберут по 24 пуда, из коих 90 % должны составлять продовольственные, а остальное — фуражные культуры. Только после приезда районных работников и проведения разъяснительной работы вопрос был улажен.

Случаи отказа сдавать хлеб носят далеко не единичный характер, при чем, в некоторых случаях инициаторами этого является руководящий аппарат колхозов, а подчас даже члены партии...

Участие в хлебозаготовках партийных, КСМ и общественных организаций. Наблюдающийся за последние дни перелом в деле хлебозаготовок со стороны отдельных парторганизаций, далеко еще не носит повсеместного характера, о чем красноречиво говорят данные о выполнении плана за первую декаду августа (20,1 % по всем культурам и 17,7 % по продовольственным).

До настоящего времени не сумели мобилизовать внимание всех организаций на безоговорочное выполнение стоящих перед нами задач и в надежде на то, что «округ вывезет» — имеющиеся в районе силы используются недостаточно.

Отрицательно сказывается далеко не всегда удачный подбор уполномоченных и не ведется решительная борьба с имеющимися у них нездоровыми настроениями, носящими подчас ярко выраженный правый характер.

Так, уполномоченный Марьинского сельсовета (Новониколаевского района) он же председатель ЕПО, заявлял, что «при таком плане есть нечего будет».

В Орестовском сельсовете 25-ти тысячник подпал под влияние крестьянских настроений, пытался при обсуждении плана преуменьшить урожайность своего села.

Ореховский РПК в своем постановлении от 4-го августа констатирует — «що хлібозаготівельна робота викрила окремих партійців і їхнє право-опортуністичне обличчя, які злякались труднощів і підпали під куркульський вплив (голова Жеребецької сільради) і зрозуміло, не могли бути бойовими керівниками хлібозаготівель»...

Практика продажи промтоваров. До настоящего времени в системе распределения промтоваров продолжают иметь место недопустимые явления...

В артели «Коминтерн» Ореховского района, когда председатель райкоопзерно явился с мешками за хлебом, то один из колхозников

набросился на него с криком — «що ти жидюга сюди з мішками приїхав, все рівно не дамо, поки не привезете сюди товарів»...

ДАЗО. — Ф. П-1. — Оп.1. — Спр.1192. — Арк. 98 -104.
Машинопис. Оригінал.

№ 9

ВІДОМОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРУПИ НАРОДНОГО КОМІСАРИАТУ ЗЕМЕЛЬНИХ СПРАВ УСРР, СКЛАДЕНІ ЗА ПОВІДОМЛЕННЯМИ ГАЗЕТ, ПРО НЕЗАДОВІЛЬНИЙ ХІД ОСІНЬОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КАМПАНІЇ СТАНОМ НА 15 ЖОВТНЯ 1930 р.

16 жовтня 1930 р.

Протягом третьої п'ятиденки рішучого перелому в перебігу осінньої посівкампанії ще не помічається...

Незадовільно виконуються вимоги агромінімуму, є випадки посіву неочищеного та не протруєного зерна. Ремонт с/г реманенту не налагоджений, є випадки посіву руками через несправність сівалок.

Стан сівби по окремих районах такий:...

Оріхівський р-н: по району засіяно 68 % до плану. Індивідуальний сектор виконав лише 40 % плану, в той час виконавши план засіву жита на 100 %. Тут ясно видно наслідки куркульської «антипшеннишої» агітації (з газети «Ленінським шляхом»)...

Обмолот

Обмолотна кампанія на Україні зараз широко розгорнулася. Метеорологічні умовини в деяких районах УСРР заважали проведенню молотьби, але в більшості районів це лише з'являється формальною підставою, на яку посилаються райони, що не спромоглися розгорнути як слід роботи в цій галузі. Соціалістичний сектор значно відстає в молотьбі за мотивами: а) занепаду труддисципліни; б) неповної завантаженості молотарок та двигунів та частим псуванням останніх, за відсутністю ремонтних майстерень та запчастин; в) невірної організації праці...

Оріхівський р-н: Артіль «12-річчя Жовтня» залишила неубрани-

ми понад 20 га скошеного в валках сіна, яке майже все згнило. Тепер МТС оре цю землю на зяб і приорує валки скошеного сіна (з газети «Ленінський шлях»)...

Інформгрупа НКЗС

*ЦДАВО України. — Ф. 27. — Оп. 11. — Спр. 77. —
Арк. 8 — 13.
Склограф. прим. Копія; 1. — С. 237 — 241.*

№ 10

ВІДОМОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРУПИ НАРОДНОГО КОМІСАРИАТУ ЗЕМЕЛЬНИХ СПРАВ УСРР ПРО ТЯЖКІ УМОВИ УТРИМАННЯ ТА ЗАГИБЕЛЬ ХУДОБИ В СЕЛАХ

25 січня 1931 р.

ПРО ХИЖАЦЬКЕ НИЩЕННЯ ХУДОБИ

Численні факти, що ми їх маємо від районів, сигналізують, що хижачьке нищення худоби за останній час не припиняється...

Колгоспники разом з наймитами, бідняками та середняками с. Преображенки Оріхівського р-ну ретельно стежать за хижачьким нищенням худоби. Останнім часом виявлено, що глитай Передерій хижачькі забив 15 шт. овець, а його син 4 вівці; таке шкідництво виявлено за допомогою колгоспників і бідноти в селах Копані, Жеребці, Червоний Яр того ж району.

Інформгрупа оргсектора НКЗС УСРР

*ЦДАВО України. — Ф. 27. — Оп. 12. — Спр. 141. —
Арк. 48 — 49.
Склограф. прим. Копія 1. — С. 273 — 275.*

**З ОГЛЯДУ УКРАЇНСЬКОГО КОЛГОСПНОГО ЦЕНТРУ
ПРО ХЛІБОЗАГОТІВЛІ У 1931 р.**

Не раніше 20 жовтня 1931 р.*

I. Хлебозаготовительная кампания 1931 г., проходящая под лозунгом «Борьба за хлеб — борьба за социализм» имеет исключительное значение для пролетарского государства, которое под руководством Коммунистической партии завершает в третьем решающем году пятилетки постройку фундамента социалистической экономики...

Учет поступающего от обмолота хлеба в колхозах заключается во взвешивании и записи в присутствии выделенных членов правления, ответственных за хлебосдачу, а также членов ревизионной комиссии.

1. Необходимо отметить, что в некоторых колхозах учет не налажен в достаточной мере...

2. В Ореховском р-не, в артели «Червоный гай» (Преображенка) план хлебозаготовки не выполнен, благодаря тому, что члены правления не организовали правильного учета хлеба при его сдаче и распределяли его на чердаках у членов колхоза, кроме этого это распределение чисто кулацкое, так как хлеб роздан на едоков, в среднем по 16 пуд...

* Датується за змістом документа.

*ЦДАВО України. — Ф. 559. — Оп. 1. — Спр. 1657. —
Арк. 23 — 31.
Склограф. прим. Копія; 1. — С. 351 — 356.*

**КОРЕСПОНДЕНЦІЯ ГАЗЕТИ «КОМУНІСТ»
ПРО ВИКОНАННЯ СІЧНЕВОГО 1932 р. ПЛАНУ
ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ**

8 січня 1932 р.

КОЛГОСПНИЙ ПЕРЕКЛИК

ЗАПОРІЖЖЯ, 8. (Наш спец. кор.). У Запорізькому, Томаківському, Покровському та Орхівському районах, між колгоспами розгортається змагання на передстрокове виконання січневого хлібoplanу. До змагання включаються й колгоспники, що на зборах і через стінгазети викликають один одного продати державі свої хлібні лишки.

Передові колгоспники, здаючи свої зайвини, викликають на те саме й одноосібників...

В Орхівському районі василівські колгоспники, відповідаючи на заклик підшефного батальйону Уральського полку, тільки за один день здали більше як 130 цнтн. хліба...

Продаючи державі свої зайвини хліба, колгоспники викривають водночас, підривну роботу куркулів й допомагають сільським організаціям викривати куркульські схованки з хлібом... Багато куркульських схованок викрили в Ново-Якимівці та Ново-Андріївці Орхівського району й по багатьох селах Томаківського району.

В Орхівському районі агент класового ворога — заворг райпарткому Крамчанин, намагався зірвати січневий похід за вивершення хлібозаготівель. Він виступив з провокаційною брехнею про «нереальність» січневого плану. На куркульську вилазку Крамчанина орхівські колгоспники відповідають ще більшим посиленням темпів хлібоздавання.

I. Волошин

*Комуніст (Орган Центрального комітету і
Харківського комітету КП(б)У). — 1932. — 10 січня.*

№ 13

ПОВІДОМЛЕННЯ ГАЗЕТИ «КОМУНІСТ» ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРОМИСЛОВИМИ ТОВАРАМИ

13 січня 1932 р.

ВУКООПСПІЛІВСЬКА «ГЕОГРАФІЯ»

ЗАПОРІЖЖЯ, 13 (Наш спец. кор.). Молочанський, В.-Лепетиський, Кам'янський, Синельниківський та Ново-Миколаївський райони досі не одержали промкрану, призначеного на стимулювання січневих хлібозаготівель. У наслідок головотества апарату Вукоопспілки — промкран призначений для Кам'янського району, надіслали до Ново-Никополя.

Окремі райспоживспілки зривають просунення промкрану з районних центрів на села. У В.-Токмацькому районі досі на села надіслано тільки 75 % уже одержаного крану, в Оріхівському районі — 61 %, у Запорізькому — 79 %, у Ново-Василівському — 15 %.

І. Волошин

Комуніст. — 1932. — 15 січня.

№ 14

З ДОПОВІДІ УКРАЇНСЬКОГО КОЛГОСПНОГО ЦЕНТРУ НА РЕСПУБЛІКАНСЬКІЙ РАДІОНАРАДІ ПРО ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ З УРОЖАЮ 1931 р.

17 — 18 січня 1932 р.*

...Необходимо отметить, что стимулирование хлебодачи — снабжение промтоварами колхозов, еще не на должной высоте в ряде районов. В Первомайский р-н не завезли полагающегося количества мануфактуры и вместо нее направили неходкий товар вроде лон-

донских шкафов и проч. Нововасильевский р-н получил всего 18 % причитающейся нормы. Ореховский — 61%. Промтовар, назначенный в Каменский р-н, попал в Никопольский р-н, а в Долинском р-не выпустили из виду сообщить периферии, что промтовары идут исключительно на стимулирование хлебосдачи.

* — дата радіонаради.

ЦДАВО України. — Ф. 559. — Оп.1. — Спр. 1657. —

Арк. 59 — 66.

Машинопис. Копія; 1. — С. 392 — 395.

**МАТЕРІАЛИ ГАЗЕТИ «КОМУНІСТ»
ПРО ПОТУРАННЯ КУРКУЛЯМ
ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ
В ОРІХІВСЬКОМУ РАЙОНІ**

2 лютого 1932 р.*

**ПОТУРАННЯ КУРКУЛЕВІ ЗРИВАЄ ЗАГОТІВЛІ
В ОРІХІВСЬКОМУ РАЙОНІ**

Оріхівський район на 25 — І не додав з свого річного хлібозаготівельного плану, зокрема 4200 тонн самої пшениці. Такий ганебний стан ми маємо тому, що оріхівські організації фактично припинили заготівлі. Тільки так можна кваліфікувати січневі наслідки «заготівель» в Оріхівському районі: 538 тонн, зокрема, 147 тонн пшениці, за 25 днів січня і 89 тонн зокрема 25 тонн пшениці п'ятого п'ятиденника.

Чим пояснити такі ганебні наслідки? Про це виразно говорить друкована сьогодні кореспонденція з Оріхівського району. Причина невиконання плану в цьому районі, як і в ряді інших — опортуністична практика, потурання куркулеві від місцевих організацій Хіба не про це свідчить велике засміченість колгоспів куркульськими елементами ? 500 куркулів, виявлених останнього часу в колгоспах (а виявлено їх ще не всіх) — хіба це не свідчить, що оріхівські організації на практиці «врощували куркуля в соціалізм», даючи йому змогу захо-

ватися в колгоспі від твердих завдань. А хіба такі факти, як годування коней чистосортною пшеницею, масове розбазарювання та розкращання хліба в деяких колгоспах куди пролізли куркулі, — не свідчить про втрату класової пильності в оріхівських організаціях?

А замість нещадно громити куркуля, його опортуністичну агенуру, оріхівський районний провід потурає цим елементам, милує їх. Він не мобілізував парторганізації, маси колгоспників на цих фактах, а намагається «не виносити сміття з хати», по-примиренському ставиться до опортуністів — куркульських агентів, однією рукою нібито карає, а другою висуваючи на таку саму, а то й відповідальнішу роботу.

Оріхівський район повинен ударно виконати свій план, вивершити в лютому хлібозаготівлі. Засновок до цього — нещадний розгром куркуля, опортуністів, мобілізація на цій основі цілої райпарторганізації, комсомолу, колгоспників, бідняків, середняків-одноосібників на боротьбу за хліб.

РОЗБАЗАРИЛИ ТОННАМИ, А «ЗАГОТОВЛЯЮТЬ» КІЛОГРАМАМИ

Від нашого спеціального кореспондента

В Оріхівському районі хліб розбазарили тоннами, а нині «заготовляють» кілограмами. У с.с. Жеребцях, Юрківці, Новоселівці, Берківцях та інших хлібозаготівлі бригади, замість масової роботи серед колгоспників, незаможників і середняків, замість боротьби з куркулем, буквально жебрачать, випрошують під хатами по 5 — 10 фунтів. Куркульня розперезалася й чинить шалений опір хлібозаготівля.

Багато колгоспів Оріхівського району засмічені куркулями. Протягом січня викрили й вигнали з колгоспів району 200 куркулів, які мали колись від 50 до 700 десятин землі, машини, млини. Факти доводять, що й досі чимало ще лишилося в оріхівських колгоспах куркулів та їхніх прибічників.

У с. Мельниках (уповноважений РПК — Хмиз, голова сільради — Шкуро) в артiлі «Сигнал» коней годували чистосортною пшеницею. За останні три місяці кожна коняка цього колгоспу з'їла по 10 цнт. пшениці. 103 цнт. пшениці роздали членам артiлі годувати

курей. Крім цього, в артілі розбазарили 330 цтн. пшеничного борошна на 176 цтн. пшеничного зерна.

Силу хліба розбазарили й попсували куркулі, що пролізли до ряду інших колгоспів.

Куркулі ховалися в колгоспах від твердих завдань, їх боронили опортуністи, що пролізли до місцевих організацій. У с. Юрківці уповноважений РПК Савела, секретар партосередку Улященко, голова сільради Таран в один голос запевняли, що «куркулів на селі немає», а згодом виявлено 15 куркулів у колгоспах. Куркульсько-заможні господарства на терені Юрківської сільради виконали досі лише 63,8% твердих завдань. Що «куркулів нема» запевняли також уповноважений РПК у селі Жовті кручі Поляков та голова сільради Саботай. Вони день-у-день відволікали доведення твердих завдань і через це досі на терені жовтокручанської сільради не виконано й половини твердих завдань. Приховав куркулів у колгоспі провід Білогорівської сільради (секретар партосередку — Єфремов). Тут куркулям твердих завдань ще й досі не довели.

Районні організації потурали куркулям та опортуністам Боротьбу за хліб оріхівські організації підмінили на видимість роботи. Ухвалено силу резолюцій, але на куркуля не вдарили досі. Не дано відсіч куркульській зривницькій роботі в колгоспах. За директивою голови райколгоспспілки Самолова ще й тепер бронюють всякі фонди по колгоспах, до того ж бронюють здебільшого пшеницею. Райпартком однією рукою притягує опортуністів зривників хлібозаготівель до відповідальності, а другою рукою милує. Бюро РПК вивело зі свого складу заворга Крамчанина за дезорганізацію хлібозаготівель, а секретар РПК Митрофан рекомендував Крамчанина на посаду директора радгоспу. У с. Ново-Андріївці організатор зриву хлібозаготівель був куркуль з партквитком Халамендрік. Його виключили з партії і зняли з керівної роботи, а нині він «якось» проліз на керівну роботу в с. Щербакі. Райвиконком віддав до суду за зрив хлібозаготівель голову Жеребецької сільради Моргуна, і водночас висунув його на відповідальну роботу у райколгоспспілці. Секретаря жеребецького партосередку віддали до суду, як члена президії сільради, що провали хлібозаготівлі, і водночас його висунули до складу нової президії.

У наслідок опортуністичної практики район «виконав» січневе завдання лише на 8,9%, зокрема план по пшениці на 3,7%.

Нищівнім ударом на куркуля, нещадною боротьбою проти опор-

туністів Оріхівський район повинен негайно домогтися перелому, щоб у лютому вивершити хлібозаготівлі.

І. Волошин

* — дата публікації в газеті

Комуніст. — 1932. — 2 лютого

№ 15

ВИТЯГ З ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЛГОСПНОГО ЦЕНТРУ ПРО ПРИХОВУВАННЯ ВРОЖАЮ ПІД ЧАС ХЛІБОЗАГОТІВЛІ У КОЛГОСПНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Не раніше 1 березня 1932 р. *

НЕГАЙНО ВИКРИВАТИ ТА ВДАРТИ «ПО КОМІРНИЦЬКИХ СТРАХОВИХ ФОНДАХ»

Ревізійні комісії останнім часом виявляють у ряді колгоспів своєрідну «хлібозаготівельну політику» комірників. Є багато випадків, що комірники утворили «фонди», яких ніде не записано й про які не знають колгоспні маси.

В несватківській артiлі «Новий світ» Кам'янського р-ну таких «фондів» виявлено 75 ц. жита та пшениці, що за них навіть не знала управа колгоспу.

Те ж саме виявлено незаприбуткованого хліба в артiлі «Червоний гай» Голопристанського р-ну — 170 ц.; в артiлі «Червоне село» Лозівського р-ну — 40 ц. та в артiлі ім. Леніна Оріхівського р-ну виявлено незаприбуткованої 90 ц. пшениці та 100 ц. кукурудзи. Характерно, що в артiлі ім. Леніна управа недовиконала план хлібозаготівель, посилаючись, що, мовляв, за обліком, крім посівних фондів, є тільки 164 ц. хліба, тоді як фактично 190 ц. не було враховано.

У чотирьох колгоспах — ім. Петровського, Веселий Кут, ім. Сталіна та «Ударний» Михайлівського р-ну — ревкомісіями в січні місяці виявлено 415 ц. незаприбуткованого хліба різних культур.

У Чуднівському р-ні з обстежених ревкомісіями 47 колгоспів утайку виявлено по 15 колгоспах від 20 до 100 ц. хліба в кожному.

У Бабанському р-ні майже в кожному колгоспі перевіркою виявлено від 20 до 40 ц. незаприбуткованого хліба. Комірники в частині колгоспів пояснюють, що це їх «страховий фонд» на випадок розтруски.

Тільки в одному Бригадирівському р-ні перевіркою по 27 колгоспах виявлено таких «фондів» 4354 ц. — різниця між записами обмолоту та наявністю в колгоспах хліба.

Отже, не одну тисячу центнерів колгоспівського хліба втаєно комірниками від обліку. Зрозуміло, що цей хліб опинився би на приватному ринку.

Це вимагає розгорнення роботи ревізійних комісій для перевірки правильності запису хліба по книжках.

Пост при УКЦ «За соцперебудову»

* — датується за змістом документа

ЦДАВО України. — Ф. 559. — Оп. 1. — Спр. 1657. —

Арк. 8 — 11.

Машинопис. Копія; 2. — С.72.

№ 16

ПОВІДОМЛЕННЯ ГАЗЕТИ «КОМУНІСТ» ПРО ПРИТЯГНЕННЯ ДО СУДОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ГОЛОВУ НОВОДАНИЛІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ

8 липня 1932 р.*

Наприкінці червня т. Стоячко із с. Н.-Данилівки надіслав до редакції листа про перекручення директив партії та уряду, а також про різні злочини голови Н.-Данилівської сільради Галушка.

За повідомленням оріхівської дільничної прокуратури, розслідом факти підтверджено. Голову Н.-Данилівської сільради Галушка при-

тягнуто до судової відповідальності. Справу розгляне показовим порядком нар. суд у с. Н.-Данилівці.

* — дата публікації в газеті

Комуніст. — 1932. — 8 липня.

№ 17

КОРЕСПОНДЕНЦІЯ ГАЗЕТИ «КОМУНІСТ» ПРО СКИРТУВАННЯ В АРТІЛІ ІМ. СТАЛІНА КОМИШУВАХСЬКОЇ СІЛЬРАДИ

17 липня 1932 р.

ЗА 10 ДНІВ ЗАСКИРТУВАЛИ 4 %

ЗАПОРІЖЖЯ, 17. (Наш кор.). Артіль ім. Сталіна Комишухавської сільради підшефна заводові «Комунар». Завод має можливість допомогти колгоспникам у жнивах, відремонтувати збиральні машини, організувати культурну роботу на полі. Але ж колгоспні бригади почали жнива без допомоги робітників, погано відремонтованими машинами.

Отже й наслідок: треба було скосити 1167 га, а за 10 днів скошили 230 га й заскиртували тільки 4 % до скошеної площі.

Робітникам заводу «Комунар» треба допомогти своїм підшефним, пояснити їм, що не скиртувавши хліб, вони багато його втратять на полі, завдадуть збитків і державі і собі.

Хайков

Комуніст. — 1932. — 19 липня.

**ПОВІДОМЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО КОРЕСПОНДЕНТА
ГАЗЕТИ «КОМУНІСТ»
ПРО ПІДГОТОВКУ ДО ПРИЙОМУ ХЛІБА**

23 липня 1932 р.

ТАРИ НЕМА, ДО БЕЗТАРНИХ НЕ ПІДГОТУВАЛИСЯ

ОРИХІВ, 23. (Наш спец. кор.). Районні організації не підготувалися до хлібозаготівель, зокрема не підготували технічної бази. У багатьох колгоспах мішків зовсім не має, а безтарних перевозів не організували. Приміром, в артілі «Сигнал» є тільки 15 мішків, а до безтарних перевозів там не пристосували жодного воза. Так само артілях «Червоний маяк» і «Оборона країни».

На оріхівському елеваторі, щоб приймати хліб без тари, зробили 2 люки, які не придатні швидко приймати зерно.

Куркульським намаганням зірвати хлібозаготівлі місцеві організації не дають належної відсічі. Через це в ряді колгоспів району панують споживацькі настрої та перекручення директив партії й уряду про видачу натуральних авансів. Новопавлівська артіль, змолотивши 100 цент. пшениці на жито, роздала все колгоспникам і ні кілограма не здала державі. В артілі ім. Ворошилова весь хліб з першого обмолоту роздали між членами колгоспу, при чому члени управи забрали 23 % всього обмолоту, забезпечивши себе хлібом на 2 місяці. Уповноважені РПК не реагують на цю куркульську практику.

Сафонов

Комуніст. — 1932. — 26 липня.

**ІНФОРМАЦІЯ БРИГАДИ ГАЗЕТ «КОМУНІСТ» ТА «ЗОРЯ»
ПРО ХІД СКИРТУВАННЯ В ОРІХІВСЬКОМУ РАЙОНІ**

24 липня 1932 р.

«СКИРТУВАТИ НЕ СЛІД»

ОРІХІВ, 24. Завідувач Орхівського райзу Лисенко вважає, що скиртувати почнуть аж по закінченні косовиці. Голова Ново-Павлівської сільради Пилипенко та голова колгоспу «Пролетар» Іщенко заявляють, що «скиртувати не слід».

Тут боротьби з втратами не організовано, зерновловлювачі на жниварках встановлено тільки як виняток. В комуні «Авангард» зерновловлювачі встановлено лише на 3 жниварках. В артіль «Шлях до комуни» (с. Білі гірки) із 20 жниварок зерновловлювачі є лише в 4. Решта колгоспів цим «дрібницям» зовсім не віддають ніякої уваги. На полі лишаються багато «грив». По колгоспах дуже крадуть колоски, викошують хліб на корм коням. Косять колосові культури на корм коням колгоспи с.с. Преображенки, Малотокмачки, Новоселівки. Маючи величезні втрати врожаю, правління колгоспів ніяких заходів не вживає.

Є випадки, коли змочене зерно розбазарюють. Артіль «Степова комуна» (с. Новоселівка) намолотила 500 пудів пшениці, з якої, на розпорядження голови Вусіка, 50 пудів здали державі, решту вночі вивезли на ринок. В артіль ім. Затонського (Юрківка) намолочене жито лишають вночі на тоці без варти, тому його розкрадають.

Уповноважені керують жнивими телефоном. В артіль «Степова комуна» розбазарюють хліб, а уповноважений РПК Альберг спокійно сидить у районі і лише на кінець дня розмовляє телефоном з головою артіль, щоб довідатись, що там робиться.

**Бригада «Комуніста», «Зорі» —
Сазонов, Мальденман**

Комуніст. — 1932. — 26 липня.

---

* Газета «Зоря» — орган Дніпропетровського обласного комітету КП(б)У

КОРЕСПОНДЕНЦІЯ ГАЗЕТИ «КОМУНІСТ» ПРО ФАКТИ НЕОРГАНІЗОВАНOSTІ ПІД ЧАС ЗБИРАННЯ ВРОЖАЮ

26 липня 1932 р.

ЗРАЗКИ НЕОРГАНІЗОВАНOSTІ

ОРІХІВ, 26. (Наш. кор.). Торік Оріхівський радгосп «Пролетар» мав великі втрати під час збирання врожаю. Цього року радгоспні організації на це не зважили. Треба зібрати врожай з площі 9.792 колосових культур, а зібрано тільки з 1.200 га.

Цього року радгосп «Пролетар» технічно озброєний багато краще, ніж торік. 33 комбайни, 57 тракторів, 50 снопов'язалок і інші збиральні машини дають цілковиту змогу радгоспові не тільки вчасно зібрати врожай, а й показати ударні зразки роботи. Але дирекція радгоспу (директор — Биков, його заступники — Іванов і Гончаренко) не зуміли використати цього озброєння. Своєю бездіяльністю вони довели стан збирання в радгоспі до катастрофічного.

Заступник директора Іванов, безпосередній обов'язок якого забезпечити радгосп вчасно оперативним планом, цього не зробив. Бригад до ділянок не закріплено, Партійна, професійна організації не розгорнули масової роботи. Соцзмагання запроваджено формально. Норм виробітку до робітників не доведено.

Основна тяглова сила — трактори, ще й на сьогодні до роботи не готові. Із 57 тракторів працює тільки 20. Решта стоїть на ремонті. А ті трактори, що працюють, більше перестоюють через невчасне доведення пального та води, невчасне... видавання нарядів.

Так само не підготовлено живої тягової сили. Через бюрократичне ставлення заст. директора Гончаренка, досі не складено договору з м'ясорадгоспом на 60 коней і 150 пар волів. 70 коней, що є в радгоспі, використовують не на жнивах, а на інших роботах (для кухні, об'їздів тощо).

Робітною силою радгосп не забезпечений — не вистачає 400 робітників. Серед тих, що працюють — велика плінність, бо радгоспні організації нехтують поліпшення культурно-побутових умов робітників.

Сафонов

Комуніст. — 1932. — 28 липня.

**ІЗ ДОВІДКИ НАРОДНОГО КОМІСАРІАТУ ЗЕМЕЛЬНИХ
СПРАВ УСРР ЗА МАТЕРІАЛАМИ МІСЦЕВОЇ ПРЕСИ
ПРО ВТРАТИ ВРОЖАЮ ТА НЕВИХІД КОЛГОСПНИКІВ
НА ЖНИВА**

2 серпня 1932 р.

БОРОТЬБА З ВТРАТАМИ

Численні факти з місць уперто сигналізують про явно незадовільний стан у багатьох районах, сільрадах, МТС і колгоспах зі справою організації боротьби зі втратами. Основні хиби такі: а) по злочинному ігнорують справу використання зерновловлювачів; б) безгосподарне ставлення під час збирання врожаю, багато хліба вимолочується колесами с/г машин на зворотах; в) як правило, майже не приділено увага справі збирання колосків; г) особливо занедбана ділянка роботи — це скирдування скошеного хліба, тощо. Отже, бездіяльність місцевих організацій, а подекуди і районних, вже дало свої негативні наслідки в справі значних втрат врожаю.

Оріхівський р-н (Дніпропетровщина) — плани боротьби з втратами опрацював формально, не мобілізовано колгоспні маси на їх проведення. В'язання хліба й скиртування проходить у колгоспах самопливом. Скосили по району 7001 га, заскиртували лише 222 га по п'яти сільрадах. По Копанівській сільраді колгоспи, скошивши понад 600 га, заскиртували нічого, так само не скиртують і по решті сільрад. Зав. РЗВ т. Луценко вважає, що скиртувати ще рано. Зерновловлювачі майже по всіх колгоспах не встановлені. РЗВ тільки 16.VII надіслав директиву про встановлення зерновловлювачів.

Бригади на полі під час косовиці залишають огріхи, які не вириваються, як правило, по колгоспах, їх здебільшого розкрадають. 6 випадки, коли вже змолочене зерно розбазарюється. Артіль «Степова Комуна» (Новоселівка) змолотила 500 пуд. пшениці, з якої голова колгоспу 50 пуд. здав державі, а решту 17.VII вночі вивіз бричками невідомо кому в Чубарівський р-н. В артілі ім. Затонського (Юр'ївка) намолочене жито залишилося без будь-якої охорони на току, а тому

його розкрадали (матеріал виїзної бригади газет «Комуніст», «Зорі», «Радсела» від 24.VII).

Оргсектор НКЗС

ЦДАВО України. — Ф. 27. — Оп. 13. — Спр. 81. —

Арк. 43 — 52.

Засвідчена копія; 1. — С.492 — 498.

№ 21

**ПОСТАНОВА ЦВК ТА РНК СРСР «ПРО ОХОРОНУ
МАЙНА ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ, КОЛГОСПІВ
ТА КООПЕРАЦІЇ Й ЗМІЦНЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ
(СОЦІАЛІСТИЧНОЇ) ВЛАСНОСТІ»**

7 серпня 1932 р.

За последнее время участились жалобы рабочих и колхозников на хищения (воровство) грузов на железнодорожном и водном транспорте и хищения (воровство) кооперативного и колхозного имущества со стороны хулиганствующих и вообще противообщественных элементов. Равным образом участились жалобы на насилия и угрозы кулацких элементов в отношении колхозников, не желающих выйти из колхозов и честно и самоотверженно работающих за укрепление последних.

Центральный Исполнительный Комитет и Совет Народных Комиссаров Союза ССР считают, что общественная собственность (государственная, колхозная, кооперативная) является основой советского строя, она священна и неприкосновенна, и люди, покушающиеся на общественную собственность, должны быть рассматриваемы как враги народа, ввиду чего решительная борьба с расхитителями общественного имущества является первейшей обязанностью органов Советской власти.

Исходя из этих соображений и идя навстречу требованиям рабочих и колхозников, Центральный Исполнительный Комитет и Совет Народных Комиссаров Союза ССР постановляют:

I

1. Приравнять по своему значению грузы на железнодорожном

и водном транспорте к имуществу государственному и всемерно усилить охрану этих грузов.

2. Применять в качестве меры судебной репрессии за хищение грузов на железнодорожном и водном транспорте высшую меру социальной защиты — расстрел с конфискацией всего имущества и с заменой при смягчающих обстоятельствах лишением свободы на срок не ниже 10 лет с конфискацией имущества.

3. Не применять амнистии к преступникам, осужденным по делам о хищении грузов на транспорте.

II

1. Приравнять по своему значению имущество колхозов и кооперативов (урожай на полях, общественные запасы, скот, кооперативные склады и магазины и т. п.) к имуществу государственному и всемерно усилить охрану этого имущества от расхищения.

2. Применять в качестве меры судебной репрессии за хищение (воровство) колхозного и кооперативного имущества высшую меру социальной защиты — расстрел с конфискацией всего имущества и с заменой при смягчающих обстоятельствах лишением свободы на срок не ниже 10 лет с конфискацией всего имущества.

3. Не применять амнистии к преступникам, осужденным по делам о хищении колхозного и кооперативного имущества.

III

1. Повести решительную борьбу с теми противообщественными кулацко-капиталистическими элементами, которые применяют насилия и угрозы или проповедуют применение насилия и угроз к колхозникам с целью заставить последних выйти из колхоза, с целью насильственного разрушения колхоза. Приравнять эти преступления к государственным преступлениям.

2. Применять в качестве меры судебной репрессии по делам об охране колхозов и колхозников от насилий и угроз со стороны кулацких и других противообщественных элементов лишение свободы от 5 до 10 лет с заключением в концентрационный лагерь.

3. Не применять амнистии к преступникам, осужденным по этим делам.

Председатель ЦИК Союза ССР М. Калинин⁸
Председатель СНК Союза ССР В. Молотов (Скрябін)⁹
Секретарь ЦИК Союза ССР А. Енукидзе¹⁰

СЗ.— Отдел первый. — 1932. — № 62. — Ст. 360.

№ 22

ІНФОРМАЦІЯ ГАЗЕТИ «ЗА СОЦІАЛІСТИЧНУ ПЕРЕБУДОВУ» ПРО ПРИЙНЯТТЯ ПЛАНІВ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ

18 серпня 1932 р.*

ВДАРИТИ ПО ОПОРТУНІСТИЧНІЙ ПРАКТИЦІ І «ЛІВАЦЬКИХ» ЗАКРУТАХ (від нашого спеціального кореспондента)

В Дніпропетровській області здавання хліба відбувається надзвичайно незадовільно. До цього часу справжньої боротьби за хліб райони не розгорнули.

Є багато фактів перекручувань постанов партії й уряду про організацію хлібозаготівлі. Окремі райони план хлібозаготівлі доводять колгоспам, не враховуючи особливостей кожного. Яскраво це позначається в Оріхівському районі, де районна комісія викликає голову колгоспу і загрозами примушує прийняти план хлібозаготівлі.

Кияниця

«За соціалістичну перебудову» (орган Наркомзему УСРР і Укрколгоспцентру). — 1932. — 18 серпня.

№ 23

ЛИСТ КОЛГОСПНИКА Я.СТОЯЧКО ДО ГАЗЕТИ «КОМУНІСТ»

30 серпня 1932 р.**

НЕПРАВИЛЬНИЙ ВИРОК (лист колгоспника)

«Комуніст» 8.VII-32 писав*** про перекручення лінії партії та зло-

---

** Дата публікації в газеті.

*** Див. документ № 16.

вживання в с. Ново-Данилівці, Оріхівського району. Проведеним слідством ці факти підтверджено і винуватців притягнуто до права.

Перед товаришським судом стали голова сільради Галушка, його заступник, він таки голова споживтовариства Шмиголь Г.Г., голова комісії допомоги заготівлям Стоячко С., голова комісії допомоги РСІ Мацько — він таки зав крамниці ЄСТ.

Але, прибулі на суд колгоспники зовсім несподівано побачили в складі нарзаседателів члена управи артїлі «Червоний лиман» Олексієнка, який не раз пиячив разом з Мацьком і Варвару Гадюку, дружину члена управи тої таки артїлі. Чоловік її виступає як свідок від обвинувачених.

Галушка і Шмиголь свою провину частково визнали, але більше перекладали її на Стоячка. Цей цілком визнав свою провину і заявив, що робив усе згідно з вказівками Галушки і Шмиголя. Коли Стоячко почав докладно розповідати про це, суд спинив його і оголосив перерву до наступного дня. Другого дня Стоячко вже не допитували, почавши допит з Мацька та свідків.

Закінчили суд вироком, за яким ухвалили Галушку зняти з роботи та засудити до 8 місяців примусової праці, Шмиголя зняти з посади і засудити до 8 місяців примусової праці, а Стоячка та Мацька виправдали.

Чому ж суд не допитав свідків М. Назаренка, Г. Дейнегу, М. Мищенко, М. Вітра, які знають і сказали б на суді про злочини цієї кампанії, що тепер фактично уникнула кари?

За два тижня після суду в новоданилівському споживчому товаристві виявили розтрату 2.000 крб. і аж тоді зняли з посади винуватців: зав. крамниці Мацька та голову спожив товариства Шмиголя.

На тому все й затихло. Галушка, як був, так і є голова сільради. Шмиголь — голова артїлі «Червоний лиман», Мацько — старший бригадир.

— Ми все, що захочемо, те й зробимо, — каже Мацько. — Ми знайдемо того, хто пише до «Комуніста» і зробимо з нього «блин».

Колгоспники вважають, що суд ухвалив неправильний вирок у справі Галушки, Мацька й інших. Цей вирок треба переглянути і винуватців злочину покарати справді.

Яків Стоячко

Від редакції: Звертаючи увагу дніпропетровського облпрокурора на цей допис, чекаємо на втручання його до справи.

Комуніст.— 1932. — 30 серпня.

№ 24

З ПРОТОКОЛУ ПЛЕНУМУ ОРІХІВСЬКОГО РАЙОННОГО КОМІТЕТУ КП(б)У і РАЙОННОЇ КОНТРОЛЬНОЇ КОМІСІЇ З ПИТАНЬ НЕЗАДОВІЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ

30 серпня 1932 р.

Головін (РПК). Досить розмов. Організація хлібозаготівель геть незадовільна, робота проходить самопливом, відсутність масово-виховної роботи серед мас навколо скиртування, хлібозаготівель. На місцях організувати й переносити кращий досвід в відсталі бригади. Використання корів треба організувати обов'язково. Прикриваючись, що адмініструвати не можна, на місцях сидять, бездіяльничать. Опортунізм, а не що інше. РКС, МТС працюють ганебно. Треба переключатись і на молотьбу котками.

М. Токмачка — Поляков, хлібоплану виконано на 30 %, а ми зобов'язувалися до 1 вересня виконати на 40 річного плану. Це тому, що прикриваючись різними об'єктивними причинами, на місцях бездіяльничать. Машинному настрою треба покласти край.

Прокуратура й суд працюють нікудишнє. Редакція не висвітлює те, що вони судять. Партосередки не керують комсомолом. Чому його роботи не видно.

*ДАЗО. — Ф. П. 240. — Оп. 1. — Спр. 109. — Арк. 41.
Машинопис.*

**ІНФОРМАЦІЯ ГАЗЕТИ «ЗА СОЦІАЛІСТИЧНУ
ПЕРЕБУДОВУ»
ПРО
НОВИЙ СПОСІБ ЗБИРАННЯ ПРОСА**

8 вересня 1932 р.*

Новому способу збирання проса — широку дорогу до всіх радгоспів.

В Оріхівському зернорадгоспі під час збирання проса, за умов застосування лобогрійок та снопов'язалок, втрати сягали 30 — 50 відс. Коли ж за пропозицією представника ВУКу спілки РЗР застосували на збиранні комбайни, втрати зменшено до 6 — 7 відс.

Отже, ефективність способу збирання проса комбайнами цілком очевидна. Ефективність цього способу збільшується ще й тим, що він дає можливість цілковитого скошування навіть низькорослого проса. До того ж чимало збільшується продуктивність комбайна: замість трьох га на збиранні зернових, продуктивність комбайна на збиранні проса сягає 11 га.

Оріхівський зернорадгосп тепер на збиранні проса застосовує виключно комбайни. Приладнавши на деку дванадцятий зуб, піднявши заслонку нижнього очищення та встановивши пшеничні сита до верхнього очищення, — робітники Оріхівського зернорадгоспу забезпечили чудову роботу комбайнів на збиранні проса.

Цей метод збирання проса, безперечно, мусить стати надбанням усіх радгоспів нашої країни. Коли врахувати, що за умов застосування його абсолютно відпадає необхідність копнування, скиртування й молотіння проса, — щонайперше застосування комбайна в радгоспному виробництві стає конче потрібним.

Ісаїв

За соціалістичну перебудову. — 1932. — 8 вересня.

---

* Дата публікації в газеті.

**ІНСТРУКЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ ТА ОДПУ СРСР¹¹
ЩОДО МЕХАНІЗМУ ЗАСТОСУВАННЯ РЕПРЕСІЙ
ЗА ПОСТАНОВОЮ ЦВК ТА РНК СРСР
ВІД 7 СЕРПНЯ 1932 РОКУ**

22 вересня 1932 р.

СЕКРЕТНО

Верхсуду СССР и Прокуратуре Верхсуда СССР, НКЮ союзных и автономных республик, председателю Верхсуда и прокурору ЗСФСР, председателям краевых (областных) судов, краевым (областным) прокурорам, председателям линейных судов и транспортным прокурорам, районным прокурорам.

Председателю ГПУ Украины, полномочным представителям ОГПУ, ДТО ОГПУ, начальникам оперсекторов.

**ИНСТРУКЦИЯ
по применению постановления
ЦИК и СНК СССР от 7.VIII.1932 г.
по охране имущества государственных предприятий, колхозов
и кооперации и укреплению общественной (социалистической)
собственности**

Раздел 1

*Преступления, подпадающие
под действие закона от 7 августа*

Закон от 7 августа надлежит применять при хищениях государственной и общественной собственности:

а) промышленной (хищения заводского и фабричного имущества); б) совхозной; в) государственных торговых организаций; г) колхозной; д) кооперативной; е) грузов на железнодорожном и водном транспорте и местном автотранспорте.

Раздел 2

Категории расхитителей и мера социальной защиты, которую необходимо к ним применять

1. По делам об организациях и группировках, организованно разрушающих государственную, общественную и кооперативную собственность путем поджогов, взрывов и массовой порчи имущества — применять высшую меру социальной защиты — расстрел, без послабления.

2. В отношении кулаков, бывших торговцев и иных социально чуждых элементов, работающих в государственных (промышленных и сельскохозяйственных — совхозы) предприятиях или учреждениях, а также должностных лиц государственных учреждений и предприятий, изобличенных в хищениях имущества или растратах крупных денежных сумм этих предприятий или учреждений, применять высшую меру наказания, при смягчающих вину обстоятельствах (в случае единичных и незначительных хищений) высшую меру наказания заменять 10-летним лишением свободы.

При хищениях, хотя и мелких, совершенных лицами указанных социальных категорий, но влекущих за собой расстройство или остановку работы предприятий (хищения частей агрегатов и машин, умышленное уничтожение или порча совхозного инвентаря и т. п.) — также применять высшую меру наказания.

3. В отношении кулаков, бывших торговцев и иных социально враждебных элементов, проникших в органы снабжения, торговли и кооперации, а также должностных лиц товаропроводящей сети, изобличенных в хищении товаров или продаже их на частный рынок и растратах крупных денежных средств, — применять высшую меру наказания и лишь при смягчающих обстоятельствах в случаях незначительных размеров хищений высшую меру наказания заменять десятилетним лишением свободы.

Той же мере наказания подвергать и спекулянтов, хотя непосредственно в хищениях не участвующих, но спекулирующих товарами и продуктами, зная, что товары эти похищены из государственных учреждений и кооперации.

4. В отношении лиц, изобличенных в хищениях грузов на транспорте, применяется высшая мера наказания и лишь при смягчающих обстоятельствах (при единичных случаях хищений или хищени-

ях незначительных размеров) может быть применено десятилетнее лишение свободы.

Если хищения на транспорте производятся при участии железнодорожных служащих и рабочих, то к ним должна применяться та же мера репрессии.

5. В отношении кулаков, как проникших в колхоз, так и находящихся вне колхоза, организующих или принимающих участие в хищениях колхозного имущества и хлеба, применяется высшая мера наказания без послабления.

6. В отношении трудящихся единоличников и колхозников, изобличенных в хищении колхозного имущества и хлеба, должно применяться десятилетнее лишение свободы.

При отягчающих вину обстоятельствах, а именно: систематических хищениях колхозного хлеба, свеклы и других сельскохозяйственных продуктов и скота, хищениях организованными группами, хищениях в крупных размерах, хищениях, сопровождающихся насильственными действиями, террористическими актами, поджогами и т. д., — и в отношении колхозников, и трудящихся единоличников должна применяться высшая мера наказания.

7. В отношении председателей колхозов и членов правлений, участвующих в хищениях государственного и общественного имущества, необходимо применять высшую меру наказания и лишь при смягчающих вину обстоятельствах — десятилетнее лишение свободы.

Раздел 3

О порядке направления дел по хищениям

1. Рассматриваются ПП ОГПУ:

дела о хищениях, сопровождающихся массовыми выступлениями, насильственными действиями, террористическими актами, поджогами и т. д., а также дела, по которым проходят организованные группировки с большим количеством арестованных.

2. Рассматриваются соответствующими судами:

дела о хищениях на железнодорожном транспорте и все остальные дела, кроме перечисленных в п. 1 настоящего раздела.

Раздел 4

*О специальном применении
декрета ЦИК и СНК от 7 августа 1932 г.*

1. Допустить применение меры репрессии по делам, подпадающим под действие закона от 7 августа, в отношении преступлений, совершенных до издания закона в случаях, когда преступления имеют общественно-политическое значение.

2. Изъять из подсудности сельских общественных и колхозных товарищеских судов дела о хищениях колхозного имущества.

В ведении сельских общественных и колхозных товарищеских судов оставить лишь дела о преступлениях против личной собственности колхозников и единоличников.

Раздел 5

О сроках ведения следствия по делам о хищениях

1. Судебно-следственные органы обязаны заканчивать дела и выносить по ним приговор не дольше чем в пятнадцатидневный срок с момента раскрытия преступления и возникновения дела.

2. Как исключение, только в отношении дел, по которым проходит большое количество обвиняемых, срок ведения дела и вынесение приговора определяется не дольше чем 30 дней.

**Председатель Верховного Суда Союза ССР
Прокурор Верховного Суда Союза ССР
Зам. председателя ОГПУ**

**А. Винокуров
П. Красиков
И. Акулов**

*ЦДАВО України. — Ф. 24. — Оп. 13. — Спр. 81. —
Арк. 15 — 16.
Друкарський примірник; 2. — С.326 — 329.*

**МАТЕРІАЛИ БРИГАДИ КОРЕСПОНДЕНТІВ ГАЗЕТИ
«КОМСОМОЛЕЦЬ УКРАЇНИ»
ПРО РОЗКРАДАННЯ ХЛІБА ТА ПРИПИСКИ
ДО ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ**

22 вересня 1932 р.*

**НЕЩАДНО ПОКАРАТИ ЗГРАЮ КУРКУЛІВ
З ОРІХІВСЬКОГО РАДГОСПУ.
ДО ЧОГО ВЕДЕ КЛАСОВА СЛІПОТА**

В Орехівській зернорадгосп Дніпропетровської області, «С.-Г. Пролетар», приховавши класове обличчя, проліз син розкуркуленого Тиличман Андрій із Вознесенського району. Згодом цей куркуль, скориставшись із класової сліпоти зав. кадрів радгоспу Олійника, проліз на 3 дільницю чорноробом. Через деякий час він уже працює на посаді зав. господарства дільниці. Щоб приховати свої контрреволюційні дії, Тиличман оточився своїми людьми. На посаду вагаря коло молотарки «Кене» він поставив свого родича Нечая Д., якого викликав із Знам'янського району, а комсомолку Василю звільнив із цієї роботи.

Знімати Василю Тиличманові допоміг зав. перевалочного пункту — Крикун.

До участі у розкраданні радгоспного хліба залучено також і шофера Шовкопляса, який відвантажував зерно на елеватор. Щоб продавати вкрадений хліб, Тиличман зв'язався із сторожем нафтосклепу Гуляйпільської станції — розкуркуленим Емцем Митрофаном.

Цей і собі теж склав «угоду» на перекладання хліба з колишнім запеклим махновцем Боровиком.

Ця кампанія за час своєї контрреволюційної діяльності встигла сотні центнерів хліба переправити на приватний ринок. Схема крадіжок була дуже проста. Шовкопляс, вантажачи зерно, щоб возити на елеватор, завжди одержував від Нечая поверх накладеного ще 5 — 6 лантухів. Дорогою до гуляйпільського елеватора ці «зайві» ланту-

---

* Дата публікації в газеті.

хи із зерном скидали і тут же «вірні» співучасники відряджали їх у належне місце.

Зав. 3 дільниці Бабій, поклавшись на прихованих куркулів та їхніх агентів, не контролював їхньої роботи, а тому й сприяв розкраданню хліба. Під час трусу в цієї куркульської зграї знайдено 27 лантухів пшениці (120 пудів) та 140 пудів ячменю. Знайдено також певну нестачу лантухів з дільниці — 180 штук, які теж вкрадені із зерном.

Прокуратура та пролетарський суд повинні засудити цих ворогів народу — грабіжників радгоспного хліба, — застосувавши до них найвищу кару соціального захисту.

Бригада «КУ» Оріхівський, Міркін, Гіль

ШЕВЧУК ТА ДЕСЯТНИК ЗАМИЛЮЮТЬ ОЧІ

Хлібозаготівлі в Михайлівській сільраді Оріхівського району на Дніпропетровщині проходять незадовільно. А ні комсомольська організація, а ні партосередок та сільрада на чолі з Шевчуком і Десятником не знають стану колгоспів, не керують ними. Вони навіть додумались до того, щоб приховати справжній стан сільради, подають неправильні зведення до райземвідділу про виконання хлібозаготівель. Останніх днів, наприклад, вони сповістили в район, що план хлібозаготівель виконано на 70 %, а насправді виконали тільки на 42 %.

Треба покласти край замилюванню очей. Усі можливості виконати план хлібозаготівель у цій сільраді є.

Бригада «КУ» Кубинець, Зав'ялов, Міркін

Комсомолец України (Орган Центрального та Харківського комітетів ЛКСМУ). — 1932. — 22 вересня.

**КОРЕСПОНДЕНЦІЯ ГАЗЕТИ «КОМУНІСТ» ПРО
ВИКОНАННЯ ВЕРЕСНЕВОГО ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ**

27 вересня 1932 р.

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ ЗІРВАЛА
ВЕРЕСНЕВИЙ ПЛАН**

ДНІПРОПЕТРОВСЬК, 27. (Наша бригада). Дніпропетровська область звикає рачкувати й зменшувати хлібозаготівлі з п'ятиденника на п'ятиденник. Третього вересневого п'ятиденника заготовлено в області 48.520 тонн, четвертого п'ятиденника — 37.312, а п'ятого — 31.445 тонн. Загалом на 26 вересня область виконала місячний план тільки на 54,1 %, річний — на 29,6 %...

Облколгоспспілка, облтрактор і облЗУ не керують організацією праці на молотьбі. У багатьох колгоспах фактично немає сталих виробничих бригад, а це призводить до знеосібки й занепаду трудової дисципліни... Як правило, молотьбу розпочинають занадто пізно, а кінчають рано. Часто ламаються машини. Загалом в області молотарки працюють тільки на половину своєї нормальної видатності.

А до того ж між таким лайдацьким обмолотом і вивозом хліба великий розрив. Багато зерна осідає в коморах. В Оріхівському районі, приміром, у двох артілях — «III Інтернаціонал» та ім. Петровського — дві декади лежить у коморах понад тисячу цнтн. пшениці, а план хлібозаготівель виконано на 9,7%. Директор оріхівської МТС Кириленко й районні організації цього «не добачають»...

Сазонов, Шнайдру

Комуніст. — 1932. — 29 вересня.

**ІНФОРМАЦІЯ ГАЗЕТИ «ЧЕРВОНЕ ЗАПОРІЖЖЯ»
ПРО ЗАСІДАННЯ ВИЇЗНОЇ СЕСІЇ
МІСЬКОГО НАРОДНОГО СУДУ В КОМИШУВАСІ**

15 жовтня 1932 р.*

ВИРОК ВИЇЗНОЇ СЕСІЇ МІСЬКНАРСУДУ

Кілька часу тому ми вже повідомляли в газеті про перекручення лінії партії, потурання куркулеві, затискування бідноти, розвалювання колгоспу, ламання революційної законності, про пиятику, бешкетування, що довгий час квітнули у селі Комишувасі. Ми вже відзначали тоді головніших винуватців такого становища — замісника голови сільради Шевченка, сина куркуля, що не так давно проліз у кандидати партії, активного учасника п'янок, розтратника, що видавав куркулям довідки, в тому, що вони, мовляв, середняки. Ми писали про Никоненка, колишнього голову артілі ім. Сталіна, колишнього куркуля, що шість років тому проліз до лав партії, утаївши своє походження. Цей Никоненко призвів артіль мало не до цілковитого занепаду. На лаву підсудних сів також Д'яченко зав. господарства артілі, що теж спромігся пролізти до лав партії. Сіли на лаву підсудних і Третяк, завідувач громадського харчування артілі, Скрипка — завідувач фінчастини, комірний Васильчук, фурман Бірюк, мірошник Мар'яненко, що розкрадали артільне майно, колишній голова сільради Скрипка М., Сокіл, бригадир артілі, колишній замісник голови Комишухаської сільради Шевченко, куркуль, що проліз до лав партії, розтратник, порушувач кредитової реформи, що намагався засвідчити довідку колишньому білобандиту, поліцаю Губіну про його неповинність. І нарешті, сів на лаву підсудних колишній секретар Комишухаського сільпартосередку Дейнека, що втративши партійну пильність, прикривав злочинну поведінку решти підсудних, не давав їм потрібної відсічі, сам припустився самопостачання продуктами артілі.

В артілі ім. Сталіна панував цілковитий розгардіяш, знеособка. З її ланів систематично розкрадали хліб, про що сільська влада тільки складала акти й клала їх під сукно, класовий ворог користувався з

---

* Дата публікації в газеті.

утвореного становища, пролазив до колгоспу, затискував там бідноту, чинив активний опір усім заходам партії й влади.

1 вересня всіх вищеперелічених осіб судила виїзна сесія Запорізького міськнарсуду під головуванням т. Саулова з участю пом. прокурора Барановського, громадянського обвинувача Насінькіна й оборонців Кривенької, Плясецького й Меюс.

Суд засудив Никоненка, Д'яченка й Шевченка до позбавлення волі на 10 років кожного у поправно-трудоному таборі далеких місцевостей СРСР з обмеженням в правах по відбутті кари на 5 років кожного. Мар'єнка, Васильчука засуджено на 8 років позбавлення волі кожного з обмеженням в правах по відбутті кари на 4 роки. Бірюка й Скрипку М. засуджено на 5 років позбавлення волі кожного з позбавленням в правах на два роки. Дейнеку засуджено до позбавлення волі на 3 роки. Третяка — на два роки, Сокола Н. і Скрипку П. на один рік кожного, умовно.

Колгоспники й трудящі одноосібники Комишувахи з надзвичайним задоволенням зустріли вирок пролетарського суду.

Червоне Запоріжжя (Орган Запорізького міського комітету КП(б)У, міськради і профради). — 1932. — 15 жовтня.

№ 30

КОРЕСПОНДЕНЦІЯ ГАЗЕТИ «ЧЕРВОНЕ ЗАПОРІЖЖЯ» ПРО ЗБЕРІГАННЯ ХЛІБА НА ПРИЙМАЛЬНИХ ПУНКТАХ

18 жовтня 1932 р.*

ЗБІЛЬШИТИ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗБЕРІГАННЯ ХЛІБА

І до цього часу Запорізька філія заготзерна, маючи повчальну науку червневого і липневого періоду підготування до хлібозаготівель не усунула безладдя на своїх приймальних пунктах. Більше того, вона припускає злочинне ставлення до зберігання хліба на окремих пунктах, не вживає заходів покращання роботи своєї сітки.

На Лежінському пункті цих днів виявлено факти зігрівання ячменю, бо апарат пункту недбайливо ставиться до зберігання хліба. Апарат пункту погано проінструкований припускав неправильні розрахування за прийняту кукурудзу.

---

* Дата публікації в газеті.

На Кирпотинському пункті будування склепу ще не закінчено і дотепер, склеп без даху, що створює загрозу зернові, яке лежить у склепі. Через погане інструктування були випадки недоплати від 5 до 15 коп. за центнер хліба.

На Софіївському пункті кукурудзяні коші ще й досі не відремонтовано. Дах на пакгаузі № 2 протікає, майданчик біля склепу не відремонтовано: при розрахуваннях за здану пшеницю з домішкою жита на пункті в ряді випадків не доплачували по 50 коп.

Всі ці явища потребують негайного втручання прокуратури, яка ми певні того, зробить відповідні висновки щодо конкретних винуватців. Запорізька філія заготзерна мусить відповісти за припущене злочинне ставлення до зберігання зерна і за випадки неправильного розрахування.

Факти безладдя на пунктах наслідок незадовільного керівництва апарату пунктів і постійного контролю від філії заготзерна. До цього ще треба додати, що здебільшого апарат пунктів Заготзерна розуміє свої завдання тільки як приймача хліба, а не організатора хлібозаготівель; на відзначених пунктах, де надходження хліба п'ятиденка крізь п'ятиденку меншає, це особливо впадає в очі.

Треба домогтися чіткої безперервної праці на держсипищах. Кожний пуд хліба під пильну охорону, за зберігання кожного пуда хліба посилена відповідальність.

М. Серебряков

Червоне Запоріжжя. — 1932. — 18 жовтня.

№ 31

КОРЕСПОНДЕНЦІЯ ГАЗЕТИ «КОМУНІСТ» ПРО ЗАГОТІВЛЮ СІНА В ОРІХІВСЬКОМУ РАЙОНІ ДЛЯ ПОЛОГІВСЬКОГО КАОЛІНОВОГО ЗАВОДУ

26 жовтня 1932 р.*

ЯК В ОРІХІВСЬКОМУ РАЙОНІ «ЗАГОТОВЛЯЮТЬ» СІНО

Управа ударного будування каолінового заводу в Пологах, щоб

---

* Дата публікації в газеті.

забезпечити свій транспорт фуражем, у травні цього року заорендувала в артілей «Більшовик» та ім. Ворошилова (білогор'ївської сільради Оріхівського району) 60 га луки.

Вчасно скошивши й заскиртувавши сіно, одержали близько 115000 пудів високоякісного фуражу.

Але поруч заорендованою будовою луки протягом кількох місяців було нескошене, або частково скошене, сіна, що належало артілям. Оріхівські організації не змобілізували колгоспників на сінозбирання й скиртування і в наслідок чимало артільного сіна перегоріло й погнило.

У середині вересня управа будування почала вивозити своє сіно, але виконком, не мавши сіна, щоб виконати план, свавільно забрав сіно, «виконуючи» ним районний план сінозаготівель.

Голова оріхівського райвиконкому тов. Пономарчук та зав. оріхівського райпостачу категорично наказали голові білогор'ївської сільради негайно вивезти належне будові сіно на заготпункт. Наказ цей був виконаний і з розпорядження оріхівського РВК виставлену управою охорону заарештували. Незважаючи на вказівки центральних організацій повернути незаконно забране сіно — оріхівський РВК вперто цього не виконує.

Дніпропетровська облКК-РСІ та прокуратура повинні звернути увагу на «методу» виконання плану оріхівським райвиконкомом та вжити заходів, щоб повернути незаконно забране сіно й притягнути до права винуватців таких «заготівель».

Карпенко, Федосєєв

Комуніст. — 1932. — 26 жовтня.

**ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТ НАРОДНОГО КОМІСАРІАТУ
ЮСТИЦІЇ УСРР ЦК КП(б)У ПРО ЗНУЩАННЯ НАД
СЕЛЯНАМИ ПІД ЧАС ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ ТА
ПРО ПРИТЯГНЕННЯ ВИННИХ У ЦЬОМУ ДО
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

29 жовтня 1932 р.
ЦІЛКОМ ТАЄМНО
Негайно

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТ № 7

Інформація, що її одержав НКЮ останніми днями, свідчить за те, що в низці місць перекручування і викривлення лінії партії під час переведення різних міроприємств набрало масового характеру.

І. Перекручування в хлібозаготівлі.

Наводимо низку перекручувань, що їх зафіксовано по Дніпропетровській області...

9. В Оріхівському р-ні

Констатовано низку перекручувань революційної законності щодо доведення твердого завдання бідняку Бондаренку, якого за невиконання було оштрафовано (Н.-Салошинська с/рада), до родини червоноармійця с. Кінські Роздори, в с. Ново-Федоровці правління артілі ухвалило відібрати хату з садками для дитясел у одноосібників-бідняків.

По Оріхову, с[елах] Преображенці та Панютіному за непередплату на позику описувалось майно та навіть накладалися штрафи тощо.

З усіх цих випадках прокуратурою вжито відповідних заходів...

Складено 28 жовтня 1932 р.

**Заст. народного комісара юстиції
та генерального прокурора республіки А. Приходько¹²**

Згідно: (підпис)

Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі — ЦДАГО України). — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 5755. — Арк. 30 — 38. Машинопис. Засвідчена копія; 3. — С.172.

**3 ПОСТАНОВИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБЛАСНОГО
КОМІТЕТУ КП(б)У
ПРО КЕРІВНИКІВ ОРІХІВСЬКОГО РАЙОНУ**

31 жовтня 1932 р.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКЕ, 31. Орехівський район зриває здійснення важливіших господарсько-політичних завдань — сівби та хлібозаготівель. Річний хлібоплан виконано на 26,3 %.

Обком КП(б)У з цього приводу ухвалив таку постанову:

Не зважаючи на неодноразові попередження від Обкому, а також на матеріальну допомогу, подану від обласних організацій, районне керівництво не тільки не використало цієї допомоги, для мобілізації широких колгоспних мас колгоспно-виробничого активу на боротьбу за хліб і осінню сівбу, проти класово-ворожих і рвацьких елементів, навпаки, своєю бездіяльністю ще більше розпалювали рвацько-споживацькі тенденції окремих відсталих колгоспників.

За розкладницьку роботу, за невиконання планів сівби і жовтневого завдання з хлібозаготівель, секретаря РПК Головина, і голову РВК Панамарчука, що не виправдали довір'я партії, з роботи зняти й справу про них передати до ОблКК.

Відрядити до району тов. Синайського з бригадою масовиків для негайного переламу в роботі щодо забезпечення форсування хлібозаготівель і закінчення осінньої сівби.

Своєю постановою обком зобов'язує парторганізації Орехівщини на основі широко розгорненої роботи навколо реалізації відозви ЦК КП(б)У в справі хлібозаготівель, змобілізувати колгоспні маси, колгоспно-виробничий актив на боротьбу за вивершення сівби, виконання плану хлібозаготівель, рішуче борючись з опортуністичними та класово-ворожими елементами й проявами розгубленості, інертності, рвацько-споживацькими тенденціями, проявами саботажу в хлібозаготівля і сівбі.

За соціалістичну перебудову. — 1932. — 1 листопада.

**МАТЕРІАЛИ БРИГАДИ КОРЕСПОНДЕНТІВ ГАЗЕТИ
«ЧЕРВОНЕ ЗАПОРІЖЖЯ»
ПРО ЗЯБЛЕВУ ОРАНКУ В КОМИШУВАСІ ТА ЮЛІВЦІ**

2 листопада 1932 р.*

**У КОМИШУВАЦІ І ЮЛІВЦІ
ПАНУВАЛА ОПОРТУНІСТИЧНА «ЧЕРГОВІСТЬ»**

Сільорганізації Комишувахи й Юлівки не відчують ніякої відповідальності за перебіг зяблевої оранки. Не зважаючи на рішучі директиви районних організацій і на всі попередження сільради й партосередки відзначених сіл нехтують зяблюванням. До останнього часу протиставляючи одну кампанію іншій, зяблеву оранку тут зовсім не розпочинали. Деякі зрушення почалися наприкінці жовтня місяця, але це зрушення відбувається геть незадовільними темпами. Комишувахські колгоспи мають завдання зорати на зяб 1559 гектарів, а зорали на 29 жовтня тільки 173 гектари. Про потребу розгорнути зяблювання в одноосібному секторі тут зовсім забули. Одноосібники Комишувахи повинні підготувати ґрунт для врожаю зяблевою оранкою на терені 117 гектарів та ці ділянки ще не бачили жодного плуга, не зорано жодного гектара. Ще гірше справа з зяблевою оранкою в Юлівській сільраді. Площа зяблювання в цій сільраді чимала. Вона становить 372 гектара, на сьогоднішній день зорано тільки 7 гектарів. В колгоспі ім. Балицького ми подибуємо типовий прояв опортуністичного протиставлення кампаній. «Зяб не можна розгортати допоки не закінчимо сівбу». За таким опортуністичним настановленням в колгоспі ім. Балицького відкладали зяблювання на останній час й не підготували зовсім реманенту. Тут вбачаємо картину злочинної безгосподарності. Плуги й букери, що їх треба використати на зяб, розкидано на подвір'ях. Вони заросли бур'яном, взялися іржею, збереження тягової сили приблизно в такому-ж стані. Жодної боротьби за зберігання здорового колгоспного коня. Коні виснажені. Припустивши такий стан кінського поголів'я, правлінці колгоспу розгублено розводять руками зазначаючи, що «з такими кіньми багато не наробиш». Підкреслюємо: в селі Юлівці сидить 3 уповноважених міськради т.т. Бойчен-

---

* Дата публікації в газеті.

ко, Цейтлін, Шаповал. Замість того, щоб піднести масу колгоспників на боротьбу за зяб, щоб щільніше згуртувати колгоспний актив, вони мовчазно спостерігають неприпустимі явища. Байдужість, самоплив, невміння мобілізувати маси. Все це чим позначається діяльність комішуваських і юлівських організацій створює неабияку загрозу зяблевій оранці.

Від бригади «Ч.З.» Гріль

Червоне Запоріжжя. — 1932. — 2 листопада.

№ 35

ТЕЛЕГРАМА М. ХАТАЄВИЧА¹³ ТА В. МОЛотова ДО СЕКРЕТАРІВ ОБЛАСНИХ КОМІТЕТІВ КП(б)У З ВИМОГОЮ СУДОВИХ РЕПРЕСІЙ ДО ЧЛЕНІВ ПРАВЛІНЬ КОЛГОСПІВ

5 листопада 1932 р.

СЕКРЕТАРЯМ ОБКОМОВ КП(б)У

Копія: т. Косиору¹⁴

В сообщениях областных органов ОГПУ имеется много сведений о расхищении, преступном разбазаривании и сокрытии колхозного хлеба при участии и под руководством правлений колхозов и в том числе некоторых правленцев-коммунистов, являющихся на деле кулацкой агентурой, разлагающей колхозы. Несмотря на это, ЦК КП(б)У неизвестно, что предпринимается обкомами для борьбы с этими явлениями. Отмечая недопустимое бездействие судов и прокуратуры и пассивность печати в отношении соответствующих конкретных фактов, ЦК КП(б)У категорически требует от обкомов немедленных и решительных мер борьбы с этими явлениями с обязательным и быстрым проведением судебных репрессий и беспощадной расправы с преступными элементами в правлениях колхозов на основе известного декрета об охране общественной собственности, [с] освещением этих фактов в печати, вынесением осуждающих эти

факты решений колхозных собраний. Пассивность в этом деле обкомов и райкомов и недоведение до конца соответствующих репрессий, особенно теперь, когда необходимо во что бы то ни стало обеспечить решительный перелом в хлебозаготовках, ЦК КП(б)У будет рассматривать как худший вид гнилого либерализма, нетерпимого в большевистской партии.

О принимаемых мерах сообщите 10 ноября ЦК КП(б)У.

Хатаевич, Молотов

Російський державний архів соціально-політичної історії (далі — РДАСПІ). — Ф. 82. — Оп. 2. — Спр. 141. — Арк. 18. Машинопис. Копія; 2. — С. 371 — 372.

№ 36

**ЛИСТ ЦК КП(б)У ДО ОБКОМІВ, МІСЬККОМІВ ТА
РАЙКОМІВ З ВИМОГАМИ ПОСИЛИТИ РЕПРЕСИВНІ
ЗАХОДИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ**

6 листопада 1932 р.

ЗОВСІМ ТАЄМНО

ТАЄМНИЙ ВІДДІЛ

**ВСЕМ ОБКОМАМ, ГОРКОМАМ И РАЙКОМАМ КП(Б)У
КОПИЯ НКЮ И ПРОКУРАТУРЕ УССР
(Утверждено ПБ ЦК КП(б)У 5. XI — 32 г.)**

В целях усиления борьбы за хлеб ЦК КП(б)У предлагает НКЮ-ту, областным и районным комитетам, наряду с развертыванием широкой массовой работы, обеспечить решительное усиление помощи хлебозаготовкам со стороны органов юстиции.

ЦК предлагает:

1. Обязать судебные органы вне очереди рассматривать дела

по хлебозаготовкам, как правило, выездными сессиями на месте с применением суровых репрессий, обеспечивая дифференцированный при этом подход к отдельным социальным группам, применяя особо суровые меры к спекулянтам, перекупщикам хлеба.

2. Организовать в каждой области не менее 5 — 10 добавочных разъездных судебных сессий Нарсуда для разъездов по районам.

Судебный разбор дел и применение строжайших репрессий должны сопровождаться широким развертыванием массовой работы и мобилизации общественности вокруг этих процессов на усиление борьбы за хлеб.

Обязать Обкомы и Наркомюст укомплектовать эти сессии крепкими подготовительными работниками из бывших судебных работников.

Оформление назначения нарсудьями провести немедленно.

3. Обязать административные органы быстро проводить все установленные законом меры взыскания несданного хлеба и административные меры к злостным несдатчикам.

4. Предложить Обкомам и Райкомам обеспечить органам юстиции и административным органам все условия для усиления их работы, в частности немедленно освободить от всяких мобилизаций прокуроров, судей, следователей, дав им возможность и требуя от них должного участия в борьбе за выполнение хлебозаготовительного плана на своей непосредственной работе.

НКЮ и Прокуратуре Республики немедленно дать органам юстиции соответствующую подробную директиву об активизации их участия в хлебозаготовках.

Обязать центральную и особенно местную прессу широко освещать эти судебные дела.

Секретарь ЦК КП(б)У (Хатаевич)

Державний архів Дніпропетровської області (далі — ДАДО).

— Ф. П-19. — Оп. 1. — Спр. 484. — Арк. 92 — 93.

Машинописний текст. Завірена копія.

**З ПОСТАНОВИ ПРЕЗИДІЇ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО
ОБЛАСНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ ПРО ЗАХОДИ
ЩОДО ПОСИЛЕННЯ НАДХОДЖЕННЯ МІРЧУКА¹⁵**

13 листопада 1932 р.

Президія обласного виконавчого комітету відзначає цілковиту незадовільність перебігу надходження мірчука, що сталося з таких основних причин:

1. Свавільного з боку райвиконкомів поширення сітки чинних млинів понад кількість, що її визначено для кожного району,...(що) набрало нечуваних розмірів, як, наприклад: у Царичанському районі замість дозволених шести працюють 105 млинів, ... у Василівському замість 6 — 46, у Молочанському замість 9 — 50 і т. інш...

Поруч з цим, як негативні явища злочинного характеру, президія облвиконкому відзначає:

а) Припущення розтрати мірчука низкою райвиконкомів, як, наприклад: Запорізький район розтратив понад 82 тонни, В-Білозерський понад 9 тонн, Орхівський понад 9 тонн і т. інш.

б) Систематичну затримку мірчука на млинах та невивіз його до пунктів Заготзерна.

Щоб викоринити таке злочинне ставлення до стягнення та здачі мірчука президія облвиконкому ухвалює:

1. Запропонувати РВК приділити справі стягнення та надходження мірчука увагу нарівні з хлібозаготівлями.

2. РВК в добовий термін закрити всі зайві млини понад сітку, що її затверджено для кожного району.

3. РВК спільно з райфіліями Заготзерна організувати рішучу боротьбу з затримкою мірчука на млинах, установивши систематичний вивіз такого до пунктів Заготзерна...

8. Запропонувати облпрокуратурі негайно розслідувати та виявити розбазарювання мірчука (Запорізький, Орхівський, В-Білозерський та інші райони). Винних притягти до карної відповідальності, вислухавши справи показовими процесами.

9. Беручи до уваги, що випадки тайного помолу збільшились, зобов'язати органи ДПУ та міліції повести найрішучішу боротьбу з

тайним помолом, а прокуратурі розглядати такі справи поза всякою чергою.

10. Запропонувати всім головам РВК негайно виявити та точно встановити кількість розбазареного мірчука по кожному колгоспу окремо, та покрити цю кількість з хлібоздачі даного колгоспу.

11. За цілковиту бездіяльність і виняткову відсталість у справі стягнення й здачі мірчука, розбазарювання такого, Васильківський, Василівський та Нікопольський райони позбавити 5 відс. відрахувань з мірчука на місцеві потреби, при чому попередити всі останні райони, що коли найближчої п'ятиденки не буде досягнуто рішучого перелому в надходженні мірчука, до них буде вжито суворіших репресій, а в першу чергу їх буде позбавлено 5 відс. відрахувань з мірчука на місцеві потреби.

Голова облвиконкому Алексєєв.¹⁶
ТВО секретаря Даін

Червоне Запоріжжя. — 1932. — 18 листопада.

№ 38

З ПОСТАНОВИ ПРЕЗИДІЇ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ ПРО ЗАНЕСЕННЯ НА «ЧОРНУ ДОШКУ»¹⁷ СІЛ І КОЛГОСПІВ, ЯКІ НЕ ВИКОНАЛИ ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ, І ВИЛУЧЕННЯ ТОВАРІВ З КРАМНИЦЬ ЦИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Не пізніше 13 листопада 1932 р.

**ПРО КРАМОПОСТАЧАННЯ СЕЛАМ
У ЗВ'ЯЗКУ З ХЛІБОЗАГОТІВЛЯМИ**

**ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ**

1. За явний зрив виконання плану хлібозаготівель занести на чорну дошку такі села й колгоспи:

...**Бердянський район:** села Борисовка — 30 відс., Деревецьке — 23 відс.

...**Бєлозерський район:** Ленінська сільрада. Колгоспи «Мирний труд» — 19 відс., Сталіна — 15 відс., ім. Будьонного — 28 відс., Леніна — 30 відс., Робітничо-селянська сільрада, колгоспи «Робітничий» — 6 відс., «Комінтерн» — 18 відс., ім. Красіна — 20 відс., Шевченка — 11 відс., «Борець» — 15 відс., «Червона праця» — 23 відс.

Мелітопольський район: Чехоградська сільрада — 22,3 відс., колгосп «Прокопник» — 20 відс., Ворошилова — 28 відс.

Коларівський район: Коларівська сільрада, колгосп ім. Коларова — 15 відс., Зеленівська сільрада, колгосп «Більшовик» — 12 відс.

... **Василівський район:** село Балки — 14 відс., Янчикрак — 20 відс.

Кам'янка над Дніпром: Дніпровська сільрада, колгоспи «Більшовик» — 8 відс., «Україна» — 1 відс.

Якимівський район: село Болканешти — 24 відс., Горелавка — 33 відс.

Царекостянтинівський район: Білоцерківка, Благовіщенка.

2. Ці села і колгоспи під впливом контрреволюційних глитайських елементів настирливо саботують і не виконують свого зобов'язання з хлібоздавання перед робітничим класом та Червоною армією. У зв'язку з цим припинити відвантаження і продаж будь-якого краму до того часу, доки колгоспники й одноосібні селяни цих сіл не почнуть чесно, сумлінно виконувати плани хлібозаготівель.

3. Доручити облспоживспілці та облпостачвідділові з усіх ССТ і крамниць при колгоспах, що обслуговують зазначені вище села і колгоспи вивезти негайно весь наявний крам і перекинути його до сіл і колгоспів, які чесно й сумлінно виконують свої обов'язки перед державою з хлібоздавання.

5. ... Попередити (всіх), що даліше товаропостачання селу провадитиметься лише у цілковитій відповідності з перебігом виконання планів хлібозаготівель.

6. Попередити (Оріхівський та ряд інших районів), що в разі дальшого саботажу у виконанні хлібозаготівельних планів, облвиконком змушений буде дати розпорядження вилучити і вивезти увесь наявний по торговельній мережі району крам.

7. Доручити оперативне керівництво в проведенні зазначених вище заходів трійці у складі т. т. Куюмджі (зав. облпостач), Сабсає (голова облспоживспілки) і Бродського (упов. Заг. РПО).

Голова облвиконкому М.О. Алексєєв

Червоне Запоріжжя. — 1932. — 14 листопада.

№ 39

**ІНФОРМАЦІЯ ГАЗЕТИ «ВІСТІ»
ПРО ЗНИКНЕННЯ ЗЕРНА В ОРІХІВСЬКОМУ РАЙОНІ**

14 листопада 1932 р.*

КУРКУЛЬСЬКА АРИФМЕТИКА

ДНІПРОПЕТРОВСЬК. (Наш кор.) Куркульська практика розкрадання хліба, набирає на Дніпропетровщині найрізноманітніших форм. Ось кілька прикладів. У Орехівському районі по 23 колгоспах із засівного фонду десь зникло 3.025 ц. зерна. В цьому ж районі кілька колгоспів посіяли на 2.816 ц. більше, ніж засипано посів матеріалу. Проте, голова РВК т. Паламарчук і зав РВЗ т. Пригода безпорадно розводять руками. Для них ця куркульська арифметика незрозуміла...

Більшість районних організацій області не спромоглися зламати цей куркульський саботаж у хлібозаготівля. Виходячи з цього президія Облвиконкому до таких сільрад і колгоспів застосувала суворих заходів, ухваливши припинити відвантаження їм будь-якого краму, доки ці села та колгоспи не почнуть сумлінно виконувати хлібоплани, а наявний крам перекинути з цих колгоспів до передових, яким додатково відвантажено на 1 млн. крб. краму.

Вісті (Орган Всеукраїнського Центрального виконавчого комітету Рад робітничих, селянських та червоноармійських депутатів). — 1932. — 14 листопада.

---

* Дата публікації в газеті.

**З ПОСТАНОВИ ПРЕЗИДІЇ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО
ОБЛАСНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ
«ПРО ПЕРЕБІГ ЗЯБЛЕВОЇ ОРАНКИ ПО ОБЛАСТІ»**

17 листопада 1932 р.

Президія обласного виконавчого комітету визнає, що підняття зяби по області знаходиться під явною загрозою зриву.

В умовах наближення морозів, виконання по області на 16-ХІ лише 26,5 відс. плану (глибока оранка під буряки — 50 відс. та під бавовну — 22 відс.), надзвичайно низькі темпи щоденної оранки, — свідчать про недооцінку з боку значної кількості районів, МТС та радгоспів завдань підняття зяби, як важливішого чинника піднесення врожайності.

Окремі райони злочинно відстають у оранці на зяб. (На 15-ХІ Коларівський район — 8 відс., Н.-Сирагізький — 9 відс., Якимівський — 9 відс., Апостолівський — 9 відс.).

Переважна більшість районів не виконала постанови про переключення на зяблювання 50 відс. тягла, а окремі райони майже зовсім майже зовсім не переключали тягла на зяблювання (у Н.-Троїцькому районі на зяблюванні працює 9 відс. коней, Н.-Сирагізькому — 8 відс. тракторів, Долинському — 9 відс. тракторів, Апостолівському — 22 відс. коней).

Облвиконком зобов'язує всі райвиконкоми, сільради, МТС, радгоспи та колгоспи протягом листопада обов'язково цілком виконати план підняття зяби, на ділі пов'язавши ударне проведення хлібозаготівель з зяблевою оранкою.

Зобов'язати райони під персональну відповідальність голів РВК та директорів МТС, переключити негайно на зяблеву оранку 50 — 60 відс. живої тягової сили та весь тракторний парк, за винятком потрібної кількості тракторів на молотьбу.

Виходячи з умов кожного району встановити такі остаточні терміни закінчення оранки на зяб та щоденні обов'язкові завдання:*

4. В.-Токмацький район. Щоденне завдання — 900 га, термін закінчення — 23 листопада...

---

* Наведені данні про сусідні з Оріхівським районом райони

17. Василівський район. Щоденне завдання — 700 га, термін закінчення — 26 листопада...

21. Запорізька МР. Щоденне завдання — 2200 га, термін закінчення — 30 листопада...

27. Н.-Миколаївський район. Щоденне завдання — 1200 га, термін закінчення — 26 листопада...

28. Орхівський район. Щоденне завдання — 1000 га, термін закінчення — 25 листопада...

32. Софіївський район. Щоденне завдання — 1000 га, термін закінчення — 26 листопада...

36. Чубарівський район. Щоденне завдання — 2900 га, термін закінчення — 28 листопада...

Зобов'язати голів райвиконкомів на протязі доби довести щоденні оперативні завдання на зяблеву оранку до кожної МТС, колгоспу, бригади, радгоспу та індивідуальних господарств, встановивши оперативну допомогу та щоденний контроль над їхнім виконанням...

Запропонувати головам РВК щоденно надсилати до ОблЗУ зведення про хід зяблевої оранки з зазначенням площі та кількості тракторів, коней, корів, що працюють на зяблюванні.

Голова Облвиконкому М. Алексєєв

Червоне Запоріжжя. — 1932. — 20 листопада.

№ 41

ПОСТАНОВА ЦК і ЦКК¹⁸ КП(б)У ПРО ЧИСТКУ РЯДІВ СІЛЬСЬКИХ ПАРТІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

18 листопада 1932 р.

Зважаючи на те, що в ряді сільпарторганізацій, особливо періоду хлібозагатівель, виявлено з'єднування цілих груп комуністів і окремих керівників партосередків з куркульством, петлюрівщиною тощо, що на ділі перетворює таких комуністів і парторганізації на агентуру класового ворога і є наочний доказ цілковитого відриву цих осередків і комуністів від бідняцько-середняцьких колгоспних мас, — ЦК і ЦКК

КП(б)У ухвалюють негайно провести чистку ряду сільських парторганізацій, які явно саботують виконання плану хлібозаготівель і підривають довір'я до партії у лавах трудящих.

Щоб зміцнити сільські парторганізації, піднести боєспроможність їхніх лав і мобілізувати парторганізації та широкі трудящі маси на виконання двічі зниженого і значно зменшеного проти минулого року плану хлібозаготівель, на виконання завдань організаційно-господарського зміцнення колгоспів і забезпечення підготовки до весняної сівби — визнати за потрібне, насамперед очистити сільські парторганізації таких районів: Снігурівський і Фрунзівський — Одеської області; Солонянський, Васильківський, В.-Лепетиський — Дніпропетровської області.

Чистка має звільнити партію від людей чужих справі комунізму, які провадять куркульську політику, які розквалися, нездатних провадити політику партії на селі. Вичищених вислати, як політично небезпечних. Чистка повинна допомогти висунути нові кадри з числа найвідданіших партії колгоспників-ударників і згуртувати навколо партії широкі колгоспні маси на боротьбу за зміцнення колгоспів проти куркуля.

ЦК і ЦКК КП(б)У

Вісті. — 1932. — 21 листопада.

№ 42

ПОСТАНОВА ТА ІНСТРУКЦІЯ РАДИ НАРОДНИХ КОМІСАРІВ УСРР ПРО БОРТЬБУ З КУРКУЛЬСЬКИМ ВПЛИВОМ У КОЛГОСПАХ

20 листопада 1932 р.

ПОСТАНОВА РАДИ НАРОДНИХ КОМІСАРІВ УСРР

Про боротьбу з куркульським впливом у колгоспах Рада народ-

них комісарів УСРР ухвалила затвердити нижченаведену інструкцію про боротьбу з куркульським впливом у колгоспах.

Харків, 20 листопада 1932 р.

**Голова Ради народних комісарів УСРР В. Чубар¹⁹.
Керівничий справ Ради народних комісарів УСРР В. Легкий.**

ОГОЛОШЕННЮ В ПРЕСІ НЕ ПІДЛЯГАЄ

ІНСТРУКЦІЯ ПРО БОРТЬБУ З КУРКУЛЬСЬКИМ ВПЛИВОМ У КОЛГОСПАХ

Щоб подолати куркульський опір хлібозаготівкам, — встановити занесення на чорну дошку колгоспів, що злісно саботують здачу (продаж) хліба за державним планом.

До колгоспів, занесених на чорну дошку, вжити таких заходів:

1. Негайно припинити цілковитий довіз краму, кооперативну та державну торгівлю.

а) Припинення торгівлі провести в спосіб цілковитого вивозу з відповідних крамниць усього наявного краму.

б) Цілковито заборонити колгоспну торгівлю й для колгоспників, і для одноосібників.

в) Припинити всіляке кредитування та дотерміново стягнути раніше видані кредити і інші фінансові зобов'язання цих колгоспів, колгоспників та одноосібників.

2. Провести перевірку складу колгоспів та очищення їх від контрреволюційних елементів — організаторів зриву хлібозаготівель.

3. Занесення окремих колгоспів на чорну дошку, а також попередження про занесення до списку колгоспів, що незадовільно виконують державні завдання з хлібозаготівель провадиться постановою облвиконкому.

4. Зобов'язати облвиконком негайно повідомляти РНК про факти занесення на чорну дошку колгоспів.

Керівничий справ Ради народних комісарів УСРР В. Легкий

*ДАДО. — Ф. Р-1370. — Оп. 1. — Спр. 40. — Арк. 217.
Друкований текст.*

№ 43

**СУПРОВІДНИЙ ЛИСТ ТА ЗВЕДЕННЯ
ГОЛОВИ ДПУ УСРР С. РЕДЕНСА²⁰
ГЕНЕРАЛЬНОМУ СЕКРЕТАРЮ ЦК КП(б)У С. КОСІОРУ
ПРО СТАВЛЕННЯ ЧЛЕНІВ ПАРТІЇ І КОМСОМОЛЬЦІВ НА
СЕЛІ ДО ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ**

22 листопада 1932 р.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

СЕКРЕТАРЮ ЦК КП(б)У тов. КОССИОРУ

При этом прилагаю подобранный по нашим материалам за период с августа м[еся]ца перечень право-оппортунистических проявлений членов, кандидатов партии и комсомольцев по сельским организациям Украины, сводящихся, в общем, к нежеланию драться за выполнение хлебозаготовительных планов.

Прошу обсудить этот вопрос на Политбюро на предмет вынесения соответствующего решения.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ГПУ УССР С. РЕДЕНС

«22» ноября 1932 г.
№ 1234/сп.
г. Харьков

Додаток

**ЗВЕДЕННЯ ДПУ УСРР ПРО НАСТРОЇ І ПРОТИДІЮ
ПАРТІЙЦІВ ТА КОМСОМОЛЬЦІВ ПІД ЧАС ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ**

20 листопада 1932 р.

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ПОЛИТИЧЕСКОЕ УПРАВЛЕНИЕ
СЕКРЕТНО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ ОТДЕЛ

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

С В О Д К А
ФАКТОВ О ПРАВО-ОППОРТУНИСТИЧЕСКИХ НАСТРОЕНИЯХ
И ПРОТИВОДЕЙСТВИИ ХЛЕБОЗАГОТОВКАМ СО СТОРОНЫ
ЧЛЕНОВ, КАНДИДАТОВ ПАРТИИ И КОМСОМОЛА, ЗА ВРЕМЯ
ХЛЕБОЗАГОТОВИТЕЛЬНОЙ КАМПАНИИ

По данным на 20/XI-1932 г.

ДНЕПРОПЕТРОВСКАЯ ОБЛАСТЬ

Август 1932 года

Н[ОВО]-ПРАГСКИЙ РАЙОН. Председатель артели «12-тиріччя Жовтня», В[ершино]-Каменского сельсовета, член партии, категорически отказался принять план, составленный по данным об урожайности областной комиссией. Когда ему в порядке партдисциплины предложили провести хлебозаготовительный план на собрании колхозников, он ответил: «Я не подчиняюсь партии, плана принимать не хочу, выполнять хлебозаготовок не буду» — заявив так, он сдал партбилет.

ОРЕХОВСКИЙ РАЙОН. Зам[еститель] Пред[седателя] Жеребецкого с[ельского]/совета ДАВИДЕНКО, кандидат КП(б)У, заявил: «Бороться за выполнение плана хлебозаготовок будет трудно, но я знаю выход из таких трудностей — направлю партбилет в РПК и тогда буду свободен».

Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі — ГДА СБ України). — Ф. 16. — Оп. 25 (1951 р.). — Спр. 3. — Арк. 4 — 68. Машинопис. Незавірена копія; 4. — С. 193, 195.

**ЛИСТ НАЧАЛЬНИКА ТПВ ДПУ УСРР Ю. КРИВЦЯ
ГОЛОВІ ДПУ УСРР С. РЕДЕНСУ ЩОДО САБОТАЖУ
ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ КЕРІВНИКАМИ
ОРІХІВСЬКОГО РАЙОНУ**

23 листопада 1932 р.
СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

Тов. РЕДЕНСУ

Протоколы из Запорожья посланы сегодня.

Подробности дела таковы: имеются свидетельские показания — директора МТС ДИКОГО М.Л., члена партии, Уполномоченного РПК ГРИЦЕНКО В. Н., члена партии, и члена партии ЯСИНСКОГО — члена правления коммуны «Авангард» Ново Карловского сельсовета — сводящиеся в общем к тому, что в самом начале хлебозаготовительной кампании (июль–август м[еся]цы) со стороны Секретаря РПК ГОЛОВИНА, Пред[седателя] РИК'а ПОЛОМАРЧУКА и Пред[седателя] КК ОРДЕЛЬЯНА давались разновременные установки примерно такого содержания:

1. «Пусть возьмат хлеб, пока хватит, а потом скажем, что больше нет»...

2. «Мы — члены партии и должны быть откровенны — план не реален и невыполним. Выполним на 45–50%, а там смотаем удочки»...

Ряд агрономов, связанных с этой группой, составили фиктивные документы об урожайности.

В связи с такими показаниями на место выехали Зам[еститель] Нач[альника] Днепропетровского Облотдела ГПУ тов. ГРИШИН и Оперуполномоченный СПО ГПУ УССР тов. МАРТЫНЮК.

НАЧ[АЛЬНИК] СПО ГПУ УССР Кривец

«23» ноября 1932 г. г. Харьков

*ГДА СБ України. — Ф. 16. — Оп. 25 (1951 р.). — Спр. 3.—
Арк. 109.*

Машинопис. Оригінал; 4. — С.342.

**ЛИСТ ГОЛОВИ ДПУ УСРР С. РЕДЕНСА
ГЕНЕРАЛЬНОМУ СЕКРЕТАРЮ ЦК КП(Б)У С. КОСІОРУ
ПРО РОЗСЛІДУВАННЯ ДІЙ КЕРІВНИЦТВА
ОРІХІВСЬКОГО РАЙОНУ СТОСОВНО ЗРИВУ ПЛАНУ
ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ КОЛГОСПАМИ РАЙОНУ**

27 листопада 1932 р.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

ГЕНЕРАЛЬНОМУ СЕКРЕТАРЮ ЦК КП(Б)У ТОВ. КОСИОРУ

В Ореховском районе Днепропетровской области ГПУ производится расследование противодействия хлебозаготовкам со стороны правлений ряда колхозов.

Следствием устанавливается, что районное руководство в лице секретаря РПК Головина, пред. РИК'а Паламарчука, пред. РКС Пригоды, зав. райЗУ Луценко, пред. КК Ордельян и друг., давали установки сельским партийным организациям и колхозам на невыполнение районного плана хлебозаготовок.

Для характеристики направляю Вам копии протоколов показаний* члена партии Маслюка — пред. коммуны «Авангард», члена партии Костенко — пред. коммуны «Свобода», члена партии Дикого — зав. МТМ, Мороза — управляющего райконторой Свиноводколхозсоюза и Будяка — референта-плановика РИК'а.

Хотя районное руководство Днепропетровским обкомом КП(б)У в свое время было снято, считаю необходимым в связи с выявленными фактами произвести расследование для привлечения виновных к ответственности.

Председатель ГПУ УСРР (С. Реденс)

*ЦДАГО України. — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 5481. — Арк. 38.
Машинопис. Оригінал; 3. — С.195 — 196.*

---

* Протоколи див. док. № 48.

№ 46

**СЛУЖБОВА ЗАПИСКА ПЕРШОГО СЕКРЕТАРЯ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У
В. СТРОГАНОВА²¹ ГЕНЕРАЛЬНОМУ СЕКРЕТАРЮ
ЦК КП(б)У С. КОСІОРУ ПРО ЗАПІЗНІЛІ ДІЇ ОРГАНІВ
ДПУ ЩОДО РОЗСЛІДУВАННЯ ФАКТІВ ЗНИЖЕННЯ
ПЛАНІВ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ ПО ОРІХІВСЬКОМУ РАЙОНУ**

1 грудня 1932 р.

ЦІЛКОМ ТАЄМНО

НЕГАЙНО

СЛУЖБОВА ЗАПИСКА

Станислав Викентьевич!

По Ореховскому делу считаю нужным обратить твое внимание на то, что ГПУ взялась за это дело очень поздно. Началось оно с момента доведения районом плана хлебозаготовок, т. е. конец июля.

Обком рассматривал это дело первый раз 28 августа, 2-й раз — 28 октября. Следствие же ГПУ произведено 21 ноября — через 4 месяца.

Характерно отметить, что в комиссию по определению урожайности был включен райуполномоченный ГПУ, который расписался под актом. Этот уполномоченный сейчас работает в Б[ольшом] Токмаке в аппарате ГПУ.

Прошу это добавление к переписке об Ореховском деле разослать членам и кандидатам в [члены] ПБ.

**1.12.[1932 г.]
(Строганов)**

*ЦДАГО України. — Ф. 1. Оп. 20. — Спр. 5481. — Арк. 28 — 28
зв. Рукопис. Оригінал; 3. — С.213.*

**КОРЕСПОНДЕНЦІЯ ГАЗЕТИ «ЧЕРВОНЕ ЗАПОРІЖЖЯ»
ПРО ХІД ОСІННЬОЇ ОРАНКИ В АРТІЛІ ІМ. СТАЛІНА**

3 грудня 1932 р*.

**ПРИВІДЦІ «ВОГКИХ НАСТРОЇВ»
ЗРИВАЮТЬ ЗЯБЛЮВАННЯ**

Не зважаючи на пізній осінній час артіль ім. Сталіна Комишуваської сільради ще й дотепер не впоралася з зяблюванням і на сьогодні на цій ділянці роботи ми маємо ганебне відставання. З 600 гектарів, що їх має зорати артіль, за планом зорано тільки 190 гектарів. Артіль має 84 працездатних коней, але цих коней геть неприпустимо використовують на оранці. За цілий термін кіньми зорано тільки близько 20 гектарів. Решту в 170 зорано тракторами МТС. Такий малий відсоток виконання зяблевої оранки коштом коней з'ясується тим, що правління цілий час чинило впертий опортуністичний опір запровадженню директиви партії й уряду про забезпечення зяби живим тяглом. Тут існували «ліві» настрої, що, мовляв, коневі нема тепер чого робити на ланах з оранкою, цілком повинні впоратися трактори, а коней використати треба на інших, другорядних роботах.

Але останніх днів припинилася робота й тракторів. Хоча і є договір з Кирпотинською МТС на оранку та після 19 листопада МТС згорнула оранку, забрала трактори і перекинула їх до артілі «Червоний кондитер». Жодних підстав для зняття тракторів не було. А просто зав. господарством артілі «Червоний кондитер» Сизанов «зумів» перетягти трактори до себе. В цьому почасти винне правління артілі ім. Сталіна, що не виявило потрібної настирливості, щоб не припускати зняття тракторів. Ось маленький табель-графік, що показує як за різними «об'єктивними причинами» зривали зяблювання в артілі: 25 листопада був дощ, не орали, 26 — було вогко, орати не можна, 27 — неділя «заговіни» святкували, 28 — зорали 1 га. Як бачимо «вогкі настрої» перешкодили працювати. Ну, а тут ще підвернулася неділя й оранку зовсім згорнули. 28 листопада добре вивчивши погоду, вирішили виїхати о 10 год. та збратавши один гектар повернули додому. Ось так злочинно поставившись до завдання піднесення

врожайності, правління артілі, зриваючи зяб, підриває справу зміцнення свого колгоспу. Чи можна це терпіти?

Кохацький

Червоне Запоріжжя. — 1932. — 3 грудня.

№ 48

**КОПІЇ МАТЕРІАЛІВ СЛІДСТВА ПО СПРАВІ
САБОТАЖНИКІВ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ В ОРІХІВСЬКОМУ
РАЙОНІ, НАПРАВЛЕНІ ГОЛОВОЮ ДПУ С. РЕДЕНСОМ
У ТАЄМНИЙ ВІДДІЛ ЦК ВКП(б)**

3 грудня 1932 р.

У. С. С. Р.
ПРЕДСЕДАТЕЛЬ
Государственного Политического Управления
3 декабря 1932 г.
№ 1282/СП
г. Харьков
телефоны: Коммутатор ГПУ

В СЕКРЕТНЫЙ ОТДЕЛ
ЦК ВКП(б)

Направляю копию материалов следствия по делу о сопротивлении хлебозаготовкам в Ореховском районе.

По данному делу арестован бывш. председатель Райколхозсоюза Пригода.

РЕДЕНС

ГЕНЕРАЛЬНОМУ СЕКРЕТАРЮ ЦК КП(б)У т. КОСИОРУ

В Ореховском районе, Днепропетровской области, ГПУ произ-

---

* Дата публікації в газеті.

водится расследование противодействия хлебозаготовкам со стороны правлений ряда колхозов.

Следствием устанавливается, что районное руководство в лице секретаря РПК Головина, пред. РИК Паламарчука, пред. РКС Пригоды, зав. Райзу Луценко, пред. КК Ордельяна и др. давали установки сельским партийным организациям и колхозам на невыполнение районного плана хлебозаготовок.

Для характеристики направляю вам копию протоколов показаний члена партии Маслюка — пред. коммуны «Авангард», члена партии Костенко — пред. коммуны «Свобода», члена партии Дикого — зав. МТС, Мороза — управляющего райконторой Свиноводколхозсоюза и Будяка — референта-плановика РИК.

Хотя районное руководство Днепропетровским обкомом КП(б)У в свое время было снято, считаю необходимым, в связи с выявленными фактами, произвести расследование для привлечения виновных к ответственности.

**Председатель ГПУ УССР
С. РЕДЕНС
27.XI.32 г.
№ 1250.**

Копия

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

1932 г., ноября месяца 21 дня, допрошенный в качестве свидетеля гр-н Маслюк, Гавриил Амвросиевич, 1899 г. рождения, уроженец с. Басань, Чубаревского района, из крестьян-бедняков, гражданства УССР, с низшим образованием, украинец, женат, состоящий на воинском учете как средний политсостав, по профессии хлебороб, председатель коммуны «Авангард», Ново-Карловского сельсовета, Ореховского района, под судом и следствием не был, член партии с 1925 года, партбилет № 0787758, проживающий в коммуне «Авангард», Ново-Карловского сельсовета, Ореховского района — показал следующее:

«... По коммуне «Авангард» в середине августа месяца с. г. районной комиссией был преподан план в количестве 10.981 цнт.

По получении таковой цифры было создано партбюро, которое

вынесло решение, что план для коммуны большой, однако его необходимо выполнить.

Через несколько дней в коммуну приехал быв. секретарь РПК Головин с выпиской из постановления бюро н/коммуны созвал бюро и поставил вопрос о плане хлебозаготовок, дав такую установку: «Вы должны признать свои ошибки в том, что заявили о нереальности плана, план надо принять, каким бы он ни был, и выполнить на 30 %. Мы заявим о нереальности плана. Разве мы, районные работники, не знаем, что план нереален, но сейчас, в данное время, нужно ставить вопрос так, чтобы он был принят».

На этом заседании бюро было закончено.

На мой взгляд, такая установка секретаря РПК проводилась с той целью, чтобы иметь возможность проинформировать областной партийный комитет, что преподанный план массой принят и в районе все обстоит благополучно.

Через некоторое время в коммуну приехал пред. РИК Паламарчук. Я обратился к нему с просьбой об уменьшении плана, на что он мне предложил следующее:

«... Вывезти посевматериал, сколько можно, для колхозов Ореховского района с тем, что такое же количество будет засчитано в план хлебозаготовок, и на такое же количество будет уменьшен план хлебозаготовок для коммуны, чем дважды засчитывать одно и то же количество вывозимого зерна в выполнение хлебозаготовок — один раз путем зачета зерна, вывезенного как посевматериал, а другой раз путем снижения плана хлебозаготовок на это же количество».

Я от такой установки отказался, так как считал ее неверной.

В конце октября месяца с. г. будучи совместно с пред. коммуны «Свобода» — Костенко в кабинете пред. райколхозсоюза Пригоды, мы разговорились о хлебозаготовках. Я высказывал мнение, что план большой и выполнить его тяжело, так как созданы фонды, на что Пригода, обращаясь ко мне и к Костенко, дал такую установку:

«Вам необходимо обеспечить себя полностью — оставить все фонды, как на посев, страхфонд и ряд других, а если вы себя не обеспечите, то мы вас отдадим под суд».

«С выполнением же плана можно подождать, так как в областном от района поехали Головин, Паламарчук и Луценко (быв. зав. Райзу) с ходатайством о снижении плана, и нам его наверное снимут».

Такие установки размагничивали и охлаживали коммуны и артели в деле выполнения плана хлебозаготовок.

Эта политика районными руководителями начала проводиться не только с момента принятия плана, но далеко еще до этого периода, т. е. с самой весенней посевкампании, по району гастролировали непрерывно комиссия за комиссией, которые устанавливали урожайность и виды посева с целью уменьшения плана, и некоторым кохозам, как-то: артели «Колос» было списано по акту погибшей пшеницы 160 га, с которой артель намолачивала около трех цент. с га. В результате чего артель на сегодняшний день полностью выполнила план и имеет большие, ненужные ей излишки.

Мною этот вопрос заострялся на пленуме сельсовета и ставился перед быв. председателем РИК Паламарчуком и уполномоченным РПК, однако мер никаких принято не было и при уменьшении плана по району они даже получили снижение, в то время, когда смело могли выполнять план.

При снижении плана о данном факте я поставил в известность зав. райснаба Коваленко с просьбой не снижать плана, а предназначенное для снижения «Колосу» передать другой артели, которая в действительности не в состоянии выполнить плана, но и тут мер никаких принято не было, а наоборот, было произведено снижение на 130 цент.

Пригода — сослуживец председателя артели «Колос». Ясно, что и это в свою очередь сыграло немалую роль в деле выполнения плана хлебозаготовок.

Подтверждением всего вышеизложенного может служить хотя бы наша коммуна «Авангард», которая в результате такого руководства до смены последнего выполнила план только на 60 %, а после смены руководства районного партийного и советского аппарата — за два с половиной дня план был выполнен на 100 %, плюс еще встречный в количестве 500 пудов.

Больше показать ничего не могу. Протокол записан с моих слов верно, в чем и расписываюсь.

Маслюк

Допросили Калужский, Гапонов

Копия

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

1932 года, ноября м-ца 22 дня, допрошен в качестве свидетеля

гр-на Дикий Лука Илларионович, 42 лет, уроженец с. Чайковщина, Лубенского уезда, Полтавской губернии Орицкой волости, из бедняков, из имущества имеет один дом, гражданства УССР, с низшим образованием, по национальности украинец, женат, вневоеннообязанный, по профессии сельхозмеханик, работает зав. МТС в г. Орехово, ранее не судился, член партии с 1928 г., член союза совторгслужащих, проживает в г. Орехово, поселок МТС, который показал следующее:

При определении урожайности как члены комиссии (неизвестно кем организованной) по району разъезжали: управляющий конторой Заготзерно Буркивский, пред. райколхозсоюза Пригода, зав. райземуправлением — Луценко, пред. КК-РКИ²² Ордельян и составили акт об урожайности.

Я случайно был в селе Жеребец, и не зная этого дела, присутствовал в сельсовете, когда сам Пригода брал с полей пробы (сорванные с поля колосья зеленого хлеба), и сам по этим пробам, сидя в сельсовете, определял урожайность.

Меньше всего говорил агроном райколхозсоюза Журавский, который был ими взят в район как специалист.

Весь яровой посев, пшеница-арнаутка, ячмень и овес Пригодой был определен как погибший на 100 %, хотя он был еще совершенно зеленый и даже еще не цвел и определить тогда урожайность было нельзя.

Об этом был составлен акт, и Пригодой было отдано распоряжение через 2-3 дня весь яровой посев, установленный актом как погибший, скосить на сено.

Незначительная часть посева все же была скошена, а остальной посев остался, так как большинство колхозников отказались таковой посев косить на сено.

При получении годовичного плана районом по хлебозаготовке в райколхозсоюз явился председатель РИК Паламарчук и, запершись с Пригодой в его кабинете, о чем-то говорили. Присутствовавшего там меня, как члена правления райколхозсоюза, зав. агро-производственным отделом и члена партии — попросили выйти.

После двухчасовой аудиенции Паламарчук ушел, а Пригода позвал к себе меня и всех агрономов аппарата райколхозсоюза и сказал нам:

«Хлопцы, нужно составлять сведения об урожайности и хлебо-

фуражный баланс, ибо нам как колхозной системе нужно будет отстаивать колхозы, а то какие же с нас к черту хозяева, когда мы за колхозы не будем стоять».

После этого, со мной наедине Пригода говорил мне:

«Приходил Паламарчук и говорил мне, что ему неудобно будет выступать в комиссии по доведению планов о нереальности, а тебе, как колхозной системе, нужно будет выступать в защиту колхозов, вооружившись хлебо-фуражным балансом, о чем предварительно договорились с зав. Райзу Луценко. Он уже об этом знает».

Сейчас нам необходимо составить сведения о потребностях на скот, свиней, а также на ферму, преувеличив по фермам количество скота, предусмотренное планом развития скотарства в нашем районе.

Аппарат райколхозсоюза занялся составлением хлебо-фуражного баланса, который был составлен в течение трех дней.

Составлен он был по принципу и установке Пригоды. Материалом для составления баланса служили частично сведения объезда членов мнимой комиссии по определению урожайности, и в большей мере в основу лег материал участковых агрономов, людей, не имеющих абсолютно никакого агрономического образования, а просто рядовых колхозников, полеводов, которыми были представлены данные об урожайности по специальному заданию Пригоды.

Давая задания, Пригода говорил: «Нужно установить урожайность, не давая в обиду колхозы, ибо от нас зависит защита колхозов».

Персональный состав так называемых агрономов таков: Махнорыло Андрей Лукьянович из села Омельник, зажиточный середняк, Демьяненко из села Юрковки, зажиточный середняк, Рудокоп Игнат Давыдович из села Н.-Белики — середняк, отец его около полутора лет служил у белых. В данное время Рудокоп осужден на 5 лет за разлагательскую работу в колхозе.

В период доведения плана хлебозаготовки в здании райпарткома, я зашел в кабинет секретаря РПК Головина, имея в виду договориться с Пригодой, как с председателем райколхозсоюза, о неотложных моментах работы райколхозсоюза.

Головин криком выгнал меня из кабинета, сказав: «Здесь не сельсовет, а райпартком, что вы болтаетесь здесь». Я вышел из кабинета, а вслед за мной вышел и Пригода, который, давая установку о работе, сказал: «Ты иди и сиди в райколхозсоюзе и никуда не выезжай. Сегодня самый тяжелый момент — будем навязывать планы

хлебозаготовок. Председатели колхозов будут волноваться, я их буду направлять к тебе, а ты их успокаивай и уговаривай не волноваться, пусть идут домой и возят хлеб, пока хватит, а там скажем, что хлеба нет и все».

Установку, даваемую Пригодой об определении урожайности, может подтвердить участковый агроном Махнорыло А. Д. и агроном-полевод — Шрамко, оба работники райколхозсоюза.

Принцип установки, даваемой Пригодой о составлении хлебофуражного баланса (дутого) может подтвердить агроном-плановик Журавский и зоотехник Спасский. Первый из них работает в г. Днепрпетровске, очевидно в ОблЗУ, а второй работает в облколхозсоюзе старшим зоотехником.

Агроном Мороз, ныне работает при РЗО, сможет подтвердить о составлении фуражного баланса для ферм по колхозам, с преувеличением прироста скота — свиней.

Показания мне прочитаны, записаны с моих слов правильно, в чем и расписываюсь

Дикий

Допросил уполномоченный СПО Козаков

Присутствовали:

**Нач. Ореховск. Р/О ГПУ Калужский
Уполном. СПО облотд. ГПУ Гапонов**

Копия

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

1932 года, ноября месяца, 23 дня, допрошенный в качестве свидетеля гражданин Костенко Семен Гурьевич, 37 лет, уроженец с. Н.-Андреевка, Ореховского района, из крестьян бедняков, член коммуны, гражданства УССР, с низшим образованием, женат, по профессии хлебороб, пред. коммуны «Свобода», Панютинского сельсовета, под судом и следствием не был, член КП(б)У с 1931 г., п./б. № 2322926, проживает — коммуна «Свобода», Панютинского сельсовета, показал следующее:

По Ореховскому району выполнение плана хлебозаготовок все время протекало неудовлетворительно, и лишь после смены районного партийного и советского руководства положение района в этом деле стало улучшаться.

Я, как работник, непосредственно сталкивающийся с выполнением плана хлебозаготовок, это положение объясняю так:

При старом составе работников, все мысли, и вся работа направлена исключительно на торможение выполнения плановых заданий по колхозам Ореховщины, в частности и по нашей коммуне.

Дабы осуществить свою политику в деле срыва выполнения планов, районное руководство в лице секретаря РПК Головина, пред. РИК Паламарчука, пред. райколхозсоюза Пригоды и директора МТС Медведь, еще до урожая начало свою работу, а именно — этими руководителями была создана комиссия по установлению урожайности и гибели посева. Работа эта проводилась еще в то время, когда никому не было известно, какой будет собран урожай с наших полей. Комиссия состояла из следующих лиц: пред. КК-РКИ Ордельян, пред. райколхозсоюза Пригода, директор МТС Медведь и агрономы Анистратов и Журавский.

Однако, агрономы в этом деле принимали малое участие, так как урожайность в основном определяли Пригода и Ордельян.

Основным принципом комиссии было установить самую низкую урожайность и гибель посева, и мне даже известны такие случаи, когда комиссия предупреждала коммуны и артели, чтобы они не ошиблись нечаянно и лучше всего сами давали урожайность низкую.

Об этом заявлено и мне членом комиссии Медведем.

Были и такие моменты, когда комиссия предлагала посевы скосить на сено, вынося на этот счет акт о гибели таковых, так по коммуне «Свобода» было предложено скосить до 300 га озимой пшеницы, однако коммуна этого не сделала, а при уборке урожая с этих «окончательно погибших» посевов собралось в среднем по полтора центнера с гектара.

Таковыми мероприятиями и действиями, а также разными подсчетами они наталкивали пред. колхозов, партячейки и всю колхозную массу на срыв государственных заданий в деле выполнения плана хлебозаготовок.

Как конкретный пример нужно привести артель «Згода», Егоровского сельсовета, где пред. артели Пелешко по вопросу плана лично мне заявил: «Я плана выполнять не буду, мне необходимо раньше обеспечить полностью себя».

По коммуне «Свобода», где я являюсь председателем, в комиссию по установлению урожайности вошли пред. КК-РКИ Ордельян и директор МТС Медведь. Комиссия меня убеждала, что после ихнего установления все так и будет. Примерно, когда я доказывал, что ячмень даст 10 цент. с га, они старались разубедить меня, доказывая противоположное. В конечном же итоге прав оказался я.

Такое положение, т. е. уменьшение урожайности, ими проводилось по всем культурам во всех колхозах и коммунах, а впоследствии мои выводы подтверждались на фактах при уборке урожая.

Все остальные приезды в коммуну руководства района были направлены в сторону срыва этих важных заданий, в особенности приезд секретаря РПК Головина, о нем мне рассказывал секретарь партячейки коммуны Козик.

Приехав в коммуну и созвав партчасть по вопросу плана хлебозаготовок, давал такую установку:

«По нашему району нам дали нереальный план, но ничего, выполним процентов 65, а дальше — на нет суда нет».

Практика бронирования неограниченных фондов для ферм также содействовала срыву хлебозаготовительного плана. Например, по коммуне «Свобода» был дан план для забронирования площади под свино-товарные фермы в размере 287 га зерновых культур, что равнялось двум третям всей засеянной площади, и эту площадь мы должны были сдать под охрану завед. СТФ. Несмотря на то, что были даны суровые директивы со стороны руководящей головки об обязательном сохранении этой брони, я все же не подчинился этим директивам и выполнял план хлебозаготовок.

Беспрерывно были угрозы РКС, что мы вас отдадим под суд и чуть не расстреляем за нарушение этих фондов.

Неоднократно мною ставился вопрос перед райколхозсоюзом о разбронировании таких больших фондов, но ответ был один и тот же: «За нарушение фондов — под суд».

Однажды в кабинете пред. РКС Пригоды было сказано им в присутствии пред. коммуны «Авангард» Маслюка: «наше дело перед вами ставить вопрос о выполнении плана хлебозаготовок, а ваше дело подсчитать и доказывать, что выполнить план нет возможнос-

ти, а фонды не смейте трогать, а то отдам под суд; хотя нашу комиссию, установившую урожайность, областком назвал «попугаями», но мы все-таки правы; пусть наш разговор останется в четырех стенах, а снижение нам дадут».

Эти «указания и советы», а также «постановление» районных руководителей очень легко прививались низовым руководителям партячек, пред. колхозов и пред. сельсоветов и в результате причинили такую катастрофу с выполнением плановых заданий.

Такая прививка привилась и к колхозам нашего сельсовета, правление артели «Терса», в лице пред. артели Корхового, прямо говорило: «У нас план нереален», и долго не принимало его, а когда было категорически предложено выполнять план (при новом руководстве), то последняя выполнила план на 100 %, и сама осталась обеспеченной до нового урожая.

Правление артели «Червона перемога», в особенности пред. артели Мочалин действительно стал на путь старого состава районных руководителей и план хлебозаготовок не выполняет, заявив на бюро партячейки: «в этом году, как и в прошлом, мы останемся должны государству 2.000 пуд.». Эта артель засорена кулацко-враждебным соввласти элементом. Примерно: колхозник Белогуб — кулак, заправлявший колхозной массой, инициатор разбора обобществленных коров, узнав о том, что по району за вредительство в деле выполнения плана хлебозаготовок проводятся аресты, сбежал неизвестно куда. Таких кулаков, как Белогуб, я знаю по артели более 3 человек. Однако, фамилий их сейчас не помню.

Аналогичное положение в артели «Сигнал» Омельницкого сельсовета и в ряде других.

Вышеприведенный факт является ярким показателем и подтверждением того, что в первую очередь установки районного руководства воспринимало кулачество и антисоветский элемент, который, пользуясь таким положением, проводил свою вредительскую работу.

Так, артель «Червона перемога» на сегодняшний день, несмотря на солидный нажим нового руководства, план выполнила только на 72 %; артель «Сигнал» на 30 % и т. д.

По артели «Червона перемога» занимаются злостным невыполнением гос. заданий не впервые. Общественный скот разобрали. Когда к ним приехал Ордельян и предложил немедленно разобрать скот (это было им сказано при колхозной массе), то скот был немед-

ленно роздан, и его слова дали повод делать всякие беззакония в артели.

О руководстве руководителей МТС колхозами можно сказать, что этим делом они не занимались, так как были заняты потребительскими тенденциями в то время, когда надо было стать на путь помощи в деле выполнения плана.

Это руководство в лице директора МТС Кириленко и агронома Бульбы ставило вопрос так: «Если вы нам не продадите коров, хлеба, картошки — мы вас обслуживать не будем, мы тех обслуживаем, кто нам дает». Характерным примером может послужить следующий факт: в разгар хлебозаготовок в коммуну на грузовике приехал директор МТС Кириленко, который во дворе коммуны в присутствии коммунаров заявил: «Вы нам будете давать хлеб или нет? Если не хотите, то не надо, я вас больше не обслуживаю». Когда я стал доказывать ему, что на этот счет есть категорическое запрещение правительства, и убеждал его не забирать автомашины, а дать хотя бы на нее погрузить хлеб для вывоза в хлебозаготовку, он, не желая меня даже слушать, уехал с пустой автомашиной обратно.

Это возмутило присутствующих при разговоре коммунаров и долгое время было предметом их обсуждения.

В заключение скажу, что такая помощь со стороны бывшего состава районных руководителей и такое руководство поставило выполнение плановых заданий, в частности план хлебозаготовок, под прямую угрозу срыва и вело всю массу района на путь невыполнения плана.

Больше показать ничего не могу. Протокол записан из моих слов верно, в чем и расписываюсь.

Допросил Калужский

Копия

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

1932 г., ноября 24 дня, уполномоченный СПО Ореховского райотделения ГПУ Днепропетровского облотдела ГПУ УССР Козаков допросил в качестве свидетеля гр-на Будяк Сергея Архиповича, который показал:

Будяк Сергей Архипович, 34 лет, происх. из с. Воловодка, Воро-

новицкого района, служащий, гр-н УССР, окончивший в 1926 г. Инархоз, украинец, женат, состоящий на воинском учете в запасе 1-й очереди, экономист-плановик, работает в качестве референта-плановика в Ореховском РИК, под судом и следствием не был, беспартийный, член профсоюза, прож. в г. Орехове, ул. Первого мая, № 2.

По существу дела показал:

Я работаю референтом-плановиком в Ореховском райисполкоме и, имея некоторое непосредственное отношение к составлению и разверстке плана хлебозаготовок на 1932 год, заметил следующие ненормальности, допущенные в этой работе.

Подкомиссиями района учетно-контрольной комиссии в составе: 1) председателя Райколхозсоюза Пригоды, агронома Журавского, 2) Ордельяна и агронома Бульбы, 3) Луценко, Базилия и агронома Анистратова и 4) Буркивского, — кто был из агрономов с ним, не помню, — проверяя хлеба, посевные площади по состоянию на 6 — 10 июля, составили вместе с представителями сельсоветов и колхозов акты на якобы погибшие посевные площади озимой пшеницы, ржи и яровой пшеницы, в результате чего посевные площади этих культур были уменьшены против фактических уборочных площадей: по ржи на 884 га, озимой пшенице на 4.768 га, яровой пшенице — 476 га.

Эти подкомиссии по оценке урожая не подошли критически к оценке, согласились с показаниями сельсоветов и колхозов. Это подтверждается посылкой в область данных об урожайности, простых итогов данных сельсоветов и колхозов, как данных районной учетно-контрольной комиссии.

Цифры, о площадях и урожайности, собранные подкомиссиями, участие в оценке урожая и составлении площадей посева с представителями сельсоветов и колхозов сыграли свою роль — подкомиссии санкционировали фиктивную гибель и показанную сельсоветами и колхозами урожайность.

Это повлияло (присутствие представителей района) при даче этих сведений сельсоветами и колхозами на колхозы и сельсоветы размагничивающе, это дало повод некоторым колхозам скосить часть посевов, кое-каким колхозам не убирать часть посева и скрывать посевплощадь.

По оценке урожая приезжала одна комиссия из представителей: агронома Облземотдела и агронома Облтрактора, фамилии их не

помню. Этой комиссией составлен акт, не помню на какие площади, копия акта имеется в делах РЗО.

Другая комиссия: два агронома Облплана, фамилия одного Шахов, другого не помню. Эта комиссия никакого акта не составляла. Какие установки эти комиссии давали, какие разговоры имели об урожайности, — не знаю, хотя такие наверное были в РЗО.

Третья комиссия — управляющий Облуправлением КГО Гриедники и Гидлером из ЦУНГО, осматривали посеы совместно с т. Луценко, одну часть района по пути к Чубаревке, куда они ехали. Директива о засыпке фондов для свиноферм давалась Райколхозсоюзом, не учитывая действительного наличия свиней и потребностей свинофермы в кормах, без указания на порядок засыпки.

Райколхозсоюз настаивал уже 28/Х о засыпке урожая с разверстных им площадей, не учитывая действительной потребности в кормах свиноферм и выполнения плана хлебосдачи.

Некоторые колхозы засыпали фонды в ущерб выполнению плана хлебосдачи, явно преувеличивая фонды урожайности с гектара, подлежащей освобождению от контрактации в колхозах. Получалась значительно выше урожайность с площади, подлежащей контрактации, и засыпалось на свинью 65 пудов, как мною было установлено в артели «Четвертый переможный», Н.— Солошанского сельсовета.

Недавно я заметил, что по коммуне «Незаможник», Юрковского сельсовета, план хлебосдачи уже после пересмотра, утверждения и принятия плана по коммуне — 407 цент. уменьшен до 267 центнеров. Это сделано зам. пред. РИК Рябыхом, который по телефону просил зав. Райснаба Коваленко, и Коваленко исправил. Какие причины этому — мне неизвестно.

Все вышесказанное написано собственноручно, в чем и распишываюсь Будяк.

**Допросил уполномоченный СПО
Козаков**

Копия

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

1932 г., ноября 24 дня, уполномоченный СПО Ореховского рай-

отделения ГПУ, Днепропетровского областного отдела ГПУ, Козаков допросил в качестве свидетеля гр-на Мороз Василия Патрикеевича, который показал:

Мороз Василий Патрикеевич, 28 лет, уроженец с. Жеребец, Ореховского района, из крестьян-середняков, неимущий, гр-н УССР, со средним специальным образованием, по национальности украинец, холост, военнообязанный, по профессии зоотехник, в данное время работает управляющим райконторой облсвиноводколхозсоюза, под судом и следствием не состоял, член союза ВРЗЛ, проживает в г. Орехово, по Запорожской ул., д. № 46.

По существу дела показал:

Я по специальности зоотехник. Работаю в должности управляющего райконторы облсвиноводколхозсоюза. По роду своей службы я обслуживаю свино-товарные колхозные фермы. Одной из основных причин чрезвычайно слабого продвижения хлебозаготовок в нашем Ореховском районе я, как близко стоящий к колхозной системе, считаю ненормальное бронирование фондов по обеспечению кормами свинарских ферм колхозов, бронирование которых чрезмерно преувеличено против реальной потребности, сообразуясь с наличием в районе поголовья свиного стада ферм колхозов.

Для обеспечения кормами свинарских ферм колхозов в текущем году, распоряжением Днепропетровского облзу от 5/VI — 32 г. была выделена площадь зерновых культур ярового посева в размере 3.448 га, из них: ячменя — 310 га, овса — 430 га, проса — 476 га, кукурузы — 1.164 га, и за счет приплода к концу 1932 г. — 6.240 голов, в число которых входит имеющееся в наличии поголовье свиного стада. Фактически же при распределении этой площади между свинарскими фермами поголовье свиного стада было значительно меньше — 2.007 голов, из коих молодняка от 4 до 8 месяцев — 821 шт., свиноматок старше 8-месячного возраста 1.186 шт.

Таким образом на одну свинью приходится 1.67 га зерновых культур. Эта площадь далеко преувеличивает реальную потребность одной головы скота. Даже при самой минимальной урожайности, считая 8 центнеров с одного га, что составит 1336 килограмм, тогда как максимальная норма на одну голову не должна превышать 7 центнеров зерновых культур.

Перспектив же на увеличение стада за счет приплода, как проектировалось планом развития свинарства, никаких не было, ибо за

оставшиеся 5 месяцев до окончания 1932 года ни в коей мере не могли обеспечить запроектированный приплод.

Это считалось концентрированным кормом. Помимо этого в колхозах закладывался силос для всего поголовья скота, в том числе и свиней. Также необходимо учесть, что расходование кормов в летний и осенний период времени было совершенно незначительно, ибо свиные стада находились на подножном корму — на пастбище.

Все это вместе взятое и плюс уменьшение облсвиноводколхозсоюзом в августе 1932 г. комплектования свиного стада с 6.240 голов до 3.917 усугубляет преувеличение бронированных фондов.

Ярким показателем бронирования дутых фондов в данном случае может послужить тот факт, что собранный урожай с забронированной площади посева для свинарских ферм, даже при условии самой минимальной урожайности ярового посева — 8 цент. с одного га, по отношению к сниженному годовому плану хлебозаготовок по району в 12.000 тонн, составляет 22,5 %.

Мне, как специалисту-зоотехнику, при распределении этих площадей бросалась в глаза чрезмерная площадь бронирования и за установкой по этому вопросу я, обращаясь к пред. райколхозсоюза Пригода, говорил: «У нас на одну свиную голову различных возрастов приходится слишком большая площадь урожая, достигающая 1.67 га зерновых культур, т. е. до 80 пуд. зерна». На это мне Пригода заявил: «Ваше дело маленькое, вам преподнесено и выполняйте».

В тот момент, т. е. в период распределения площадей между свинарскими фермами, присутствовал агроном облзу Хруленко, приехавший из Днепропетровска в Ореховское райзу, для меня неизвестно по какой работе.

Считая его представителем из области, я обратился к нему за разъяснением по распределению площадей для свинарских ферм. На мой вопрос — следует ли распределять площади посева между колхозами, не имеющими свинарских ферм, но имеющими более 10 свиноматок, неполного возраста, т. е. моложе 8 месяцев — последний сказал: «Включайте с 4-месячного возраста и старше», что по сути неверно, ибо свиноматками считаются не моложе 8-месячного возраста, и здесь же мне предложил включить в распределение дополнительно 13 артелей: артель им. Луценко, М.-Токмачанского сельсовета; им. Петровского — того же сельсовета; им. Ленина — Белопольевского сельсовета; артель им. Блюхера — Юрковского сельсовета и др., не имевших в свином стаде потребного для вклю-

чения количества взрослых свиноматок и по существу не имевших права на бронирование фондов. И когда я предупредил Хруленко о чрезвычайно большой площади бронирования, агроном облзу Хруленко мне сказал: «Чем больше площадь, тем лучше будет обеспечение свиного стада».

Обращался я по этому вопросу и к зав. райзу Луценко, который мне заявил: «Пользуйтесь преподанной площадью». Тогда как для обеспечения наличия поголовья вполне достаточно было максимум 1 га на одну взрослую свиноматку, в действительности же было выделено и забронировано 1,67 га.

Таким образом, бронирование преподанной площади, сообразуясь с наличием поголовья, было нереальным, дутым, явно направленным к противодействию успешному продвижению хлебозаготовок.

По распоряжению председателя райколхозсоюза Пригоды, председателям артелей было дано распоряжение, запрещающее расходовать хотя бы один килограмм зерна забронированной площади не по назначению, т. е. на другие цели.

Помню случай, правление артели «Оборона країни» Конапского сельсовета, в лице пред. артели Дехтяренко, поскольку райколхозсоюзом было строго запрещено, вплоть до предания суду, из забронированных площадей расходовать урожай не по назначению, обратился ко мне за разрешением произвести обмен ячменя на озимую пшеницу для посева. Это было в разгар осенней посевкампании, и артель не имела у себя посевматериала. Я дал согласие на производство обмена ячменя из фонда свинарских ферм на пшеницу с условием пополнения этого количества фонда просом, но для обеспечения себя предложил Дехтяренко написать об этом заявление на имя правления райколхозсоюза. Это заявление попало на рассмотрение члену правления Люлько, который на нем наложил резолюцию такого содержания: «Свиноводцентру. Срочно телефонограммой запретите производить обмен фонда свинофермы на другие культуры». Во исполнение этой резолюции я написал этой артели категорическое запрещение произвести указанный обмен.

Лично я этот факт расценивал, как один из методов явного противодействия посевкампании, ибо обмен ячменя мог быть безболезненно и без ущерба для свинофермы произведен на посевматериал — пшеницу, с погашением ее просом или кукурузой. Недосев же отразится на общем состоянии артели и обеспечении той же свино-

фермы на будущий год. И, как факт, по артели «Оборона країни» задание по осеннему севу невыполнено на 56 %, главным образом из-за отсутствия посевматериала. Узнав об этом случае, правления райколхозсоюза Пригода категорически запретил мне производить какие бы то ни было обмены фондов свинофермы, сказав: «Обмен это есть разбазаривание забронированных фондов, за что вы обязаны отвечать. В дальнейшем на себя таких обязанностей вы не должны брать».

После этого я в таких вопросах ссылался на правление райколхозсоюза.

В период молотбы и разгара хлебозаготовок артелью «Червоний маяк» — Андреевского сельсовета, по распоряжению пред. артели Нариновича, организованной красной валкой был вывезен немолоченный ячмень в количестве 10 центнеров из забронированной за свинофермой площади в хлебозаготовку, имея в виду погасить всякое количество ячменя при обмолоте площадей, не относящихся к бронированию за свинофермой. Пригода, узнав об этом, набросился на меня с криком: «Ты здесь сидишь и не знаешь того, что артели вывозят забронированные фонды для свиноферм в хлебозаготовку, предложи артели немедленно пополнить вывезенное количество ячменя».

Исполняя приказания Пригоды, я по телефону предложил артели немедленно пополнить вывезенное количество ячменя.

Это размагничивало руководящий состав артелей и вызывало растерянность.

По этому поводу пред. артели «Червоний маяк» Наринович, на мое предложение пополнить вывезенное количество ячменя, сказал: «Черт вас разберет, у меня сидит уполномоченный района и требует вывозить хлеб, а вы запрещаете».

Аналогичного рода факты имели место в коммуне «Свобода» Панютинского сельсовета, которой в хлебозаготовку было вывезено 16 центнеров ячменя из забронированного фонда свиноферм, и в артели «Четвертый переможний» — Н.-Солошанского сельсовета. От Пригоды и на этот раз я получил нагоняй, и по его приказанию вывезенное количество ячменя было пополнено коммунной. В отношении артели «Четвертый переможний» — материал о вывозе ею фонда свинарских ферм Пригодой был направлен прокуратуре для предания суду, — результаты мне неизвестны.

Из этого следует заключить, что руководство Райколхозсоюзом

в лице пред. правления Пригоды и Райзу в лице Луценко было направлено на осуществление явно вредительских целей в вопросе успешного продвижения хлебозаготовок, путем создания дутых фондов. В данном случае это будет касаться создания преувеличенных фондов для обеспечения поголовья свинарских ферм колхозов.

Показания мне прочитаны. Записаны с моих слов правильно. В чем и расписываюсь Мороз.

**Допросил уполномоченный СПО
Козаков**

**Копія
23/Х — 32 г.**

ДО ПРАВЛІННЯ ОРІХІВСЬКОГО РКС

Правління артiлі «Оборона країни» Копанівської сільради, прохає дати дозвіл молотити ячмінь, який виділений для свинарсько-товарної ферми на обмін посів пшениці, а також кукурудзу взамін ячменю СТВ забезпечиться просом.

Голова правління (підпис)

Резолюція: «Члену правління РКС Свиноводоцентр. Терміново телефонограмою заборонити робить обмін фондів свиноферми на другі культури. 23/Х — 32 р. Люлька».

**Копія
25/Х — 32 г.**

ПРАВЛІННЮ СІЛЬГОСПАРТІЛІ «ОБОРОНА КРАЇНИ» КОПАНІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ

На підставі постанови Раднаркому СРСР, та розпорядження союзного НКЗ, та Колхозцентру, категорично забороняється витратити зерно-фураж закріпленої площі за свинофермами, взятий ячмінь негайно повернути в комору СТФК.

Керуючий РК Мороз

СПРАВКА

Головин — (бывш. секретарь РПК) находится в распоряжении

Днепропетровского обкома. (Еще не приехал в Днепропетровск — сейчас в Орехове).

Ордельян — (бывш. пред. КК) работает сейчас контролером в совхозе в Синельникове (Птахопродукт).

Паламарчук — (бывш. пред. РИК) директором МТС в В.-Лепетихе.

Пригода — (бывш. пред. колхозсоюза) зам. директора совхоза на Криворожье.

Эту справку сообщил зав. сектором парткадров Днепропетровского обкома — тов. Вайсбергу

*ДАЗО. — Ф. П.-216. — Оп. 1. — Спр. 4. — Арк. 2 — 5 зв.
Друкарський примірник.*

№ 49

**3 ОПЕРАТИВНОГО БЮЛЕТЕНЮ ДПУ УСРР
ПРО СПРАВИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИКРИТТЯМ
АНТИКОЛГОСПНИХ УГРУПОВАНЬ ТА
ХЛІБОЗАГОТІВЛЯМИ**

6 грудня 1932 р.

ЦІЛКОМ ТАЄМНО

**ДНЕПРОПЕТРОВСКАЯ ОБЛАСТЬ
ОРЕХОВСКИЙ РАЙОН**

ДЕЛО О РАЗБАЗАРИВАНИИ ХЛЕБА В АРТЕЛИ «ПРОГРЕСС»

В артели «Прогресс» Жеребецкого сельсовета, арестованы:

1. БАБИЧ, пред[седатель] артели, зажиточный середняк.
2. ЛИТВИНОВ, зам[еститель] пред[седателя] артели.
3. КАЛИЧЕНКО, сын раскулаченного, секретарь артели.
4. ЗУБКОВСКИЙ, мельник.

По причине преступной деятельности этих лиц в артели погибло 600 пудов кукурузы, ко дню ареста их не было убрано 100 га кукурузы и 50 га подсолнуха. На мельнице артели незаконно производился помол зерна (по ориентировочным подсчетам переработано на муку 200 пудов зерна), 2.000 пудов отходов, содержащих много чистосортного зерна, долгое время лежало во дворе артели, часть этих отходов была скормлена лошадям, а часть пропала. До 200 пудов отходов, с наличием в них 30 % чистого зерна, лежали без всякой охраны и были расхищены.

По делу ведется следствие.

4. — С. 463.

№ 50

ЛИСТ Й. СТАЛІНА²³ ДО ЧЛЕНІВ ТА КАНДИДАТІВ У ЧЛЕНИ ЦК І ЦКК, СЕКРЕТАРІВ ОБКОМІВ, КРАЙКОМІВ, ЦК НАЦІОНАЛЬНИХ РЕСПУБЛІК, СЕКРЕТАРІВ РАЙКОМІВ І ГОЛІВ РАЙВИКОНКОМІВ, КОМУНІСТІВ – ЧЛЕНІВ КОЛЕГІЇ НАРКОМЗЕМУ СРСР

7 грудня 1932 р.

СЕКРЕТНО

Рассылаются для сведения следственные материалы* по саботажу хлебозаготовок в Ореховском районе Украины, присланные в ЦК ВКП(б) председателем ГПУ Украины тов. Реденсом. Так как материалы эти являются характерными для значительной части районов Советского Союза, то следовало бы, по моему мнению, обратить на них особое внимание. Материалы лишней раз показывают, что организаторами саботажа являются в большинстве случаев «коммунисты», т. е. люди, имеющие в кармане партбилет, но давно уже переродившиеся и порвавшие на деле с партией. Это — те самые обманщики партии и жулики, которые искусно проводят кулацкую политику под флагом своего «согласия» с генеральной линией партии.

Вот что говорит Ленин о таких жуликах и обманщиках:

«Рабочие и крестьяне, трудящиеся и эксплуатируемые! Земля, банки, фабрики, заводы перешли в собственность всего народа! Беритесь сами за учет и контроль производства и распределения продуктов, — в этом и только в этом путь к победе социализма, залог его победы, залог победы над всякой эксплуатацией, над всякой нуждой и нищетой! Ибо в России хватает хлеба, железа, леса, шерсти, хлопка и льна на всех, лишь бы правильно распределить труд и продукты, лишь бы установить всенародный деловой, практический контроль за этим распределением, лишь бы победить не только в политике, но и в повседневной экономической жизни врагов народа: богатых, их прихлебателей, — затем жуликов, тунеядцев и хулиганов».

«Никакой пощады этим врагам народа, врагам социализма, врагам трудящихся! Война не на жизнь, а на смерть богатым и их прихлебателям, буржуазным интеллигентам, война жуликам, тунеядцам и хулиганам».

«Богатые и жулики, это — две стороны одной медали, это — два главных разряда паразитов, вскормленных капитализмом, это — главные враги социализма, этих врагов надо взять под особый надзор всего населения, с ними надо расправляться, при малейшем нарушении ими правил и законов социалистического общества, беспощадно. Всякая слабость, всякие колебания, всякое сантиментальничанье в этом отношении было бы величайшим преступлением перед социализмом».

(Ленин, т. XXII, с. 164. — «Как организовать соревнование»).

Так как враг с партбилетом в кармане должен быть наказан строже, чем враг без партбилета, то следовало бы людей вроде Головина (бывший секретарь Ореховского райкома), Паламарчука (бывш. пред. рика), Луценко, Ордельяна, Пригоды и других немедленно арестовать и наградить их по заслугам, т. е. дать им от 5 до 10 лет тюремного заключения каждому.

Секретарь ЦК ВКП (б) И. Сталин

7 декабря 1932 г.

№ П4731

ДАЗО. — Ф. П. — 216. — Оп. 1. — Спр. 4. — Арк. 2.
Друкарський відбиток.

---

* Протоколи допитів додаються, док. № 48.

**ІЗ ПОВІДОМЛЕННЯ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБКОМУ
ПАРТІЇ ЦК КП(б)У ПРО ТРУДНОЩІ З ВИКОНАННЯМ
ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ В ОБЛАСТІ ТА РЕПРЕСІЇ
ПРОТИ ТИХ ОСІБ,
ЯКІ ПІДОЗРЮВАЛИСЯ У ЙОГО САБОТАЖІ**

8 грудня 1932 р.

**ДНЕПРОПЕТРОВСК
ХАРЬКОВ. ЦК КП(б)У — Т. КОСИОРУ**

Шестая пятидневка ноября дала снижение хлебозаготовок на 2046 т., в том числе по сельскому сектору на 1452 т. Снижение дали 25 районов. Ноябрьское задание выполнено на 34,9 %. Только Сталиндорфский, Люксембургский, Ореховский районы выполнили свое ноябрьское задание. [...]

Для усиления хлебозаготовок нами приняты следующие меры:

1. На основании решений ЦК от 27 ...* нами выбрано из числа заведенных по области судебных дел группу наиболее важных 27 групповых дел по саботажу хлебозаготовок и раскрадыванию хлеба, которые вручены специально высланным в районы 12 выездным сессиям облсуда для окончания судебного процесса в течение 3 — 5 дней. Список наиболее характерных из этих дел вам выслан.

Сейчас сидит по области арестованных 67 членов и кандидатов [партии] за сращивание с кулацкими элементами, за саботаж хлебозаготовок и прямой обман партии и государства. Все эти коммунисты проходят как виновники по вскрытым за последнее время групповым делам — разбазаривание и раскрадывание хлеба.

Из общего числа приговоренных к расстрелу за кражу хлеба 168 чел., за последнюю пятидневку выездными сессиями облсуда приговорено к расстрелу 19 человек. Среди них (этих 19) кулаков — 5, председателей колхозов — 1, членов правления — 4, весовщиков — 2, счетоводов — 2, сторожей — 1, барабанщиков при молотилках — 1 и других колхозников — 3.

Дополнительно на расследовании находятся также просмотренных нами еще свыше 15 особо важных дел, среди которых имеются

---

* Так у документі.

дела, где в краже и прикрывательстве этого замешаны не только коммунисты колхозов и сельсовета, но и некоторые районные работники (Долинский район). Эти дела взяты сейчас под специальное наблюдение.

2. В результате проведенных по ряду районов мероприятий, указанных постановлением ЦК от 18.XI, увеличилось количество раскрытых фактов утайки, разбазаривания и кражи хлеба. Приводим наиболее характерные из них:

В колхозах им. Чубаря, Чубаревского района, выявлено утаенных и не-оприходованных 180 ц хлеба, а также 500 ц отходов, в которых 70 % было чистого зерна.

В колхозе им. Ленина, Генического района, выявлено разворованного хлеба свыше 250 ц.

В колхозе «Интенсивник», Петриковского района, выявлено раскраденного свыше 500 пудов хлеба. [...]

Строганов
8. XII — 32 г.

*ЦДАГО України. — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 5389. —
Арк. 54 — 56.
Машинопис. Копія; 3. — С.235.*

№ 52

ЛИСТ ЦК КП(б)У ЦЕНТРАЛЬНОМУ КОМІТЕТУ ВКП(б) ПРО СТАН ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ НА УКРАЇНІ В КІНЦІ ЛИСТОПАДА — НА ПОЧАТКУ ГРУДНЯ 1932 Р.

8 грудня 1932 р.

Достигнутый в пятую пятидневку ноября уровень хлебозаготовок (9120 т. п.) не удалось закрепить, и последняя пятидневка ноября и первая пятидневка декабря дали понижение темпов хлебозаготовок до 6900 т. п. Винницкая и Киевская области, хотя и с некоторыми колебаниями, удерживают хлебозаготовки на таком уровне, кото-

рый обеспечивает выполнение этими областями плана к 20 — 25 декабря.

Одесская и Днепропетровская области особенно резко снизили заготовки, скатившись к уровню первой и второй пятидневок ноября. Причем Одесская область, давшая большое снижение в прошлую пятидневку, в эту пятидневку несколько подняла темпы, а Днепропетровская область продолжает их снижать. Вторая пятидневка декабря, судя по ежедневным, правда отрывочным, сведениям, опять даст снижение заготовок по большинству областей, в том числе и по решающим областям — Днепропетровской и, очевидно, Одесской.

I. В чем причины такого падения хлебозаготовок?

1. В подавляющем большинстве районов оканчивается обмолот скирд, а также уже изъято то излишнее зерно сверх всяких фондов, которое лежало в колхозных амбарах.

2. В большинстве районов в связи с этим еще не сумели перестроить свою работу на выявление скрытого, неправильно выданного и разворованного хлеба и его мобилизацию.

3. Вследствие дождей почти совершенно прекратился обмолот хлеба. (По данным на 1 декабря, по Одесской области еще не обмолочено зерновых с площади 300 тыс. га, Днепропетровской — 85 тыс. га, Харьковской — 190 тыс. га и Донецкой — 150 тыс. га).

4. Дожди ослабили организационный нажим на хлебозаготовки, усилили демобилизационные настроения, создали «новую объективную причину».

Что главная причина не в дождях (хотя дожди тоже дезорганизуют и уменьшают хлебозаготовку и вывозку хлеба), показывает наличие во всех областях, иногда рядом лежащих районов, в одном из которых, несмотря на дожди, идет рост заготовок, а в другом резкое падение.

Хотя мы в настоящее время и добились раскачки не только районного, но и сельского актива, однако уровень этой раскачки, а главное, организация хлебозаготовительной работы являются еще в большинстве районов неудовлетворительными.

Практическое руководство хлебозаготовками в областях также еще в должной мере не налажено. Области до сих пор часто в своих указаниях и директивах исходят только из процентов выполнения плана, не могут вовремя поправить район, указать ему, как в условиях этого района и за что нужно взяться, чтобы сдвинуть хлебозаготовки. Плохо проверяется выполнение директив ЦК и обкомов, бла-

годаря чему ряд серьезных мер либо вовсе не проводятся, либо проводятся слабо или же извращаются (натурштрафы, изъятие разворованного хлеба, репрессии к правлениям, изъятие колхозных фондов).

В особенности серьезные недостатки в организации хлебозаготовительной работы имеются в районах. В большинстве районов нет еще отчетливого представления, где именно выгоднее всего нажать, где выгоднее применить репрессию для того, чтобы получить больший результат, не умеют путем концентрации наличных сил в одном из наиболее отставших колхозов прорвать фронт саботажа.

II. Применение репрессий к колхозам.

Репрессии к колхозам, не выполняющим план хлебозаготовок, особенно же к председателям, членам правлений этих колхозов и к счетоводам применены в большом количестве — за ноябрь и 5 дней декабря арестовано по линии ГПУ 1230 человек-председателей, членов правлений, счетоводов (председателей — 340, членов правлений — 750, счетоводов — 140). Кроме того, арестовано бригадиров — 140, завхозов-весовщиков — 265, других работников колхозов — 195.

До ноябрьских операций ГПУ через суды прошло около 500 дел, имеющих отношение к хлебозаготовкам и краже колхозного хлеба. Однако большинство этих дел должного результата не дали благодаря часто незначительности дел, а также неудовлетворительной постановке организационно-партийной массовой работы в колхозах.

Только последние, начиная с половины ноября, операции ГПУ дали серьезные результаты. Вскрыто и передано в суд 206 групповых дел кулацких и антисоветских элементов, организовавших саботаж хлебозаготовок, разворовывание хлеба. По многим из этих дел расхищено, уничтожено и спрятано по несколько тысяч центнеров колхозного хлеба. Эти дела на протяжении ближайших 5-7 дней будут заслушаны в судах. Первый серьезный удар по кулацким элементам и их пособникам, организаторам саботажа хлебозаготовок нанесен.

Нами занесены постановлением СНК и ЦК на «черную доску» 6 крупных сел. По имеющимся у нас сведениям, областями на «черную доску» занесено до 400 колхозов, однако результаты этой репрессии не учтены.

В отношении эффективности отдельных репрессий можно сказать, что:

1. Лишение завоза товаров в большинстве случаев дает незначительный результат. Причина в том, что деревня уже изрядно насыщена товарами, а насущно необходимые предметы (спички, соль, керосин), хотя и по очень высоким ценам, все же можно получить на рынке в районном центре.

2. Наибольший результат дает применение натурштрафов. За корову и свинью сейчас колхозник и даже единоличник крепко держатся. В АМССР было несколько случаев, когда единоличники стали распродавать свой скот.

Наиболее эффективной эта мера оказалась в отношении единоличников. Что касается колхозов, то здесь результат меньший, ибо штрафы пока коснулись только обобщественного стада, а персонально колхозников почти еще не затронули.

3. Довольно хорошие результаты дает вскрытие злоупотреблений, воровства и различных махинаций со стороны правленцев, когда проводится одновременно серьезная массовая работа.

Есть случаи, когда колхозники сами выносят решения о привлечении к суду своих правленцев и требуют применения к ним высшей меры наказания.

4. Отобрание разворованного хлеба не имевшими трудодней и единоличниками еще достаточно широко не развернулось. Это наряду с возвратом неправильно выданного по трудодням хлеба является серьезным источником для выполнения плана в тех колхозах, где особенно бесхозяйственно было поставлено дело.

5. Проверка и изъятие неправильно созданных фондов также еще широко не развернулись. Однако есть уже признаки повторения прошлогодних явлений — пытаются огульно вывозить семенные фонды, которые мы запретили трогать, без разрешения области, кроме части излишне засыпанной.

Настоящая работа по организации строгой проверки действительного урожая и ресурсов колхозов, не выполняющих план хлебозаготовок, только начинается.

III. Репрессии в отношении коммунистов, пособников и покрывателей кулацкого саботажа.

В этом отношении за последнее время вскрыто много серьезных фактов разложения и предательства коммунистов, особенно из числа непосредственно работающих на селе в колхозах. Сейчас привлечено к суду 327 человек коммунистов. По разобранным в октябре — ноябре делам осуждено 9 человек к высшей мере. Среди них глав-

ный контингент составляют должностные лица колхозов. За последнее время вскрыто несколько крупных дел районных работников. Например:

1. Балаклейское дело (Харьковской области). Хорешко, Ус, Фишман, разложившим район, смотревшим сквозь пальцы на хозяйничанье в ряде колхозов кулачья, на массовое разворовывание колхозного и совхозного хлеба, подпевавшим кулакам, что хлеба в районе нет, потакавшим саботажу заготовок.

2. Ореховское дело (Днепропетровская область). Пока арестован бывший председатель колхозсоюза Пригода, который организовывал по колхозам всякого рода преувеличенные фонды, потворствовал укрывательству хлеба, открыто говорил о защите колхозов от хлебозаготовок.

3. Носовский район (Черниговской области). Арестован заворг райкома Яременко, заявивший, что хлебозаготовки — это грабеж крестьян и что в ЦК сидят контрреволюционеры, заявивший о выходе из партии.

4. Кобелякское дело (Харьковской области). Арестован секретарь райкома Ляшенко, который вместе с другими районными работниками организовал составление жульнических балансов для доказательства нереальности плана, организовал «петиционную» кампанию ряда колхозов в ЦК о тяжести плана, тогда как сами правления этих колхозов теперь говорят, что они ошиблись.

5. Большевикмакское дело (Днепропетровской области). Арестована группа работников района. Ленский — заворг РПК, Косяченко — зав. райснабом, Дворник — зав. райземотделом, Зык — зав. райфинотделом, Долгов — председатель горпо, пробравшиеся в партию, скрыв при вступлении свое прошлое (сыновья кулаков), — активно боролись и организовывали борьбу против хлебозаготовок, не только не вели никакой борьбы с кулаком, но попустительствовали ему, а также ряд других, более мелких дел. Все эти дела еще не окончены, по ним ведется следствие.

Объявленная в отношении 5 районов партийная чистка пока ощутимых результатов в отношении непосредственного влияния на усиление хлебозаготовок еще не дала. Во-первых, она фактически началась только дней 6 — 7 тому назад, во-вторых, вследствие того, что решение о чистке недостаточно использовано всей областной и районной прессой в целях преодоления кулацкого саботажа в хлебозаготовках. ЦК принял меры к усилению этой работы. 6 — 7 дней

чистки подтвердили огромную засоренность парторганизаций этих районов чуждыми и часто прямо антисоветскими элементами. Открытым практически остается вопрос о высылке вычищенных коммунистов, пока что мы предложили составить списки исключенных, которых следует выслать, так как применять эту меру огульно ко всем исключаемым едва ли целесообразно.

IV. В отношении единоличников сдвиг имеется, но именно здесь больше всего нужен непрерывный, систематический и решительный нажим. Малейшее ослабление работы в надежде, что «теперь пойдет», сейчас же дает уменьшение заготовок. Это показывают последние пятидневки. Наиболее хорошие результаты из репрессий дает натурштраф и лишение усадебной земли.

Основными областями в отношении единоличника сейчас являются Харьковская и Черниговская области (первой осталось взять еще 6,2 млн. пудов, второй 2,1 млн. пудов).

В отношении Киевской и Винницкой областей можно считать, что выполнение плана по единоличному сектору обеспечено. За последнее время начали более широко применяться и методы общественного воздействия. По единоличному сектору нам осталось заготовить еще 12 млн. пудов. Цифра очень серьезная.

V. По гарнцевому сбору (мерчуку). Можно считать совершенно установленным, что невыполнение поступления мерчука в этом году по сравнению с прошлым годом является результатом:

а) Широкого развития тайного помола, в некоторых случаях даже механизация этого помола со взиманием даже мерчука. Борьба с этим почти не велась.

б) Огромных хищений на мельницах, аппарат которых чрезвычайно засорен спекулятивными и антисоветскими элементами.

За этот период через нашу комиссию по рассмотрению приговоров к высшей мере прошло 6 дел о крупных хищениях на мельницах, о раскрадывании мерчука и продаже его на частном рынке, несколько крупных дел имеются еще в ГПУ.

В настоящее время ГПУ закончена произведенная по нашему постановлению проверка личного состава сельскохозяйственных мельниц Украины. Картина засоренности и злоупотреблений выявлена исключительно безобразная. Чтобы не повторять, прилагаю просто записку ГПУ.

К этому нужно добавить, что на элеваторах и заготовительных пунктах Заготзерно положение тоже неблагоприятное. Аппарат За-

готзерно, особенно внизу, сильно засорен. Всякого рода «комбинации» и воровство, стоящие государству десятков тысяч пудов хлеба, имеют широкое распространение. Нужна жестокая чистка и этого аппарата.

VI. Положение в совхозах.

Безусловно неблагоприятно положение в совхозах. Темпы сдачи хлеба совхозами, а также состояние борьбы за мобилизацию всех ресурсов в совхозах, многочисленные факты бесхозяйственности и утрат, а также вскрытые за последнее время по некоторым совхозам крупные злоупотребления говорят о том, что при настоящем положении дела план хлебосдачи совхозами не обеспечен. Осталось совхозам сдать еще 4,8 млн. пудов хлеба.

VII. Принимаемые нами меры по усилению хлебозаготовок и выполнению плана следующие:

1. Основное внимание ЦК сосредоточено на организаторской части работы по хлебозаготовкам, на правильном распределении партсил. Под особое наблюдение сейчас взяты наиболее решающие области — Днепропетровская, Одесская, Харьковская. В соответствии с этим в Днепропетровск переброшен дополнительно т. Затонский с группой работников, в основном закончивших работу в Киевской и Винницкой областях, а в Одессу — т. Любченко также с группой работников. Перед секретарями обкомов этих областей, а также командированными туда членами ПБ ЦК КП(б)У поставлена задача быстрого, коренного улучшения организационного руководства хлебозаготовками как из областного центра, так и, в первую очередь, в главных решающих районах.

2. Организованы комиссии (из 4 чел.) во главе с первым секретарем обкома для повседневного руководства применением судебных репрессий, отбора наиболее значительных дел и постановкой в связи с этим соответствующей массовой партийной работы как через печать, так и непосредственно колхозах, селах и районах, где проводятся наиболее серьезные судебные процессы. Установлено наблюдение за тем, чтобы все дела назначенные, к передаче в суд, были проведены вплоть до выполнения приговора не больше как в 10 дней.

3. Так как по заготовкам в большинстве областей имеется значительное недовыполнение по продовольственным культурам (пшеница, рожь), нами принят ряд мер к усилению поступления этих культур. Еще раз объявляю, что план в отношении областей, районов и

колхозов будет считаться выполненным только при выполнении продуктур. Организуемая в колхозах, уже выполнивших свои планы, но не выполнивших по культурам, дополнительная сдача ржи, пшеницы в обмен на фуражные культуры, возврат части пшеницы и ржи из выданных по трудодням и др. меры.

4. В ряде районов Винницкой, Киевской областей и АМССР уже установлена безусловная возможность дополнительной заготовки хлеба у колхозов, выполнивших свои планы, а также у колхозников, получивших по трудодням большое количество хлеба. Для этого необходимо быстро решить вопрос об условиях этой заготовки.

Украине еще осталось заготовить:

По колхозам	69,4 млн. пудов
По единоличникам	12,0 млн. пудов
Всего по селянскому сектору	81,4 млн. пудов
По совхозам	4,8 млн. пудов
По мерчуку декабрь-январь	6,0 млн. пудов
По семссуде	1,8 млн. пудов
Всего:	94,0 млн. пудов

Если считать, что мы будем заготовливать до 1 февраля, то в среднем за пятидневку мы должны давать 8,5 тыс. пудов. Эта цифра при настоящих условиях для нас очень большая. Для этого необходимо добиться, чтобы в первую очередь Днепропетровская и Одесская области увеличили свои заготовки хотя бы на протяжении 4-5 пятидневок до 3 млн. пудов в пятидневку каждая (вместо 1100 пудов по Днепропетровской и 1300 пудов по Одесской в настоящее время), Харьковская область до 2 млн. пудов в пятидневку (вместо 1300 пудов сейчас).

Такого повышения хлебозаготовок, невзирая на большие трудности, можно добиться значительным усилием и улучшением работы. К сожалению, этого уровня на сегодняшний день мы еще не достигли.

С. Косиор

ЦДАГО України. — Ф. 1. — Оп. 101. — Спр. 1113. —

Арк. 96 — 107.

Машинопис. Засвідчена копія; 5. — С 282 — 288.

№ 53

З ПОСТАНОВИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБЛАСНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО ВИКЛЮЧЕННЯ З ПАРТІЇ КЕРІВНИКІВ ОРІХІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗА САБОТАЖ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ

12 грудня 1932 р.

За те, що колишнє керівництво Орiхівського району зрадило iнтереси партії, стало на прямий куркульський шлях ошукання партії й пролетарської держави, на шлях шкiдництва, організованого розкладу колгоспів, організувало саботаж хлiбозаготiвель, майстерно прикриваючи свою куркульську пройдисвітську роботу «згодою» з генеральною лiнiєю партії, Головіна, — колишнього секретаря РПК, Паламарчука — кол. голову РВК, Ордельяна — кол. голову РКК, Пригоду — кол. голову райспоживспiлки, Луценка — кол. заврайЗУ, Базилевич — кол. жiнорганiзатора, як таких, що переродилися, як ворогiв партії й робiтничого класу — з партії виключити.

Зобов'язати редакцію газети «Зоря» пiддати в обласній i районній пресi рiшучому i всебiчному викриванню контрреволюцiйну, шкiдницьку куркульську роботу колишнього Орiхівського керівництва.

Червоне Запорiжжя. — 1932. — 17 грудня.

№ 54

З ПОСТАНОВИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ПРОКУРОРА ПРО ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ КОЛИШНІХ КЕРІВНИКІВ ОРІХІВСЬКОГО РАЙОНУ

12 грудня 1932 р.

Розглянувши матеріали про шкiдницьку дiяльнiсть в галузi хлiбозаготiвель з боку вiдповiдальних робiтників Орiхівського району i маючи на увазi, що з цих матерiалiв в достатнiй мiрi встановлено злiсний саботаж хлiбозаготiвлi з боку колишнього голови Орiхівсько-

го райвиконкому — Паламарчука, колишніх членів президії райвиконкому Головіна — кол. секретаря РПК, Орделяна — кол. голова КК-РСІ, В'ялиха — заступника голови РВК, Луценка — заврайЗУ, Пригоди — голова РКС, Медведя — директора МТС та Бурківського — зав. райготзерна, Скичка — кол. заворга РПК, Деєва — голови Н.-Карлівської сільради, Аністрата — бувший агроном РВК, Дем'яненка — агроном МТС, Махорила — дільничий агроном МТС і Гришка — кол. секретар партосередку Юр'ївської сільради, що вищезазначені особи замість мобілізації колгоспних мас та трудящих одноосібників на боротьбу за хліб, перетворилися на агентів куркуля, чинили контрреволюційні дії спрямова на зрив хлібозаготівель, а саме:

1. Складали зфальшовані акти про ніби то наявну загибель посіву, щоб зменшити план хлібозаготівель.

2. Давали сільрадам, колгоспам та комунам куркульські настанови про те, щоб вони подавали зменшені відомості проти фактичного стану врожаю, а також, щоб зазначали більшу кількість загиблих посівів.

3. Навмисно розподіляли хлібозаготівельний план між колгоспами так, що зменшували набагато завдання для одних, і в той же час перевантажували завдання для других, щоб в такий спосіб зробити весь план по району не реальним.

4. Посилаючись на брак насіння для осінньої сівби вимагали допомоги від області, а діставши цю допомогу розбазарювали її, давали її навіть тим колгоспам, де й свого насіння було досить і зірвали план осінньої сівби.

5. Агітували проти планів хлібозаготівель, базуючись на фіктивних актах, давали брехливі відомості обласним організаціям про врожайність, про кількість посіву, про загиблу площу тощо, організовуючи саботаж хлібозаготівель по Оріхівському району.

6. Не виконували хлібозаготівельних завдань із місяця в місяць, не зважаючи на цілковиту можливість виконати їх, не боролися з утратами, розкраданням зерна, з шкідницьким обмолотом, не боролися з шкідницькою розкладницькою роботою куркульських елементів в колгоспах району, неправильно здійснювали політику авансування колгоспників, чим порушували інтереси чесних колгоспників, призводили до зниження трудової дисципліни і продукційності праці в колгоспах, до розкладу колгоспів.

На підставі вищезгаданого, вбачаючи в діях зазначених осіб організований саботаж хлібозаготівель і пряме пособництво класовому ворогові. Що згадані особи стали на прямий куркульський шлях

шкідництва в галузі хлібозаготівель, спрямованого на зрив державного завдання, за що підлягають до кримінальної відповідальності, як вороги радянської влади, робітничого класу і колгоспного селянства, а тому постановив:

1. Паламарчука Михайла Сергійовича
  2. Головіна Василя Петровича
  3. Ордельяна Федора Єлисейовича
  4. В'яліха Федора Степановича
  5. Луценка Івана Івановича
  6. Пригоду Івана Андрійовича
  7. Медведя Григорія Тимофійовича
  8. Буківського Саву Володимировича
  9. Скичка Єлизара Єлізаровича
  10. Деєва Івана Захаровича
  11. Аністрата Івана Андрійовича
  12. Дем'яненка Івана Михайловича
  13. Гришка Кіма Петровича
  14. Махнорила Андрія Лук'яновича — колишніх відповідальних робітників Оріхівського району — притягти до кримінальної відповідальності та негайно заарештувати.
2. Запропонувати слідчій групі закінчити слідство у цій справі на протязі 5 днів.
  3. Цю постанову оголосити в пресі.

Облпрокурор В. Кумпикевич

Червоне Запоріжжя. — 1932. — 17 грудня.

№ 55

ДИРЕКТИВА ЦК КП(б)У СЕКРЕТАРЯМ ОБКОМІВ ПАРТІЇ ПРО ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ ПРОТИ КУРКУЛЬСЬКИХ І АНТИРАДЯНСЬКИХ ЕЛЕМЕНТІВ – ОРГАНІЗАТОРІВ САБОТАЖУ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ

13 грудня 1932 р.

За последнее время выявляется все большее количество слу-

чаев предательства со стороны коммунистов не только сельских работников (председателей колхозов, секретарей ячеек, председателей сельсоветов и др.), а также со стороны ответственных руководящих работников районов (например, Орехово, Большой Токмак, Кобеляки, Балаклея и др.). Начавшаяся в ряде районов чистка сельских парторганизаций и отдельных ячеек показывает не только исключительную засоренность наших сельских ячеек, но и умышленное проникновение в наши ряды кулацких и антисоветских элементов с прямой целью срыва колхозного строительства, развала колхозов, организации саботажа хлебозаготовок. Все такие элементы не только должны исключаться из партии, но и подлежат немедленно аресту и высылке на север.

ЦК предлагает дать районам директивы:

1. Во всех случаях, когда исключаются предатели партии или же проникшие в наши ряды враждебные и кулацкие элементы, немедленно по телеграфу ставить перед обкомом вопрос об их аресте и высылке, а в особо важных случаях немедленно произвести арест, а затем сообщить обкому.

2. Работающим на местах комиссиям по чистке в отношении наиболее злостных исключаемых из партии элементов ставить вопрос об их аресте и высылке, а в особых случаях выносить постановление о немедленном аресте с дальнейшей постановкой вопроса перед областью.

3. В газетах при освещении вопроса о затесавшихся в партию врагах и о людях, ставших предателями, ставить вопрос не только об изгнании их из рядов партии, как это делается сейчас, а ставить вопрос о немедленном применении к ним самих суровых карательных мер и изоляции.

О наиболее значительных случаях наказания за предательство и суровых карательных мер по отношению к проникшим в партию кулацким элементам, а также людям, ставшим предателями партии, — печатать не только в районной, но и в областной печати.

4. Все эти случаи одновременно с передачей в газеты сейчас же передавать в Харьков для напечатания в центральной прессе.

ЦДАГО України. — Ф. 1. — Оп. б. — Спр. 238. —

Арк. 161 — 162.

Машинопис. Оригінал;

2. — С.474 — 475; 5. — С.290 — 291.

**ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ОБ'ЄДНАНОГО ЗАСІДАННЯ
ПРЕЗИДІЇ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
КОНТРОЛЬНОЇ КОМІСІЇ КП(б)У ТА КОЛЕГІЇ РОБІТНИЧО-
СЕЛЯНСЬКОЇ ІНСПЕКЦІЇ
«ПРО УЧАСТЬ В ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬНІЙ КАМПАНІЇ
ВЕРХНЬОДНІПРОВСЬКОГО ТА ОРІХІВСЬКОГО
РАЙОНІВ»**

13 грудня 1932 р.

4. Про участь в хлібозаготівельній кампанії В/Дніпровського та Орхівського районів

ПО ОРІХІВСЬКОМУ РАЙОНУ

Констатувати:

1. Що Орхівська Рай КК РСІ постанову ЦК від 18/XI та Облнаркому від 21/XI не пророблялася рай. КК по бойовому не включилися в боротьбу за їх цілковите виконання.

2. Масово-політична робота щодо з'ясування постанов Уряду серед колгоспного активу та груп сприяння Секції РСІ, провадиться слабо, не розгорнута в достатній міри робота по утворенню міцного активу та залучення його до рішучої боротьби з класовим ворогом-куркулем, підкуркульником, що попротазили в колгоспи з метою зриву виробничо-господарської міці колгоспів та виконання хлібозаготівельних планів.

3. Настанови ЦК про роботу з позапартійним активом — не виконано. Особливо незадовільно поставлена робота з групами сприяння та секціями РСІ. На протязі хлібозаготівельної кампанії жодного разу не було скликано районів наради груп спр[ияння] РСІ по питанню хлібозаготівель, чому останні працюють без будь-якої допомоги від РКП і навіть не по всіх колгоспах проведено вибори груп спр[ияння] (Орхівська артіль «Червоний Сівач»).

4. РКК не пов'язує своєї роботи з Бюро РПК, не підхоплює своєчасно ініціативи в боротьбі за хліб.

Одноразово з цим як неприпустиме явище Президія відмічає неув'язку роботи РКК з РПК щодо застосування репресивних заходів до комуністів за зрив планів хлібозаготівель (в РПК виключено з лав партії 9 чол., РНК лише 1, чим знеособлюється роль РПК).

5. Настанови партії про виявлення та очищення колгоспів від класового ворога — куркуля провадиться не в достатній мірі. Поруч з цим слабо застосовуються репресивні заходи до куркулів, які розкрадають колгоспне майно та хліб.

Виходячи з цього, — Президія обл. КК та Колегія РСІ ухвалюють:

1. Визначаючи роботу Оріхівської РКК за незадовільну запропоновувати в декадний термін Оріхівській РКК забезпечити повне розгортання політично-масової роботи серед широких колгоспницьких мас, щодо з'ясування настанов партії та Уряду, мобілізуючи активність на цілковите виконання планів хлібозаготівлі та на рішучу боротьбу з класовим ворогом — куркулем та його агентурою.

2. З метою очищення колгоспів від куркулів на протязі декади провести перевірку сумісно з РЗВ колгоспів, що відстають та саботують хлібозаготівлі, залучаючи до цієї роботи групи сприяння та секції РСІ, зокрема провести перевірку роботи Управ колгоспів, ревкомісій, комірників та рахівників, очищаючи керівні органи від куркульсько-контр-революційних елементів висовуючи на їх місце справжніх ударників, колгоспників, колгоспниць та організуючі допомогу їх роботі.

3. Категорично зобов'язати РКК РСІ вжити всіх заходів до прискорення закінчення молотьби в найкоротший термін забезпечивши масовий обмолот і переобмолот та перевезку полови. В допомогу контрольорам на токах прикріпити актив груп сприяння та секцій РСІ.

4. Відмічаючи неприпустиме відставання колгоспів МТС у виконанні планів хлібозаготівель (колгоспи МТС 72 і 4 % поза МТС 37 %) доручити РКК РСІ та Облтрактору перевірити правильність керівництва Дирекцією МТС в частині хлібозаготівель, особливу увагу звернути на правильність керівництва помдиректорів по виробничих дільницях. РКК РСІ перевірити випадки самопостачання окремих робітників МТС, вживаючи до винних самих рішучих заходів.

5. Констатує, що з боку РКК РСІ не було постановлено повсякденного контролю за виконання планів хлібозаготівель по зернорадгоспу на протязі хлібозаготівельної кампанії стояла лише раз доповідь керуючого дільницею), а також не вжито суворих заходів за безгосподарчу уборку та слабу організацію охорони. Зобов'язати Рай. КК РСІ перевірити склад робітників очищаючи від куркулів, залучити до цієї роботи радгоспний актив, мобілізувавши робітничі маси на повне виконання планів хлібозаготівель і вжити самих рішучих заходів до винних в саботажу та розкраданні хліба.

6. Відмічаючи неприпустимий вирок Нарсуду щодо куркуля, вкравшого колгоспний хліб (куркуль Омільник) запропонувати рай. КК РСІ негайно закінчити перевірку роботи суду, поставивши питання перед прокуратурою про перегляд таких вироків.

7. Зобов'язати рай. КК РСІ організувати планово-систематичну роботу з активом. З цією метою, організувати повсякденну допомогу групам сприяння, секціям РСІ шляхом скликання куштових радонових нарад по питанням виконання планів хлібозаготівель та через позаштатних інспекторів поставити роботу на місцях, установивши щоденній зв'язок з групами сприяння та секціями РСІ.

8. Зобов'язати тов. Таратутенко регулярно інформувати обл. КК РСІ про перебіг виконання планів хлібозаготівлі та роботу рай. КК.

9. Доручити Оргвідділу викликати тов. Таратутенко регулярно для розв'язання низки питань роботи рай. КК РСІ та встановити контроль й перевірку за виконанням цієї постанови.

10. Постановити питання перед РНК про неприпустимість прикріплення т. Таратутенко до одного з сіл Оріхівського району так як це не дає змоги рай. КК розгорнути свою роботу.

11. Широко популяризувати постанову ЦК та РНК про те, що доки не буде вивершено річного плану хлібозаготівлі — колгоспна торгівля хлібом дозволена не буде.

*ДАДО. — Ф. Р-1520. — Оп. 3. — Спр. 8. — Арк. 11 — 14.
Машинописний текст; 6. — С. 1071 — 1072.*

№ 57

ПОСТАНОВА ЦК ВКП(б) ТА РНК СРСР ПРО ХЛІБОЗАГОТІВЛІ НА УКРАЇНІ, ПІВНІЧНОМУ КАВКАЗІ ТА В ЗАХІДНІЙ ОБЛАСТІ

14 грудня 1932 р.

СЕКРЕТНО
НЕ ДЛЯ ПЕЧАТИ

Секретарю _____
Председателю _____

Заслушав доклады секретаря обкома Западной области т. Румянцева, секретаря Северо-Кавказского крайкома т. Шеболдаева, ЦК ВКП(б) и СНК СССР постановляют:

1. Обязать ЦК КП(б)У и Совнарком УССР, под личную ответственность тт. Косиора и Чубаря, закончить полностью план заготовок зерновых и подсолнуха до конца января 1933 года.

2. Обязать Северо-Кавказский крайком и крайисполком, под личную ответственность тт. Шеболдаева и Ларина, закончить полностью план заготовок зерновых к 10 — 15 января 1933 года, а подсолнуха к концу января.

3. Обязать обком и облисполком Западной области, под личную ответственность тт. Румянцева и Шелехеса, закончить полностью план заготовок зерновых к 1 января 1933 года и план заготовок льна к 1 февраля 1933 года.

4. Ввиду того, что в результате крайне слабой работы и отсутствия революционной бдительности ряда местных парторганизаций Украины и Северного Кавказа, в значительной части их районов контрреволюционные элементы — кулаки, бывшие офицеры, петлюровцы, сторонники Кубанской Рады и пр. сумели проникнуть в колхозы в качестве председателей или влиятельных членов правления, счетоводов, кладовщиков, бригадиров у молотилки и т. д., сумели проникнуть в сельсоветы, земорганы, кооперацию и пытаются направить работу этих организаций против интересов пролетарского государства и политики партии, пытаются организовать контрреволюционное движение, саботаж хлебозаготовок, саботаж сева, — ЦК ВКП(б) и СНК СССР обязывают ЦК КП(б)У, Севкавказкрайком, СНК Украины и крайисполком Севкавказья решительно искоренить эти контрреволюционные элементы путем арестов, заключения в концлагерь на длительный срок, не останавливаясь перед применением высшей меры наказания к наиболее злостным из них.

5. ЦК и СНК указывают партийным и советским организациям Советского Союза, что злейшими врагами партии, рабочего класса и колхозного крестьянства являются саботажники хлебозаготовок с партбилетом в кармане, организующие обман государства, организующие двурушничество и провал заданий партии и правительства в угоду кулакам и прочим антисоветским элементам. По отношению к этим перерожденцам и врагам советской власти и колхозов, все еще имеющим в кармане партбилет, ЦК и СНК обязывают применять суровые репрессии, осуждение на 5 — 10 лет заключения в концлагерь, а при известных условиях — расстрел.

6. ЦК и СНК отмечают, что вместо правильного большевистского проведения национальной политики в ряде районов Украины, ук-

раинизация проводилась механически, без учета конкретных особенностей каждого района, без тщательного подбора большевистских украинских кадров, что облегчило буржуазно-националистическим элементам, петлюровцам и пр. создание своих легальных прикрытий, своих контрреволюционных ячеек и организаций.

7. В особенности ЦК и СНК указывают Северо-Кавказскому крайкому и крайисполкому, что легкомысленная, не вытекающая из культурных интересов населения, не большевистская «украинизация» почти половины районов Севкавказа при полном отсутствии контроля за украинизацией школы и печати со стороны краевых органов, дала легальную форму врагам советской власти для организации сопротивления мероприятиям и заданиям советской власти со стороны кулаков, офицерства, реэмигрантов-казаков, участников Кубанской Рады и т. д.

В целях разгрома сопротивления хлебозаготовкам кулацких элементов и их «партийных» и беспартийных прислужников, ЦК и СНК Советского Союза постановляют:

а) Выселить в кратчайший срок в северные области СССР из станицы Полтавской (Северный Кавказ), как наиболее контрреволюционной, всех жителей за исключением действительно преданных соввласти и не замешанных в саботаже хлебозаготовок колхозников и единоличников и заселить эту станицу добросовестными колхозниками-красноармейцами, работающими в условиях малоземелья и на неудобных землях в других краях, передав им все земли и озимые посевы, строения, инвентарь и скот выселяемых.

Ответственность за проведение этого решения (пункт «а») возложить на тт. Ягода, Гамарника (с заменой т. Булиным), Шеболдаева и Евдокимова.

б) Арестованных изменников партии на Украине, как организаторов саботажа хлебозаготовок, бывших секретарей районов, предисполкомов, зав. Райзу, предрайколхозсоюзов, а именно: Ореховский район — Головина, Пригоду, Паламарчука, Ордельяна, Луценко; Балаклейский район — Хорешко, Ус, Фишмана; Носовский район — Яременко; Кобелякский район — Ляшенко; Больше-Токмакский район — Ленского, Косяченко, Дворника, Зыка, Долгова — предать суду, дав им от 5 до 10 лет заключения в концентрационных лагерях.

в) Всех исключенных за саботаж хлебозаготовок и сева «коммунистов» выселять в северные области наравне с кулаками.

г) Предложить ЦК КП(б)У и СНК Украины обратить серьезное внимание на правильное проведение украинизации, устранить механическое проведение ее, изгнать петлюровские и другие буржуаз-

но-националистические элементы из партийных и советских организаций, тщательно подбирать и воспитывать украинские большевистские кадры, обеспечить систематическое партийное руководство и контроль за проведением украинизации.

д) Немедленно перевести на Северном Кавказе делопроизводство советских и кооперативных органов «украинизированных» районов, а также все издающиеся газеты и журналы с украинского языка на русский язык, как более понятный для кубанцев, а также подготовить и к осени перевести преподавание в школах на русский язык. ЦК и СНК обязывают крайком и крайисполком срочно проверить и улучшить состав работников школ в «украинизированных» районах.

е) В отмену старого решения разрешить завоз товаров для украинской деревни и предоставить тт. Косиору и Чубарю право приостановить снабжение товарами особо отстающих районов впредь до окончания ими хлебозаготовительного плана.

Председатель СНК Союза ССР В. Молотов (Скрябин)
Секретарь ЦК ВКП(б) И. Сталин
№ П4751

*ДАЗО. — Ф. П-216. — Оп. 1. — Спр. 4. — Арк. 1 — 1 зв.
Друкарський примірник.*

№ 58

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ДОПИТУ ЗВИНУВАЧУВАНОВОГО ОРДЕЛЬЯНА Ф. Є. У ЗВ'ЯЗКУ З ЗАГИБЕЛЛЮ ПОСІВІВ

14 грудня 1932 р.

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА ДОПРОСА ОБВИНЯЕМОГО ОТ 14/XII-1932 ГОДА

**ОРДЕЛЬЯН Федор Елисеевич, 38 лет,
работает в Птицесовхозе им.
ФРУНЗЕ, контролер НКЗУ**

В конце июня месяца с/г после моего приезда и приезда Секре-

таря РПК — Гловина, с областной партконференции, на заседании бюро РПК заслушали вопрос по подготовке к уборочной кампании. На этом заседании, с информацией выступил Зав. райземотделом Луценко и пред. Райколхозсоюза — Пригода которые заявили о том, что в районе имеется большая площадь погибших посевов. На основании такой информации, была создана «партийна» комиссия по установлению гибели посева. В комиссию вошли следующие лица: земотделом Луценко, председатель Райколхозсоюза Пригода, я, как председатель КК РКИ, директор МТС — Медведь, Заготзерно Бурковский и Начальник райотделения ГПУ — Базилий. Эти товарищи были разбиты на 3 группы и выделены, как председатели следующие Пригода и я — Ордельян.

При получении планов в количестве 21.400 тонн, руководящий состав района стал высказывать мнение о том, что таковой план выполнить нельзя, т.к. он нереален. Этого мнения придерживался секретарь РПК — Головин, пред. РИКа — Поломарчук и даже уполномоченный Областкама — Шинке, который заявил: «План нереальный, но его надо довести до колхозов, а выполним процентов на 50 — 60 — заявить о том, что больше вывозить не будем, т.к. нечего вывозить».

С подлинным верно: /подпись/

*ДАДО. — Ф. Р-1520. — Оп. 3. — Спр. 9. — Арк. 152.
Машинописний текст. Завірена копія; 6.— С. 1072 — 1073.*

№ 59

**ПОСТАНОВА БЮРО ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО
ОБЛАСНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У
ПРО ЛИСТ Й. СТАЛІНА ЩОДО ОРІХІВСЬКОЇ СПРАВИ**

15 грудня 1932 р.

1. Бюро обкома отмечает, что оно допустило ошибку в том, что сняв руководство Ореховского района (Ордельяна — бывшего председателя РПК постановлением от 23 августа, а Головина и Паламар-

чука — постановлением от 28 октября) за разложенческую работу в районе, за срыв осеннего сева и хлебозаготовок, как не оправдавших доверия партии, дело до конца не довело, не вскрыло всей контрреволюционной сущности организованного ими сговора, направленного на срыв хлебозаготовок, не исключило их из партии, не отдало под суд, а ограничилось передачей вопроса об их партийности на рассмотрение областной КК.

2. За то, что бывшее руководство Ореховского района предало интересы партии, стало на прямой кулацкий путь обмана партии и пролетарского государства, на путь вредительства, организованного разложения колхозов, организовало саботаж хлебозаготовок, искусно прикрывая свою кулацкую жульническую работу «согласием» с генеральной линией партии, Головина — бывшего секретаря РПК, Паламарчука — бывшего председателя РИК, Ордельяна — бывшего председателя РКК, Пригоду — бывшего председателя колхозсоюза, Луценко — бывшего заведующего райЗУ, Базилевич — бывшего женорга как переродившихся, как врагов партии и рабочего класса из партии исключить, арестовать и сурово покарать.

3. Предложить тт. Кумпикевичу и Румянцеву организовать слушание дела в Орехове показательным порядком не позже чем через 5 — 7 дней.

4. Опубликовать в печати от имени прокуратуры постановление об аресте всех проходящих по делу лиц. Текст представить секретариату.

5. Обязать редакцию газеты «Зоря» подвергнуть в областной и районной печати решительному и всестороннему разоблачению всей контрреволюционной, вредительской, кулацкой работы бывшего Ореховского руководства.

6. Вопрос об уполномоченном райГПУ т. Базилии рассмотреть особо с участием т. Реденса.

*ДАДО. — Ф. 19. — Оп. 1. — Спр. 20. — Арк. 69 — 70.
Машинопис. Оригінал; 2. — С. 480 — 481.*

**РЕЗОЛЮЦІЯ ЗЛЬОТУ РАЙОННОГО АКТИВУ
ОРІХІВЩИНИ НА ДОПОВІДЬ СЕКРЕТАРЯ РАЙОННОГО
КОМІТЕТУ КП(б)У «ПРО СТАН ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ
В РАЙОНІ ТА ПРО ОРГАНІЗОВАНИЙ САБОТАЖ З БОКУ
РАЙОННОГО ПАРТІЙНОГО КЕРІВНИЦТВА»**

16 грудня 1932 р.

Оріхівщина була одним з перших районів України, що стала на шлях суцільної колективізації та ліквідації куркульства як класу на базі суцільної колективізації. Успіхи соціалістичної перебудови сільського господарства на Оріхівщині були забезпечені широкою допомогою пролетарської держави. Цих успіхів широкі бідняцько-середняцькі маси колгоспників досягли під керівництвом партії в жорсткій класовій боротьбі з куркулем, підкуркульником, з петлюрівськими, махновськими й іншими контрреволюційними елементами, в боротьбі з різними опортуністами, цими класово-ворожими агентами в партії.

Розгромлений вщент у відкритому бою, але остаточно недобитий класовий ворог змінив зараз форми класової боротьби і своєї злочинної роботи. Куркульські агенти пробираються в колгосп, аби з середини підточити колгоспне виробництво, підірвати трудову дисципліну, псувати реманент, знищувати тяглову силу, зменшувати врожайність, організувати розтягання колгоспного майна, хліба і т. інш., аби підірвати міць колгоспу з середини.

З метою зухвалішого проведення своєї шкідницької роботи, куркуль пролазить на різні важливі посади в колгоспному апараті (рахівник, завгосп, бригадир, польовод, конюх, комірник), а іноді і до правління. Протискуючись у колгосп, куркульські агенти опираються на людей, маючих у кишені партбілети, але давно порвавших на ділі зв'язок з партією, переродившихся на обманщиків партії, жуликів, що хитро провадять куркульську політику під флагом погодженості з генеральною лінією партії, на шкідників, рвачів, ледарів.

Куркулі мають успіх у своїй роботі **там, де партійна організація втратила класову чуйність, де послаблено пильність наймитсько-бідняцьких груп, де керують опортуністи — вороги партії, що прикриваються партійними білетами.**

Головну увагу класовий ворог скерував нині на зрив хлібозаготівель, на організацію широкого куркульського саботажу в колгоспах по виконанню хлібозаготівель, цього найважливішого зараз державного завдання.

Куркулі, підкуркульники, пролізши в колгосп, часто вміло прикидаються «друзями» колгоспників, розпалюють ще далеко не зліквідовані дрібновласницькі настрої вчорашнього одноосібника — сьогоднішнього колгоспника, протиставляючи колгоспні інтереси державним, водночас розкрадаючи, розбазарюючи, приховуючи колгоспний хліб.

Зльот з обуренням плямує зрадницьку, підривну роботу бувшого керівництва району (Головін, Паламарчук, Ордельян, В'ялих, Пригода, Луценко та інш.), що об'єднавшись з контрреволюційними елементами стали на чолі організованого куркульського саботажу хлібозаготівель в Оріхівському районі. Зльот цілком одобрює вжиті заходи щодо притягнення цих шкідників до відповідальності і ВИМАГАЄ ВІД ПРОЛЕТАРСЬКОГО СУДУ НАЙСУВОРИШОЇ КАРИ, ЯК ЗРАДНИКАМ ПАРТІЇ І РОБІТНИЧО-СЕЛЯНСЬКІЙ СПРАВІ, як жулікам, що прикриваючись партбілетами, на ділі порвали зв'язок з партією, ошукували партію (переродились) прикриваючись погодженістю з генеральною лінією партії проводили куркульську класово-ворожу роботу коло зриву найважливішого державного завдання хлібозаготівель.

Прохати відповідні організації, аби суд над цими зрадниками, провадився на місці — в Оріхові.

Зльот закликає всіх колгоспників та бідняцько-середняцькі маси одноосібників, відповісти на підривну роботу класового ворога та його агентури в партії — опортуністів, рішучим посиленням темпів хлібозаготівель, виконанням хлібозаготівель цілком і на строк.

Зльот закликає колгоспні маси та одноосібників-бідняків і середняків дати рішучу відсіч куркульському саботажу хлібозаготівель, викрити до кінця перед широкими колгоспними масами та притягати до найсуворішої відповідальності саботажників, зривників хлібозаготівель в районі, сумлінно і в термін виконати свої зобов'язання перед пролетарською державою, пам'ятаючи, що завдання хлібозаготівель є найважливіша нині справа кожного колгоспника, колгоспниці, одноосібника.

«Без рішучої і невпинної боротьби із злочинцями та купкою їх по-

сібників у колгоспі, не можна зберігти інтересів колгоспної маси і окремих чесних колгоспних трудівників, не можна зміцнювати і підносити господарства колгоспу, не можна забезпечити виконання основних обов'язків колгоспів перед державою, а ці обов'язки перед радянською владою, що породила наші колгоспи, повинні бути поставлені свідомими колгоспниками над усі інші справи» (Молотов).

БІЛЬШЕ НАТИСКУ НА КУРКУЛЯ, ПІДКУРКУЛЬНИКА, РВАЧА, ЛЕДАРЯ, ОПОРТУНІСТА! БІЛЬШЕ КЛАСОВОЇ ЧУЙНОСТІ, ПИЛЬНОСТІ!

Рішуче очищати від негідних елементів ряди активу, нещадно очищати колгоспи від куркульських елементів, рішуче боротися з рвачами, ледарями, злодіями, жуліками, опортуністами. Розгорнути широку, енергійну, масову роботу на виявлення і повернення в колгосп хліба утаєного, розкраденого куркульнею, ледарями, рвачами, або ким не будь за намовою куркульської сволоти. Зльот оголошує всіх учасників зльоту за ударників на хлібозаготівельному фронті і закликає актив усіх сільрад та колгоспів, колгоспні та бідняцько-середняцькі одноосібні маси до відданої боротьби за хліб, щоб за всяку ціну закінчити план хлібозаготівель повністю і в строк.

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.114. — Арк.10.
Друкарський відбиток
(Витяг з газети «Ленінським шляхом»).*

№ 61

**ІЗ ЗАКРИТОГО ЛИСТА ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО
ОБЛАСНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У
НИЗОВИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ З ПИТАНЬ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ**

18 грудня 1932 р.

ТОЛЬКО ДЛЯ ЧЛЕНОВ ПАРТИИ

Ко всем горпарткомам, райкомам, сельячейкам КП(б)У, уполномоченным по хлебозаготовкам, секретарям райкомов ЛКСМУ, директорам МТС...

Несмотря на установившуюся благоприятную зимнюю погоду, хлебозаготовки по Днепропетровской области не только не дали серьезного подъема, но наоборот почти по всем районам дают значительное падение.

Основная причина заключается в том, что настоящей, действительно серьезной политической и организационной мобилизации в борьбе за хлеб в нашей области еще не произошло....

Задача состоит в том, чтобы организовать наши силы на обнаружение и реализацию запасов, более трудно поддающихся реализации, а именно: более хитро и ловко утаенного и запрятанного хлеба по колхозам, изъятие разворованного колхозного хлеба, возврат неправильно выданных авансов, тщательная проверка наличных фондов, а также форсированное окончание обмолота, серьезная и правильная организация переобмолота и перевеивания соломы и половы, очистка отходов...

Значительное количество работников склонны объяснять плохой ход хлебозаготовок — отсутствием хлеба, в то время, когда эти причины коренятся в другом. Значительная часть даже руководящего, районного актива не поняла, что в результате крайне слабой работы и отсутствия революционной бдительности ряда местных парторганизаций в значительной части районов и сел контрреволюционные элементы — кулаки, бывшие офицеры, петлюровцы, махновцы и проч., сумели проникнуть в колхозы, в качестве председателей или влиятельных членов правления, счетоводов, кладовщиков, бригадиров у молотилки и т. д., сумели проникнуть в сельсоветы, в земорганы, кооперацию и пытаются направить работу этих организаций против интересов пролетарского государства и политики партии...

В виду неудовлетворительного хода хлебозаготовок и срыва нашей областью установленного срока хлебозаготовок, ЦК ВКП(б) продлил нам срок заготовок до конца января. Чтобы к этому сроку выполнить план хлебозаготовок в нашей области, необходимо поднять хлебозаготовки до 3-х миллионов пудов в пятидневку, т. е. поднять хлебозаготовки по области в 3 раза с соответствующим увеличением заготовок по отдельным районам.

I. Постановка политической работы

Развернуть во всех районах, селах и колхозах, в первую оче-

редь среди коммунистов и комсомольцев, политическую кампанию о значении хлебозаготовок в настоящих условиях, с серьезным разъяснением того, как в деле хлебозаготовок мы сталкиваемся с влиянием кулацких элементов и что только усиленное проведение хлебозаготовок обеспечивает разгром классового врага и действительное укрепление колхозов...

II. Организация хлебозаготовительной работы в районе

В соответствии с усложнившимися условиями проведения хлебозаготовок, главное внимание, как Обкома, так и РПК и уполномоченных, направить на организацию хлебозаготовительной работы в районе.

1. Обком концентрирует свое внимание и наилучшие силы, с одной стороны, на ограниченном количестве основных решающих районов, имеющих заготовить наибольшее количество хлеба, а с другой стороны, на районах, которые идут к концу хлебозаготовок, но застряли на последних процентах...

4. В отношении основных колхозов в первую очередь должен быть установлен строгий контроль за работой. Каждый день или же обязательно один раз в два-три дня, должна проверяться работа каждого уполномоченного по колхозу или единоличниками, как выполнены данные ему задания и инструкции, какие получились результаты и что нужно делать дальше.

За саботаж хлебозаготовок и смыкание с кулаком должно следовать суровое наказание.

5. Никуда негодной в отношении борьбы за хлеб является работа большинства МТС, аппарат которых в настоящее время особенно заражен оппортунистическими и саботажными настроениями.

Обком считает необходимым усиление ответственности директоров МТС за ход хлебозаготовок и усиление работы аппарата МТС в борьбе за хлеб. Под этим углом зрения необходимо решительно проверять аппарат МТС, беспощадно расправляясь с проникающими туда кулацкими, петлюровскими, махновскими и прочими контрреволюционными элементами.

III. О парторботе в связи с чисткой сельских парторганизаций

Проводя чистку сельских ячеек, партия ставит задачу беспощад-

но очистить свои ряды от всех, кто двурушничает, кто на деле не боролся за линию партии — за хлеб.

Однако, этим отнюдь не ограничивается задача чистки. Чистка должна сопровождаться серьезной, политической работой, имеющей целью разоблачение лжекоммунистов и стоящих за их спиной кулаков, а также работой по выявлению и организации нового колхозного актива из преданных партии, советской власти элементов, готовых драться против кулаков и их пособников, против кулацкого влияния, за организационно-хозяйственное укрепление колхозов.

IV. Об основных практических вопросах хлебозаготовок

В настоящее время, в связи с оканчивающейся молотьбой, важнейшими источниками выполнения плана хлебозаготовок становятся:

- а) Проверка и изъятие излишне и неправильно засыпанных фондов;
- б) переобмолот соломы, перевеивание половы и очистка отходов;
- в) изъятие разворованного колхозного хлеба;
- г) возвращение неправильно выданных авансов.

Необходимо при этом иметь в виду, что кулацкие элементы и многие пособники кулачества с партбилетами будут прилагать все старания, чтобы на практике дискредитировать эти меры. Для правильного проведения этих мер Обком предлагает: ...

3. Изъятие разворованного колхозного хлеба должно быть организовано широко и повсеместно...

Изъятие разворованного хлеба не должно прекращаться и тогда, когда план хлебозаготовок уже выполнен. Возвращенный после этого хлеб должен идти на пополнение колхозных фондов и на дополнительную выдачу по трудодням.

4. В отношении колхозов, недобросовестно выполнивших свои обязательства, ЦК установил изъятие неправильно розданных авансов. Возврат розданного аванса, размер этого изъятия должен применяться не только в формальной зависимости от того, какой процент от обмолоченного роздан, а прежде всего, от количества розданного на трудодень и от количества трудодней, выработанных в этом колхозе, — исходя при этом из того, сколько этому колхозу осталось еще выполнить по хлебозаготовкам.

V. О применении репрессий

Репрессии к колхозам, злостно не выполняющим своих обязательств, допустившим широкое разворовывание и утайку хлеба, применяются неумело и нерешительно, а в части районов применяются в большем количестве огульно, без серьезной политической работы.

2. К наиболее разложенным кулацким влиянием колхозам применяются репрессии ко всему колхозу в виде занесения такового колхоза на черную доску. Колхозов, занесенных на черную доску по нашей области имеется 237, из них снято с черной доски только 10...

Таково же положение с чрезвычайно важным мероприятием — применением натурштрафов к колхозам. На протяжении последних 15-ти дней в область не поступило ни одного предложения о наложении натурштрафа...

Обком предлагает максимально использовать эту репрессию, которая при достаточно продуманном применении дает большие положительные результаты.

3. Выполнение хлебозаготовок в единоличном секторе является самым отсталым участком работы почти во всех районах. Многочисленные факты говорят о том, что в единоличном секторе больше всего репрессии применяются огульно и неумело.

Такая мера, как лишение усадебной земли, также применяется чрезвычайно редко. Как ни мал индивидуальный сектор в нашей области, но от него мы должны получить еще один миллион восемьсот тысяч пудов хлеба. Этот хлеб должен быть получен на протяжении декабря и января месяцев.

VI. О завозе товаров

ЦК КП(б)У и СНК в отношении нашей области постановили возобновить отгрузку товаров следующим районам*:

4. Запорожский
7. Люксембургский
8. Ново-Златопольский
10. Новониколаевский
14. Ореховский
21. Чубаровский

---

* Наведені райони Запорізького краю.

В отношении сел и колхозов, не сломивших саботажа хлебозаготовок в этих районах, завоза товаров не производить.

ЦК КП(б)У и Совнарком постановили подвергнуть лишению завоза всех без исключения товаров, впредь до выполнения ими годового плана хлебозаготовок следующие районы*:

3. Бердянский
7. Васильевский
9. В.-Белозерский
10. Б.-Токмакский
11. Каменской (на Днепре)
12. Коларовский
16. Михайловский
17. Молочанский
18. Мелитопольский
20. Н.-Васильевский
23. Покровский
25. Терпенянский
26. Ц.-Константиновский
27. Якимовский

Об этом необходимо объявить всем колхозам и единоличникам этих районов...

Обком еще раз требует от всех районных партийных организаций, а в первую очередь от районных партийных комитетов, действительной развернутой большевистской борьбы за хлеб, настойчивого проведения указанных ЦК КП(б)У и Обкомом мер до подлинной идейно-политической и организационной мобилизации всех партийных сил и колхозного актива на выполнение плана хлебозаготовок.

Обком КП(б)У

*ДАЗО. — Ф. П. — 286. — Оп. 1. — Спр. 407. — Арк. 53 — 58.
Друкарський відбиток.*

---

* Наведені райони Запорізького краю.

№ 62

**ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ ПРО
ПОЗБАВЛЕННЯ М. ПАЛАМАРЧУКА
ЗВАННЯ ЧЛЕНА ВУЦВК**

16 грудня 1932 р.

Президія Всеукраїнського центрального виконавчого комітету постановила: за те що Паламарчук М. С., будши головою Оріхівського райвиконкому, зрадив інтереси соціалістичного будівництва, обдурював партію та пролетарську державу, став на прямий куркульський шлях, на шлях шкідництва, організованого розкладу колгоспів та саботування хлібозаготівель, — позбавити його звання члена ВУЦВК.

Цю постанову внести на затвердження V сесії ВУЦВК.

**Вик. об. голови Всеукраїнського центрального
виконавчого комітету Ю.Войцехівський
За секретаря Всеукраїнського центрального
виконавчого комітету В.Поляков**

*Харків, 16 грудня 1932 року.
Вісті. — 1932. — 18 грудня.*

№ 63

**РІШЕННЯ БЮРО ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБЛАСНОГО
КОМІТЕТУ КП(б)У «ПРО ЗАНЕСЕННЯ НА ЧОРНУ
ДОШКУ КОЛГОСПІВ, ЯКІ ЗЛІСНО НЕ ВИКОНУЮТЬ
ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ»**

23 грудня 1932 р.

**О ЗАНЕСЕНИИ НА ЧЕРНУЮ ДОСКУ КОЛХОЗОВ, ЗЛОСТНО НЕ
ВЫПОЛНЯВШИХ ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЛАНА
ХЛЕБОЗАГОТОВОК**

1. За злостное невыполнение государственного плана хлебоза-

готовок, за скривані хліба від держави та організовані кулацькими елементами саботаж — занести на чорну дошку наступні колхозы (список додається*), в стосунку яких застосувати наступні заходи:

а) Припинити завоз товарів та вивезти з кооперативних лавок всі наявні товари;

б) заборонити повністю торгівлю колхозам та колхозникам;

в) досрочно вимагати кредити та всі платежі (с/х податок, державна заборгованість, страхівка). Грошову заборгованість, числячу за колхозами, розверстати на кожен двір колхозника та вимагати цю заборгованість;

г) досрочно виробити вимагання з колхозників та колхозів плани м'ясозаготовок. Крім цього до колхозників цих колхозів застосувати натуральний штраф м'ясом, в розмірі 15-ти місячної норми;

д) припинити помол.

2. Зобов'язати райисполкоми, райпарткоми та уповноважених Обкома по хлібозаготівкам, а також обласні та районні фінансові органи, забезпечити проведення цих заходів негайно.

3. Судовим органам провести термінове розглядання всіх справ, пов'язаних з виконанням цього постановлення.

С подлинним верно

*ДАДО. — Ф. П-19. — Оп. 1. — Спр. 20. — Арк. 97.
Машинописний текст. Незавірена копія.*

№ 64

ПОСТАНОВА ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ ТА ОБЛАСНОГО КОМІТЕТУ КП(б)У «ПРО ТЕРМІНИ ОСТАТОЧНОГО ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ ТА ПРО ОСІБ, ЩО ВІДПОВІДАЮТЬ ЗА ВИКОНАННЯ РІЧНОГО ПЛАНУ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ ПО ВСІХ КУЛЬТУРАХ»

23 грудня 1932 р.

1. Встановити такі остаточні терміни виконання річного плану хлібозаготівель:

* Список відсутній.

По колгоспах та одноосібниках Н.-Златопольського, Сталіндорфського та Люксембурзького районів — 1 січня 1933 року.

По колгоспах та одноосібниках Долінського, Запорізького, Н.-Московського, Петриківського, Оріхівського, Олександрійського, Дніпропетровського, Софіївського, Н.-Миколаївського, Кам'янської Міськради районів — 8 січня 1933 року.

По колгоспах та одноосібниках Томаківського, Царичанського, Високопільського, Лихівського, Кам'янського над Дніпром, Синельниківського, Чубарівського, Н.-Троїцького, П'ятихатського, Божедарівського, Якимівського, Межівського, Бердянського, Мелітопольського, Покровського, Михайлівського, Василевського, Терпінянського, В.-Токмацького, В.-Дніпровського районів — 18 січня 1933 року.

По колгоспах та одноосібниках Генічеського, Криворізького, Павлоградського, Апостолівського, Магдалинівського, Солонянського, В.-Білозерського, Никопільського, Васильківського, Н.-Сирогізького, Молочанського, Н.-Василівського, Царекостянтинівського, В.-Лепетиського, Коларівського районів — 26 січня 1933 року.

2. Встановити, що за повне виконання колгоспами та одноосібниками річного плану хлібозаготівель в зазначені вище терміни, в першу чергу по пшениці, особисто відповідають перед судом голови правлінь колгоспів та голови сільрад за виконання плану по одноосібниках.

3. Зобов'язати судові органи точним виконанням цієї постанови в частині притягнення до судової відповідальності голів колгоспів та голів сільрад, винних в порушенні цієї постанови.

4. Запропонувати обласному прокуророві тов. Кумп'якевичу простежити за своєчасним притягненням до відповідальності осіб, винних в порушенні цієї постанови.

5. Зобов'язати голів РВК під їх особисту відповідальність, в добовий термін зі дня оголошення цієї постанови, вручити таку головам правлінь колгоспів та головам сільрад під їх особисту розписку.

**Голова Облвиконкому Алексєєв
Секретар Обкому КП(б)У Строганов**

Червоне Запоріжжя. — 1932. — 26 грудня.

**ПРОТОКОЛ ТА ПОСТАНОВА НАРАДИ ОРІХІВСЬКОГО
РАЙОНУ ПРО ПОКАРАННЯ МІСЦЕВИХ КЕРІВНИКІВ
ЗА ЗРИВ ХЛІБОПОСТАВОК**

25 грудня 1932 р.

ПРОТОКОЛ

районної наради Орехівського району: секретарів партійних осередків, голів сільських рад, голів колгоспів, секретарів КСМ осередків та уповноважених по селах за участю тов. Скрипника²⁴ — від 25/XII-32 р.

На нараді присутніх було: 136 чоловік (список додається *).

Черга дня: Про стан хлібозаготівель в Орехівському районі. Доповідали : Топорченко — голова Н.Солошино, Різніченко — Преображенка, Бочковський — Юрківка, Сліпков — Жеребець, Вихованець — ком. «Авангард», Колосок — «12-ти річчя», Шевченко — арт. «Сигнал», Малолетка — уповноважений арт. «Соцзмагання», Грінюв — М.Токмачка, Шевченко — Хитрівка, Незнай, секретар КСМ — Омельник.

З промовою виступав тов. Скрипник**

Ухвалили: постанова додається.

**ПОСТАНОВА РАЙОННОЇ НАРАДИ
ОРІХІВСЬКОГО РАЙОНУ ВІД 25/XII-1932 Р.**

1. Шлемо прокляття зрадникам партії, ворогам робітничої кляси та колгоспного селянства бувшому керівництву Орехівського району Головін, Паламорчук, Ордельян, Луценко, Пригода та інші, що організувала куркульський саботаж та зрив хлібопоставок в районі.

2. Вимагаємо від пролетарського суду суворої кари цій зграї куркульських агентів.

* Список у справі відсутній.

** Промова у справі відсутня.

3. Зобов'язуємося виконати план хлібозаготівель повністю в наданий району термін.

Голова наради (Макаров)

ДАЗО. — Ф. П. — 240. — Оп. 1. — Спр. 114. — Арк. 11 — 12.
Машинописний текст. Копія.

№ 66

**ВИРОК ВИЌЗНОЇ СЕСІЇ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО
ОБЛАСНОГО СУДУ
ЩОДО ТАК ЗВАНОЇ «ОРІХІВСЬКОЇ СПРАВИ»**

28 грудня 1932 р.

Ім'ям Української Соціалістичної Радянської Республіки, 1932 року, грудня 25 — 28 дня, виїзна сесія Дніпропетровського обласного суду в м. Оріхові в складі голови — т. **Жука**, народних засідателів т. **Ільченка** та **Барича**, при секретарі — т. **Глаголевій**, за участі прокурора — т. **Єременка** та громадського обвинувача т. **Нікітова**, оборонців — **Чернікова**, **Левінсона**, **Добрускіна**, **Уманського** та **Кривенькова** розглянувши на відкритому засіданні справу в обвинуваченні:

ГОЛОВИНА ВАСИЛЯ ПЕТРОВИЧА — 1903 року народження, з робітників, українця, з нижчою освітою, виключеного з лав партії, несудженого, колишнього секретаря Оріхівського РПК.

ПОЛАМАРЧУКА МИХАЙЛА СЕРГІЙОВИЧА — 1901 року народження, з селян бідняків, с. Кашпирівки Татієвського району Київської області, українця, з нижчою освітою, виключеного з лав партії, несудженого, виключеного зі складу членів ВУЦВКу, колишнього голову Оріхівського РВК.

ОРДЕЛЬЯНА ФЕДОРА ЄЛІСЕЙОВИЧА — 1894 року народження, з робітників, за фахом слюсар, з виселку Крюків Харківської області, українця, з нижчою освітою, червоногвардійця, колишнього голову Оріхівського райКК РСІ.

ЛУЦЕНКА ІВАНА ІВАНОВИЧА — 1893 року народження, в с. Лукішли (? — Упорядник) Запорізького району Дніпропетровської

області, з селян-наймитів, українця, з середньою освітою, несудженого, виключеного з лав партії, колишнього зав. Оріхівського райЗУ.

ПРИГОДИ ІВАНА АНДРІЙОВИЧА — 1890 року народження, українця, з селян бідняків, с. Михайлівки того ж району Дніпропетровської області, нижча освіта, виключеного з лав партії, несудженого, червоного партизана, колишнього голову Оріхівської райколгоспспілки.

АНИСТРАТА ІВАНА АНДРІЙОВИЧА — 1893 року народження, з селян бідняків, м. Кривого Рогу Дніпропетровської області, з нижчою освітою, українця, безпартійного, перебував під слідством 1930 року, несудженого, колишнього держагронома Оріхівського райЗУ.

МЕДВЕДЯ ГРИГОРІЯ ТИМОФІЙОВИЧА — 1902 року народження, з робітників, з селян (*так у документі — Упорядник*) с. Воскресенки Чубарівського району Дніпропетровської області, з нижчою освітою, українця, виключеного з лав партії, несудженого, колишнього директора Оріхівської МТС.

СКІЧКА ЄЛІЗАРА ЄЛІЗАРОВИЧА — 1902 року народження, з робітників, з Єлісаветграда Зінов'ївського району, з нижчою освітою, українця, виключеного з лав партії, несудженого, колишнього зав. оргінстру Оріхівського РПК.

АНДРЮЩЕНКА ІВАНА ІВАНОВИЧА — 1896 року народження, з селян с. Шалелат Бессарабії, службовця, українця, несудженого, виключеного з лав партії, кол. редактора газети «Ленінським шляхом» — органу Оріхівського РПК та РВК.

ВЯЛИХ ФЕДОРА СТЕПАНОВИЧА — 1900 року народження, з селян наймитів, с. Юр'ївки Коларівського району, українця, несудженого, виключеного з лав партії, колишнього заступника голови Оріхівського РВК, голови планбюра.

БУРКОВСЬКОГО САВУ ВОЛОДИМИРОВИЧА — 1894 року народження, з селян бідняків, м. Толмач Італьянського району (? — Упорядник) Київської області, українця, несудженого, виключеного з лав партії, колишнього зав. Оріхівської рай філії Заготзерна.

БУТОВЕЦЬКОГО ДАНИЛА МАТВІЙОВИЧА — 1904 року народження, з селян бідняків, с. Омельяник Оріхівського району, з нижчою освітою, несудженого, виключеного з кандидатів КП(б)У, колишнього голову Єгорівської сільради.

ГРИШКА ЯКИМА ПЕТРОВИЧА — 1897 року народження, з селян середняків с. Іванівки Н-Сирогізького району Дніпропетровської

області, з середньою освітою, не судженого, за фахом вчителя, виключеного з лав партії, колишнього секретаря Юрківського партосередку.

МАХНОРИЛА АНДРІЯ ЛУК'ЯНОВИЧА — 1882 року народження, з селян середняків с. Омельяник Оріхівського району Дніпропетровської області з нижчою освітою, без партійного, колишнього дільничного агронома Оріхівського району, несудженого.

ДЕМ'ЯНЕНКА ІВАНА МИХАЙЛОВИЧА — 1903 року народження, з селян середняків с. Юрківки Оріхівського району, українця, з нижчою освітою, несудженого, безпартійного, колишнього дільничного агронома Оріхівської райколгоспспілки.

БАЗИЛЄВИЧ-СКИП'ЯН МАРІЇ ВОЛОДИМИРІВНИ — 1903 року народження, з селян наймитів, з с. Біленького Запорізького району Дніпропетровської області, українка, з нижчою освітою, несудженої, виключеної з лав партії (партійний стаж з 1927 року), колишньої зав. жінвідділу Оріхівської РПК.

Країна Рад під керівництвом партії та її ЦК на чолі з вождем партії та робітничого класу т. Сталіним, досягла нечуваних успіхів у справі соціалістичного будівництва як в галузі індустріалізації країни, так і в справі соціалістичної перебудови сільського господарства.

Розгорнуту програму соціалістичного будівництва — п'ятирічку успішно виконано за 4 роки. Збудовано та будуються нові фабрики, заводи, електровні та соціалістичні міста. Сільське господарство з дрібного та найдрібнішого, перетворено в найвеличніше у світі соціалістичне господарство.

На базі суцільної колективізації успішно ліквідується куркульство як клас.

У Радянському Союзі ленінське питання «хто кого» вирішено на користь соціалізму цілком та безповоротно як в місті, так і на селі.

Успіхи соціалізму в нашій країні є наслідок правильного проведення генеральної лінії партії, в упертій непримиренній боротьбі з ворогами робітничого класу та колгоспного селянства, шкідниками, куркулями та білогвардійцями, махновцями, петлюрівцями та опортуністами всіх мастей та їхніми підспівувачами.

17 всесоюзна партійна конференція підкреслила, що нові успіхи соціалізму будуть забезпечені лише в нещадній боротьбі з рештками капіталізму.

Для того, щоб успішно впоратись з хлібозаготівлею, із справою

організаційно господарського зміцнення колгоспів, партійна організація повинна найрішучіше і нещадно виявляти опортуністів, капітулянтів та скиглиїв що бачать причину труднощів та ускладнень цього року на Україні в великих темпах, великих завданнях, які вони завчасно вважають за шкідливі і неможливі для виконання. Ці опортуністи, капітулянти та скиглиї, що відбивають ідеологію куркульства своєю розкладницькою роботою тягнуть нас до капітуляції перед класовим ворогом замість більшовицької мобілізації всіх сил партії, комсомолу, колгоспних мас на боротьбу за подолання всіх труднощів, за остаточну перемогу соціалізму на селі.

Це вимагає жорстокої боротьби з тими хто, перебуваючи в лавах партії з партквитком у кишені, переродився та своїми вчинками, суттю переходить до стану ворожих нам сил.

Особливо велика небезпека цього переродження на селі, де ще великий вплив дрібно-власницьких пережитків під тисненням яких члени партії іноді перероджуються в агентів куркульні запеклого класового ворога працюючи стають небезпечними ворогами.

До числа таких, що переродилися, «комуністів», ворогів соціалістичного будівництва, куркульських агентів з партквитками й належить колишнє оріхівське керівництво. Колишній секретар РПК, член президії РВК — **Головін**, колишній голова РВК — **Поламарчук**, колишній голова райКК — РСІ — **Ордельян**, що разом з іншими робітниками районних організацій стали на чолі організованого куркульського саботажу хлібозаготівлі, свідомо зривали виконання господарсько-політичних кампаній у районі, призвели тим самим до численних збитків, як пролетарській державі так і колгоспникам Оріхівського району. Колишнє оріхівське районне керівництво своїми контрреволюційними шкідницькими діями, потуранням куркульні та різним білогвардійським, петлюрівським елементам, рвачам та шахраям намагалися зірвати державні завдання з хлібозаготівлі виконані на 25 жовтня лише на 27 відс. річного плану в той час, вжитими заходами після зняття цього керівництва, нове керівництво за активністю передових колгоспників відданих справі партії та робітничого класу, а довели заготівлю на 27 грудня до 86,2 відс., зокрема з пшениці на 100,2 відс.

Колішнє оріхівське районне керівництво замість рішучої боротьби з втратами врожаю, розбазарюванням, розкраданням колгоспного хліба, своєю поведінкою, куркульською політикою потурало всім крадіжкам та шахрайствам, призводячи цим самим до надзвичайних збитків кращих, чесних колгоспників, ударників — віддаючи кол-

госпний хліб до рук рвачів, спекулянтів та ледарів, що ведуть боротьбу проти організаційно-господарського зміцнення колгоспів.

Колишнє оріхівське районне керівництво стало на чолі ворогів колгоспного будівництва, ворогів зміцнення країни Рад, призвело до зриву виконання планів осінньо-посівної кампанії при цілковитій наявності в районі потрібних умов та можливостей для її виконання, а також при значній допомозі, що її було дано від обласних організацій.

Колишнє оріхівське районне керівництво, добираючи фальшиві куркульські данні про врожайність, провадило шахрайську роботу спрямовану на зрив зобов'язань колгоспників перед пролетарською державою. Цим самим районне керівництво розв'язало вакханалію та куркульську стихію боротьби проти виконання обов'язків колгоспників перед пролетарською державою та організаційно-господарського зміцнення колгоспів.

Дії підсудних в цій справі являли собою організований контрреволюційний саботаж виконання господарсько-політичних заходів у районі. Ще з початку керівництво використовуючи свої права розгорнуло шкідницьку роботу в районі і цим самим озброїло ворожі сили на проведення контрреволюційного саботажу спрямованого проти заходів партії та радянської влади.

Райагрономом **Аністратом**, разом з зав. райЗУ **Луценком**, підсудними в цій справі, були подані відомості, що в Оріхівському районі загинуло цілком близько 8.000 га посіву. Відомості ці були явно брехливі, як це було встановлено, і мали своєю метою посіяти чутки про загрозливий стан врожаю в районі. (Аджеж чутки про загибель врожаю поширювали й далі). Для того, щоб мобілізувати у відповідному напрямкові думку громадськості в роботу коло огляду ланів, що проводили **Луценко** та **Аністрат**, втягувалися колгоспники, сільради та дільничні агрономи.

Наприкінці червня і під час підготовки матеріалів для визначення врожаю та в зв'язку з цим плану хлібозаготівлі, підсудні **Луценко**, **Аністрат**, а також підсудні: **В'ялих** — заступник голови РВК, що в той час виконував обов'язки голови РВК, **Ордельян** — голова райКК-РСІ, **Базилій** — нач. райвідділу ДПУ, з метою зриву хлібозаготівного плану почали організовувати куркульську думку про загибель посівів.

У той же час, до району приїхав підсудний **Головін** на посаду секретаря РПК. **Головін** замість того, щоб дати рішучу відсіч цим контрреволюційним прагненням, сам включився в цю зграю і очолив її.

Використовуючи довір'я, що йому було дано партією, він поставив питання 2-го липня на засіданні бюро РПК, на якому брали участь **Головін**, зав. оргінстру РПК **Скічко**, **Ордельян**, зав. райфілії «Заготзерно» — **Бурковський**, **Луценко**, **В'ялих**, нач. ДПУ **Базилій** та інші.

На цьому засіданні ухвалили організувати спеціальні так звані «партійні» комісії, яким доручили перевірку стану засіву, замість того, щоб одержати ці відомості цілком законним шляхом, через райоблікову контрольну комісію. Вирішення цього питання, таким чином, уже дало настановлення про збирання відповідних даних потрібних районному керівництву для куркульського обдурювання держави.

До складу цих комісій ввели: зав. райЗУ — **Луценка**, голову КК-РСІ — **Ордельяна**, голову РКС — **Пригоду**, нач. ДПУ — **Базилія**, керівника райфілії «Заготзерна» **Бурковського**, директора МТС — **Медведя**, агронома РЗУ — **Аністрата** та ще двох агрономів (Райколгоспспілки та МТС).

3 липня, з доручення **Головіна**, підсудний **Скічко** провів нараду, на якій були присутні, крім вище зазначених осіб ще й голова РКС — **Пригода** та директор МТС **Медвідь**. Після того комісія виїхала на села. Для того, щоб мобілізувати членів партії та безпартійний актив в тому розумінні, що по Оріхівському району загинуло багато посіву, до роботи комісій були втягнуті на місцях голови сільрад, голови колгоспів, рільники та дільничні агрономи.

Ці комісії врожай визначали «на око», іноді навіть без огляду посівів.

З таким настановленням, щоб збільшити цифру загинулого посіву та зменшити врожайність, вся робота була проведена протягом 2 — 3 днів і потім ці відомості, що їх зібрали комісії, були привезені до району. Ці відомості були зведені в один акт, який потім усі члени комісії підписали. Із складеного акту виходило, що нібито загинуло 18000 (вісімнадцять тисяч) га у той час, як за показами самих членів комісії ця цифра була збільшена не менш як на одну третть.

Цей брехливий акт підсудний **Луценко** одвіз до дніпропетровських обласних організацій.

Ця куркульська вилазка ворогів з партквитками в кишенях зустріла най рішучу відсіч від дніпропетровського облпарткому.

Бюро Оріхівського РПК нібито визнало свою помилку й засудило її, а на ділі продовжувало свою контрреволюційну шкідницьку роботу.

Ці шкідницькі матеріали, що їх зібрали комісії, були покладені в

основу матеріалів обліково-контрольної комісії, а потім їх **Головін** і **Поламарчук** подали на обласну хлібозаготівельну нараду, як остаточний хлібний баланс району. Це було зроблено з метою одержання мінімального плану хлібозаготівлі.

Ще до того, коли цифри врожайності повинні були обмірковуватись на районно-обліковій комісії, **Поламарчук** давав настановлення **Пригоді** — голові РКС, щоб останній виступив на засіданні комісії з підтримкою зменшеної кількості врожаю, кажучи, що мені, як голові райвику не зручно цього робити, а вам, як колгоспній системі треба «обороняти» колгоспи.

Обласні організації одержували від керівників Оріхівського району брехливі відомості не тільки від РВК, але й лінією «Заготзерна» та «Свиноводтресту».

Керівник райфілії «Заготзерна» — **Бурковський** подав баланс урожаю, в якому з цифр було видно, що нібито зерна в районі не тільки немає для продажу державі, а навіть районуві потрібно для споживання довести близько 8000 тонн.

Відомості ж по «Свиноводтресту» були подані РКС такі, що в них поголов'я свиноматок перебільшили в 3 рази. Це було зроблено з метою забронювання нібито для кормового фонду відповідної кількості га посіву, яка в той час за постановою уряду виключалась з загальної площі врожаю, а справді з якої треба було провадити здачу хліба. Цим районне керівництво домоглось виключення 3380 га посіву. У виключену площу були виділені кращі посіви.

Справа дійшла до того, що по Єгорівській сільраді, де головою був підсудний **Бутовецький**, по артілі «Згода», було заброньовано на 24 свині та 350 курей — 600 центн. хліба.

Коли було одержано липневий план хлібозаготівлі, районне керівництво, виходячи з свого ставлення до виконання політично-господарських кампаній, жодних заходів до мобілізації колгоспних мас не провело, наслідком цього виконання плану було 0,9 відс., з 5000 тонн виконано 45 тонн.

Коли до району було надіслано телеграфне повідомлення про річний хлібозаготівельний план підсудні — **Поламарчук**, **Головін**, **Ордельян** та обласний уповноважений у справі хлібозаготівлі — **Шинке**, зібралися на таємну нараду. Там усі присутні, продовжуючи свою контрреволюційну діяльність, висловлювались проти прийняття плану хлібозаготівлі. На другий день було скликано закрите засідання бюро РПК. На ньому були присутні — **Головін**, **Поламарчук**,

Скічко, Ордельян, Медвідь, Пригода, Андрущенко — редактор районної газети, **Семенов** — завагітмас, **Базилій, Базилевич** — завжінорг і обласний уповноважений **Шинке**.

Усі присутні, крім **Семенова**, виступили на цьому засіданні висловлюючись, що план нереальний, виконати його не можливо й вирішили для проведення в життя тієї ж самої контрреволюційної, куркульської політики надіслати до обласних організацій **Поламарчука** та **Головіна**, щоб останні добивались зниження плану.

Після того, як і ця куркульська вилазка дістала категоричну відсіч від обласних організацій, **Поламарчук** і **Головін** повернулись до району і було вирішено план спустити до колгоспів та одноосібників.

Характерно провадилось доведення цього плану до колгоспників та сільрад. Була складена комісія під головуванням Головіна, яка викликала поодиноці голів сільрад, секретарів партосередків та голів колгоспів і передавала їм плани.

Уже деморалізовані об'їздом «партійних» комісій голови колгоспів, сільрад, та секретарі осередків зустріли ці плани вороже. Особливо різко виступили проти прийняття планів голова Єгорівської сільради **Бутовецький** та секретар Юрківської сільради **Гришко**.

Після вручення планів, на місця були надіслані уповноважені в хлібозаготівлі. Ці уповноважені, пройняті контрреволюційними саботажницькими прагненнями, звичайно так і «здійснювали» плани хлібозаготівель.

Справа дійшла до того, що деякі уповноважені відмовились їхати реалізувати план, а інші як **Ордельян, Пригода, Скічко, Медвідь, Вялих, Андрущенко** і **Луценко** хоч і поїхали, але на місцях саботували і не провадили роботи коло прийняття планів колгоспами та здачі хліба державі.

Сам **Головін** їздив по колгоспах, скликав партійні збори і там агітуючи за «прийняття планів» говорив, що «РПК відомо, що плани не реальні, але треба план прийняти, виконати на 40 — 50 відс., а там на нет і суда нет».

Провадячи таку куркульську контрреволюційну роботу підсудні давали змогу всім ледарям, рвачам, шахраям розтягати з колгоспних ланів хліб, ховати його від держави, спекулювати ним.

У наслідок цього, ця контрреволюційна згряя значною мірою підірвала міць колгоспів Орхівщини.

Для того, щоб довести правоту своїх заяв про нереальність планів, підсудні в самий гарячий час посівної кампанії, висувають

питання про відсутність озимої пшениці для посіву і одержують від області 3500 тонн. Але потім, коли районне керівництво було замінене, колгоспи здали в рахунок хлібозаготівлі найбільший відсоток саме пшениці. Не зважаючи на дану допомогу, план осінньої сівби по району зірвано.

Переходячи до ролей та вчинків кожного з підсудних зокрема, виїзна сесія знаходить:

1 — 2) Підсудний **Головін**, будучи секретарем Оріхівського РПК та **Поламарчук**, будучи головою РПК, були керівниками контрреволюційної зграї, що поставила собі на меті шляхом обдурення партії та влади, зірвати виконання планів хлібозаготівель. **Головін** організував комісію, щоб скласти куркульські відомості про стан урожаю в Оріхівському районі. Не раз вони їздили до обласних організацій з метою довести нереальність плану. Про нереальність планів вони агітували на засідання районних організацій та по колгоспах, вони ж складали брехливі відомості про відсутність посівматеріалів в районі та потурали розкраденню і розбазарюванню хліба, в наслідок чого підірвали міць колгоспів Оріхівщини.

3) Підсудний **Ордельян**, будучи головою Оріхівської райКК-РСІ, був одним із організаторів контрреволюційного куркульського саботажу і сам брав участь у складенні куркульських відомостей про загибель 18.000 га врожаю, агітував за нереальність планів на бюро РПК і перебуваючи уповноваженим куща по хлібозаготівлі саботував виконання планів хлібозаготівель.

4) Підсудний **Луценко**, будучи зав. райЗУ, був одним із перших організаторів контрреволюційного куркульського саботажу в справі виконання плану хлібозаготівель. Для цього він ще навесні склав брехливі відомості про цілковиту загибель 8.000 га посіву. Він же був одним з ініціаторів утворення комісій для визначення врожайності хліба, сам брав у них безпосередню участь, агітував проти реальності планів хлібозаготівель на засіданні бюро РПК. Будучи уповноваженим у справах хлібозаготівлі саботував виконання плану такого. Не боровся з втратами врожаю та при наявності певної можливості виконати план осінньої посівної кампанії зерном, що було в районі, склав разом з іншими брехливі відомості про відсутність зерна, а також зірвав план осінньої сівби.

5) Підсудний **Пригода** — будучи головою райКС — був одним із керівників контрреволюційного куркульського саботажу у виконанні плану хлібозаготівель. Безпосередньо брав участь у складанні брех-

ливих відомостей про стан врожаю, агітував про нереальність планів на бюро РПК. Будучи уповноваженим у справах хлібозаготівель, саботував виконання планів, не боровся з утратами врожаю. Він же, щоб приховати хліб від держави, організував фальшиві фонди для свиноферм, давши в область відомості про наявність свиней в 3 рази більше ніж їх було справді.

6 — 10) Підсудні **Скічко**, будучи заворгінстром РПК, **В'ялих** — заступник голови РВК, **Медвідь** — директор МТС, **Андрющенко** — редактор районної газети та **Бурковський** — зав.райфілії «Заготзерна», були активними співучасниками цієї контрреволюційної зграї, брали участь у складанні брехливих відомостей про загибель посівів у кількості понад 18.000 га, агітували на засідання бюро РПК за нереальність планів хлібозаготівель, будучи уповноваженими в хлібозаготівлі саботували виконання планів, не боролись з утратами врожаю, а **Андрющенко** крім того, потім зовсім відмовився їхати на хлібозаготівлі та здав партквиток.

11 — 12) Підсудні **Гришко** та **Бутовецький**, будучи, перший секретарем Юрківського осередку, а останній головою Єгорівської сільради, відмовились від виконання плану хлібозаготівель та стали опорою районного керівництва в організації контрреволюційного саботажу хлібозаготівель в обслуговуваних ними колгоспах.

13) Підсудний **Махорило**, будучи дільничним агрономом РКС, з контрреволюційною метою приховати врожай, складав брехливі відомості про загибель урожаю.

14) Підсудний **Аністрат**, будучи районним агрономом, був куркульським ідеологом та основним організатором контрреволюційного саботажу в справі хлібозаготівлі, склав брехливі відомості про загибель ранньої весни 8.000 га озимого посіву, в липні місяці брав участь у складанні акту про загибель 8315 га. Він агітував проти колгоспного будівництва, знаючи про наявність у районі достатньої кількості посівів зерна, брав участь у складанні брехливих відомостей про відсутність такого, в наслідок цього посівний план не виконано.

15) Підсудний **Дем'яненко**, будучи мірником колгоспу, при обстеженні комісією посівів давав відомості про площу посіву, при чому не встановлено, щоб ці відомості були брехливі.

16) Підсудна **Базілівіч-Скіп'ян**, будучи заврайжінвідділу РПК на засіданні бюро РПК, де опрацьовували річний план, заявила, що треба перевірити, а потім прийняти план. Не встановлено, щоб вона брала будь яку участь у контрреволюційному куркульському саботажі, або знала про нього, постільки вона весь час хворіла.

На підставі вищезгаданого суд визнав, що закинута звинувачення всім підсудним, за винятком **Дем'яненка** та **Базілевич-Скіп'ян** у контрреволюційному куркульському саботажі, що передбачено артикулом 54 — 14 КК — доведено.

Своїми діями підсудні вели, прикриваючись партійними квитками, шахрайську контрреволюційну політику на користь куркуля, ворогам, дармоїдам.

Ось як говорив Ленін про таких шахраїв та ошуканців: «Робітники та селяни, працюючи та експлуатовані! Земля, банки, фабрики, заводи перейшли у власність народу. Борітесь самі за облік та контроль виробництва, розподіл продукції — в цьому, і тільки в цьому шлях до перемоги соціалізму. Запорука цієї перемоги — запорука перемоги над всілякою експлуатацією і над всілякими злиднями та біднотою, бо в Росії вистачить бавовни, заліза, дерева, шерсті, хліба, льону на всіх, щоб правильно розподілити труд та продукти, щоб встановити всенародний діловий практичний контроль над розподілом, щоб перемогти не лише в політиці, а й у повсякденному економічному житті — ворогів народу, багатіїв, їхніх прихильників, куркулів, дармоїдів та хуліганів. Ніякої пощади цим ворогам народу, ворогам соціалізму, ворогам працюючих. Війна не на життя, а на смерть багатим, їхнім похлібцям, буржуазним інтелігентам, війна хуліганам, дармоїдам.

Багатії та шахраї — це дві сторони однієї медалі, це два головні розряди паразитів вигодованих капіталізмом. Це головні вороги соціалізму. Цих ворогів треба взяти під особливий догляд всього населення, з ними треба розправлятися за найменше порушення правил та законів соціалістичного суспільства нещадно.

Всіляке послаблення, всіляке хитання, всіляка сентиментальність у цьому, була б величезним злочином перед соціалізмом».

Тільки нещадною боротьбою органів пролетарської диктатури з такими ворожими шкідниками, з переродженцями, шахраями та крадіями, можна досягти успіхів у виконанні велетенських завдань, що стоять перед трудящими Радянського Союзу в справі переможного завершення першої п'ятирічки, в справі побудування безкласового соціалістичного суспільства протягом другої п'ятирічки.

На підставі цього, та керуючись арт.арт. 54-14 КК та 302 п. 1 КПК, суд **приговорив:**

1) АНІСТРАТА ІВАНА АНДРІЙОВИЧА, 39 років піддати вищій мірі соціального захисту — розстрілові.

2) ГОЛОВІНА ВАСИЛЯ ПЕТРОВИЧА, 29 років,

3) ПОЛАМАРЧУКА МИХАЙЛА СЕРГІЙОВИЧА, 31 року,

4) ОРДЕЛЬЯНА ФЕДОРА ЄЛІСЕЄВИЧА, 28 років,

5) ЛУЦЕНКА ІВАНА ІВАНОВИЧА, 39 років та

6) ПРИГОДУ ІВАНА АНДРІЙОВИЧА, 42 років —

піддати позбавленню волі з триманням в таборах окремого призначення в далеких місцевостях Союзу терміном на 10 років кожного з обмеженням прав за п.п. «а», «б», «в», арт. 29 КК, на 5 років кожного.

7) ВЯЛИХ ФЕДОРА СТЕПАНОВИЧА, 32 років,

8) МЕДВЕДЯ ГРИГОРІЯ ТИМОФІЙОВИЧА, 30 років,

9) СКІЧКА ЄЛІЗАРА ЄЛІЗАРОВИЧА, 30 років,

10) БУРКІВСЬКОГО САВУ ВОЛОДИМИРОВИЧА, 38 років та

11) АНДРЮЩЕНКА ІВАНА ІВАНОВИЧА, 35 років —

піддати позбавленню волі з триманням у таборах окремого призначення в далеких місцевостях Союзу терміном на 8 років кожного з обмеженням прав за п.п. «а», «б», «в» 29 арт. КК на 4 роки кожного.

12) ГРИШКА ЯКИМА ПЕТРОВИЧА, 35 років,

13) БУТОВЕЦЬКОГО ДАНИЛА МАТВІЙОВИЧА, 28 років — піддати позбавленню волі з триманням у таборах окремого призначення в далеких місцевостях Союзу терміном на 5 років кожного з обмеженням у правах п. «а», «б», «в» 29 арт. КК терміном на 3 роки кожного.

14) МАХНОРИЛА АНДРІЯ ЛУК'ЯНОВИЧА, 50 років — піддати позбавленню волі з триманням в місцях загального ув'язнення терміном на 3 роки без обмеження прав.

15) ДЕМ'ЯНЕНКА ОВСІЯ МИХАЙЛОВИЧА, 39 років та

16) БАЗІЛЄВІЧ-СКІП'ЯН МАРІЮ ВОЛОДИМИРІВНУ, 30 років — вважати по суду виправданими.

Оголосити Базілевіч — пересторогу.

У всіх засуджених сконфіскувати належне особисто їм майно.

До вступу вироку в законну силу, всіх засуджених тримати під вартою.

Дем'яненко і Базілевіч-Скіп'ян — з під варти звільнити.

Червоне Запоріжжя. — 1933. — 4 січня.

№ 67

**ГОСПОДАРСТВА ОРІХІВСЬКОГО РАЙОНУ
ЗАНЕСЕНІ НА «ЧОРНУ ДОШКУ»
НАПРИКІНЦІ 1932 – НА ПОЧАТКУ 1933 РОКІВ**

Початок 1933 р.

№ з/п	Назва району, населеного пункту (сільради, колгоспу, кущу), занесеного на «чорну дошку» (станом на 1933 р.)	Адміністративне підпорядкування (тогочасне, сучасне, сучасна назва)	Дата занесення на «чорну дошку»	Джерело інформації
1	Новоіванівська сільрада Дніпропетровська область	Запорізька міська рада, нині Запорізька область, Орхівський район, Новоіванівська сільрада	листопад 1932 р.	Газета «Червоне Запоріжжя» 21.11.32 № 267
2	Новоіванівська сільрада (колгосп імені Карла Маркса) Дніпропетровська область	Запорізька міська рада, нині Запорізька область, Орхівський район, Новоіванівська сільрада	занесено 25.11.32, знято 06.12.32	Газета «Червоне Запоріжжя» 30.11.32 № 275, 08.12.32 № 281
3	Новоіванівська сільрада (колгосп імені Леніна) Дніпропетровська область	Запорізька міська рада, нині Запорізька область, Орхівський район, Новоіванівська сільрада	занесено 25.11.32, знято 03.01.33	Газета «Червоне Запоріжжя» 30.11.32 № 275, 08.01.33 № 6
4	м. Орхів (колгосп 12-річчя Жовтня) Дніпропетровська область, Орхівський район	нині Запорізька область, Орхівський район, м.Орхів	-	ДАДО, Р-1520, оп.3, спр.9
5	с. Преображенка (колгосп Диктатура) Дніпропетровська область, Орхівський район	нині Запорізька область, Орхівський район, с.Преображенка	-	ДАДО, Р-1520, оп.3, спр.9
6	с. Копані №1 (колгосп Оборона країни) Дніпропетровська область, Орхівський район	нині Запорізька область, Орхівський район, с.Копані	-	ДАДО, Р-1520, оп.3, спр.9

№ з/п	Назва району, населеного пункту (сільради, колгоспу, кущу), занесеного на «чорну дошку» (станом на 1933 р.)	Адміністративне підпорядкування (тогочасне, сучасне, сучасна назва)	Дата занесення на «чорну дошку»	Джерело інформації
7	с.Омельник (колгосп Сигнал) Дніпропетровська область, Оріхівський район	нині Запорізька область, Оріхівський район, с.Омельник	-	ДАДО, Р-1520, оп.3, спр.9
8	колгосп Широка борона Дніпропетровська область, Оріхівський район	нині Запорізька область, Оріхівський район	-	ДАДО, Р-1520, оп.3, спр.9

№ 68

З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ БЮРО ОРІХІВСЬКОГО РАЙОННОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО ХІД ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ

1 січня 1933 р.

ЗОВСІМ ТАЄМНО

Слухали:

1. Про хід хлібозаготівель в районі.

Доповіді вирішальних колгоспів: Колосок — «12-ти річчя», Галушко — «Червоний маяк», Чернишова — «Н.Селівська», Шевченко — «Сигнал», Шкроботько — «Червоний гай», Цимбал — «Оборона країни», Козацький — «Червоний сівач».

Ухвалили:

1. Відмітити загрозливий стан з виконанням плану по вирішальним колгоспам, явно не задовільну постановку організації партійно-масової роботи та рішучого натиску на ворожі куркульські елементи, які організують саботаж хлібозаготівель. Вказати головам колгоспів, секретарям п/осередків та відповідальним уповноваженим, що на них покладається суворя відповідальність за припущення зриву виконання плану хлібозаготівель, відповідальність не лише по партійній лінії, а по радянській. Бюро зобов'язує добитися негайного рішучого зламу, забезпечив жорстоку боротьбу з куркульсько-антирадянським елементом та саботажниками хлібозаготівель.

2. Бюро РПК ухвалює, що комуністи і члени ЛКСМ, які знають ворів, що крали колгоспний хліб, які знають приховувачів хліба — мовчать, їх не виявляють, чим самим повинні розцінюватись як спільники куркульського саботажу, які нічого не мають спільного з партією і комсомолом, повинні негайно виключатись з партії і комсомолу і в купі з куркулями виселятись з району.

Тов. Калужському виявити таких осіб, а тов. Перчатникову негайно сповістити про це рішення партійні й комсомольські осередки.

3. Тов. Корниту на протязі 24-х годин перевірити склад уповноважених по району, виявити всю гніль та дати для рішення на бюро РПК.

4. Відмітити пункт, вміщений в закритому листі РПК до всіх партосередків від 19/XII-32 р. про повернення авансів, яка установка знаходиться в невідповідальності вказівкам областкома, ізложеними в його листі. Тов. Корниту сьогодні-ж по телефону довести про це партосередки та уповноважених, які при поверненні повинні керуватись неодмінно вказівками областкома.

5. Зобов'язати уповноважених по хлібозаготівлі, партосередки направити весь вогонь на ледарів, ворів колгоспного хліба, добитись розслоєння колгоспників на чесних — тружеників ударників, які сумлінно працюють в колгоспі і на ледарів, рвачів, ворів не припускаючи перегинів при поверненні авансів до колгоспників ударників.

6. Зобов'язати партосередки, РК ЛКСМУ, уповноважених на протязі 3-х днів добитись того, аби не жодного комуніста і комсомольця не було який би не здав, не повернув в хлібозаготівлю тих авансів, які з нього належать.

7. Зобов'язати фракцію РВК тов. Дудника по вирішальним колгоспам негайно здійснити постанову бюро обкому про продаж корів у злісних саботажників хлібозаготівель (3 — 5 корів на кожний колгосп). Зобов'язати партосередки та уповноважених використати це міроприємство на основі масової роботи для підсилення темпів хлібоздачі.

8. Відмічаючи загрозливе становище з виконанням планів по мірчуку та по олійним культурам, що по цим питанням куркульський саботаж ще не зламано. Зобов'язати фракцію РВК прийняти ряд оперативних заходів по утворенню негайного зламу, поклавши відповідальність на секретарів п/осередків, уповноважених РПК за виконання плану мірчука та олійних на рівні з хлібозаготівлями.

9. За наявний куркульський саботаж хлібозаготівлі, що виразився в незаконному авансуванні хлібом колгоспників (з 812 ц. намоло-

ченого роздано 750 ц.) сприяння незаконному перемолу посівного матеріалу, за обдурювання РПК, що план буде виконаний, а сам серед колгоспників проводив розкладницьку роботу, план не реальний і виконати його не можливо, сам незаконно одержав в колгоспі хліб, не законно дозволив помол в той час коли план хлібозаготівлі не виконаний, утайка площі засіву, складання завідома фіктивних актів на загибель засіву, коли ці засіви вбирались, потурання та приховування куркулів, — як зрадника партії, явно куркульського агента та дворушника Бочковського з партії виключити заарештувати та віддати до суду.

10. За явно куркульський саботаж хлібозаготівель, що виявилось в незаконному авансуванні колгоспників хлібом — із намолоченого 600 пудів хліба роздано 564 п. За самопостачання хлібом (розподілив 40 пудів муки поміж членами правління), за саботаж в скиртуванні, що призвело до великих втрат, за розкладницьку роботу серед колгоспників про нереальність плану, за зажим бідноти (віддача останніх під суд), за приховування та сприяння крадіжки хліба. Як зрадника, бувшого махновця, коменданта махновських отрядів с. М.Токмачка, який розправлявся з біднотою, Глущенко з партії виключити, заарештувати та відправити до суду.

Секретар РПК (Макаров)

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.118. — Арк.2 — 3.
Машинопис. Оригінал.*

№ 69

**ПОСТАНОВА ЗАСІДАННЯ БЮРО ОРІХІВСЬКОГО
РАЙОННОГО КОМІТЕТУ КП(б)У «ПРО ХЛІБОЗАГОТІВЛІ
ОРІХІВСЬКОГО ЗЕРНОРАДГОСПУ «ПРОЛЕТАР»**

8 січня 1933 р.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

Заслушав и обсудив доклад Зерносовхоза и содоклад НЗК Миронова, бюро РПК констатирует:

1. Что несмотря на строжайшие директивы партии и правительства, постановления бюро РПК об окончании плана хлебозаготовок в срок, руководство ЗСХ не только выполнение в срок сорвало (план на 8-й с.г. выполнен на 81,1%) не сделало для себя большевистского вывода, продолжает упорно работу о нереальности плана об отсутствии хлеба несмотря на то, что бюро РПК своевременно эту разлагательскую работу категорически осудило квалифицируя как БУРКОВЩИНУ, требовало мобилизации всех сил партийной организации на борьбу с подобными явлениями и обеспечения плана в срок.

2. Что подлинная большевистская борьба за выполнение плана при наличии всех безусловно возможностей со стороны дирекции совхоза, парторганизации и контролера НКЗ обеспечена не была. Были допущены массовые потери при уборке урожая, продажа ячменя и пшеницы на сено, было допущено массовое раскрадывание хлеба, незаконные расходования. Что вся эта вредительская работа классового врага не встречала большевистского отпора со стороны дирекции з/совхоза, парторганизации, при отсутствии контроля со стороны контролера НКЗ Миронова. Это обуславливается тем, что организованный вредительский саботаж хлебозаготовок в районе бывшим руководством, нашел полное отражение в руководстве з/совхоза и что Бриков, являясь членом бюро РПК старого вредительского состава, не только не боролся как старый большевик, — не сигнализировал об этом партии, а наоборот солидаризировался с ними составляя дефицитные балансы по совхозу.

3. Что нынешнее руководства совхоза не только не обеспечит выполнение плана (заявляет на бюро, что хлеба нет) и не способны в силу наличия в нем элементов перерождения, отсутствия классовой бдительности и т.д. обеспечить дальнейшее укрепление хозяйства, исходя из этого, бюро РПК постановляет:

1. Тов. Брикова вывести из состава бюро РПК и состава пленума РПК, на предстоящем пленуме утвердить это решение.

2. Срочно поставить вопрос перед областным комитетом партии: а) о снятии с работы директора Брикова, контролера НКЗ — Миронова и решение вопроса о их пребывании в партии. Бюро РПК считает не совместимым пребывание их в партии как перерожденцев; б) санкционировать передачу дела следственным органам для привлечения виновных к строжайшей ответственности.

3. Бюро парткома зерносовхоза распушить, обязать тов. Перчаточникова в третий раз просить областком срочно выслать кандидатуру на секретаря парткома и культпропа.

4. Оргинстру на протяжении 2-х дней пересмотреть состав секретарей партячеек и ячеек ЛКСМ, освободив их от всей гнили дав лучших, стойких, проверенных работников.

5. КК-РКИ на протяжении 5-дней провести тщательную проверку и очистку рабочих и аппарата зерносовхоза.

6. Снять с работы зам. директора Забару, вынести ему строгий выговор с предупреждением и послать на низовую работу. Просить обком подтвердить.

7. За проявление хныканий, заявлений о невыполнимости плана, дело на зам. директора Гончаренко передать в КК.

8. Просить обком утвердить это решение, приняв срочные меры укрепления совхоза руководящими работниками.

9. При подтверждении решения этого областкомом, поручить тов. Макарову созвать партийную организацию совхоза по этому вопросу.

Секретарь РПК (Макаров)

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.118. — Арк.10 — 11.
Машинопис. Оригінал.*

№ 70

ПОСТАНОВА ОРІХІВСЬКОГО РАЙОННОГО КОМІТЕТУ КП(б)У «ПРО ПЕРЕГЛЯД ПЛАНІВ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ ПО КОЛГОСПАХ»

16 січня 1933 р.

ЗОВСІМ ТАЄМНО

Виходячи з того, що при плануванні, а також особливо при проведенні знижки річного плану по колгоспах району, були припущені не лише не припустимі помилки, а майже шкідництво з боку бувших керівників району зменшуючи план в такий спосіб аби знов довести

не реальність плану по району і після наданих району двох знижок. А також виходячи із постанови бюро обкому (при цьому додається), бюро РПК ухвалює:

1. Затвердити остаточні збільшені річні плани з урахуванням утаєної площі посіву по таким колгоспам:

Назва колгоспу	План після зниження	Остаточний план
Ст. Комуна Н. Б.	2311	2680
Сталіна	2184	2485
Воля	2298	2740
Луценко	1763	1815
4-й переможний	2149	2210
Червоний лиман	846	980
Геть межі	817	1004
Лугова	615	1100
Червона перемога	2227	2240
Пролетар	1498	1845
Комуністична свобода	2364	3030
Блюхера	310	610
Терса	221	271
К. неможлих	407	470
Любченко	1210	1280
Чубаря	538	776
Степова комуна	2776	3002
3-й вирішальний	745	1315
Комуністичний авангард	7686	9677
Заповіт	735	1150
Колос	2088	3030
Тернова	1304	1425
3-й інтернаціонал	2662	3500
Комунар	1044	1175

2. Зобов'язати фракцію РВК негайно оформити це в радянському порядку та сповістити про це зазначені колгоспи.

Секретар РПК (Макаров)

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.118. — Арк.15.
Машинопис. Оригінал.*

**3 ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ БЮРО ОРІХІВСЬКОГО
РАЙОННОГО КОМІТЕТУ КП(б)У
ПРО СТАН ПОГОЛОВ'Я КОНЕЙ**

28 січня 1933 р.

ЗОВСІМ ТАЄМНО

Слухали:

5. Доповідь про стан кінського поголов'я та використання корів під час засівної кампанії (доп. Савон, Бензік).

Ухвалили:

Пропозицію затвердити (при цьому додається).

Резолюція:

На доповідь т. Савона та Бензіка про стан кінського поголов'я та використання корів під час весняної засів кампанії.

Заслухавши доповідь РЗВ та МТС про підготовку коня до весняної засів кампанії та використання в час весняного сіву корів, як успішних так і тих, що знаходяться у власному користуванні колгоспників та одноосібників, бюро РПК констатує:

1. Одним з центральних завдань всіх партійних, радянських, колгоспних організацій на селі, підготовки до першої весняної засів. кампанії другої п'ятирічки, являється боротьба за здорового більшовицького коня, пам'ятаючи, колгоспний кінь поруч з трактором та автомобілем і в другу п'ятирічку буде мати велике значення, тому в зимовий час треба внести рішучий злам на покращення кінського поголов'я до першого року другої п'ятирічки.

2. Чистка конюхів від класово-ворожих елементів, як куркулів так і підкуркульників та інших, проходить незадовільно, навколо чистки не утворено громадської думки, по деяким місцям з боку партосередків, управ колгоспів не приділено достатньої уваги і може привести до того, що класові вороги від нашого зору зникнуть (колгоспи «Прогрес», «Сигнал», «Безмежна», «Червоний лиман», «Червоний маяк» та інші).

3. Не дивлячись на те, що колгоспи Орхівщини достатньо забезпечені об'ємистими, соковими кормами як сіном, половою, соломою, силосом, але ж ворожа рука робила своє діло, тобто корма не своєчасно підвезені до конюшень, витрачались без норм, без встановлення правил використання, що привело до великої кількості витрачення, а по деяким колгоспам витрачався корм кращого гатунку, а зараз перейшли до значно гіршого («Сигнал», «Прогрес» та інші).

4. По більшості колгоспів фураж для коней хорониться дуже кепсько, скирти в полі розорені, корм псується, достатнього догляду немає і в час польових робіт частина колгоспів може залишитись без кормів, це каже як партосередки, сільські ради, управи колгоспу займаються справою конярства.

5. Відсутність по більшості колгоспів закріплення за конякою збруї, а також закріплення коней за виробничими бригадами.

6. Часта зміна конюхів по колгоспах, каже про те, що коні обезлічені, що це дає змогу класовому ворогу провадити свою контрреволюційну роботу до знищення коня (артіль «Прогрес» загинуло 103 коняки). Цього не зрозуміла значна кількість партосередків, сільських рад, управ колгоспів, загубивши класову чуйність, зіркість нової обстановки на селі.

7. Кінь у нашому районі в час весняної сівби буде займати вирішальне місце, але ж показник про стан кінського поголов'я кажуть про те, що по колгоспам не гаразд цебто: з всієї кількості коней 3873 та по одноосібниках — 236 коней, мається хворих — 154, слабих — 337, середньої впитаности — 1418, гарних — 308. Такий великий відсоток хворих і слабих коней, ще раз каже про те, що партосередки, сільські ради, управи колгоспів не зрозуміли рішень партії та уряду про коня.

Ці показчики доводять всім партійним, комсомольським, радянським та колгоспним організаціям про небезпеку з тягловою силою, напружений час боротьби партійних, комсомольських, радянських організацій Орхівщини за більшовицький сів, за другу п'ятирічку.

8. Напружений стан кінського поголов'я, а також завдання сівби

по Оріхівському району — 46000 га різних культур та з них 17000 ранніх зернових, ставе перед усіма партійними, комсомольськими та радянськими організаціями аби вчасно закінчити сів та виконати директиви партії та уряду, треба не менше як 30 — 35% корів використати на сівбі так усупільнених, як і тих що знаходяться у власному користуванні колгоспників та одноосібників.

Це можливо робити тільки при проведенні масово-роз'яснювальної роботи серед широких мас колгоспників, колгоспниць та одноосібних господарств — тому треба негайно всім партосередкам, КСМ, РЗВ та МТС розгорнути широку роз'яснювальну роботу навколо цього питання.

9. Надзвичайно квола участь комсомолу у справі виконання директив партії та уряду по розвитку кінського поголов'я, як організації, що взяла шефство над конем.

10. Відсутність та повна знеосібка по більшості колгоспів в уході за лошатами привела до кепського стану та часткової загибелі лошат, а також тухтійське повадження та використання жеребних маток, що привело до часткової абортізації таких («Прогрес», «Сигнал», «Червоний маяк», «Диктатура», «Боротьба», «Червоний гай» та ін.).

11. Значна кількість керівників колгоспів, сільрад, партосередків використовують племінних для роз'їздів, тим самим зривають підготовку до случної кампанії 1933 року (ком. «Свобода») та ін., все це каже за відсутність турбот до розвитку конярства в нашому районі, яке значно знищено класовим ворогом (1932 р. маток здатних до злучки було 517, приполідок був 165).

Бюро Оріхівського РПК ухвалює:

1. Запропонувати РЗВ, МТС, партосередкам, КСМ, управам колгоспу закінчити чистку конюхів 5/II — від куркульсько-ворожих елементів, забезпечив зміну на місце їх кращими ударниками колгоспниками, колгоспницями, партійцями, комсомольцями та червоноармійцями, які знаходились в окремій частині кінної армії. Доповідь про чистку конюхів, забезпеченість та підбір нових конюхів заслухати 10/II-33 р.

2. РЗВ, МТС, партосередкам, КСМ осередкам, управам колгоспу

прийняти негайно рішучі заходи за повну ліквідацію знеосібки, як в використанні такої в уході за конем, закріпивши їх за посівними виробничими бригадами, а в бригаді за її членами, що працюватимуть на них, добившись постійного складу конюхів, закріпив останніх за цією посадою не менш як на рік.

3. Запропонувати РЗВ, МТС аби закріпити конюхів в колгоспах на довгий час, треба утворити такі умови для конюхів, які б цілком і повністю заохочували людину працювати конюхом, для цього потрібно виплату трудодня конюхам проводити в залежності від якісного стану доручених йому коней цебто: коли коні після прийняття від колгоспу мають кращий вигляд — виплачується збільшена виплата трудодня і навпаки. Треба по всіх колгоспах виділити спеціальні фонди для преміювання конюхів в догляді за конем, розмір премій по колгоспах представити на затвердження бюро РПК.

4. Запропонувати РЗВ, МТС, партійним осередкам, КСМ осередкам та управам колгоспів негайно встановити порядок використання коней в зимовий час в підготовці до весняної засівкампанії, заборонивши хижацьке використання маток та уходу за молодняком, для чого фракції РВК видати постанову про догляд та використання коня до весняної засівкампанії.

5. Запропонувати РЗВ, МТС, партосередкам, КСМ, управам колгоспів негайно на протязі 10 діб забезпечити достатню кількість грубими соковими кормами коней, забезпечити підвіз соломи, полови до конюшень в такій кількості, щоб хватило на час проведення весняної кампанії.

Перевірити в якому стані охороняється фураж в колгоспах (якість укладки скирт та його використання) та винних за безгосподарність притягти до відповідальності.

Зобов'язати тов. Таратутенко, Савона та Бензика організувати перевірку забезпечення кормами коней через утворення бригад, винних в невиконанні рішень бюро притягти до відповідальності.

6. РЗВ, МТС, партосередкам, КСМ осередкам повести рішучу боротьбу з куркульськими настроями, які точаться навколо того, що коня не потрібно в сільському господарстві, бо всю роботу повинен проводить трактор. Це все спрямовано на зменшення кінського поголів'я та безгосподарське ставлення до коней (особливо це помічається по району діяльності МТС).

7. РЗВ, МТС, партосередкам негайно покласти край знеосібці,

яка існує по колгоспу в використанні збруї, закріпив збрую за кожним конем на весь час, ліквідував безвідповідальне ставлення до використання такої.

8. Запропонувати РЗВ, МТС, партосередкам, КСМ осередкам, управам колгоспу у зв'язку з напруженим станом тягла в час весняної засівкампанії, вважати за потрібне аби не затягти і не зірвати весняну сівбу по Оріхівському району, використати на роботі не тільки волів, але й корів не менше як 30 — 35 %, а по деяким колгоспам де навантаження дуже велике на коня, допустити використання корів на 50 %.

Для того аби ці міроприємства не були використані класовим ворогом направленим на зрив весняної сівби, треба негайно розгорнути широко-роз'яснювальну роботу серед колгоспників, колгоспниць та одноосібних господарств, добившись певних рішень цієї справи.

9. Редактору газети «Ленінським шляхом» розгорнути в пресі роботу направлену на мобілізацію колгоспних мас в використанні корів на час сівби, а також за здорового коня.

10. Запропонувати РЗВ, МТС партосередкам проводити щодавно облік кінського поголів'я через ветеринарні санітарні пункти і виявлених хворих коней негайно забезпечувати лікуванням.

11. РЗВ, МТС заборонити безвідповідальне відношення окремих управ колгоспів, сільрад до використання племінних жеребців для роз'їздів по району, винних в використанні племінних притягати до відповідальності.

12. Заслухати через декаду доповідь РЗВ, МТС та райветлікаря про стан конярства в районі, а також колгоспів «Прогрес», «Червоний лиман», «Колос», «Безмежна».

13. Зобов'язати прокуратуру, суд, міліцію організувати судово-слідчу бригаду, виїхав на місце обслідувати стан коней та винних в хижацькому уході за конем суворо карати. Термін проходження справ по коню встановити не більше як 3 — 4 дні, тов. Набока негайно виїхати особисто в «Степову комуна» (Н.Білики) перевірити стан коней і негайно притягти до судової відповідальності всіх осіб [винних] в знищенні коней.

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.118. — Арк.36 — 39.
Машинопис. Оригінал.*

**РІШЕННЯ БЮРО ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБКОМУ
КП(б)У ПРО ЗАНЕСЕННЯ І ЗНЯТТЯ КОЛГОСПІВ
ЗІ СПИСКІВ ЧОРНОЇ ДОШКИ**

5 лютого 1933 р.

О КОЛХОЗАХ, ЗАНЕСЕННЫХ НА ЧЕРНУЮ ДОСКУ

Ввиду того, что занесенные на черную доску постановлением Облисполкома следующие колхозы (список прилагается), на основе сплочения лучшей части колхозников вокруг выполнения своей первейшей обязанности перед пролетарским государством и разгрома кулацкого саботажа, добились серьезных сдвигов в деле выполнения своих планов хлебозаготовок, — снять эти колхозы с черной доски.

Обязать указанные выше колхозы, РПК и РНКи этих районов, на основе усиления политической и массовой организаторской работы и дальнейшей борьбы с кулацкими — продолжать борьбу за выявление раскраденного, и незаконно розданного хлеба, с тем, чтобы за счет дальнейшей мобилизации хлеба создать необходимые колхозу семенные фонды и завершить полностью выполнение своего хлебозаготовительного плана.

Обком и Облисполком отмечают, что РПК и РНКи не развернули подлинной политической и организаторской работы по разгрому кулацкого саботажа в остальных, занесенных на черную доску колхозах (список прилагается), где хлебозаготовки продолжают оставаться на таком же низком уровне, как и в момент занесения их на черную доску.

Эти колхозы на черной доске оставить. Отозвать из них всех ранее посланных товарищей, как не справившихся с возложенными на них задачами и командировать в эти села уполномоченных Обкома и Облисполкома, на которых возложить ответственность за проведение разъяснительной и организаторской работы среди колхозников, сплочение колхозного актива, проведение в отношении кулацких и злостных дезорганизаторских элементов репрессивных мероприятий, вытекающих из постановления о внесении на черную доску, за проведение всей подготовительной работы к весеннему севу и создание в этих колхозах семенных фондов и сдачу хлеба государству.

Предупредить колхозы, остающиеся на черной доске и широко разъяснить колхозникам, что они будут сняты с черной доски только в том случае, когда полностью сдадут семенные фонды и обеспечат выполнение своего хлебозаготовительного плана .

Обязать РПК и РНКи взять колхозы, занесенные на черную доску, под особое свое наблюдение — с тем, чтобы в кратчайший срок добиться их полного оздоровления.

Имея ввиду очень короткий срок, оставшийся до начала весенней посевной кампании и необходимость создания полностью семенных фондов, в этих колхозах дальнейшую работу по хлебозаготовкам вести таким образом, чтобы из всего заготовленного хлеба 70% засыпалось в семенной фонд колхозов и 20% сдавалось в хлебозаготовки.

Объявить РПК и РНКи, наряду с развертыванием массовой разъяснительной и организаторской работы в колхозах, продолжающих оставаться на черной доске — твердо применять по отношению к ним все законные кары государственного принуждения.

Поручить т.т. Григорьеву, Яблонскому и Фуксу установить систематическое наблюдение и проверку работы районных организаций по руководству колхозами, остающимся на черной доске.

СПИСОК КОЛХОЗОВ, СНИМАЕМЫХ С ЧЕРНОЙ ДОСКИ*

2. Бердянский —	«Коминтерн»...
21. Чубаревский —	«им. Сталина»

СПИСОК КОЛХОЗОВ, ЗАНЕСЕННЫХ НА ЧЕРНУЮ ДОСКУ*

2. Бердянский

1. Черв. Стяг
2. им. Шевченко
3. им. Котовського
4. Черв. Борець
5. 7 лет без Ленина
6. им. Франко
7. Більшов. Віра

---

* Наведені райони Запорізького краю.

4. Васильевский

1. Удар по интерв.

8. В.Белозерский

1. им.Сталина
2. Коминтерн

10. В.Токмакский

1. Прогрес
2. Нове Життя
3. Степова Укр.
4. им.Буденного
5. им.Петровского

15. Коларовский

1. Коминтерн
2. 17 май
3. Черв. Партизан

17. Люксембургский

1. Нейгоф
2. Вперед

21. Молочанский

1. Рейхенфельд
2. Авангард
3. Свидомий

23. Н.Васильевский

1. Гигант
2. им.Любимова
3. им.Ворошилова

27. Ореховский

1. Обор. Краины
2. Сигнал
3. 13-ти річчя
4. Диктатура
5. Широка Борозна

34. Софиевский

1. П'ятирічка
2. Соцштурм
3. им.Ильича
4. им.1-го Серпня

35. Терпенянский

1. Красн.Перекоп
2. Авангард
3. им.Шевченко
4. Красное Знамя
5. Коминтерн

38. Ц.Константиновский

1. 14-ти річ. Жовтня
2. им. Петровского
3. 3-й Віршальн.

39. Акимовский

1. Авангард
2. Шлях до социал.

Верно:[підпис]
3/II-33г.

*ДАДО. — Ф. Р-1520. — Оп. 3. — Спр. 9. — Арк. 172 — 177.
Машинописний текст. Завірена копія; б. — С. 1089 — 1091.*

№ 73

**З ДОПОВІДІ С.В.КОСІОРА НА ПЛЕНУМІ ЦК КП(б)У
«ПІДСУМКИ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ І ЗАВДАННЯ КП(б)У В
БОРотьбі ЗА ПІДНЕСЕННЯ СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ»**

5 лютого 1933 р.

Ясно, что там, где не было напора с нашей стороны, там, где у

наших товарищей притупилась классовая бдительность, там действовал кулак, классовый враг. В ряде районов, ряд колхозов оказался, если не во власти, под влиянием кулацких, петлюровских, махновских и прочих элементов. И как это ни странно на первый взгляд, но мы такие факты имели даже по некоторым хорошим, передовым в прошлом районам. Произошло это потому, что в результате благодушия, отсутствия большевистской бдительности и прозорливости, наша работа была настолько неудовлетворительна, что даже в хорошем районе кулаку, вредителю удалось пролезть в руководство ряда колхозов и организовать там саботаж хлебозаготовок. А вот руководящие работники этих районов говорят: «как же так, в прошлом году мы хлеб умели заготавливать и заготавливали хорошо, а сейчас почему-то выходит, что не можем». Смысл этого аргумента весьма простой и заключается он в желании представить дело таким образом, что мол «вина тут не наша, не района, а вся беда в том, что в этом году нам дали такое задание, что даже самые хорошие работники и то не могут ничего сделать». Такие аргументы выдвигали и в знаменитом, всем известном **Синельниковском** районе, который в прошлом году был передовым районом. И **Чубаровский**, и **Токмакский**, и некоторые другие районы тоже считались передовыми районами, но они не закрепили завоеванных позиций, проглядели изменение тактики классового врага, который проник в колхозы, замаскировался и вел там саботажную работу...

Если бы у нас везде и всюду проводилась твердая и решительная линия по отношению ко всякого рода оппортунистическим настроениям, если бы в областях и, в первую очередь, в решающих областях не было бы такого благодушия и с самого начала хлебозаготовок крепко ударили бы по оппортунистическим переродившимся элементам, у нас не могли бы иметь места такого рода дела, как **ореховское, кобелякское, балаклеевское** или, скажем, недавно вскрытое **баштанское** дело. Возьмите Ореховский район (Днепропетровской области). Там на протяжении ряда месяцев люди, стоявшие во главе районного руководства, организовывали саботаж хлебозаготовок, а из области посылали туда уполномоченных, всякие комиссии, которые ни черта не замечали, что там делается... Если бы областные организации, их руководство знали действительное положение дела в районах и колхозах, мы все эти факты вскрыли бы значительно раньше...

Не можем мы дальше терпеть такого положения, когда оплата

управленческого аппарата в трудоднях поглощает огромное количество хлеба и денег, проводится в ущерб основным категориям колхозников, работающих на полевых работах. Расходы на управленческий аппарат очень велики и ни в какой зависимости от результатов хозяйствования в колхозе и не находится: плохо ли, хорошо ли работает колхоз, на начислении трудодней обслуживающему персоналу это не отражается.

Вот несколько примеров... Колхоз им. 8 Марта, Токмакского района (Днепропетровская область) план выполнил на 50 проц., а затрачено трудодней на оплату административно-управленческого аппарата 222 проц. к предусмотренным расходам на аппарат. Колхоз «Красный Восход», Ореховского района, (Днепропетровская область) выполнил план на 31 проц., а затратил трудодней на оплату административно-управленческого аппарата 138 проц...

*Пролетарий (Всеукраинская рабочая газета).
Орган ЦК КП(б)У и ВУСПС). — 1933. — 14, 16 февраля.*

№ 74

РЕЗОЛЮЦІЯ ПЛЕНУМУ ЦК КП(б)У ПРО ПІДСУМКИ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ НА УКРАЇНІ І ПОСТАНОВУ ЦК ВКП(б) ВІД 24 СІЧНЯ 1933 РОКУ

7 лютого 1933 р.

НЕ ДЛЯ ДРУКУ

...Пленум засуджує застосовану на Україні політику утворювання і зберігання до виконання плану хлібозаготівель так званих засівних фондів, що послабляло наші позиції в боротьбі за хліб, за виконання плану хлібозаготівель, утворювало благовидне прикриття для саботажників, посилювало опір хлібозаготівлям. Ця політика на ділі дезорієнтувала районних і сільських працівників, демобілізувала їх у боротьбі з організаторами саботажу хлібозаготівель.

Ця відсутність належного розуміння обставин, справжнього характеру труднощів, відсутність твердої, ясної лінії у питанні першо-

черговості хлібозаготівель перед утворенням усіх без винятку колгоспних фондів перешкоджала справжній мобілізації партійних сил і утворювала розмагніченість у виконанні плану хлібозаготівель і надії на дальше його зниження.

Все це особливо позначилося і мало місце у вирішальних областях України (Дніпропетровській, Харківській, Одеській), що повинні були дати основну масу хліба. В цих областях від обласного керівництва було виявлено найбільше благодущності поруч з відсутністю знання справжнього становища в районах і колгоспах. Саме цим пояснюється та обставина, що так пізно викрито становище справи в Оріхівському та Солонянському районах в Дніпропетровській області; в Кобеляцькому та Балакліївському районах Харківської області; у В. — Олександрівському і Баштанському — в Одеській області.

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.117. — Арк.11 — 11 зв.
Друкарський відбиток.*

№ 75

З ПОСТАНОВИ ОРХІВСЬКОГО РАЙОННОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО ПРИКРІПЛЕННЯ КЕРІВНОГО СКЛАДУ РАЙОНУ ДО ЗАКРИТОГО РОЗПОДІЛЬНИКА ТА ЇДАЛЬНІ

11 лютого 1933 р.

СПИСОК КЕРУЮЧОГО СКЛАДУ ОРІХІВСЬКОГО РАЙОНУ ДО ЗАЧИНЕНОГО РОЗПРЕДУ ТА ЇДАЛЬНІ

1. Макаров — секретар РПК,
2. Дуднік — гол[ова] РВК,
3. Перчаточников — заворгвід[ділом],
4. Таратутенко — РКК,
5. Мачіхін — РСС,
6. Гайвон — райколгосп[спілка],
7. Царюк — (написано нерозбірливо),

8. Набока — прокурор,

9. Першек — нарсуд.

Всього 28 чол. затверджено згідно з постановою РПК.

ДАЗО. — Ф. П. — 240. — Оп. 1. — Спр. 118. — Арк. 49.
Рукопис.

№ 76

КОРЕСПОНДЕНЦІЯ ГАЗЕТИ «ЧЕРВОНЕ ЗАПОРІЖЖЯ» ПРО «ШКІДНИКІВ» В ПРАВЛІННІ АРТІЛІ «НОВИЙ ГОСПОДАР» КОМИШУВАХСЬКОЇ СІЛЬРАДИ

12 лютого 1933 р.*

У СКЛАДІ ПРАВЛІННЯ БУВ КУРКУЛЬСЬКИЙ РОЗКРАДАЧ КОЛГОСПНОГО ХЛІБА

Артіль «Новий господар» Комишувахської сільради останніх днів послабила темпи засипання насіння. Дійшовши 50 відс. виконання плану, правління заспокоїлося, запанували настрої, що «насіння так чи інакше, а буде». Правління мало ще працює над поверненням розкраденого хліба, мало працює тому, що й у самому складі правління — негаразд, є класово-чужі елементи, що чинили шкідницькі дії. Цих днів член правління Ільєнкова Оришка повела шалену куркульську агітацію проти засипання насіння. Вона на всіх перехрестях твердила: «нема хліба ані фунта, з чого ж будемо засипати насіння».

Декілька активістів взялися перевірити, чи справді таке становище у Ільєнкової, що вона, як каже «голодує». Перевірили. І у «бідолахи» Ільєнкової знайшли 32 пуди зерна. Діставши на свої трудовні 45 кілограм (так «сумлінно» вона працювала), Ільєнкова перемолола 250 кілогр. Цей хліб вона покрала в колгоспі.

Викритий куркульський підступ Ільєнкової — повчальна наука для комишувахських організацій, які припустили, щоб агент класового

---

* Дата публікації в газеті.

ворога проліз до складу правління колгоспу, шкодив, зривав боротьбу колгоспників за насіння.

З'ясувавши широку масу колгоспників Комишувахи суть підривницького маневру Ільєнкової, суворо покарати куркульського шкідника.

Посилюючи класову пильність комишувахські колгоспники мають домогтися цими днями рішучого успіху у засипанні насіння.

Ф.Жилко

Червоне Запоріжжя. — 1933. — 12 лютого.

№ 77

З ПРОТОКОЛУ ОБ'ЄДНАНОГО ЗАСІДАННЯ БЮРО РАЙОННОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ТА РАЙОННОЇ КОНТРОЛЬНОЇ КОМІСІЇ ПРО СТАН ОРІХІВСЬКОГО М'ЯСОРАДГОСПУ

1 березня 1933 р.

Слухали: Про стан Орехівського м'ясорадгоспу (доп. Макаров, Резнік, Попков)

Висловились: Неділя, Самійленко, Яцун Лебідь, Будько, Таратутенко, Перчатніков.

Ухвалили: Об'єднане засідання відмічає:

Стан поголов'я доведене до істощення систематичним недовагом кормів щоденного кормління. З 1-го листопада 1932 р. по 28/II-33 р. по першій фермі підвезено потрібної кількості 40 %, по другій фермі 79 % або забезпеченість кормами по обох фермах 50 %, на базі недоїдання визваний вимушений доріз скоту, з 15/X 1932 р. по 1/III-33 р. дорізано 238 голів, загинуло 20 голів, а разом 258 голів.

Більшість худоби поражено екземою, міри до лікування приймаються слабо, заражені місця у худоби своєчасно не очищаються і не

змазуються, худоба грязна, відсутність підстилки, скот напувається один раз в сутки.

Як з боку трикутника колгоспу і з боку зав. ферми не було більшовицької боротьби за скот і усунення указаних недоліків, всі можливості до підвозки кормів були, свій транспорт використаний в вересні місяці на 14 %, в грудні — на 57%, а з 1/XII — по 31/XII — на 23,4%, а колгоспний транспорт використовувався слабо, відмічається відрив трикутника від райпарторганізації, несвоєчасна сигналізація про стан скоту в радгоспі. Відмітити відсутність кваліфікованих спеціалістів, як-то ветлікарів і зоотехніків.

Відмітити слабу масову роботу серед робітників, особливо відмітити відсутність підбора кадрів по соцстану та його вивчення в зв'язку з чим радгосп був засмічений чужим елементом та ледарями — із 114 чоловік вичищених 16 чол., безгосподарність, магару не змолочено 133 га, незложено магару 46 га, вівса не змолоченого 46 га.

Об'єднане засідання ухвалює:

1. Поставити питання перед дирекцією треста про прискорення заміни дирекції радгоспу тов. Макарова, який не виправдав себе на роботі.

2. Секретаря партосередку тов. Резніченка за неприйнятті міри по викоріненню недоліків і неорганізації мас на боротьбу за ліквідацію прориву підвозки кормів, з роботи секретаря зняти, винести догану і використати на низовій роботі.

3. Бувшому голові робочкома тов. Неділі винести догану за неприйняття мір по забезпеченню поголов'я кормами, а теперішнього голову робочого комітету тов. Попкова попередити, що в разі [якщо] не буде прийнято мір по усиленню масової роботи і мобілізації мас на ліквідацію прориву по підвозці кормів для скота, будуть прийняті до нього більш суворі заходи.

4. На роботу секретаря партосередку послати тов. Сіромашенко, якому негайно розвернуть масово-виховну роботу. Зав. 1-ю фермою тов. Слинько з роботи зняти, як не виправдав себе на роботі і не прийняв свогочасно заходів до підвозки кормів, чому допустив падіж скота (зарізано 180 голів), використати на низовій роботі. Доручити прокурору тов. Набока негайно провести слідство по справі Орхівського м'ясорадгоспу про вимушений доріз і загибель худоби (258 голів), слідство закінчити до 12/III 1933 р.. Про наслідки слідства довести до відому РПК та РКК.

Для забезпечення підвозки кормів для поголов'я, запропонувати тов. Савону організувати підвозку кормів в кількості 4535 цент. окружуючими сільрадами. Запропонувати дирекції м'ясорадгоспу мобілізувати всю наявність транспорту і робочу силу на підвозку кормів — одноразово збільшити виготовлення тари для підвозки кормів.

Запропонувати перекинути частину скоту з 1-ї ферм на хутір Червоний — ближче до кормів. Під особисту відповідальність директора забезпечити підвозку страхфонду на 65 днів. Дирекції радгоспу і зав. фермами покращати уход за скотом, як-то: кормління, поїння, чистка і лікування екземи. Трикутнику радгоспу приділить особливої уваги до обслуговування культурно-побутових умов радгоспу, а також перевірить роботу кооперації і столової.

Відмітить, що не дивлячись на звільнення від різних кампаній контрольора НЗКС тов. Довбню такий до роботи не приступив, а напроги, не дивлячись на загрозливий стан поголов'я, а виїхав і на прогязі 10 днів знаходиться в Оріхові.

Доручити тов. Таратутенко виявити причини відсутності тов. Довбні — після чого розібрати справу на РКК.

Трикутнику забезпечить підготовку до посівкампанії насіння, коня, бички, ялові корови, підбір кадрів, класовий добір робочої сили, всю роботу провести вчасно.

Довести до відому облпарткомітет, що директор м'ясотреста тов. Мірошниченко будучи в м'ясорадгоспі Оріхово ніяких заходів не вжив, бачив недоліки в роботі, які примусили дорізати скот в кількості вищенаведено, не звернувся до району за допомогою, а проїхав по району гастрольором, не почував відповідальності за вирішення м'ясної проблеми. Просимо обком вжити відповідних заходів до Мірошниченка за безвідповідальне ставлення до вирішення м'ясної проблеми і закріплення м'ясорадгоспу.

Секретар РКК (Макаров)

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.118. — Арк.53 — 53.
Машинопис. Оригінал.*

№ 78

**ІЗ ДОДАТКІВ ДО ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ВІДДІЛУ ДПУ
ГОЛОВІ ДПУ УСРР ПРО РОЗШИРЕННЯ РОЗМІРІВ
ГОЛОДУВАННЯ В ОБЛАСТІ ТА НАДАННЯ
ПРОДОВОЛЬЧОЇ ДОПОМОГИ ПО РАЙОНАХ.**

3 березня 1933 р.

**СВЕДЕНИЯ О ПОРАЖЕННЫХ ГОЛОДОМ В РАЙОНАХ
ДНЕПРОПЕТРОВСКОЙ ОБЛАСТИ***

Название районов	Ко-лич. поражен. пунктов	Колхозников				Единоличников				Всего			
		Ко-лич. голодающих семей	Ко-лич. опухших	Ко-лич. умерших	Ко-лич. отравившихся	Ко-лич. голодающих семей	Ко-лич. опухших	Ко-лич. умерших	Ко-лич. отравившихся	Ко-лич. голодающих семей	Ко-лич. опухших	Ко-лич. умерших	Ко-лич. отравившихся
Софиевский	9	92	268	3	-	2	5	-	-	94	273	3	-
Каменский	8	122	302	2	-	17	35	-	-	139	337	2	-
Мелитопольский	3	356	644	13	-	81	226	23	-	437	870	36	2
Акимовский	12	835	1909	168	8	168	499	52	1	903	2408	220	9
Ново-сильевский	9	612	1025	392	138	310	696	116	52	922	1721	508	190
Ореховский	6	40	97	2	-	-	-	-	-	40	97	2	-
Бердянский	12	54	137	45	-	16	32	4	-	70	169	49	-
Ново-златопольский	4	26	106	-	-	-	-	-	-	26	106	-	-
Люксембургский	2	70	42	-	-	-	-	-	-	20	42	-	-
Цареконстантиновский	5	7	33	2	-	-	-	-	-	7	33	2	-

Начальник обласного отдела ОГПУ

Крауклис

Начальник секретно-политического отделения

Говлич

**СВЕДЕНИЯ О РАСПРЕДЕЛЕНИИ
ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ ПОМОЩИ ПО РАЙОНАМ**

Наименование районов	Выдано в 1-й раз	Выдано во 2-й раз	Выдано из 200 тис.	Выдано на покупку ссорянками
Бердянский	200 пудов	500 пудов	5500 пудов	850 пудов
Белозерский	200»	—	4000 »	850»
Большетоцмакский	200»	-	3000 »	650»
Колларовский	-	-	3000 »	750»
Нововасильевский	200»	-	3000 »	700»
Васильевский	-	-	2000 »	550»
Акимовский	100»	-	2500 »	600»
Запорожский	-	-	2000 »	900»
Молочанский	200»	-	2000 »	700»
Люксембургский	200»	-	1500 »	400»
Ореховский	-	-	700»	500»
Новониколаевский	-	-	600 »	500»
Мелитопольский	100»	100»	500»	450»
Михайловский	200»	-	500»	450»
Софиевский	100»	-	500»	500»
Терпеньевский	100»	-	500»	450»
Цареконстантиновский	100»	-	500»	700»
Чубаревский	-	-	500»	850»
Каменский	-	-	500»	300»
Новозлатопольский	-	500»	200»	300»

*ЦДАГО України. — Ф. 1. — Оп. 101. — Спр. 1282.
Арк. 5 -15; 2. — С.730 — 733.*

№ 79

**ЗВЕДЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕКТОРУ
ОРГАНІЗАЦІЙНО – ІНСТРУКТОРСЬКОГО ВІДДІЛУ
ЦК КП(б)У ПРО ФАКТИ ГОЛОДУ В ОБЛАСТЯХ
РЕСПУБЛІКИ**

1 квітня 1933 р.

Сообщаем следующие данные, поступившие в ЦК от Киевского,

* Наведені данні, які стосуються районів сучасної Запорізької області

Одесского, Днепропетровского обкомов, а также отдельных районов этих областей, о тяжелом продовольственном положении во многих районах.

Днепропетровская область. Обком сообщает, что в 32 районах количество голодающих превышает 5 тыс. человек, наиболее поражены такие районы: Высокопольский, Н. Васильевский, Межевской, Мелитопольский, Акимовский, Коларовский, Павлоградский, Апостоловский, Дяковской, Ц. Константиновский, Царичанский, В. Лепетихский, Божедаровский, Сталиндорфский, Ореховский, Долинский, Чубаровский, Бердянский.

*ЦДАГО України. — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 6275. —
Арк. 124 — 131.
Машинопис. Оригінал;*

№ 80

3 ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ БЮРО ОРІХІВСЬКОГО РАЙОННОГО КОМІТЕТУ КП(б)У ПРО ПОЛІПШЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ПОБУТОВИХ УМОВ РАЙОННОГО ПАРТІЙНОГО АКТИВУ

2 квітня 1933 р.

ЗОВСІМ ТАЄМНО

Слухали:

7. Про поліпшення матеріально-побутових умов райпартактиву (Перчаточників).

Ухвалили:

Пропозиція затвердити з додатками на бюро (при цьому додається).

«ПРО ПОКРАЩЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ПОБУТОВИХ УМОВ РАЙОННИХ РОБІТНИКІВ»

Відмічаючи, що певного покращення в справі постачання керскладу в районі ще не має: децентралізована заготівля до цього часу не налагоджена (городина), свинарська та молочна ферми в почат-

ковій стадії організації. В наслідок чого райактив постачається продуктами харчування незадовільно, та не поліпшено справи з забезпеченням житлом районного керівного активу.

Виходячи з цього бюро РПК ухвалює:

1. Відмітити, що тов. Мачухіним не виконано в термін постанови ЦК та обкому про організацію допоміжного господарства та не організовано дец. заготівель по району. Зобов'язати тов. Кузнєцова завершити організацію при зачиненому розподільнику допоміжних господарств молочно-свинарських ферм, власних городів та розгортання дец. заготівель картоплі та різної городини для постачання керскладу, роботу закінчити до 10/IV-33 р.

Зобов'язати фракцію РВК дати відповідну допомогу РСС в цій роботі.

2. Зобов'язати тов. Кузнєцова забезпечити одержання по нарядам всіх продуктів і промкрану для керскладу не пізніше 25 числа кожного місяця на попередні місяці.

3. Доручити тов. Дудніку та тов. Мачухіну проробити питання про організацію другої зачиненої їдальні для відповідальних робітників району — це питання вирішити не пізніше 1/IV і дати свої міркування на бюро РПК.

4. Доручити тов. Дуднику покращати житлові умови керскладу шляхом відводу кращих домів в центрі виробництва квартир та садиб.

5. З метою поліпшення медобслуговування районних керівних робітників доручити тов. Дуднику організувати на місці найкращі умови медобслуговування керскладу та їх сім'ї, виділити кращих лікарів райцентра, подавати позачергову амбулаторну стаціонарну меддопомогу та визов на дом. Організувати визов на місце на випадок необхідності фахівців медрайліккомісії.

Виділити в аптеці для рай активу фонд дефіцитних медикаментів.

Виділити відповідальним за постачання керскладу тов. Перчаточнікова якому поручити переглянути список і залишити згідно номенклатури ЦК. Категорично заборонити кому б-то не було провадить прикріплення та відкріплення до зачиненого розпреду і їдальні без відому виділеного тов. (прізвище не зазначено — Упорядник).

6. Тов. Кузнєцову негайно замінити зав. розпредом, а також переглянути склад робітників їдальні на предмет його покращення.

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.119. — Арк.24.
Машинопис. Оригінал.*

**ПОСТАНОВА ЦК КП(б)У
«ПРО ХІД СІВБИ В РАДГОСПАХ «БЕРИСЛАВСЬКОМУ»,
«ЧЕРВОНИЙ ПЕРЕКОП», «РЕКОНСТРУКЦІЯ»,
«МЕТАЛІСТ», «ОРІХІВСЬКИЙ», «СІЛЫНТЕРН»,
«ЧЕРВОНИЙ ГІГАНТ»**

8 квітня 1933 р.

Заслушав сообщение оргинструктора ЦК о результатах проверки готовности и первых дней сева в совхозах «Береславском», «Красный Перекоп», «Реконструкция» — Одесской области, «Ореховский» — Днепропетровской области, «Металлист», «Сельинтерн» — Донецкой области, «Красный Гигант» — Харьковской области, ЦК отмечает, что эти совхозы (за исключением «Реконструкция») вступили в массовый сев неподготовленными. Это привело к большим перебоям уже в первые дни сева, особенно по всем отделениям совхоза «Металлист» и на отдельных участках совхозов «Красный Перекоп», «Ореховский» и «Береславский».

Перевозка зерносемян на участки не была своевременно обеспечена. Первые дни работы тракторов показали низкое качество. Полевой ремонт не налажен («Металлист», Орехово). Отделения совхозов не обеспечены запасом горючего.

Даже не полностью выведенный в поле тракторный парк, не обеспечен трактористами («Металлист», «Красный Перекоп»).

Областные зернотресты не выполнили директивы ЦК от 8.III, об организации конкретного руководства каждым совхозом. Одесский зернотрест (т. Залогин) не принял мер к обеспечению завоза совхозом «Красный Перекоп» семян, горючего, отнесся бюрократически к укомплектованию совхоза трактористами. Директор донецкого зернотреста (Медведь) допустил и оставил безнаказанным преступное состояние в совхозе «Металлист».

Директора и парторганизации совхозов не выполнили решение ЦК об укреплении отделений совхозов; соцсоревнование за высокую производительность и качество сева на развернуто.

ЦК постановляет:

1. За неудовлетворительное руководство работой по подготовке сева, за сообщение заведомо ложных сведений о подготовленности к севу, за допущение расхищения семенного зерна и не вывоз его в

отделения, за бесхозяйственность, допущенную в совхозе — бывшего директора совхоза «Металлист» тов. Рябоконь передать ЦКК для привлечения к партийной ответственности.

2. Директору совхоза «Красный Перекоп» т. Шварцу за то, что допустил хозяйственно нецелесообразное использование тракторов (работа Катерпилеров по свозке бурьяна), за невыполнение директив ЦК о своевременном завозе горючего и семенного материала — объявить выговор.

3. Предупредить директоров Одесского зернотреста т. Залогина, Донецкого — т. Медведя, что если они не обеспечат немедленную ликвидацию прорывов, срывающих разворот сева в совхозах, укрепление руководства участков, обеспечение участков горючим, организацию полевого ремонта — они будут привлечены к самой строгой ответственности.

4. Обязать всех директоров совхозов, а также директоров зернотрестов: 1) Принять меры к улучшению жилищно-бытовых условий рабочих в поле; 2) Немедленно ввести 2-х сменную работу всех тракторов, обеспечить бесперебойный завоз горючего на отделение, в бригады; 3) Организовать быстрый ремонт в поле, в частности, передвижные мастерские; 4) Полностью использовать лошадей и рогатый скот на полевых работах.

5. Указать руководству парторганизаций обследованных совхозов на неудовлетворительное состояние партмассовой работы на отделении, в бригаде и обязать их развернуть борьбу за большевистское проведение весеннего сева, за организацию и поощрение соревнования и ударничества.

Пролетарий. — 1933. — 10 апреля.

№ 82

ПРОПОЗИЦІЯ ЗАСІДАННЯ БЮРО ОРІХІВСЬКОГО РАЙОННОГО КОМІТЕТУ КП(б)У «ПРО СТАН В АРТІЛІ «ШЕВЧЕНКО» ХИТРІВСЬКОЇ СІЛЬРАДИ»

16 квітня 1933 р.

ЗОВСІМ ТАЄМНО

Відмічаючи такі неприпустимі явища в артілі:

а) масове розкрадання колгоспного майна (грошей, продуктів, майна) з боку правління колгоспу в особі голови колгоспу Кравець (член партії), членів Шевченко та Безуглого Степана.

б) систематична п'янка правління.

в) зажим колгоспників ударників з боку правління та припущення грубих викривлень щодо оплати праці та преміювання.

г) зв'язок правління колгоспу з бандитським елементом (Безуглий Петро), якого голова колгоспу прикривав, ручався за нього в партію, допомагали продуктами із колгоспу, коли той сидів в Бупрі і т. інш.

Розцінюючи це явище, як яскраву вилазку класового ворога та їх агентури спрямовану на підриг організаційно-господарської міці колгоспу, бюро РПК ухвалює:

1. Голову колгоспу Кравець за зв'язок з бандитом Безуглим та зазначені дії в яких він приймає безпосередню участь — з лав партії, як розколовшогося елемента, виключити.

2. Віддати до суду правління колгоспу: Кравець, Шевченко та Безуглий. Зобов'язати тов. Калужського (нач. ДПУ) та прокуратуру на протязі 2-х тижнів закінчити цілком слідство та розгляд справи на місці в с. Хитрівці показовим процесом.

3. Зобов'язати тов. Савона сьогодні-ж надіслати в колгосп спеціальну комісію з фахівців під головуванням представника КК-РСІ тов. Поповича для проведення ревізії.

4. Доручити КК-РСІ перевірити наявні факти непартійного поводження тов. Григоренко, Дука, Рябцева.

5. Доручити т.т. Макарову, Дуднік 18/IV виїхати в колгосп для проведення зборів колгоспників по цьому питанню. Командирував для оздоровлення роботи та зміцнення колгоспу на постійну роботу т.т. Зотова, Лисенко та Дихтяренко.

6. Зобов'язати РК ЛКСМУ тов. Шушляпіна негайно виїхати в Хитрівку для перевірки роботи осередку КСМ, прийняв негайні заходи до оздоровлення. Секретаря осередку КСМ Левченко за не реагування зняти з роботи, рекомендував осередку кандидатуру секретаря тов. Дихтяренко.

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.119. — Арк.41.
Машинопис. Оригінал.*

**МАТЕРІАЛИ БРИГАДИ КОРЕСПОНДЕНТІВ
ГАЗЕТИ «ПРАВДА» ПРО СТАН ТРАКТОРНОГО ПАРКУ
ОРІХІВСЬКОГО РАЙОНУ**

23 квітня 1933 р.*

ЗА ШИРМОЙ ОБЪЕКТИВНЫХ ПРИЧИН

Колхозы Ореховского района к 15 апреля выполнили план сева ранних культур на 73,3 проц., при чем колхозы, не обслуживаемые МТС, свой план выполнили на 80,2 проц., а обслуживаемые МТС — на 69,9 проц.

Директор МТС тов. Бензик считается с этим как с неопровержимым фактом. Но он «категорически» не хочет признать, что в этом повинна МТС. Больше того: он считает работу тракторного парка прекрасной. Все дело, видите ли, заключается в дождливой погоде.

Не будем однако отвлекать директора от его сложной работы по выискиванию объективных причин, «объясняющих» слабые темпы сева. Посмотрим, как работает тракторный парк.

...Тракторы участка № 5 28 марта выехали в поле. Но правление колхозов н.-андреевского сельсовета не указали земельных участков. Заведующий участком тоже об этом не побеспокоился. Все тракторы стояли несколько часов без работы.

Производительность тракторного парка крайне низкая. Суточное задание выполняется в среднем по МТС на 30 проц. Участки №№ 6 и 3 выполняют и того меньше: первый — на 17 проц., второй — на 16 проц. Весь же план тракторного парка с 28 марта по 12 апреля выполнен на 22 проц.

Тракторная колонна (8 тракторов) в колхозе «Червоний маяк», н.-андреевского сельсовета, за 12 календарных дней засеяла всего 138 га, т.е. меньше чем по 1,5 га на трактор. Но попробуйте узнать в, в чем дело. Вам не задумываясь ответят: «Дождь помешал». А о том, что 4 трактора здесь были выведены из строя и 4 дня стояли в ожидании ремонта, даже не упомянут. Стоит ли упоминать о таких «пустяках»?!

Трактористы этой колонны не могут пожаловаться на плохое

---

* Дата публікації в газеті.

снабжение. За те же 12 календарных дней они получили: муки — 90 кг, хлеба — 98 кг, крупы — 93 кг, мяса — 71 кг, масла коровьего — 13 кг, картофеля — 157 кг и молока — 60 литров.

Ремонт тракторов в поле организован неудовлетворительно. Имеющиеся две передвижные мастерские не справляются со своими обязанностями. Опытных механиков мало. На втором участке один механик обслуживает две бригады, расположенные одна от другой на расстоянии 16 км. Трактористы предоставлены сами себе. Большинство из них не знает мотора и очень часто не может определить причин остановки трактора...

О чем же говорят эти факты? Прежде всего о том, что в плохой работе виновата отнюдь не погода, как утверждал т. Бензик, а дело в людях, в живых, конкретных работниках, в системе руководства и организации труда. Если бы директор МТС поближе подошел к производству, изучил бы людей, он не мог бы не заметить, что там, где во главе участка и бригады стоят хорошие, проверенные, инициативные люди, честно и добросовестно относящиеся к труду, к своим обязанностям, там работа идет успешно.

Участок № 2. Техническая база этого участка значительно слабее, чем на многих других участках. Основная его производственная сила — «фордзоны», изрядно потрепанные, отработанные. И тем не менее участок справедливо считается одним из лучших. Чем же это объясняется? Исключительно тем, что заведующий участком, коммунист т. Герасименко, честно и добросовестно относясь к порученному делу, сумел поставить оперативное руководство бригадами. Он знает каждого тракториста, изучил капризы тракторов, твердо знает свои задачи руководителя участка, умеет правильно расставить силы, знает, на что надо нажимать, чтобы обеспечить хорошую работу тракторных бригад. К голосу т. Герасименко трактористы прислушиваются внимательно и его распоряжения выполняют с точностью.

Участок № 3 имеет более мощную тракторную базу: у него работают исключительно «ХТЗ» и «интернационалы». Но дела на участке идут из рук вон плохо. Задание не выполняется, тракторы не вовремя приступают к работе, простаивают. Один трактор стоит с самого начала полевых работ. 8 апреля два трактора простояли 14 часов потому, что правление колхоза имени Петровского своевременно не указало участков, подлежащих обработке, а заведующий участком Скорик об этом даже не побеспокоился. 6 апреля два трактора простояли 4 часа — не было горючего. В ночное время трак-

торы не работают, потому что нет фонарей, а механик Костенко не установил динамо на тракторах «ХТЗ».

Качество сева чрезвычайно низкое. Сеют по сорнякам. 32 га засеяно не полной нормой, а 14 апреля на 6 га высеяли больше 8 центн. ячменя. Почему все это происходит? Потому, что Скорик производства не знает, работой тракторных бригад не интересуется. Только в последние дни он стал заглядывать в поле. Плана работ участка он не имеет и производственной работой фактически не руководит. Многие трактористы его участка не знают норм выработки и расценок. Никакого учета работы заведующий участком не ведет. Горючее расходуется бесконтрольно, перерасход горючего, по мнению Скорика, составляет не меньше 50 проц.

Возьмем теперь две бригады и двух бригадиров 3-го участка. Бригада т. Кириленко — лучшая на участке. Как правило, она раньше других приступает к работе, позже других кончает, ее тракторы работают исправнее, меньше простаивают. Бригадир т. Кириленко всегда около машин и людей своей бригады. Самый незначительный простой трактора заставляет его волноваться, выяснять, в чем дело. Кириленко помогает трактористам, обучает их, показывает им, как надо общаться с машиной и работать на социалистических полях.

Совсем иное положение в бригаде т. Галушка. Бригада работает очень плохо. Трактористы к работе приступают, как правило, с большим опозданием. Работой не интересуются. 14 апреля, несмотря на то, что стоял прекрасный солнечный день, вся бригада приступила к работе только в 11 часов дня. Простои тракторов исключительно высокие. Трудовая дисциплина крайне низкая. Чем это объясняется? Прежде всего тем, что сам Галушка не только не борется с лодырями и прогульщиками, но поощряет их. Тракторист Хвостик самовольно бросает трактор и, никого не спросив, уходит с поля. Галушка не только не привлекает его к ответственности, но защищает его от тех трактористов, которые указывают Хвостикку на недопустимость такого отношения к своим обязанностям. Нерадивым отношением к делу, попустительством лодырям Галушка разложил бригаду. В отличие от Кириленко Галушка работой тракторов не интересуется, больше сидит у будки. Остановился трактор — Галушка машет рукой: «Черт с ним, пусть стоит». Работает без плана вслепую.

Он даже не знает, сколько ежедневно засеивает его бригада. Сводку о ходе сева в бригаде составляет полевод или агроном, которые, кстати сказать, редко заглядывают на поле.

* * *

Недавно созданный политотдел уже многое сделал для поднятия и упорядочения работы МТС. Начальник политотдела т. Полянский оказал огромную помощь дирекции МТС в организации ремонта тракторного парка. Политотделом проведена большая работа по очистке МТС и МТМ от классово чуждых элементов. Только в январе и феврале отсюда выгнано 35 кулаков и бывших белых офицеров, систематически вредивших и затруднявших подготовку к посевной кампании. Под руководством политотдела перестраивается партийно-массовая работа ячеек МТС и колхозов. Приступили к подбору кадров. Роль политотделов уже чувствуется во многих колхозах. Но главная работа впереди.

**Бригада «Правды»: Назаров,
Печерский, Жигула, Сокольников,
Смородинская**

Правда (Орган Центрального Комитета и Московского комитета ВКП(б)). — 1933. — 23 апреля.

№ 84

**З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ БЮРО ОРІХІВСЬКОГО
РАЙОННОГО КОМІТЕТУ КП(б)У
«ПРО ЯСЕЛЬНУ КАМПАНІЮ В РАЙОНІ»**

6 травня 1933 р.

ЗОВСІМ ТАЄМНО

Слухали:

11. Про ясельну кампанію в районі (Швачко).

Ухвалили:

Пропозиція додається.

ПОСТАНОВА «ПРО ЯСЕЛЬНУ КАМПАНІЮ В РАЙОНІ»

Бюро РПК констатує незадовільне розгортання ясельної мережі в районі, а саме: за планом повинно було відкрито до 1/V — 60 ясел, а фактично відкрито 50, яким охоплено 2849 душ дітей. Це сталося за недобраності організацій та оперативного керівництва з боку міжрайкомісії та райорганізацій, як РСС, Допомога та Наросвіти, які не забезпечили керівництва та організації ясел у прикріплених до них кущів.

Також [слід] відмітити, що партосередки, сільради та управи колгоспів недооцінили цієї важливої ділянки роботи, поставились до організації ясел байдуже мотивуючи «що в нас посівна кампанія, а яслі це другорядне питання» — це «Лугова» (Н.Данилівка), «Перебудова» (Н.Павлівка), «Червона борозна» (Щербаки), «Петровського» (М.Токмачка), «Ворошилова» — Білогір'я та інші, які до цього часу не підготували ні жодного кілограма продуктів споживання. Також [слід] відмітити, що більшість управ колгоспів не мобілізують продуктів серед колгоспників, а поклались виключно на Допомогу.

Відмітити, що партосередки, голови сільрад та управи колгоспів не виконали директив партії про відокремлення молока дітям з ферм та не забезпечили збір молока серед колгоспників чим самим виснажили дітей — не мають підкріплення жирами в яслах.

Не дивлячись на неодноразові вказівки радгоспу «Пролетар» про організацію ясел так по участкам, як і центральній філії, майже до цього часу яслі не відчинені, виходячи з вище переліченого, бюро РПК ухвалює:

1. Зобов'язати Міжрайкомісію, політичний відділ МТС, партосередок, управи колгоспів відчинити яслі де ще не організовані до 10/V ц.р.

2. Під особисту відповідальність секретарів партійних осередків мобілізувати серед колгоспників продукти споживання для забезпеченості дітясель.

3. Доручити фракції РВК дати розпорядження по колгоспам про виділення певної кількості хлібних ресурсів з держаної продсуди для дітясель.

4. Враховуючи виснаженість дітей по артїлі «Оборона країни» (відсутність продуктів споживання в середині колгоспу) відстрочити

здачу молока з молочної ферми до 20-го липня 33 р. Зобов'язати управу колгоспу щоденно видавати молоко для дітясель 30 літрів.

5. Список розподілу продуктів споживання по колгоспам для дітясель затвердити (при цьому додається).

6. Зобов'язати тов. Царюк, тов. Швачко підібрати кращі ясля включив останніх в обласний конкурс на кращі дітясяля, майданчик і садки.

7. Зобов'язати фракцію РВК посилити роботу райздравінспектури в меддопомозі яслям та боротьбі з епідемічними захворюваннями дітей (скарлатина, дифтерія та віспа) провівши своєчасно прищеплення проти захворювань в першу чергу по дітясялям, садках та майданчиках.

Зобов'язати Міжрайкомісію забезпечити регулярну роботу дітясель забезпечив конкретну допомогу дітясялям зернорадгоспу «С.Г. Пролетар».

СПИСОК КОЛГОСПІВ, ЯКИМ ПРИЗНАЧЕНІ ПРОДУКТИ СПОЖИВАННЯ ДЛЯ ДІТЯСЕЛЬ

№п/ч	Назва колгоспу	Кількість ясель	Кількість дітей	Борошно	Крупа	Цукор	Риб.жир	Примітки
1	Червоний гай	2	100	120	25	16	-	
2	Боротьба	1	70	150	35	13	-	
3	Сигнал	3	124	200	40	20	-	
4	Любченко	1	75	10	20	13	-	
5	Згода	1	50	-	12	10	-	
6	Дніпрельстан	1	42	-	10	3	-	
7	Червоне поле	1	60	-	12	10	-	
8	Червоний маяк	2	108	-	45	20	15	
9	3-й вирішальний	1	98	-	20	16	-	
10	Воля	3	120	-	16	16	-	
11	Червона перемога	1	123	-	16	10	-	
12	Геть межі	1	37	-	-	8	-	
13	Оборона країни	1	75	100	45	16	10	
14	Червоний схід	1	80	100	45	16	10	
15	Н. Селівський	3	164	-	25	20	-	
16	Ком. авангард	2	147	-	-	16	-	
17	Сталіна	1	120	-	20	16	-	
18	Луценко	1	80	-	30	20	-	

19	Леніна	1	90	-	20	16	-	
20	Шлях комунізму	1	60	-	16	12	-	
21	Червоний лиман	2	80	-	-	12	10	
22	Лугова	2	72	100	30	16	-	
23	Тернова	2	100	-	25	20	-	
24	Хвильовий	1	50	-	16	10	-	
25	Прогрес	-	-	-	16	10	-	
26	Уральський	-	-	-	16	10	-	
27	Молотова	3	215	200	50	40	10	
28	Шевченко	1	140	-	-	-	-	
29	Вапняк	1	50	-	-	-	-	
30	Незаможник	1	37	-	20	10	-	
31	Пролетар	1	60	150	25	10	-	
32	Червона перемога (Пан.)	2	130	-	25	20	-	

1. Примітка: В останніх колгоспах по відомостям міжрайкомісії дітяслі не відчинені, а в деяких і відчинені [але] відомостей немає.

2. Примітка: Боршно, цукор, крупа ізчисляється в кілограмах, риб жир у пузирках. Решта продуктів, які ще не розподілено:

борошна	2330 клг.
крупы	321 -«-
цукру	465 -«-
рису	400 -«-
крупа (нерозбірливо)	40 коробок

**Голова міжрайкомісії (Швачко)
Райздравінспектор (Іноземцев)**

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.119. —
Арк.73 — 76.
Машинопис. Оригінал*

**ВІДОЗВА РАЙОННОГО З'ЇЗДУ КОЛГОСПНИКІВ
ОРІХІВЩИНИ
ДО КОЛГОСПНИКІВ ВСЬОГО РАЙОНУ**

6 червня 1933 р.

ОПИТОМ

Слухали:

1. Проект відозви районного з'їзду колгоспників Орехівщини до колгоспників всього району

Ухвалили:

Проект відозви наданий тов. Макаровим в остаточній редакції затвердити (При цьому додається).

**ВІДОЗВА
З'ЇЗДУ КОЛГОСПНИКІВ ОРІХІВЩИНИ
ДО ВСЬОГО КОЛГОСПНОГО СЕЛЯНСТВА РАЙОНУ.**

За цей рік колгоспи Орехівщини, завдяки правильному, твердому, конкретному, дійсно оперативному керівництву Дніпропетровського обкому КП(б)У з загартованим більшовиком тов. Хатаєвичем, завдяки рішучому запровадженню в життя постанов об'єднаного січневого пленуму ЦК і ЦКК ВКП(б) та вказівок тов. Сталіна на цьому пленумі і Всесоюзному з'їзді колгоспників-ударників «зробити колгосп та колгоспників заможними», завдяки наданій великій допомозі від держави як посівної, а також харчової та фуражної допомоги під неослабним керівництвом РПК та РВК, колгоспи Орехівщини зробили перші кроки вперед, має значні здвиги та успіхи в подоланні того відставання, яке мала Орехівщина в минулому році, яка має на собі і до цього часу велику пляму, зазнала сумної слави серед районів усього Радянського Союзу (куркульський контрреволюційний саботаж хлібозаготівель, заговор старої партійної і радянської верхівки району — спільно з'єднавшись з махновськими куркульськими елементами району не давати хліба державі, робітничому класу та Червоній Армії). Орехівщина має значне досягнення, успішно закінчивши весняну сівбу.

Поруч з цими досягненнями ми мали в своїй роботі і маємо такі недоліки, які повинні бути уникнуті під час проведення збиральної кампанії та хлібоздачі:

а) найголовніше це те, що в окремих колгоспників спостерігаються настрої і тенденції протиставити свої власні інтереси інтересам своєї держави;

б) в низці колгоспів трудова дисципліна не поставлена і знаходиться в незадовільному стані;

в) в низці колгоспів слабе втягування колгоспників до активної участі в вирішенні питань свого колгоспу;

г) явно незадовільне не повне використання всіх наявних тяглових ресурсів, особливо корів;

д) незадовільна норма виробки;

е) незадовільно було розгорнуто соцметоди праці, соцзмагання та ударництво колгоспу з колгоспом, бригади з бригадою;

ж) відсутність в більшості колгоспів організації постійного перебування колгоспних рільничих бригад та живого тягла в степу, не влаштовані були курені, не побудовані клуні, що дало зниження продуктивності праці та відбилось на якості та своєчасному проведенні сіву;

з) явно незадовільні темпи підняття чорних парів, що сигналізує небезпеку в боротьбі за врожайність з боку темпів і якості;

и) вкрай незадовільно провадиться робота по боротьбі з зеленим ворогом — бур'янами, що утворює загрозу зниження врожайності;

к) підготовча робота до збиральної кампанії (ремонт, готування мішкотари, безтарної перевозки, налагодження шляхів, побудова та ремонт містків тощо) розгорнута та розгортається повільними темпами.

Головною причиною всіх цих хиб з'являється наявність серед значної частини керівників колгоспів та колгоспного активу заспокоєння, перепочинок після перших успіхів, що може привести до зриву поставлених партією та урядом перед колгоспниками завдань, віддаляючи колгоспників від здійснення гасла вождя партії тов. Сталіна «зробити всіх колгоспників заможними».

Отжеж аби справитись з покладеними на колгоспників Оріхівщини завданнями, виконати свій прямий обов'язок перед державою щодо дострокового виконання хлібоздачі, зняти пляму ганьби з району, до чого його привело старе куркульське керівництво, виправити

помилки обласного зльоту бригадирів передових колгоспів Дніпропетровщини з приводу авансування колгоспників, підвищити врожайність, а тим і піднести виконуючи в першу чергу хлібоздавання, добробут колгоспників, районний зліт бере на себе та закликає до цього всіх колгоспників, колгоспниць та трудящих одноосібниць Орхівщини боротись з усією більшовицькою настирливістю за виконання будь що таких завдань:

1. Цілком враховуючи уроки минулої хлібозаготівельної кампанії на Орхівщині (куркульський контрреволюційний саботаж хлібозаготівель) хлібоздача цього року для нашого району, для кожного колгоспу, зокрема, повинна стати бойовим першочерговим центральним завданням, бойовим іспитом кожного колгоспу, колгоспника, колгоспниці, відданості інтересам пролетарської держави. З'їзд цілком і повністю приєднується, схвалює рішення зльоту передових колгоспників і заявляє, що ми рахуємо для себе завдання виконання хлібоздавання першочерговим завданням, справою честі кожного колгоспника, колгоспниці, ставимо питання дотермінової здачі хліба попереду всіх інших завдань і потреб колгоспу і колгоспників. З'їзд закликає всіх колгоспників району вітаючи гасло обласного комітету партії і тов. Хатаєвича про те, що колгоспи Дніпропетровської області повинні виконати цього року план хлібоздачі першими на Україні, здійснити ділом поставлене центральне завдання Пленумом РПК про те аби колгоспи Орхівщини в питанні хлібоздач стали в лави передових районів області, забезпечивши з перших же днів початку обмолоту високі темпи хлібоздачі з тим, аби липневий план, його виконання, було як мінімум подвоєно. З'їзд підкреслює, що без першочергового, акуратного виконання кожним колгоспом своїх зобов'язань в хлібоздачі, не має й не може бути ніякого справжнього зміцнення колгоспу, не має й не може бути заможного життя колгоспників.

2. Завдання колгоспного активу, всіх колгоспників мусить бути таке — не припускати демобілізації, благодущності, заспокоювання, послаблення робіт, а навпаки на базі досягнутих зрушень потроїти енергію, високу більшовицьку організованість колгоспників, цілковите використання всіх ресурсів, як людських, а також тяглових, особливо всіх придатних до роботи корів, більшовицьку впертість, настирливість та високу класову чуйність завдаючи рішучого відпору всіляким намаганням класово-ворожих елементів, які намагатимуться зірвати успішне проведення завдань, які накреслені бойовою більшовицькою програмою, рішенням 4-го пленуму обкому та зльоту пере-

дових колгоспів Дніпропетровщини. Розцінювати всілякі прояви заспокоювання та послаблення робіт, як великий злочин перед державою та інтересами колгоспу та колгоспників.

З'їзд закликає всі колгоспи, колгоспників та колгоспниць на негайну більшовицьку змобілізованість до виконання таких проривних практичних завдань та завдань, які стоять до успішного проведення збиральної кампанії:

а) закінчити прополку озимих і ярих посівів до 15/VI та прополку перший раз просапних до 15/VI, забезпечити своєчасно прополку просапних другий і третій раз;

б) виконати повністю плани підняття чорних парів до 12/VI, забезпечивши глибоку оранку плугами на глибину 15 — 18 сантиметрів та культивуацію три рази;

в) закінчити ремонт збиральних машин (двигунів, молотарок, косарок та іншого сільськогосподарського реманенту) до 25/VI, забезпечивши якість ремонту;

г) до 15/VI взяти на облік всі коси, що є в колгоспах та колгоспників, відремонтувавши такі повністю до 20/VI;

д) закінчити сінозбирання та раннє силосування трав між 15 — 20 червням;

е) до 10/VI відвести в степу місця де буде проводитися молотьба та побудувати до 20/VI всім без винятку колгоспам куріні для бригад та клуні;

ж) між 20 та 25 червня провести пробні виходи всіх колгоспних бригад по косовиці, снопов'язанню, скиртуванню та молотьбі, здійснивши директиву партії та уряду про обов'язковість в'язання хліба в снопи, особливо озимої та ярої пшениці;

з) косовицю зернових хлібів закінчити по району за 10, максимум 15 днів;

і) в кожній бригаді виділити ланку для безперервного вивозу хліба і до повного виконання плану хлібоздачі, не займати цю ланку іншою роботою;

к) виконати завдання щодо виготовлення безтарок;

л) збирання зернових почати в період їх воскової стиглості не чикаючи повного вистигання, на 3 — 4 дні раніше ніж починалось звичайне. Не гаючи час, максимум на 5-й день косовиці, розгорнути самими швидкими темпами молотьбу, почавши молотити в першу чергу цінні культури, насамперед пшениці, і з неї починати поставку

хліба державі. Хліб возити прямо з під молотарок, забезпечивши самий чіткий облік обмолоченого хліба та його витрат.

3. З'їзд звертає увагу управ колгоспів на надання ретельної допомоги зернорадгоспу в наборі робсили для забезпечення як найуспішнішого проведення уборки врожаю та хлібоздачі зернорадгоспу.

4. З'їзд вітає організацію в нашому районі нової МТС в селі Жеребець і обіцяє напружити всі сили, всі засоби для того, аби використати цю велику допомогу партії й уряду нашому району прискорити виконання гасла тов. Сталіна «зробити всі колгоспи і колгоспників заможними».

5. З'їзд закликає всі колгоспи, всіх колгоспників на більшовицьку бойову роботу по боротьбі з шкідниками, з цими ворогами соціалістичних ланів (ховрахи, луговий метелик), розгорнути бойову роботу по покосу бур'янів над шляхами, низами, нивами та інш.

6. З'їзд закликає всі колгоспи, колгоспників, колгоспниць, насамперед колгоспний актив, забезпечити боротьбу з крадіжками хліба, виділивши кожній бригаді, в кожному колгоспі об'їзчиків денних і нічних, не менш 2-х на бригаду, закріпити таких за ділянками і покласти на них відповідальність за охорону до закінчення скиртування і молотьби з його ділянки. Покласти відповідальність за охорону врожаю в цілому на всю бригаду з її дільниць та зокрема на бригадира. Звернути особливу увагу на якісний, витриманий, перевірений склад об'їзчиків та вартових.

7. Щоб запобігти помилок минулого року в справі підготовки та проведення осінньої сівби, підняття зяби, з'їзд закликає колгоспи своєчасно розпочати лушчіння, оранку за зяб, закінчивши оранку на зяб до 15-го листопаду. Сів пшениці на площі 29 тис. га закінчити до 25 вересня, жита на площі 6000 га закінчити до 5-го жовтня.

8. З'їзд викликає на соцзмагання Велико Токмацький район по питанням забезпечення боротьби за високий врожай, як найкращого проведення збирання та схорони врожаю, за дотермінове виконання хлібоздач.

9. З'їзд схвалює рішення обласної конкурсної комісії про оголошення з першого липня конкурсу на кращій колгосп — з свого боку включається всіма колгоспами до цього конкурсу і обіцяє розгорнути широке соціалістичне змагання на краще проведення збирання врожаю та дострокове, повне виконання хлібоздачі.

З'їзд ще раз закликає всі колгоспи Оріхівщини, всіх бригадирів, всіх колгоспників, колгоспниць до посилення боротьби за колгоспний високий врожай, за першочергове дострокове виконання зобов-

'язань з хлібоздач перед пролетарською державою. ХАЙ ЦЯ СПРАВА СТАНЕ СПРАВОЮ ЧЕСТІ КОЖНОГО КОЛГОСПНИКА І КОЛГОСПНИЦІ НАШОГО РАЙОНУ.

КОЛГОСПНИКИ І КОЛГОСПНИЦІ ОРІХІВЩИНИ! ДО ПРАЦІ, ДО НОВИХ ПЕРЕМОГ ВИВЕДЕМО РАЙОН В ЛАВИ ПЕРЕДОВИХ РАЙОНІВ ОБЛАСТІ. ЗНІМЕМО ПЛЯМУ ГАНЬБИ З ОРІХІВЩИНИ.

ПРЕЗИДІЯ ЗІЗДУ КОЛГОСПНИКІВ

11/VI — 1933 р.

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.119. — Арк.82 — 87.
Машинопис. Оригінал.*

№ 86

ПОСТАНОВА БЮРО ОРІХІВСЬКОГО РАЙОННОГО КОМІТЕТУ КП(б)У «ПРО ВИПАДОК САМОСУДУ В М'ЯСОРАДГОСПІ «ГОХГЕЙМ»

7 червня 1933 р.

ОПИТОМ

1. Констатувати, що партосередок м'ясорадгоспу «Гохгейм» на чолі з секретарем такого тов. Санжаровим не лише не своєчасно реагував на випадок самосуду про що було попереджено бюро РПК від 10/V-33 р. в якому приймав та був ініціатором член партії Міуський (про що він сам зізнався), а навпаки недооцінив цього возмутительного факту, виніс не більшовицьку постанову, поставився до цього факту цілковито по-примиренському, не мобілізував навколо цього думку робітників радгоспу, не засудив рішуче та відкрито по суті і по формі куркульську провокацію Міуського, а навпаки осередок взяв цілком своєю постановою на поруки цього злочинця. Відмінити постанову партосередку, її категорично засудити як не більшовицьку, не партійну, зобов'язати партосередок негайно виправити неприпус-

тиму помилку, яка по-суті характеризує розгубленість партійної чуйності, підняти негайно це питання на принципову височінь серед робітників радгоспу. 8/VI провести загальні збори робітників на яких рішуче засудити факт самосуду та вчинок безпосереднього винуватця Міуського, вимагаючи від органів пролетарського суду суворої кари.

2. Т.т. Санжарову, Романенко, Березовському, які замість більшовицького реагування, поставились не лише по-примиренські, а і взяли вбивцю на поруки — оголосити сувору догану з попередженням.

3. Zobov'язати прокурора та нарсуддю розібрати справу показовим порядком на місці не пізніше 12/VI — суворо покарати винуватців самосуду. Одночасно зауважити останнім за затяжку роботи цієї справи.

4. Доручити тов. Макарову скласти листа до всіх партосередків з цього приводу, zobov'язавши всі партосередки, голів сільрад, голів колгоспів широко роз'яснити і попередити колгоспників, що самосуди над крадіями та підозрілими в крадіжці неприпустимі, що ними користується та організує такі класовий ворог, куркуль, що радянська влада буде жорстоко карати винних в самосуді.

5. Тов. Корнут негайно підібрати кандидатуру в радгосп на керівну партроботу рахуючи, що тов. Санжаров не забезпечує керівництво партосередком.

Секретар РПК (Макаров)

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.119. — Арк.89.
Машинопис. Оригінал.*

№ 87

**ПОСТАНОВА БЮРО ОРІХІВСЬКОГО РАЙОННОГО
КОМІТЕТУ КП(б)У
«ПРО ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВЛІННЯ АРТІЛІ «ВАПНЯК»**

9 червня 1933 р.

Бюро РПК констатує, що з боку управлінського апарату зазначеної артілі та зокрема і особливо голови її тов. Засядько, члена партії, мається ціла низка злочинних дій, а саме:

а) систематичне пияцтво правління артiлі та зокрема і особливо її голови Засядько, яке пияцтво супроводжувалося дискредитацією;

б) зажим самокритики та критики колгоспників особливо коли справа ішла особисто голови Засядько, який поруч з неприпустимо грубим поведженням з колгоспниками, загрозами та інше, припускав випадки грубого порушення революційної законності (самовільно заарештував колгоспника Бойченко Луку, продержавши такого в конторі колгоспу 2 дні);

в) зв'язок Засядько з куркульським елементом, побутове розкладання (дебош у школі та інш.);

г) розбазарювання колгоспних продуктів самочинно не питаючи правління;

д) розтрата колгоспних грошей на свої власні потреби понад 1000 крб. та інш.

Все це говоре про те, що викритий гнійник в арт. «Шевченко» (Безугловщина) має свої корні і в артiлі «Вапняк» тієї ж Хитрівської сільради, що тов. Засядько не зробив для себе науки і висновків з Хитрівської справи, продовжував пияцтво, дискредитацію, розкладницьку роботу, викривлення директив партії, а тому бюро РПК ухваляє:

1. Засядька — члена партії, голову артiлі «Вапняк» за зазначені дії з роботи зняти, як морально розкладеного, дискредитувавши себе і чужу для партії людину — з лав партії виключити;

2. Засядько притягнути до сурової судової відповідальності, райпрокурору негайно почати слідство по цій артiлі.

3. Тов. Таратутенко (голова РКК-РСІ) негайно надіслати в цю артiль спеціально відповідальну комісію фахівців на чолі з головою тов. Поповичем, закінчивши роботу по перевірці на протязі декади.

4. Zobov'язати тов. Дудніка (голова РВК) виїхати негайно на місце, зробити переобрання членів правління та повідомити колгоспників про це рішення, рішуче викрити всі зловживання правління та головним чином дії цього прохвоста, жуліка з партквитком в кишені Засядько.

Цю постанову оголосити в пресі.

Секретар РПК (Макаров)

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.119. — Арк.91 — 92.
Машинопис. Оригінал.*

**ПОСТАНОВА ОРІХІВСЬКОГО РАЙОННОГО
ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ ТА РАЙОННОГО КОМІТЕТУ
КП(б)У «ПРО ПОРЯДОК АВАНСУВАННЯ
КОЛГОСПНИКІВ НАТУРОЮ З НОВОГО ВРОЖАЮ».**

2 липня 1933 р.

1. Постанову Облвиконкому та Обкому КП(б)У з 29 червня 1933 року, про порядок авансування колгоспників натурою з нового врожаю, прийняти до керівництва та неухильного виконання.

2. Зобов'язати директора МТС, голів сільрад, пом. директорів МТС, голів колгоспів, секретарів партосередків та рахівників прийняти цю постанову до керівництва та неухильного виконання під сувору відповідальність визначених осіб, РВК і РПК суворо попереджає зазначених осіб, що, коли вони припустять в якій би то не було мірі зрівнялівку, випадки розбазарювання хліба, або порушать цю постанову, РВК і РПК буде розглядати таких осіб, як шкідників і дезорганізаторів колгоспного будівництва і такі негайно будуть притягатися до найсуворішої судової кари.

3. Затвердити розмір відрахувань від фактично намолоченого хліба на внутрі колгоспні потреби (харчування, фураж) до закінчення завдань хлібоздачі в таких відсотках для кожного колгоспу, а саме:

12-ти річчя —	12 відс.
Червоний сівач —	12 відс.
Червоний гай —	10 відс.
Диктатура —	10 відс.
Боротьба —	11 відс.
Червона криниця —	11 відс.
Молотова —	13 відс.
Ст. ком. (Н-Б) —	10 відс.
Воля —	11 відс.
4-й переможний —	12 відс.
Геть межі —	14 відс.
Свобода —	13 відс.
Червона перемога —	13 відс.
Терса —	11 відс.
Сигнал —	10 відс.

Безмежна —	10 відс.
Любченко —	10 відс.
Згода —	10 відс.
Дніпрельстан —	11 відс.
Червоне поле —	10 відс.
Н-Селівська —	13 відс.
Ст. ком. (Н-С) —	13 відс.
Авангард —	14 відс.
Шевченко (Н-К) —	12 відс.
Українська —	13 відс.
Колос —	14 відс.
Ворошилова —	10 відс.
Більшовик —	10 відс.
Леніна —	10 відс.
Прогрес —	10 відс.
Шлях комунізму —	12 відс.
Могуча —	10 відс.
ІІІ-й Інтернаціонал —	10 відс.
Петровського —	10 відс.
Буденного —	10 відс.
Сталіна —	12 відс.
Луценко —	12 відс.
Лугова —	10 відс.
Червоний лиман —	10 відс.
Оборона країни —	11 відс.
Червоний схід —	10 відс.
Червоний маяк —	11 відс.
Червона борозна —	11 відс.
Пролетар —	11 відс.
Перебудова —	10 відс.
Незаможник —	12 відс.
Соцзмагання —	10 відс.
Чубаря —	10 відс.
Затонського —	10 відс.
Блюхера —	10 відс.
Ч-5 —	10 відс.
ІІ-а п'ятирічка —	13 відс.
Шевченко (Хитр.) —	10 відс.
Вапняк —	10 відс.

III-й вирішальний —	10 відс.
Заповіт —	11 відс.
Тернова —	10 відс.
Хвильовий —	10 відс.
Комунар —	10 відс.
Уральський —	10 відс.

Суворо попередити зазначених керівників про недопущення випадків збільшувати відсотки проти затверджених норм для кожного колгоспу цією постановою.

4. РВК і РПК зобов'язують суворо додержуватись та керуватись принципом у видачі авансів, який зазначено в постанові Облвиконкому та Обкому з 29 червня 1933 року в п. 1-му, зазначеної постанови, це значить на практиці колгоспи повинні продавати витрачення на внутрі колгоспні потреби із відрахувань так:

Наприклад: артіль «12-ти річчя має молотарку дванадцяти парових сил «Клейтона». Норма виробки для молотарки «Клейтон» 250 цент.

Колгосп розпочав молотить 6 VII

Намолочено за 6-VII 200 ц.

— « — за 7-VII 230 ц.

— « — за 8-VII 250 ц.

— « — за 9-VII 255 ц.

за чотири дні намолочено 935 цент.

Колгоспу встановлено відсоток відрахувань на внутрі колгоспні потреби 12 відс. від фактично намолоченого хліба.

Колгосп забезпечує намолот хліба на перші 10-ть днів молотьби 2435 цент.

12 відс., що встановлено районом для цього колгоспу, від фактично намолоченого хліба за перші 10-ть днів (2435 цент.), складає 292 цент.

Колгосп має право з намолоченого хліба, за перші чотири дні (935 цент.) витратити на внутрі колгоспні потреби (харчування, фураж) до 35 — 40 відс., а в даному

У колгоспі це складає 31 відс., тобто 292 цент., і не перевищує встановлену норму відрахувань районом для цього колгоспу, тобто 12 відс.

Колгосп намолотивши за перші 4 дні 935 центнерів, відрахувавши на внутрі колгоспні потреби 292 центнери, решту 643 центнери з

під молотарки вивозить до елеватору на покриття зобов'язань по хлібу державі і натуроплату МТС.

Порядок використання 292 цент. відрахованих на внутрі колгоспні потреби встановлено такий:

а) колгосп має 80 робочих коней, при встановлені норми витрат на годування одного коня на добу 5 кг., що складає добову витрату на 80 коней 4 центнери, 10-ти денна потреба колгоспу складає 40 центнерів зернофуражу;

б) решту 252 цент. (292 мінус 40), колгосп розподіляє за виробленими трудов днями з 1-го січня по 1-ше липня 1933 року. Видача авансів колгоспникам робиться так, наприклад: колгоспники «12-ти річчя» з 1-го січня по 1-ше липня виробили 18 тисяч трудов днів. Таким чином 252 цент. хліба ділять на 18 тисяч трудов днів, що припадає на один трудов день 1 кг. 400 грам. Кращий колгоспник-ударник польової бригади Капля Тихон виробивши до 1-го липня 198 трудов днів, одержує аванс $198 \times 1,400 = 277$ кг., тобто 17 пудів зерна, а так, як колгоспи повинні видавати аванси виключно борошном, то колгоспник одержує аванс з відрахуванням мірчука. Колгоспник Безпалько Іван, що виробив 24 трудов дні відповідно одержує 33 клг., або 2 пуди.

5. Зобов'язати МТС у своїх колгоспах та земвідділ, по колгоспах, які не обслуговуються МТС, прийняти негайно безпосередню участь у правильному інструктуванні колгоспів про порядок видачі натуравансів.

6. Зобов'язати голів сільрад, секретарів партосередків, голів колгоспів негайно перевірити правильність запису вироблених трудов днів у трудові книжки колгоспникам з тим, аби ця робота цілком була закінчена до 5-го липня, були повністю підраховані трудов дні і записані до трудових книжок колгоспників з початку року по 1-е липня.

7. Під відповідальність Бензіка і Савона та голів колгоспів, 5-го липня по всіх колгоспах вивісити по бригадні іменні списки колгоспників в яких указати скільки кожен колгоспник виробив трудов днів до 1-го липня 1933 року.

8. Зобов'язати зазначених керівників на яких покладається відповідальність постановою РВК і РПК виконання постанов Облвиконкому та Обкому про правильне авансування колгоспників, забезпечити організовану видачу авансів колгоспникам і тільки так, як визначено в постановах області і району.

Рішуче й категорично засудити балачки, які є в колгоспі «Шлях комунізму» — «змолотимо трошки, а потім роздамо». РВК і РПК по-

переджує, що, коли буде припущено видатки неорганізованої видачі авансів це буде розцінюватися, як ворожа політика скерована на підриив і не виконання зазначених постанов і винні в цьому будуть негайно притягнуті до суворой судової відповідальності, як шкідники і дезорганізатори колгоспного будівництва.

9. РВК і РПК окремо звертають увагу зазначених керівників на неодмінне виконання постанови Облвиконкому та Обкому п. 401 про порядок авансування адміністративно-управлінського та постійно-обслуговуючого персоналу в колгоспах (члени правління, конюхи, комірники, вартові та ін.), видача яким авансів не повинна ні в якому разі бути перевищена проти гарно працюючого колгоспника та нижче колгоспників, які працюють в полі.

10. РВК і РПК та політвідділ МТС зобов'язують секретарів партосередків, голів сільрад, голів колгоспів, негайно, не пізніше, як до 6-VII проробити постанову Облвиконкому та Обкому КП(б)У, про порядок авансування колгоспників та постанову РВК і РПК на всіх без винятку колгоспних, бригадних зборах, зборах партапарата КСМ осередків та на засіданнях правління кожного колгоспу.

Забезпечити на засадах широко застосуваних соцметодів праці — ударництва та соцзмагання, такі ударні дружні темпи всіх робіт по уборці врожаю, виконання в найкоротший термін повністю завдання хлібоздачі та натуроплати МТС, і дозволити кожному колгоспу провести розподіл всієї частини врожаю, яка буде належати до розподілу між колгоспниками за виробленими трудоводнями.

**Голова РВК Дудник.
Секретар РПК Макаров.
Начполітвідділу МТС Полянський**

Ленінським шляхом (орган Оріхівського РПК, РВК та Райпрофради). — 1933. — 4 липня

**З ПОСТАНОВИ ЦК КП(б)У «ПРО ХІД ПІДЙОМУ ПАРІВ,
ПРОПОЛКИ ПРОСАПНИХ КУЛЬТУР, РЕМОНТУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ МАШИН І ПІДГОТОВКИ
КАДРІВ ДО ЗБИРАЛЬНОЇ КАМПАНІЇ В РАДГОСПАХ
СИСТЕМИ УПОВНАРКОМРАДГОСПІВ»**

Не пізніше 6 липня 1933 р.

Заслушав доклад УпНКСовхозов т. Нуринова о поднятти паров, прополке пропашных культур, ремонте с.-х. машин, подготовке кадров к уборке, ЦК КП(б)У отмечает, что совхозы системы УпНКСовхозов, выполнив план весеннего сева не переключились немедленно на поднятие паров, прополку пропашных культур, ремонт с.-х. машин, сеноуборку, подготовку кадров к уборочной кампании и обеспечение сдачи хлеба государству.

Как решительно подчеркнул в своем постановлении июньский пленум ЦК КП(б)У «опыт прошлого года показал, что уборочная кампания в совхозах является наиболее трудной и ответственной частью с.-х. работ, которую совхозы не сумели по-большевистски организовать». Поэтому пленум требовал от директоров совхозов, с.-х. трестов и Уполнаркомсовхозов не допустить никоим образом повторения ошибок прошлого года.

ЦК КП(б)У констатирует, что совхозная система прошла мимо этих указаний пленума ЦК. Успокоившись на первых достижениях сева, Уполнаркомсовхозов, директора трестов предоставили важнейшие с.-х. работы самотеку, не установили повседневного руководства работой совхозов, а директора совхозов — работой отделений и бригад. Совхозы не обеспечили надлежащего использования тракторного парка, не привели в полную готовность с.-х. машины, не обеспечили укомплектования в течении июня совхозов рабочей силой и подготовку кадров.

Обкомы не взяли работу совхозов под свое непосредственное наблюдение. В результате такого неудовлетворительного руководства паровая кампания находится под угрозой провала. На 1-VII с.г. по всем совхозам поднято паров — 38,6%. По днепропетровскому зернотресту — 43,2%, по одесскому зернотресту — 30,2%...

ЦК КП(б)У отмечает, что директора трестов, совхозов, несмотря

на неоднократные указания партии фактически не занимались вопросом набора рабочей силы, не проверили заключенных договоров с колхозами, не проявили настоящей заботы по закреплению наличных рабочих в совхозах, не создали соответствующих культурно-бытовых условий. Не уделили должного внимания этому вопросу и Уп-НКСовхоз.

Так, например:...

Ореховский совхоз обеспечил себя рабочей силой на 44 % (директор Бриков)...

ЦК КП(б)У предупреждает директоров трестов, директоров и нач[альников] политделов зерносовхозов, в особенности, ... директоров зерносовхозов: Ореховского — Брикова..., что если в ближайшие дни не будет достигнута ликвидация отставания в поднятии паров и подготовке уборки урожая, ЦК должен будет поставить вопрос об их личной ответственности за неудовлетворительный ход основных сельскохозяйственных работ в совхозах, угрожающих срывом плана хлебосдачи, большими убытками государству.

ЦУ КП(б)У напоминает первым секретарям обкомов, председателям облизполкомов, секретарям РПК и председателям РИКов, что они также несут ответственность за выполнение совхозами боевых хозяйственных задач, как по уборке, так и по сдаче всего товарного хлеба государству.

ЦК КП(б)У

Пролетарий. — 1933. — 6 июля.

№ 90

**КОРЕСПОНДЕНЦІЯ ГАЗЕТИ «ПАРОТЯЖНИК»
ПРО ШЕФСЬКУ ДОПОМОГУ ОРІХІВСЬКІЙ МТС**

7 липня 1933 р.*

ЗАДОВОЛЬНИТИ ПОПИТ НА РЕЧІ ШИРВЖИТКУ

Виробництво речей ширвжитку на нашому заводі проходить з

---

* Дата публікації в газеті.

метою забезпечення підшефних колгоспів цими речами на час збирання та посівної кампанії.

Ось декілька прикладів. Для Оріхівської МТС виготовлено багато різних ключів однобічних та двохбічних від 1/4 x 5/6 до 1 мм. Торцевих ключів шестигранної головки (гнуті та звичайні) виготовлено до 500 шт. Плоскогубців виготовлено 100 штук, болтів 1/2 x 2,5 з гайками 100 штук тощо. Разом виготовлено для МТС товарів ширвжитку на 2500 крб...

Фисюк

Паротяжник (орган ЗПК КП(б)У, ЗК ЛКСМУ, Завкому та Заводоуправи Олександрівського ПРЗ). -1933. — 7 липня.

№ 91

**З ПРОТОКОЛУ ФРАКЦІЇ ОРІХІВСЬКОГО РАЙОННОГО
ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ
ПРО ПОСТАЧАННЯ НОМЕНКЛАТУРНИХ РОБІТНИКІВ**

10 липня 1933 р.

Присутні: Дудник, Швець, Савон, Швачко, Доценко, Гайван, Перчаточников

§ 1. Про постачання та прикріплення номенклатурних робітників райпартактиву до розподільника № 1. /Швець/.

Враховуючи, що до зачиненого розподільника керскладу прикріплено на одержання продуктів зверх встановленої норми по номенклатурному списку понад 30 чоловік, це значно негативно відбилося на забезпеченні керскладу, а також викликає низку непорозумінь. А тому на підставі існуючих постанов про забезпечення керскладу, фракція РВК ухвалює:

1. В зачиненому розподільнику № 1 залишити лише робітників, які входять в номенклатуру керскладу в кількості 29-ти осіб та їх ут-

риманців (списки додаються*); всіх робітників, які не входять в список номенклатури з зачиненого розподільника відкріпити.

2. Зобов'язати фракцію РСС, зокрема тов. Кузнецова відкрити зачинений розподільник № 2, до якого прикріпити на постачання відповідальних працівників, які не входять до складу номенклатурного списку (списки прикладаються*). Також для цих робітників організувати окрему їдальню.

3. В існуючий їдальні залишити на одержання обідів, сніданків, вечерь виключно 29 осіб та їх утриманців, себто осіб, які прикріплені до розподільника керскладу № 1.

4. Для забезпечення продуктами, так розподільника керскладу № 1, як і їдальні № 1 зобов'язати правління колгоспів: Комунар, Прогрес, Уральський, Шевченко, Хитрівка та 12-ти річчя здавати продукцію, згідно планових щомісячних завдань райпостача, звільнивши ці колгоспи від здачі продукції по децзаготовкам. Іншим організаціям, крім виконання по умовам з ОРСОМ.

5. Фракції РСС та зав. райпостачу організувати та поживавити децзаготовки з районів таким розрахунком, щоб повнотю забезпечити овочами та м'ясом розподільники та їдальні в необхідній кількості.

6. Тов. Кузнецову та зав. райпостачу забезпечити 2-х помічників уповноваженого РПК видачу їм продуктів по нормам з райкерскладом і забезпечувати останніх в першу чергу з іншими робітниками списку № 2, які одержують продукти централізованим порядком.

7. Заборонити кому-би то не було прикріпляти, так до розподільників, як і до їдальні осіб, які не входять до складу номенклатурних робітників і в окремих випадках надати право прикріплення тов. Швецю, з погодженням тов. Перчаточникова.

8. Окремий розподільник та їдальня, для не номенклатурних робітників, під особисту відповідальність тов. Кузнецова, організувати на протязі 2-х діб.

Секретар фракції (Дудник)

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.126. — Арк. 6 — 7.
Машинопис. Копія.*

---

* У справі відсутні.

**ПОСТАНОВА БЮРО ОРІХІВСЬКОГО РАЙОННОГО
КОМІТЕТУ КП(б)У ТА ПОЛІТИЧНОГО ВІДДІЛУ
МАШИННО-ТРАКТОРНОЇ СТАНЦІЇ «ПРО ДІЇ
КЕРІВНИЦТВА КОЛГОСПУ «ЧЕРВОНІЙ ГАЙ» В СПРАВІ
АВАНСУВАННЯ КОЛГОСПНИКІВ».**

16 липня 1933 р.

Констатувати, що керівництво колгоспу «Червоний гай» в особі голови колгоспу Кушніренко, секретаря партосередку Баць та помічника директора МТС Міргородського не дивлячись на неодноразові чіткі директиви партії та уряду, зокрема вказівки РВК і РПК від 12/VII—ц.р. про порядок авансування колгоспників натурою з нового врожаю, припустили грубе порушення таких, а саме: замість встановленого для зазначеного колгоспу відсотка відрахувань (10 % від фактично намолоченого хліба на внутрі колгоспні потреби (продовольство, фураж) зазначені керівники зробили так: намолотили 13 ц., роздали 7, а державі здали 6 ц. Це є по суті на практиці дії агентів класового ворога, дезорганізаторські дії, протиставлення власних інтересів пролетарської держави. За ці дії зазначені керівники заслуговують на негайне виключення з лав партії і віддачі до суду, але приймаючи до уваги, що колгосп впорався з завданням весняної сівби і не погано підготувалися до збиральної.

Ухвалили: 1. Голову колгоспу Кушніренко, який продовжує практику минулого року, виключити з лав партії. Секретарю осередку Баць — оголосити сувору догану. Оголосити сувору догану з попередженням помічнику директора МТС Міргородському та догану голові сільради Богма, які не забезпечили керівництва колгоспом і контроль за виконанням директив партії, зокрема РВК, РПК від 12/VII-33 р. про порядок авансування колгоспників.

2. Ще раз попередити голів сільрад, голів колгоспів секретарів партосередків та помічників директорів МТС про їхню сувору партійну і судову відповідальність за припущення в якій би то не було мірі порушень директив партії та уряду про порядок авансування, які повинні неодмінно керуватись таким:

а) видачу першого авансу колгоспникам, як правило провести на другий — третій день після початку обмолоту в межах встановленого відсотку відрахувань для кожного колгоспу, які зазначені поста-

новою РВК і РПК від 17/VI — ц.р. від фактично намолоченого хліба за перших 2 — 3 дні обмолоту;

б) другий аванс повинен бути виданий колгоспникам на 7 — 8 день обмолоту в розмірах не вище встановленого відсотку відрахувань для кожного колгоспу.

3. Ще раз вказати зазначеним керівникам, що пункт постанови РВК і РПК, де говориться про видачу авансу до 35 — 40 % за перші 3 — 4 дні обмолоту, касується і ним керуватися не потрібно.

Цю постанову оголосити в газеті.

Секретар РПК (Макаров)
Начальник політвідділу МТС (Полянський)

ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.120. — Арк.9 — 10.
Машинопис. Копія.

№ 93

3 ПРОТОКОЛУ ВІДКРИТОГО ЗАСІДАННЯ ПЕРВИННОЇ ОРІХІВСЬКОЇ КОМІСІЇ ПО ЧИСТЦІ ЧЛЕНІВ ПАРТІЇ

22 червня 1934 р.

Протокол № 16

**ОТКРЫТОГО ЗАСЕДАНИЯ ПЕРВИЧНОЙ ОРЕХОВСКОЙ
КОМИССИИ ПО ЧИСТКЕ ПАРТИИ, ОДИНОЧЕК ПРИ АРТЕЛИ
«СТЕПОВА КОМУНА» НОВО-БЕЛИЦКОГО СЕЛЬСКОГО СОВЕТА**

Присутствовали: Членов и кандидатов партии 4 чел.
комсомольцев 3 -«-
колхозников 52 -«-

Начало в 9 ч. 50 м.

Окончено в 11 ч.

1. СЛУШАЛИ: Доклад председателя комиссии по чистке партии, о целях и задачах чистки партии (т. Таратутенко).

2. СЛУШАЛИ: Персональная чистка членов и кандидатов партии.

1. МИХАЙЛИЧЕНКО Степан Фомич — кандидат партии с 1930 г., к/карт. № 5587, 1898 года рождения, украинец. По соцположению бедняк. В Красной армии не был. В других партиях не был. Сейчас работает председателем артели «Степова комуна». С работой не справляется. За время пребывания в партии дважды судился. Исключался из партии.

На политвопросы ответил так:

1. Кто может быть членом партии? (Белаш).

Ответ: Кто признает партию и платит членские взносы (Разъяснил Белаш).

2. Основная форма коллективного хозяйства на данном этапе? (Белаш).

Ответ: Артель.

3. Сколько Вам надо поручителей при переводе в члены партии? (Розенфельд).

Ответ: 5 поручителей с пятилетним стажем (Дополнение Розенфельда).

4. Какая власть в Германии? (Белаш).

Ответ: Кулацкая (Разъяснил Белаш).

5. Где еще есть советская власть? (Розенфельд).

Ответ: В Китае.

ПРЕНИЯ: *Крайник, беспартийный, рядовой колхозник.* Тов. Михайличенко политически неграмотный, но в хозяйстве справляется. К колхозникам относится не грубо.

Гай, беспартийный, учетчик. Сев проведен хорошо, а политической работы мало. Можно оставить в партии...

Каскевич, агроном. С самой весны организация работы хромала, был простой работы тракторов, прополка произведена не качественно, кукуруза заросла бурьяном, бригадир первой бригады раскрал фасоль, и он не снят...

Иванец, секретарь сельского совета. Дисциплина в колхозе плохая. Постановления правления не выполняются. Ремонтная бригада, получает не от выработки, а по количеству проработанных дней. В яслях за 10 дней умерло 6 детей, благодаря халатному отношению со стороны правления. Михайличенко больше ездит в с. Жеребец и не болеет за работу...

Цейтлин, член партии. Кормовая база не организована — из 98 тонн не заложено ни одной. Контракция телят не выполнена. Инвентарь к уборочной не готов. Безтарки не отремонтированы, организация труда не налажена, это грозит срывом уборочной кампании...

Мушинский, член партии. Работа артели организована скверно. Как коммунист не умел расставить силы, не сколотил актива, беднота не довольна. Михайличенко проявляет классовую слепоту. Он не оправдал себя в артели. Его надо исключить из партии...

Овсиенко, беспартийный, рядовой [колхозник]. Михайличенко себя мало оправдывает. Борьба с ненадежным элементом не ведется. Мы имели опыт прошлого года, кражу хлеба, а сейчас никаких мер не принято к охране хлебов, урожай довольно хороший, надо обеспечить уборку, а Михайличенко не обеспечивает...

ПОСТАНОВИЛИ: Тов. Михайличенко С.Ф., как не оправдавшего себя в работе в артели «Степова коммуна», не обеспечившего выполнение работ по прополке, хлеб зарос бурьяном, не подготовившего ремонта инвентаря к уборочной кампании. Организация труда не налажена. Снят с руководства артели «Прогресс» в 1933 г., за халатность и как не справившийся с работой, переведен в меньший колхоз, где также себя не оправдал. Благодаря халатности Михайличенко, в отношении содержания яслей, за 10 дней, имели место 6 смертных случаев.

Бывши предупрежденным, при обследовании яслей 3.VI. никаких мер к улучшению работы, при проверке 21 июня, принято не было.

Тов. Михайличенко, за все изложенное, а также принимая во внимание, что за время пребывания в партии он дважды судился, за бесхозяйственность, исключался из партии, как не оправдавший доверие партии. Как не поддающегося исправлению, из партии ИСКЛЮЧИТЬ.

Председатель комиссии (Таратутенко)
Члены комиссии (Розенфельд)
(Белаш)

ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.136. — Арк. 341 — 342.
Машинопис. Оригінал.

**З ПРОТОКОЛУ ВІДКРИТОГО ЗАСІДАННЯ ОРІХІВСЬКОЇ
РАЙОННОЇ КОМІСІЇ ПО ЧИСТЦІ ЧЛЕНІВ ПАРТІЇ**

11 вересня 1934 р.

Протокол № 35

**ОТКРЫТОГО ЗАСЕДАНИЯ ОРЕХОВСКОЙ РАЙОННОЙ
КОМИССИИ ПО ЧИСТКЕ ПАРТИИ. ПОВТОРНОЙ ЧИСТКЕ
ПЕРВИЧНОЙ ПАРТОРГАНИЗАЦИИ ПРИ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ АРТЕЛИ «НОВЫЙ ГОСПОДАРЬ»
КАМЫШЕВАХСКОГО СЕЛЬСОВЕТА**

**Райкомиссия в составе: Председатель т. Боровский.
Члены комиссии: тт. Ермолин, Полянский**

На собрании присутствовало: коммунистов: 6 чел.
комсомольцев: -
беспартийных
колхозников: 120 чел.

1. СЛУШАЛИ. Информацию председателя комиссии т. Боровского о причинах вызвавших повторную чистку председателя колхоза т. Галинского.

Основанием повторной чистки председателя колхоза «Новый gospodar» коммуниста Галинского явилась статья в рай газете «Ленинским шляхом» от 29/VIII под заголовком «Тревожный сигнал из «Нового господаря».

2. СЛУШАЛИ. Персональная повторная чистка.

ГАЛИНСКИЙ Василий Семенович, член партии с 1930 г. п/б № 1726823 (на первой чистке переведен как политически неграмотный из членов партии в кандидаты), соцположение — рабочий, рождения 1899 г., в Красной армии с 1918 по 1922 г. Родился в селе Денисовка Одесской области, с 15 лет пошел учиться до кустаря по

слесарному делу, основная профессия токарь по металлу. До 1918 г. служил в царской армии, с 1918 года по 1922 г. был в Красной армии, с 1922 г. до 1927 г. работал в своем хозяйстве, с 1927 на заводе «Дзержинского», где и вступил в партию. В 1932 г. был послан на село, где работает и в настоящее время. Сейчас работает председателем колхоза «Новый господарь».

ВОПРОСЫ: Почему задерживается хлебосдача государству? На 11/IX выполнено только на 46 %.

Почему у вас было спрятано от государства 131 центнер хлеба?

Почему у вас в полове и соломе осталась масса зерна и на степи колосков?

Почему у вас спрятано было и не заприходовано 30 цен. хлеба? Расскажите знали вы об этом?

ОТВЕТЫ. Про 131 цент. в коморе я знал, это было засыпано на весенний посев. За спрятанное зерно 30 цент. я не знал, не знал и про колоски, которые не убраны со степи.

ВЫСКАЗАЛИСЬ: *Царюк (помощник начальника политотдела по женработе).* Тов. Галинский потерял классовое чутье, он пошел на сделку с кулаками. Будучи председателем колхоза, он знал, он все знал, что делается в колхозе, и проводил кулацкую работу, а не директивы партии. Он по первой чистке переведен как политически неграмотный из членов партии в кандидаты, а сейчас его надо комиссии исключить совсем из рядов партии.

Стукановский (заместитель начальника политотдела по оперативной части). Галинский не хочет работать на селе, он не хочет взять свое семейство на село и заявил в политотделе в присутствии работников политотдела и РПК, что его партия перебросила на село, замучила и изуродовала и он никогда не позволит взять свою семью в колхоз, чтобы не замучить и свою семью. Поэтому он сознательно вел артель к развалу и пошел на сделку с кулаками.

Беспартийный колхозник [Прізвище не зазначено]. Я думаю, что в отношении 30 центнеров зерна, которые нашли в соломе, они могли попасть случайно и т. Галинский не знал о нем.

КОНСТАТИРОВАТЬ, что тов. Галинский, будучи председателем артели, шел в разрез с директивами партии и правительства и поддерживал кулацкие методы бойкота, приостановив хлебосдачу на 46 %, спрятав 131 центнер зерна от государства, а 30 центнеров оказались совсем не заприходованными и спрятано в солому. В соломе и полове оказалось масса зерна, колоски не убраны. Дискредитиро-

вал партию, что якобы партия, посылая на село, это значит калечить и губить коммунистов.

ПОСТАНОВИЛИ. Тов. Галинского В.С. за недисциплинированность и срыв хлебосдачи государству, кулацкие методы хозяйствования, допущение утаивания хлеба от государства, как нарушителя железной дисциплины партии и государства, из партии **ИСКЛЮЧИТЬ**.

Председатель районной комиссии по чистке партии
(Боровский)
Члены комиссии
(Ермолин)
(Полянский)

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.136. — Арк. 251 — 251
зв. Машинопис. Оригінал.*

№ 95

ІЗ ЗВІТУ РАЙОННОЇ КОМІСІЇ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ЧИСТКИ ОРІХІВСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КП(б)У ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

28 жовтня 1934 р.

I. Краткая характеристика района. А) Ореховский район является в основном зерновым с преимуществом пшеницы. Коллективизацией охвачено 94 % хозяйств, учитывая усадебные земли, т.е. вне колхозов числится 830 хозяйств, в отношении к полевой земле охвачено коллективизацией 98 % хозяйств.

Земли обобществленной по району 99 %. В районе имеется 10070 хозяйств с наличием 95457 га. земли. Обобществленных хозяйств 10040 с наличием 94550 га., единоличных хозяйств 830 с наличием 907 га (из 830 индивидуальных хозяйств 120 хозяйств имеет полевую землю, остальные 710 хозяйств пользуется усадебной землей).

В районе имеется 78 колхозов, из которых 37 обслуживается Ореховской МТС с наличием 46614 га, из них посевной площади

41149 га, 31 колхоз с наличием 36336 га, из них посевной площади 32459 [га] [обслуживается] Жеребецкой МТС и не обслуживающиеся МТС 10 колхозов с наличием 11600 га, из них посевной площади 10018 га.

Общая площадь посевов исчисляется 83626 га, по основным культурам: пшеницы озимой 28798 га, ячменя 10070 га, овса 3426 га, кукурузы 9532 га, подсолнуха 4763 [га], остальное под черным и кулисным паром.

Уборка и обмолот по району основных культур в количестве 55122 га закончено 25/VIII. Скошено и обмолочено: озимой пшеницы 28623 га, ячменя 10070 га, овса 3426 га, ярой пшеницы 5555 и жита 7448 га. Намолочено озимой пшеницы 86779 центн., ярой пшеницы 11567 центн., жита 17177 центн., ячменя 37274 центн., овса 11289 центн., кукуруза, просо и подсолнух накануне окончания уборки...

На трудодни выдано по колхозам 10 %, что в среднем по району составляет на один трудодень от 400 до 800 грамм хлеба. По плану мясозаготовок следовало [н.св.] центн., сдано на 5/X-34 года [н.св.] центн. или 85 %, по колхозному сектору выполнено — [н.св.] %, по единоличному — [н.св.] %.

Состояние развития животноводства таково:

Вид скота	1/11928 г.	1/11930 г.	1/11931 г.	1/11932 г.	1/11933 г.	1/11934 г.	1/VII1934 г.
Лошади	13189	9868	9119	7417	4954	5181	5686
Крупный рогатый скот	15029	11575	9684	8221	6557	10102	14153
Свиньи	9224	2239	5336	5588	3050	6237	10020
Овцы	15066	2839	3959	3088	2470	3538	5743
Всего	52508	20276*	28098	24314	17031	25058	35602

Из выше приведенной таблицы видно, что наибольший упадок скота относится особенно за счет 1931-32 года, это объясняется хищническим отношением в уходе за конем по отдельным колхозам, а также колхозы были засорены кулацким элементом и уже с 1933 начался рост скота по всем видам (что показано в цифрах).

В районе была проведена большая работа в отношении роста животноводства, сбережение приплода, молодняка, а также еще по линии ухода, подведения кормовой базы, как-то: выпасов природных 5349 га из них степных 1751 га, всего лугов 2085 га, из них заливных 1558 га, всего сеяных трав 1807,5 га и обеспечение помеще-

* Повинно бути 26521 (Упорядник).

ниями на зиму. Кроме всего этого закладывается на зимний период силос...

VI. Факты искривления линии партии вскрытые чисткой и их устранение. а) При чистке парткомитета при райисполкоме, был вскрыт факт нарушения революционной законности со стороны председателя районного ОСО и в тоже время начальника лагсбора допризывников, допустившего нарушения военных тайн лицам, к тому непричастным. Кроме этого уличенных в краже, двух допризывников — одного абрикос, а второго — хлеба как провинившихся, подвергнул следующему наказанию: назвал «генералом Хлебовым» и «генералом Абрикосовым» — дал распоряжение провести сквозь строй с плакатами об этом, сделав им погоны из хлеба и абрикос. В результате такого издевательства один из допризывников пытался покончить жизнь самоубийством через повешение. Этот факт искривления ревзаконности был выявлен комиссией по чистке и передан военному трибуналу, который осудил на 5 лет далеких лагерей с поражением прав на 3 года.

б) При чистке Ореховского мясосовхоза было обнаружено со стороны Директора совхоза Дробота — зажим самокритики, который до чистки объединил вокруг себя угодных ему лиц с тем, чтобы на самой чистке выступали и говорили о положительных показателях работы и о большевистской борьбе с трудностями и направляя огонь против честных ударников, высказывающихся против безобразий и неполадок в работе МСХ, благодаря замазыванию действительного состояния совхоза, круговой порукой. Первичная комиссия не исключила из партии и последний оставшись в партии, стал расправляться с теми, кто выступал против него на чистке. В результате было уволено 3 ударника и переведено 2 человека на низшие должности. Имея материалы зажима самокритики, растрат, злоупотреблений — райкомиссия при повторной чистке исключила директора из партии и отдала под суд. Других ярких искривлений в процессе чистки не выявлено...

*ДАЗО. — Ф. П-240. — Оп.1. — Спр.136. —
Арк. (у справі не проставлені).
Машинопис. Оригінал.*

**ПОСТАНОВА ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО
КОМІТЕТУ СРСР ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА
ЗНЯТТЯ СУДИМОСТІ З ПОСАДОВИХ ОСІБ,
ЗАСУДЖЕНИХ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ САБОТАЖЕМ
ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ**

11 серпня 1935 р.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Центрального Исполнительного Комитета Союза ССР

№ 365

«ОБ ОСВОБОЖДЕНИИ ОТ ДАЛЬНЕЙШЕГО ОТБЫВАНИЯ НАКАЗАНИЯ, СНЯТИЯ СУДИМОСТИ И ВСЕХ ПРАВООГРАНИЧЕНИЙ, СВЯЗАННЫХ С ОСУЖДЕНИЕМ РЯДА ДОЛЖНОСТНЫХ ЛИЦ, ОСУЖДЕННЫХ В СВОЕ ВРЕМЯ В СВЯЗИ С САБОТАЖЕМ ХЛЕБОЗАГОТОВОК И ВЫПУСКОМ ТРУДОВЫХ ЗАЙМОВ, БОН И ПРОЧИХ ДЕНЕЖНЫХ СУРРОГАТОВ»

В период хлебозаготовок 1932 — 1933 гг. в некоторых районах СССР ряд должностных лиц не только не сумели организовать надлежащего отпора кулацкому саботажу по выполнению обязательств перед Советским государством по хлебозаготовкам, но и допустили ряд антигосударственных действий, выразившихся в нарушении служебного долга, бездействии, прямом попустительстве и даже злоупотреблениях своим служебным положением в ущерб интересам государства...

Виновные в указанном выше нарушении служебного долга должностные лица были в свое время сняты с работы, отданы под суд и осуждены к разным мерам уголовного наказания. Это послужило серьезным уроком для служащих государственного советского аппарата и имело своим последствием значительное укрепление служебной дисциплины.

Имея в виду, что совершенные указанными выше должностными лицами преступления не были связаны с какими-либо корыстными мотивами и являлись в подавляющем большинстве случаев ре-

зультатом неправильного понимания осужденными своих служебных обязанностей — Центральный Исполнительный Комитет Союза ССР постановляет:

1. Освободить от дальнейшего отбывания наказания должностных лиц, осужденных по ст. ст. 58, — 14, 109, 111, 112, 128 и др. Уголовного кодекса РСФСР и соответствующими статьями уголовных кодексов других союзных республик за преступления связанные с хлебозаготовками и иными сельскохозяйственными компаниями периода 1932 — 1933 гг..

2. Прекратить дальнейшее производство уголовных дел, а в отношении уже осужденных освободить от отбывания дальнейшего наказания должностных лиц...

Председатель ЦИК Союза ССР

М. Калинин

Секретарь ЦИК Союза ССР

И. Акулов

Москва, Кремль, 11 августа 1935 года

Известия (Орган ЦИК СССР и ВЦИК). — 1935. — 12 августа.

№ 97

**МАТЕРІАЛИ КОМІТЕТУ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ПО
ЗАПОРІЗЬКІ ОБЛАСТІ ЩОДО РЕАБІЛІТАЦІЇ КЕРІВНИКІВ
ОРІХІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАСУДЖЕНИХ У ГРУДНІ 1932
РОКУ ЗА ЗРИВ ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬ**

9 червня 1964 р.

УССР

КОМИТЕТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

УПРАВЛЕНИЕ КГБ при СОВЕТЕ МИНИСТРОВ УССР

по Запорожской области

**ПРОТОКОЛ
допроса свидетеля**

**Запорожье
9 июня 1964 г.**

Следователь УКГБ при СМ УССР по Запорожской области ст. лейтенант Зеленин.

В помещении УКГБ допросил

С соблюдением требований ст. ст. 85, 167 и 170 УПК УССР свидетеля:

1. Фамилия, имя, отчество Маслюк Гаврил Амвросиевич
2. Дата и место рождения 1899 г. с. Басань Пологовского района Запорожской области.
3. Национальность украинец.
4. Гражданство СССР.
5. Партийность член КПСС с 1925 г.
6. Образование 7 классов.
7. Семейное положение женат.
8. Место работы и должность пенсионер.
9. Судимость не имеет.
10. Место жительства с. Тарасовка Пологовского района Запорожской области.
11. Паспорт IX-ЯЛ № 643922 выдан Пологовским РОМ 29 марта 1957 г.

12. На каком языке желает дать показания на русском.

В соответствии со ст. 70 УПК УССР Маслюку Г.А. разъяснены обязанности свидетеля и он предупрежден об уголовной ответственности по ст. 179 УК УССР за отказ или уклонение от дачи показаний и по ст. 178 УК УССР за дачу заведомо ложных показаний (подпись Маслюк Г.А.)

*Допрос начат в 14 час 30 мин
Окончен в 17 час 00 мин
подпись Маслюк Г.А.*

На предложение рассказать все ему известное об обстоятельствах, в связи с которыми он вызван на допрос свидетель Маслюк Г.А. показал: С 1926 по 1934 год я работал председателем правления коммуны «Авангард» в Ореховском районе бывшей Днепропетровской ныне Запорожской области. По делу руководящих работни-

ков Ореховского района осужденных в 1932 году по обвинению в контрреволюционном саботаже выполнения районном плане хлебозаготовок могу рассказать следующее. 1932 год по климатическим условиям для Ореховского района был неурожайным. Озимые посевы вымерзли, а яровые подверглись засухе. В целом по району урожайность была очень низкой. А план хлебосдачи государству каждому хозяйству и району в целом был дан такой что мы вывезли на элеватор все зерно подчистую, но плана выполнить не смогли. Я говорю о районе. Руководимая мною коммуна сумела выполнить план, т.к. обрабатывали мы землю лучше других хозяйств, ибо имели трактора, снабжались удобрениями. Являясь уполномоченным от Ореховского райкома КПУ, я в период уборки урожая и сдачи хлеба государству летом и осенью 1932 года бывал во многих колхозах и знаю, что положение с выполнением плана было очень тяжелым. Следует отметить, что райком партии во главе с Головиным В.П. и райисполком под председательством Паламарчука М.С. принимал все зависящие от них меры к тому, чтобы как можно больше сдать хлеба государству. По указанию райкома и райисполкома за каждым хозяйством были закреплены ответственные уполномоченные из числа преданных коммунистов и опытных работников сельского хозяйства, которые все время находились в колхозах и организовывали сбор урожая и вывоз его на элеватор.

Приходилось в таких случаях перемолачивать солому по несколько раз. Помнится, что за целый день работы молотилки из скирды соломы удавалось набрать около 50 килограммов. Но работали голодные люди и они почти все намолоченное съедали в сыром виде, т.е. ели прямо пшеницу. Как непосредственному свидетелю того времени мне известно, что очень многие участки земельных угодий погибли совсем, т.е. на них урожая не было никакого, а на многих площадях района не удавалось вернуть семена. Наряду с тем, что забирали весь хлеб из коллективных хозяйств для сдачи государству, организовывали многочисленные комиссии по мобилизации хлеба из личных запасов крестьян. Многие люди в районе голодали, опухали и умирали. Естественно, что при этом положении район не в силах был выполнить данный ему свыше план хлебозаготовок.

Осенью 1932 года Головин, Паламарчук, зав.райзо Луценко Иван Иванович, председатель райколхозсоюза Пригода, директор Ореховской МТС Медведь, главный агроном района Анистрат, председатель КК РКИ Ордельян и другие руководящие работники района были

арестованы и привлечены к уголовной ответственности за контрреволюционный саботаж в деле выполнения плана хлебозаготовок. В действительности никакого саботажа в районе не было. Наоборот все руководство района стремилось как можно больше сдать хлеба государству. Но в то время было модно вешать ярлыки контрреволюционеров. За малейшее необеспечение тех или иных требований могли исключить с рядов партии и снять с работы любого районного работника. Со всеми выше перечисленными лицами я был хорошо знаком, находился в нормальных отношениях. Головин и Паламарчук тогда были молодыми и энергичными работниками и по моему глубокому убеждению совершенно правильно руководили жизнью и деятельностью всего района.

Незадолго до судебного процесса в Ореховский район приехал нарком просвещения Скрипник, он провел совещание со всеми руководящими работниками сельского хозяйства района, на котором объявил, что после совещания в этом зале будут судить «кулацких подлабузников и саботажников». Речь шла о Головине, Паламарчуке и других. Так и произошло. В городском кинотеатре, где проходило совещание, Днепропетровский областной суд начал рассматривать дело по обвинению Головина и других. Я присутствовал на суде и был допрошен в качестве свидетеля. Должен сказать, что никто из подсудимых, а их было не менее 12 человек, не признавал себя виновным в саботаже, они старались объяснить и доказать суду, что они никакого преступления перед партией и государством не совершали. Я как свидетель тоже не мог сообщить суду каких-либо данных о том, что руководство района действовало на срыв плана хлебозаготовок.

Всего свидетелей по делу в суде было допрошено 5-6 человек, но по фамилии их теперь припомнить не могу. Какие показания в суде давали другие свидетели, я теперь уточнить не могу, т.к. с тех пор прошло около 32-х лет. Лично я как свидетель в суде охарактеризовал подсудимых положительно.

Насколько мне помнится, на предварительном следствии по делу Головина меня в качестве свидетеля не допрашивали. С копией протокола моего допроса в качестве свидетеля по делу Головина, Паламарчука, Луценко, Пригоды за 21 ноября 1932 я ознакомился. Повторяю, что на предварительном следствии меня по делу Головина не допрашивали и я таких показаний не давал и не мог давать, ибо

показания от моего имени являются фальшивкой, гнусной клеветой на честных коммунистов и преданных работников.

Единственное, что правильно указано в протоколе так это мои анкетные данные, но они видимо взяты из моей учетной карточки коммуниста. Поэтому я полностью отвергаю сфабрикованные по делу Головина показания от моего имени. Многие данные в протоколе по содержанию являются абсурдными. Упомянутый председатель коммуны «Свобода» Костенко С.Г. умер в г. Орехове 4-5 лет тому назад. Но я уверен, что он бы тоже не подтвердил таких «показаний».

После того как Головин, Паламарчук и другие были сняты с работы и арестованы, положение в районе с ходом хлебозаготовок не могло улучшиться и не улучшилось, ибо еще при них было вывезено все зерно.

Что же касается условий жизни людей и скота, то положение резко ухудшилось, но не из-за ареста руководства, а потому, что нечем было кормить людей и скот.

Ознакомился я и с копией допроса свидетеля Костенко Семена Гурьевича за 23 ноября 1932 года. Как коммунист и непосредственный участник событий 1932 года со всей ответственностью заявляю, что показания по делу Головина и других от имени Костенко также сфальсифицированы. Уверен, что он не мог давать таких клеветнических, ложных и в ряде моментов смехотворных показаний.

Я не подтверждаю показания Костенко не только в той части, где он ссылается на меня по высказываниям Пригоды, но и в полном их объеме. Данные о том, что Головин, Паламарчук и другие проводили политику на срыв плана хлебозаготовок, являются лживыми. А то, что будто бы руководство района предлагало председателям колхозов обеспечить раньше себя, а потом выполнять план поставок хлеба звучит по меньшей мере наивно.

В показаниях Костенко имеются лживые утверждения и о том, что многие хозяйства, выполнив план на 100%, имели не нужные им излишки хлеба. Это самая бессовестная и беспочвенная ложь, т.к. по всем хозяйствам района ни о каких фондах не могло быть и речи, а тем более о создании запасов для нужд свиноферм.

В результате низкого урожая по району затем от голода умерло большое количество людей, а за скот и говорить не приходится. Теперь я припомнил, что Костенко тоже был допрошен в суде в качестве свидетеля. Но допрашивали нас по одному, поэтому не могу сказать, что именно говорил Костенко. Однако если бы кто-либо из «свидетелей» сообщил такие данные которые имеются в протоко-

лах, с которыми я ознакомился, то видимо многие были бы приговорены к расстрелу.

Из числа упоминаемых в протоколе допроса Костенко работников сельхозартелей я помню Мочалина. Он погиб на фронте Отечественной войны, о чем я знаю со слов старых работников района.

Названного мне Будяка Сергея Архиповича я знаю. В 1932 году он работал агрономом райзо по борьбе с вредителями посевов. Вскоре после суда он куда-то выехал из г. Орехова и судьба его мне неизвестна. Проходил ли он по делу Головина и других свидетелем, не припоминаю.

Дикого Луку Илларионовича как личность и как директора МТС не знаю.

Протокол по моей просьбе зачитан мне следователем вслух. Мои показания записаны правильно. Замечаний и дополнений не имею.

**подпись Маслюк Г.А.
Следователь УКГБ ст. л-т Зеленин (подпись)**

**«УТВЕРЖДАЮ»
НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ КГБ ПРИ СМ
УССР ПО ЗАПОРОЖСКОЙ ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК И. БОГДАНОВ
«13» июня 1964 года**

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

(По восстановленному уголовному делу)

«13» июня 1964 года

гор. Запорожье

Следователь следственного отделения УКГБ при Совете Министров УССР по Запорожской области ст. лейтенант ЗЕЛЕНИН, рассмотрев материалы восстановленного архивного уголовного дела по обвинению СКИЧКО Е.Е. и других, всего 13 человек, -

УСТАНОВИЛ:

Приговором выездной сессии Днепропетровского областного суда от 25-28 декабря 1932 года были признаны виновными в преступлении, предусмотренном ст. 54-14 УК УССР и осуждены:

1. АНДРЮЩЕНКО Иван Иванович, 1896 года рождения, уроженец с. Жаболотное, украинец, гр-н СССР, до ареста член КПСС, работал редактором газеты Ореховского района (к 8 годам ИТЛ).

2. АНИСТРАТ Иван Андреевич, 1893 года рождения, уроженец г. Кривой Рог, украинец, б. главный агроном Ореховского райЗО (к 10 годам ИТЛ)

3. АРДЕЛЬЯН (ОРДЕЛЬЯН) Федор Елисеевич, 1894 года рождения, уроженец Полтавской области, быв. председатель КК РКИ (к 5 годам ИТЛ).

4. БУРКОВСКИЙ Савва Владимирович, 1894 года рождения, уроженец с. Толмачевка, Шполянского района, Киевской области, быв. директор конторы «Заготзерно» (к 8 годам ИТЛ).

5. ВЯЛЫХ Федор Степанович, 1900 года рождения, уроженец с. Юрьевки, Коларовского района, Днепропетровской области, быв. заместитель председателя Ореховского РИКА, председатель плановой комиссии (к 8 годам ИТЛ).

6. ГОЛОВИН Василий Петрович, 1903 года рождения, уроженец г. Апостолово, русский, гр-н СССР, из рабочих, образование среднее, быв. первый секретарь Ореховского РК КПУ (к 10 годам ИТЛ).

7. ГРИШКО Аким Петрович, 1897 года рождения, уроженец с. Ивановки, Днепропетровской области, украинец, быв. учитель и секретарь первичной парторганизации в с. Юрковке, Ореховского района. (к 5 годам ИТЛ).

8. ЛУЦЕНКО Иван Иванович, 1893 года рождения, уроженец с. Лукашево, Запорожского района, Днепропетровской области, быв. зав.госхлебинспекцией Ореховского райЗО (к 10 годам ИТЛ).

9. МАХНОРЫЛО Андрей Лукьянович, 1882 года рождения, уроженец с. Омельник, Ореховского района, Днепропетровской области, быв. агроном Ореховского райЗО (к 3 годам ИТЛ).

10. МЕДВЕДЬ Григорий Тимофеевич, 1902 года рождения, уро-

женец с. Воскресеновки, Чубаревского района, Днепропетровской области, быв. директор Ореховской МТС. (к 8 годам ИТЛ).

11. ПАЛАМАРЧУК Михаил Сергеевич, 1901 года рождения, уроженец с. Кашпировки, Киевской области, украинец, член КПСС с 1925 по 1932 год, образование среднее, быв. председатель Ореховского райисполкома (к 10 годам ИТЛ).

12. ПРИГОДА Иван Андреевич, 1890 года рождения, уроженец г. Мелитополя, быв. председатель Ореховского райколхоза (к 10 годам ИТЛ).

13. СКИЧКО Елизар Елизарович, 1902 года рождения, уроженец с. Елизаветградки, Знаменского района, Днепропетровской области, быв. зав. орготделом Ореховского РК КПУ. (к 8 годам ИТЛ).

По данному делу Днепропетровским облотделом ГПУ УССР привлекались в качестве обвиняемых БАЗИЛЕВИЧ (Скипян) Мария Владимировна и ДЕМЬЯНЕНКО Иван Михайлович, которые судом были оправданы.

Из собранных по делу материалов видно, что ГОЛОВИН, ПАЛАМАРЧУК и другие были признаны судом виновными в том, что они, занимая руководящие посты в партийных и советских органах Ореховского района, саботировали выполнение колхозами плана хлебопоставок государству.

Допрошенные в настоящее время ГОЛОВИН, ПАЛАМАРЧУК, СКИЧКО, ДЕМЬЯНЕНКО, БАЗИЛЕВИЧ (СКИПЯН) и другие показали, что никто из привлеченных по делу лиц контрреволюционным саботажем не занимался и в суде виновным себя не признавал.

Все сельхозартели района под руководством партийно-советских органов принимали меры к тому, чтобы сдать государству максимальное количество хлеба, однако данный району план выполнить не смогли по независящим от них причинам. В результате неблагоприятных климатических условий 1932 года урожайность по району была очень низкой. При дополнительном расследовании установлено, что предварительное следствие по настоящему делу в 1932 году было проведено необъективно, к обвиняемым применялись меры физического принуждения для получения от них признания своей виновности, фальсифицировались показания от имени свидетелей.

На предварительном следствии, как установлено при восстановлении дела, в качестве свидетелей по делу были допрошены МАСЛЮК Г.А., КОСТЕНКО С.Г., ДИКИЙ Л.И., БУДЯК С.А. и МОРОЗ В.П.

Свидетель МАСЛЮК Г.А. на допросе 9 июня сего года заявил, что показания от его имени в протоколе за 21 ноября 1932 года и от имени свидетеля КОСТЕНКО С.Г. сфабрикованы работником ГПУ и по существу не соответствуют действительному положению.

ГОЛОВИНА, ПАЛАМАРЧУКА и других осужденных МАСЛЮК охарактеризовал как честных коммунистов и добросовестных работников того времени.

Установить и передопросить остальных свидетелей не представляется возможным, но их показания также опровергаются данными настоящей проверки.

Вновь допрошенные по делу свидетели БАЗИЛЕВИЧ (СКИПЯН) М.В., ДЕМЬЯНЕНКО И.М., ВАКУЛЕНКО В.А., НЕСТЕРЕНКО М.Т., ВЕТЕР Л.Д., ПЕРЕВЕРЗЕВ Н.П., КОЛОСОК А.М., ПОЛУБИНСКИЙ Т.В., которые вместе с осужденными принимали непосредственное участие в выполнении плана хлебозаготовок за 1932 год, показали, что действий, направленных на срыв выполнения плана хлебозаготовок, в практической работе ГОЛОВИНА, ПАЛАМАРЧУКА и других они не замечали, охарактеризовали их как активных участников социалистического строительства в сельском хозяйстве.

Осенью 1935 года все осужденные по делу на основании постановления Центрального Исполнительного Комитета Союза ССР от 11 августа 1935 года были освобождены из мест заключения со снятием судимости и всех связанных с осуждением правоограничений.

В настоящее время ГОЛОВИН и СКИЧКО в своих заявлениях просят реабилитировать их по делу за 1932 год.

Учитывая изложенное и руководствуясь ст. 213 п. II УПК УССР, -

ПОЛАГАЛ — БЫ:

Отменить приговор Днепропетровского областного суда об осуждении Андриющенко Ивана Ивановича, Анистрата Ивана Андреевича, Бурковского Саввы Владимировича, Вялых Федора Степановича, Гришко Акима Петровича, Луценко Ивана Ивановича, Медведя Григория Тимофеевича, Махнорыло Андрея Лукьяновича, Головина Василия Петровича, Ордельяна Федора Елисеевича, Паламарчука Михаила Сергеевича, Пригоды Ивана Андреевича и Скичко Елизара Елизаровича, а уголовное дело в отношении их прекратить

за недоказанностью участия осужденных в совершении преступления.

**СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДОТДЕЛА УКГБ ПРИ СМ
УССР ПО ЗАПОРОЖСКОЙ ОБЛАСТИ**
ст.лейтенант Зеленин
(подпись)

«СОГЛАСЕН»:
**НАЧАЛЬНИК СЛЕДОТДЕЛА УКГБ ПРИ СМ
УССР ПО ЗАПОРОЖСКОЙ ОБЛАСТИ**
майор Гнеденко
(подпись)

Конверт до справи

СЕКРЕТНО
Дело №1199 Н 64
Докладчик т. Карплюк И.К.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

Судебная коллегия по уголовным делам Верховного Суда УССР в составе:

Председательствующего — т. Тубольца Е.Д.

Членов суда — т.т. Карплюка И.К., Коломийчука И.Г., Карплюка К.К., с участием прокурора т. Янковского И.И.

рассмотрела в судебном заседании 23 января 1965 года уголовное дело по протесту Зам. Прокурора УССР на приговор Днепропетровского областного суда от 25 — 28 декабря 1932 года, которым осуждены по ст. 54-11 УК УССР.

АНИСТРАТ Иван Андреевич, 1893 года рождения, уроженец г. Кривой Рог, украинец, до ареста работал главным агрономом Ореховского Райземотдела;

ГОЛОВИН Василий Петрович, 1903 года рождения, уроженец г. Апостолово, Днепропетровской области, до ареста работал первым секретарем Ореховского РК КПУ;

ЛУЦЕНКО Иван Иванович, 1893 года рождения, уроженец с. Лукашево, Запорожского района, Днепропетровской области, до ареста работал Зав. госхлебинспекцией Ореховского Райземотдела;

ПАЛАМАРЧУК Михаил Сергеевич, 1901 года рождения, уроженец с. Кашперовки, Киевской области, украинец, член КПСС, со средним образованием, до ареста работал Председателем Ореховского Райисполкома;

ПРИГОДА Иван Андреевич, 1890 г. Рождения, уроженец г. Мелитополя Запорожской области, до ареста работал председателем Ореховского Райколхозсоюза, —

осуждены к десяти /10/ годам лишения свободы в исправительно-трудовых лагерях, каждый.

АНДРЮЩЕНКО Иван Иванович, 1896 года рождения, уроженец с. Жабалотное, украинец, член КПСС, до ареста работал редактором районной газеты;

БУРКОВСКИЙ Савва Владимирович, 1894 г. рождения, уроженец с. Толмачевка Шполянского района Черкасской области, до ареста работал директором конторы «Заготзерно» Ореховского района;

ВЯЛЫХ Федор Степанович, 1900 года рождения, украинец, уроженец с. Юрьевки Коларовского района Днепропетровской области, до ареста работал заместителем председателя Ореховского Райисполкома и председателем плановой комиссии;

МЕДВЕДЬ Григорий Тимофеевич, 1902 года рождения, уроженец с. Воскресеновки, Чубаревского района, Днепропетровской области, до ареста работал директором Ореховского МТС;

СКИЧКО Елизар Елизарович, 1902 года рождения, уроженец с. Елизаветградки, Знаменского района, Днепропетровской области, до ареста работал Зав. Орготделом Ореховского РК КПУ, —

осуждены к восьми /8/ годам лишения свободы в исправительно-трудовых лагерях, каждый,

АРДЕЛЬЯН /ОРДЕЛЬЯН/ Федор Елиссевич, 1894 года рождения,

уроженец Полтавской области, до ареста работал Председателем Контрольной Комиссии Рабоче-Крестьянской Инспекции;

ГРИШКО Аким Петрович, 1897 года рождения, уроженец с. Ивановки, Днепропетровской области, до ареста работал учителем и секретарем первичной партийной организации с. Юрковки, Ореховского района —

осуждены к пяти /5/ годам лишения свободы в исправительно-трудовых лагерях, каждый.

МАХНОРЫЛО Андрей Лукьянович, 1882 года рождения, уроженец с. Омельник, Ореховского района, Днепропетровской области, до ареста работал агрономом Ореховского райземотдела, —

осужден к трем /3/ годам лишения свободы в исправительно-трудовых лагерях.

Кроме этого, указанным приговором оправданы Базилевич /Скипан/ Мария Владимировна и Демьяненко Иван Михайлович.

Приговор в кассационном порядке не обжалован и не опротестован.

Заслушав доклад члена Верховного суда УССР т. Карплюка И.К., заключение пом. прокурора УССР т. Янковского И.И., поддерживающего протест и рассмотрев материалы дела, судебная коллегия, —

УСТАНОВИЛА:

Архивно-уголовное дело на указанных лиц не сохранилось, а из восстановленного в 1964 г. дела видно, что Анистрат, Головин, Луценко, Паламарчук, Пригода, Андриющенко, Бурковский, Вялых, Медведь, Скичко, Ардельян /Ордельян/, Гришко и Махнорыло признаны виновными в том, что они, занимая указанные выше руководящие должности в партийных и советских органах саботировали выполнения колхозами государственного плана хлебозаготовок.

В протесте ставится вопрос об отмене приговора в отношении Анистрата, Головина, Луценко, Паламарчука, Пригоды, Андриющенко, Бурковского, Вялых, Медведя, Скичко, Ардельяна /Ордельяна/,

Гришко и Махнорыло и о прекращении о них дела производства за отсутствием состава преступления.

Протест подлежит удовлетворению.

Из материалов восстановленного дела видно, что в основу приговора были положены частичные признания своей вины указанных осужденных и показания свидетелей Маслюка, Костенко, Дикого, Мороза и Будяка.

Проведенной в 1964 г. проверкой установлено, что при проведении предварительного следствия в 1932 году применялись запрещенные методы следствия.

Так, допрошенные в настоящее время осужденные Головин, Паламарчук, Скичко и оправданные Демьяненко и Базилевич показали, что при допросах в 1932 г. применялись физические меры воздействия.

Из показаний свидетелей Маслюка Г.А. и Мороза В.П., видно, что их показания в 1932 г. были изложены в протоколах допросов неправильно и протоколы были сфальсифицированы.

Передопросить остальных свидетелей не представляется возможным, т.к. Дикий умер, Костенко погиб на фронте, а судьба Будяка не установлена.

Дополнительно допрошенные свидетели Вакуленко, Нестеренко, Ветер, Переверзев, Колосок, Полубинский, Голобородько, Черепаха и Василенко, охарактеризовали осужденных с положительной стороны и показали, что никто из них контрреволюционным саботажем не занимались.

Таким образом, Анистрат, Головин, Луценко, Паламарчук, Пригода, Андрющенко, Бурковский, Вялых, Медведь, Скичко, Ардельян /Ордельян/, Гришко и Махнорыло осуждены были в 1932 году необоснованно.

На основании изложенного, судебная коллегия, руководствуясь ст.ст. 393 и 394 УПК УССР, —

ОПРЕДЕЛИЛА:

Приговор Днепропетровского областного суда от 25 — 28 декабря 1932 года в отношении Анистрата Ивана Андреевича, Головина Василия Петровича, Луценко Ивана Ивановича, Паламарчука Михаила Сергеевича, Пригоды Ивана Андреевича, Андрющенко Ива-

на Ивановича, Бурковского Саввы Владимировича, Вялых Федора Степановича, Медведя Григория Тимофеевича, Скичко Елизара Елизаровича, Ардельяна /Ордельяна/ Федора Елисеевича, Гришко Акима Петровича и Махнорыло Андрея Лукьяновича отменить и дело о них прекратить за отсутствием состава преступления.

Председательствующий — Туболец
Члены суда — Карплюк, Коломийчук

Верно; Член Верховного суда УССР Карплюк (подпись)

*ГДА СБ України. — Спр. 75165 фп.
— Арк. 69-72 зв.; 173 — 176; 219 — 221 зв.*

**ЗАКОНОДАВЧІ
ДОКУМЕНТИ
ПРО ГОЛОДОМОР**

Р О З Д І Л 2

№ 98

**ЗАКОН УКРАЇНИ
«ПРО ГОЛОДОМОР 1932 – 1933 РОКІВ В УКРАЇНІ»**

28 листопада 2006 р.

Верховна Рада України **п о с т а н о в л я є**:

вшановуючи пам'ять мільйонів співвітчизників, які стали жертвами Голодомору 1932-1933 років в Україні та його наслідків;

шануючи всіх громадян, які пережили цю страшну трагедію в історії Українського народу;

усвідомлюючи моральний обов'язок перед минулими та наступними поколіннями українців і визнаючи необхідність відновлення історичної справедливості, утвердження в суспільстві нетерпимості до будь-яких проявів насильства;

відзначаючи, що трагедія Голодомору 1932-1933 років в Україні офіційно заперечувалася владою СРСР протягом багатьох десятиріч;

засуджуючи злочинні дії тоталітарного режиму СРСР, спрямовані на організацію Голодомору, наслідком яких стало знищення мільйонів людей, руйнування соціальних основ Українського народу, його вікових традицій, духовної культури і етнічної самобутності;

співчуваючи іншим народам колишнього СРСР, які зазнали жертв внаслідок Голодомору;

високо цінуючи солідарність та підтримку міжнародної спільноти у засудженні Голодомору 1932-1933 років в Україні, що відображено в актах парламентів Австралії, Аргентинської Республіки, Республіки Грузія, Естонської Республіки, Італійської Республіки, Канади, Литовської Республіки, Республіки Польща, Сполучених Штатів Америки, Угорської Республіки, а також у розповсюдженій як офіційний документ 58-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН Спільній заяві з нагоди 70-х роковин Голодомору — Великого голоду 1932-1933 років в Україні, яку підписали Аргентинська Республіка, Азербайджанська Республіка, Народна Республіка Бангладеш, Республіка Білорусь, Республіка Бенін, Республіка Боснія і Герцеговина, Республіка Гватемала, Рес-

публіка Грузія, Арабська Республіка Єгипет, Ісламська Республіка Іран, Республіка Казахстан, Канада, Держава Катар, Киргизька Республіка, Держава Кувейт, Республіка Македонія, Монголія, Республіка Науру, Королівство Непал, Об'єднані Арабські Емірати, Ісламська Республіка Пакистан, Республіка Перу, Південно-Африканська Республіка, Республіка Корея, Республіка Молдова, Російська Федерація, Королівство Саудівська Аравія, Сирійська Арабська Республіка, Сполучені Штати Америки, Республіка Судан, Республіка Таджикистан, Туркменістан, Демократична Республіка Тимор-Лешті, Республіка Узбекистан, Україна та Ямайка, а також підтримали Австралія, Держава Ізраїль, Республіка Сербія і Чорногорія та 25 держав — членів Європейського Союзу;

виходячи з Рекомендацій парламентських слухань щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років, схвалених Постановою Верховної Ради України від 6 березня 2003 року № 607-IV, та Звернення до Українського народу учасників спеціального засідання Верховної Ради України 14 травня 2003 року щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років, схваленого Постановою Верховної Ради України від 15 травня 2003 року № 789-IV, в якому Голодомор визнається актом геноциду Українського народу як наслідок зумисних дій тоталітарного репресивного сталінського режиму, спрямованих на масове знищення частини українського та інших народів колишнього СРСР;

визнаючи Голодомор 1932-1933 років в Україні відповідно до Конвенції від 9 грудня 1948 року про запобігання злочину геноциду та покарання за нього як цілеспрямований акт масового знищення людей, приймає цей Закон.

Стаття 1. Голодомор 1932-1933 років в Україні є геноцидом Українського народу.

Стаття 2. Публічне заперечення Голодомору 1932-1933 років в Україні визнається наругою над пам'яттю мільйонів жертв Голодомору, приниженням гідності Українського народу і є протиправним.

Стаття 3. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування відповідно до своїх повноважень зобов'язані:

брати участь у формуванні та реалізації державної політики у

сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу;

сприяти консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості та культури, поширенню інформації про Голодомор 1932-1933 років в Україні серед громадян України та світової громадськості, забезпечувати вивчення трагедії Голодомору в навчальних закладах України;

вживати заходів щодо увічнення пам'яті жертв та постраждалих від Голодомору 1932-1933 років в Україні, в тому числі спорудження у населених пунктах меморіалів пам'яті та встановлення пам'ятних знаків жертвам Голодомору;

забезпечувати в установленому порядку доступ наукових та громадських установ і організацій, вчених, окремих громадян, які досліджують проблеми Голодомору 1932-1933 років в Україні та його наслідки, до архівних та інших матеріалів з питань, що стосуються Голодомору.

Стаття 4. Держава забезпечує умови для проведення досліджень та здійснення заходів з увічнення пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні на основі відповідної загальнодержавної програми, кошти на виконання якої щорічно передбачаються в Державному бюджеті України.

Стаття 5. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
2. Кабінету Міністрів України:

1) визначити статус і функції Українського інституту національної пам'яті та забезпечити його утримання за рахунок коштів державного бюджету як спеціального уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу;

2) у тримісячний термін з дня набрання чинності цим Законом: подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів України у відповідність із цим Законом; привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування органами виконавчої влади прийнятих ними нормативно-правових актів, що не відповідають цьому Закону;

3) вирішити в установленому порядку за участю Київської міської державної адміністрації питання щодо спорудження у м. Києві до 75-х роковин Голодомору 1932-1933 років в Україні Меморіалу пам'яті жертв голодоморів в Україні.

Президент України В.ЮЩЕНКО²⁵

**м. Київ, 28 листопада 2006 року
№ 376-V**

Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 50 . — Ст.504.

№ 99

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ «ПРО ЗАХОДИ У ЗВ'ЯЗКУ З ДНЕМ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРІВ»

25 вересня 2008 р.

У зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932-1933 років в Україні та з метою гідного вшанування пам'яті жертв геноциду Українського народу, належної організації заходів до Дня пам'яті жертв голодоморів (22 листопада 2008 року) **постановляю**:

1. Кабінету Міністрів України:

1) розробити за участю Організаційного комітету з підготовки та проведення заходів у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору в Україні і затвердити у десятиденний строк план заходів на жовтень-листопад 2008 року до 75-х роковин Голодомору 1932-1933 років в Україні та Дня пам'яті жертв голодоморів, передбачивши в ньому, зокрема:

проведення презентації Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні;

відкриття у місті Києві першої черги Меморіального комплексу пам'яті жертв голодоморів в Україні;

проведення 22 листопада 2008 року Загальноукраїнської акції «Засвіти свічку»;

презентацію в листопаді фільмів, присвячених темі геноциду Українського народу 1932-1933 років;

організацію у місті Києві виставок, зокрема документально-художньої, друкованих видань, фоторобіт, які висвітлюють події, пов'язані з Голодомором 1932-1933 років в Україні, демонстрацію відповідних тематичних виставок та експозицій у інших населених пунктах;

2) забезпечити у повному обсязі фінансування проведення заходів до 75-х роковин Голодомору 1932-1933 років в Україні та Дня пам'яті жертв голодоморів;

3) передбачити під час доопрацювання проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2009 рік» кошти для фінансування спорудження у місті Києві другої черги Меморіального комплексу пам'яті жертв голодоморів в Україні, заходів з публікування архівних, науково-популярних та художньо-публіцистичних видань, а також для здійснення Українським інститутом національної пам'яті дослідницьких робіт з питань голодоморів.

2. Запропонувати релігійним організаціям провести 22 листопада 2008 року панахиди за жертвами Голодомору.

3. Оголосити 22 листопада 2008 року о 16.00 на вшанування пам'яті жертв геноциду Українського народу хвилину мовчання, зупинивши на цей час роботу в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях (крім підприємств, де це не допускається за технологією виробництва), рух громадського та приватного транспорту з подаванням відповідних звукових сигналів.

На території України 22 листопада 2008 року приспустити Державний Прапор України, обмежити проведення розважальних заходів, внести відповідні зміни до програм радіо і телебачення.

4. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям:

1) забезпечити до 22 листопада 2008 року:

проведення презентацій обласних томів Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 — 1933 років в Україні;

урочисте відкриття меморіалів, пам'ятних знаків у населених пунктах, які постраждали від Голодомору 1932 — 1933 років в Україні;

2) активізувати роботи з демонтажу пам'ятників та пам'ятних знаків особам, причетним до організації Голодомору 1932-1933 років в Україні та політичних репресій, а також з відповідного перейменування вулиць, площ, провулків, проспектів, парків та скверів у населених пунктах;

3) організувати у День пам'яті жертв голодоморів покладання траурних вінків і композицій із житніх та пшеничних колосків до пам'ятних знаків, місць поховань жертв голодоморів, вшанування пам'яті загиблих хвилиною мовчання, запалення свічок та проведення щорічної Загальноукраїнської акції «Засвіти свічку», а також вечорів-реквіємів та інших скорботних заходів;

4) вжити додаткових заходів щодо поліпшення медичного та соціально-побутового обслуговування, сприяння у веденні присадибного господарства, надання матеріальної допомоги особам, які пережили Голодомор 1932-1933 років в Україні.

5. Міністерству України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерству культури і туризму України разом із Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями забезпечити проведення в населених пунктах України завершального етапу міжнародної акції «Незгасима свічка».

6. Міністерству освіти і науки України забезпечити проведення у листопаді 2008 року в усіх навчальних закладах України «Уроку пам'яті», а також підведення підсумків Всеукраїнського просвітницько-патріотичного конкурсу вчинених дій щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні «Пам'ять народу» та щорічної Всеукраїнської акції «Колосок пам'яті».

7. Міністерству закордонних справ України:

1) забезпечити проведення закордонними дипломатичними установами України заходів до Дня пам'яті жертв голодоморів, а також участь представників дипломатичного корпусу іноземних держав, акредитованого в Україні, в офіційних заходах, які проводимуться в Україні;

2) сприяти Міжнародному координаційному комітету Світового конгресу українців для планування відзначення 75-х роковин Голодомору в Україні у проведенні представниками української громадськості за кордоном заходів з ушанування пам'яті жертв геноциду українського народу.

8. Державному комітету телебачення та радіомовлення України забезпечити широке висвітлення в засобах масової інформації підготовки та проведення заходів до 75-х роковин Голодомору 1932 — 1933 років в Україні та Дня пам'яті жертв голодоморів.

9. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України Віктор ЮЩЕНКО

м. Київ, 25 вересня 2008 року

№ 856/2008

**СПОГАДИ
ОЧЕВИДЦІВ
ТА ЇХНІХ НАЩАДКІВ**

Р О З Д І Л   3

**СПОГАДИ АВРАМЕНКО ДІАНИ ІВАНІВНИ, ДОНЬКИ
ЛУЦЕНКА ІВАНА ІВАНОВИЧА**

*Запис проведено Алексєєвим О.О.
Орфографія збережена.*

— Мы уроженци села Лукашево Хортицкого района. Юность и детство прошли в родному сели.

На службе в армии забрали батька на службу вин служив в Батуми в крепостной артиллерии там познакомился с революционером и вступил в их партию. Був там погы розформировали правительство погы не стало царской армии. Потим його как коммуниста отозвали по месту жытельства в Екатеринославскую губернию там формировалыся кадры нови кадры республики, организовувалыся рабфаки по всякой специальности. Батько як сельський жытель попав на курсы агронома, удачно окончил их. Освободилося мисто на ... конфисковувалы иностранне имущество, а людей высылалы и батьку попалося як вин кончив рабфак попалося Божедаривська мельница высокого помола, одна на всий України вона була. Хазяина высылалы вывезли в Германию с семьёй а мельница стояла батько послалы поставили заведующим цией мельницы проробыв вин там два года. Перевылы його у Первомайськ тоже агрономом, пробыв вин там. Там родылась друга дытына у їх. Поробыв вин там два года перевылы його у Запорожье. Но так як я дуже заболила батько на свий счет узяв як вроде. Пока операцию зроблять. Робылы мены операцию в Запорожье и дали временно квартиру. На Анголке на против кинотеатра Комсомолец. Статуи на верху на пятом этаже. На третьем этаже у нас була квартира. Операцию мени робылы хирург Мессиозных. И операция пройшла вдачно. Писля поправки моей батьку вже було назначение в Орехов. И вин поїхав в Орехов. Ну сказалы шо тепер не на два года а на бильше. А раз на бильше то значить надо забирать усю семью. У нас у сели ще була бабушка сто год. Забрав батько и бабушку, двоих детей и мы поселылася в Орехови. У концы 32 года був недород, неврожай. Началася борьба за

зерно и тодди решили саботаж госпоставок весь Ориховський райком арестували. Ночью приехала машина, арестовала батька. Робота обыск забрала все шо у нього було у нього даже був именний пистолет кымся подаренный. Ну словно все забрали. Нас из квартиры выгнали, сказали что б до утра вас в городе не було. Маты пишла на площадь, найняла извозчика. Вещи що были в кимнате детськи та постель скидали в корзину закрылы, поставили на извозчика и нас посадылы двоих дитей бабу и маму. Повезлы на вокзал, корзину з багажом мы здалы в камеру хранения, квитанцию получили. Потом их покралы, колы мы за нымы повернулись там вже вещей не було а були одни кирпичи. А мы пишлы в вокзал у комнату матери и ребенка. Досыдилы там до утра, потом силы на поезд и прыйхалы в Хортыцу. Пишлы до начальныка станции вин сказав, шо багаж ваш прыйде позже. Мы пишлы на трасу. И пишлы по маненьку. Снижок усыпав усю трасу и движения мало було, тоди и машин було мало. Думалы попадеться як небудь пидвода, но ничо не попалося и мы 12 километрив по снижку пошагалы сами. Дойшлы до Лукашевой, а у нас у сели була хата тикы не достроина. Ну стины, крыша, викна й двери и все бильш нема ничего. Через дорогу жив мамын брат каменщик вин соби построїв хату и нам начав строить. Построїв хату. Ну вин уже жив там, у него теж було двое дитей. Забрав вин сразу нас до себе и мы неделю у него пожилы. Пока вин з другим братом оборудовали нам одну комнату. И мы перейшлы туды жить. Мама зразу ж напысала письмо в Полтаву, у Полтави жила батькова сестра Марфа. Письмо, шо Ивана нема, Ивана забрали, мы у Тихона живем. Як було дали незнаю. Та через неделю приїхала. Забрали нас, бабу оставили в дядька в Тихона. А нас вона забрала до себе на Полтавщину, станция Прилуки, хутор Нетяговщина. И мы стали в ней жить. Хутор був невеличький, людей небагаточько, каждый одын другого знали. Сельсовета тут на хуторе не було, бо це участок був тилькы. Сельсовет був у центральний усадьби. Покры до сельсовета дойшло, шо нови люди появлысы и хтось же подробно сказав, шо семья врага народа. Тут посиылы бурякы, начався борьба из довгоносиком. Раньше не опрыскувалы тым химикатом а собыралы в бутыль и сдавалы за це платылы трудодни. Мы были на степу, прыезжае з сельсовета посыльный на одноконний брычьке и ездový. Прыгласылы маму, чи прыгласылы чи прыказалы. Вона саде нас на брычьку и мы йдемо в район. Там нам дають провожатого, шоб до Хортыцы нас супрово-

дыв. Цей провожатый привіз нас у Хортыцю и сдав в отделение милиции. Йому дали розписку як за якийсь товар. Вин поїхав. А нас прыправылы в обласну милицию. Мы суткы там просыдили в кабинети и нам прыказалы никуды не отлучаться, самовольно никуды не выходыты и мы не выходылы никуды. Просто ходыла мама покупала шонебудь поїсты и все. Потом посадылы нас, дали опять провожатого и сказалы шо вин вас отвезе в Москву, а там побачете сами шо буде. Цей провожатый посадыв нас на поїзд и сам сив з намы. Купе дали нам на чотыры койкы. Привезлы нас у Москву, сдалы начальнику станции, цей провожатый поїхав назад на Запорожье. А мы до следующего поїзда на другой вокзал на якийсь, незнаю я який. Перевезлы нас и силы мы на поїзд з Москвы, дали маме спысок узловых станций де вона должна отмечаться. Дитей из собою не имие права брать, оставяе под ключом у проводника. И так мы їхалы, но тут нас уже сказалы шо вы направляетесь в город Свободный. Тодди прыйхалы мы у Свободный нас зустрив папа на машини. Маленька машинка накрыта брезентом кузов. Милиционер и шофер, нас посадылы двох дитей у машину у кабину а мама и папа у кузови. Но вон обуло накрыто. Це була зима 33. Привезлы нас на поселение. Їхалы мы довгенько, може час може пивтора. Но я точно не знаю, бо я не помню. Привезлы нас там де мы будем жить. Нема ниде никого пид собкою. Нам обьяснылы шо це называється собкою. Юрта, печька железна в юрте стоїть, дрова нарубани прынесени лежить. Людей нема никого и вообще нема никого даже следов нема. Продукты колы нам прыносылы я незнаю, но утром колы мы вставалы у нас всегда булы продукты заготовалени на цилый день. Мама трошкы побула дома, тоди її прыгласылы на работу на аэродром. Два километра од нас був аэродром военный. В основном там булы украинци и як узналы шо з України женщина, сказалы давай нам повара так вона не повар. На України вси повара, давай нам повара. И її забралы на аэродром поваром. Возыла її машина, утром забыралы, вечером прывозылы. Бо там ходыты страшно, а ще як весною вовкы ходылы, шас може й нема а тоди. Каже йду перекресна дорога, а ходылыж у ватных брюках у шабках ушанках. Пиднимаю на глаза насунулась шапка, пиднимаю шапку пальцами, переходыть дорогу вовчиця и пять чи шисть волков, но нихто не глянув в мою сторону. Ну правда вона була не верующая, но ходыла спивала в церковному хори. Так шо вроде трошкы и вирувала. Попросыла в Бога поможы, засчыты и на

тим кончылося, постояла трошки, ноги чуть не пидломылыся и пишла. И потом прыйшла на аэродром и сказала, шо бильше я пешком ходыты не буду. Колы прыйдете тоди й буде и писля того вона вже не ходыла пишком никуда. На другый год нам зробылы как вроде пробили динамитом дырку, обставили, опятьже ж поставили печьку, поставили корвати с матрасамы и тамо остановылыся. И там дви зимы мы жили, одну зиму в платке у юрти, а дви зимы мы жили там. Покры началася война, Япония нарушила границу. И предложила гражданскому населению, всим хто не був подсудимый на сто километрив видїхать в глубь территории. Но папа созвонывся з Москвой и просыв шоб разрешили вернуться семьй на Украину, шо вони не засуджени, шо мы просто поселенцы. И Москва разрешила вернуться на Украину. И мы прыйхалы на Украину. Прыїхалы в 36 году, мени було десять год, а брату восемь. Прыїхалы мы литом, потому шо заваруха началась литом и сразу нам предложила убраться и мы выїхалы. Прыїхалы литом мы туда на Украину запысалыся в школу у первый класс у двох. Брат ишов в первый и я пишла в первый. Я ходыла перву четверть у первый класс, втору четверть у вторый класс, а третю и четверту четверть у третий класс и за год я кончыла тры класса ище й з похвальною грамотою. И з тых пир я начала получать грамоты каждый год. И тертий, и четверты, и пятый, и шостый, и седьмой. У Хортыци це Хортыцьке районо було у Хортыци не вирылы шо молода дивчына може так четко все отвечать. А був у нас у первом классе учитель Никон Яремовыч каже їй не тошо у третий, їй у пятый треба переводыты. А вин уже був стырычок, мабуть годив вже сорокпять, ну так уже старенькый був. Ну в Хортыци никогда никто не вирыв, як вообще все начальсьтво. На каждый экзамен присылалы инспектора, ще на контрольний не так на диктанты, на алгебру, на математику вообще не прысылалы. А на усне я никогда небрала билет и не сидала за парту шоб його думать, брала коло стола чытала и сразу отвечала и потом они успокойлыся. А то сильно возмущалыся, шо дочь врага народа и усе знае. Кончила я седьмой класс и в 41 началася война, все накрылося прахом. А в 36 на зиму прыйшов батько його освобонылы, сразу йому дали, тройка судыла расстрел, но кассаций не лышили. Касировалы вони и їм дали по пять або по десять год, одна женщина только умерла, секретаршою вона була туберкулезна, умерла там на севере. А то вси осталыся. А в 36 прыйшов на зиму батько, прыйшов, йому сразу пред-

ложили агрономом дома в сели. Вин согласывся, колы тут Днепропетровськ, тоди мы булы ще Днепропетровською областю, вже не Екатеринослав а Днепропетровськ. Направылы нас станция Мырова Томакивського району Днепропетровської области агрономом на элеватор. Вин там поробыв сезон, превылы його на Пришиб. На Пришиби родився третий пацан у нас. А там возылы на Пришиби, возылы на госпоставку, машин було мало, и возыкамы и киньмы, ну в основном на конской тяге. И якыйсь колхоз непровиренымы коньмы возыв зерно и пришили батьку дело шо вин как агроном должен во все вникать. И начали вспоминать йому, опять Орихов. Його забра-лы, мама в Пришоби родыла третьего хлопчика. И мы собрались як його забра-лы. Нам предложили с квартиры выбраться и мы выбра-лись и поїхалы в село додому. И опять хаты немає. Хата наша вже опломбирована. Мы туда и не ходылы, як узналы, шо її вже конфискувалы и даже никогда не розговарювалы про ту хату. В 37 году родывся хлопец. Батько сыдив под следствием одынацять мисяцив. Когда його освобонылы, следствие закончилось, оправдалы його. За ци одынацять мисяцив йому уплатылы якись хороши деньги у тэ времяя, я не знаю яки. У сели ломалы кузню, батько купыв цю кузню, бо гроши булы. Ламылы. Найнялы людей и построили новый дом. И так до 39 года мы перейшлы в свий дом. В 39 батька выбирають першим агрономом в Лукашевий. И тут началася война. Началася война. В армию вин вже не йшов. Бо вин був вже не военнообязанный. Йому вже було за пятьдесят год. Председатель наш колхоза, Коса його була фимилія, предложив батьку. Так як наш батько осужденный був, це при Коси робылося и так як наш батько враг народа предложив йому остаться в сели и робыты головою колгоспу поky немци булы. Воны тоби ничого не зроболять бо ты безпартийный. А батьку предлагалы восстановиться в партии, вин не захотив. Два года вин пожив пры немцах. Староста був Авсентий Иванович, мий батько був голова колгоспу Иван Иванович. Ну тоди почалыся наборы в Германию. Батько сыльно старався и медом откуплять людей. Вси-ма сыламы старався. Нихто його не предавав, не говорыв. А тоди здесь зявився сын хазяина мельницы, шо в Днепрпетровску, гестаповец. А йому батько наказав всеравно война з Россиєю буде, найдеш Луценко и «поблагодарыш» його. Вин з отрядом гестаповцив прыїхав на Запорижжя. Найшов його здесь. И утром четвертого чи пятого мая прыезжают до нас до дому машиною. Забырають бать-

ка. Саде в машину и увозе. Бильше мы його не бачылы. Забралы тоди їх одынадцять душ. Девять комсомольцев учетчики. Трактористы и два коммуниста. Ну батько не коммунист, ну ци считалы шо не коммунист. И брата меньшого батька. Брат був председателем колхозу и попався в плен и прыїхав до дому. Носылы передачи, ходылы туда в тюрьму. В нашый тюрьми, дэ и зараз тюрьма. Передачи регулярно принимали, белье возвращали на стирку. Тоди в одно прекрснэ время, принесли мы. Мама ходыла дуже ридко, вона ходыла два чи два раза, в ней плохо с сердцем в ней бесконечни булы обмороки. А в основном я ходыла, хлопци ще булы мали. Анатолий трошки бильшенькый, вин не ходыв в основному я ходыла. Носылы мы передачи всий брыгади одынадцять душ. В одне прекласне время открываються ворота выходе овчарка з одной стороны, з другой стороны и впереди и с зади, чотыры собаки и гестаповцы, чы ссэсовця. И посередыни йде, дорогу розчистылы шоб була свободна. Люды вси на тротуарах, посередыни йде одын наш батько и бильш никого не було. Одын вин, руки назыд, голову нахнюпыв. Я хотила закрычать. А мене мужик одын за руку дерга, не здумай крычать, не здумай, бо заберуть и тебе. Я змовчыла не крычала. Стоялы мы часа два, поky вин був там в гестапо. Гестапо там напротив. Та там и зараз якесь милицейске здание, де тюрьма тилькы на проспекте, якесь охране завидение, чи милиция, чи НКВД, чи не знаю я. Колы выходят ци чотыри гестаповця из собакамы и несуть два чоловика тило, накрыте плащ-палаткою немецькою и все в пятнах крови. Ну вси люды понялы, шо це того заключоного понесли. И с тых пир од нас уже передач не принималы и ничего не передавалы. Як освобонылы нас вызывалы в Хортыцю на допрос за батька. Мене три раза вызывалы и сказалы шо його все тило, спына, груды було поризано звездамы. Бильше його писля цього ниhto не бачыв и не чув. От и вся така история.

— За что арестовали в 33-ем?

— За вредительство, саботаж и срыв госпоставок.

— А как жили во время оккупации?

— У нас у сели у 42 году появился немец Рудик. Вин часто зиную спорыв, я близько була з ным знакома, потомушо вин став на квартиру у моей подружки. Дядька ридного жинкы и женывся на їхний дочке на Кате. Так вин розказував совсем не те шо показувалы немцы. А воны на общих основаниях в Германию возылы, а я втекла. На окопы возылы. А тоди як прыйшлы наши послалы нас на окопы. А

немцы раскидывали листовки «девички дамочки не копайте ямочки, бо наши таночки перейдуть ваши ямочки». Месяц була на окопах, місяць була на аеродроме, два місяця була на мостострое. Духова грае, а мы носылы камень. Колы рыли окопы, помы не выконаеш своей нормы з поля не пидеш. Це булла осинь 43, Запорожье 14 октября освобонылы, а нас на скикись днив раньше. Одразу началась мобилизация на строительство Днепрогэса. Мене сразу посла-лы комсоргом на Августиновку, село Многотрудне. А потом завербу-валася, прыйхалы вербовщики, завербувалася на Днепрострой. И ото проробыла там. Все.

№ 101

РОЗПОВІДЬ ДЬЯКОВОЇ КАТЕРИНИ СЕМЕНІВНИ.

Запис проведено 28 квітня 2009 року.

Запис проводили: Молдавський Роман та Білівненко Сергій.

Орфографія збережена.

— Катерина Семенівна, а Ви можете розказать про свою сім'ю, де народилися? Хто ваші батьки?

— Народилась я у селі Тарасовка Пологівського району. Там ми прожили немножко, а тоді в 24-ом году виїхав там на одном селі бу... жив Гусер. Гусер розвалив ті дома і виїхав. І ми в 24-ом году виїхали, назвали хутір Іванівській Пологівського ж району, ті[ль]ки там село метров 8 того села. І ми там і жили, в мене отец був, мать била...

— А як їх звали?

— Ганна Антоновна, а батька Семен Трохимович...

... — А можете ще розказать за своє дитинство, як Ви ото жили в себе в Тарасівці там? Яка сім'я, велика була там?

— Шість человек.

— Шість, а хто ще був? У Вас сестри були чи хто?

— Нас четверо було і батько й мати. Нас четверо, а...

— А що батько Ваш робив?

— Шо батько робив? Хазяйнував. Вийшов на Іваніку, а тут давали землю. Дали йому по гектару там. Оце, оце одне поле, друге поле, третє... аж шість полів. І ото по гектару давали людям. І він хазяйну-

вав. Він від де... такого... по сусідські хазяїн не хотів... любив дуже випивать та не хотів робить, так він і ту землю обробляв. Пара коней у його була. Він хазяйнував, хазяїн був найкращий. Дай Бог йому, щоб земля пухом була.

— *А мати що робила?*

— А мати, а мати в колхозі, тоді ж як начався колхоз, не помню в яком году, шо... шо колхоз був. Мати робила в колхозі. А вона дуже любила... і ото ж тракторісти там, комбайнери-тракторісти там літнього время. І назначали кухню, щоб годувать отих тракторістів, ви поміаєте мене. Годувать тракторістів там, комбайнерів. І вони як ті[ль]ки собирають збори, кого вибирать кухаркой, ті[ль]ки давайте мені Ганну Антоновну. Так любили її, шо я не знаю, вона дуже харашо видно ж готовила. Обслуговувала їх дай Боже, не смотря, шо в неї сім'я була. А вона вже дівчатам усьо довіряла, а сама хазяйнувала, там їх доглядала. Ті[ль]ки Ганну Антоновну і всьо.

— *А батько пішов в колгосп тоді?*

— Батько в колхоз тоді, в нас двоє коней. Були в нас хароші санки, красівіє. Там такі позолочені, Боже мой, і санки здав і всьо поздавав. І... І букарь, і плуг, і... шо було в хазяйстві, ну всьо отдав у колхоз.

— *А це він уже там, коли ви переїхали?*

— Да, коли ми переїхали вже. Не помню в яком году, шо колхоз організувався. Пока хазяйнували самі, а потом, як уже начався колхоз, так ми ж пішли в колхоз. У колхозі жили. До посліднього вже.

— *А батько нічого не казав, було самому краще, чи в колхозі? Робить йому і жить?*

— Він же робив у колхозі. В мене дідуля був, ніде не вчився, а от якось у кого заболіє корова, шо-небудь случитья з коровою — ідуть до мого діда. А він наваре із кавунів дьогтю, такий вонючий. Дивись, корови поборюкались і там де-небудь корова корові і жб... збила. Приходять: «Дідулю, рятуй». Дід теля помаже, через два дні нема ніде нічого. І мій дід робив тоже, як начався колхоз, його послали ветсанітаром. Він робив в мене ветсанітаром. Так шо у мене вся сімя ветсанітари. І онука вивчіла, а тепер він мене б'є, за шо?

— *А діда як звали?*

— Трохимович.

— *А ім'я як?*

— А я не помню. Дід у мене хароший був.

— А це по батькові був дід чи по матері?

— По батькові.

— Кубрак його було, да?

— Да, по батькові. Рідний батько батькові. Ой...

— А в батька були брати, сестри?

— Були, та як... у 21-ом году як почалась голодовка, так вони як поїхали на Сибір, так... Не звуку не духу вже не стало. Як кризь землю провалились.

— А як ви пережили тоді в 21-ому? Батько як, де брав харчі?

— Та так же ж і пережили. Так і пережили. Дід у мене з голоду умер у 21-ом году, а бабуня осталася, а тоді і бабуню поховали і так і прожили ми.

— А Ви тоді, як переїхали, у те, друге село, то там тоже голод був, чи не було уже?

— А чо не було голоду? Був голод у 30-м году, у 37-м, даже у 48-ом году бил, як раз мій чоловік учився, вет... на ветврача. Послали його в колхоз, не кого-небудь другого, а батько же робив саніто-ром і вони зятя послали вет... на ветврача учітсь. Він у Молочанські вчився. Год провчився, а тоді работав.

— А як голод переживали оце в 30-му?

— Та так же ж і переживали, всього було дєточка моя. Весною рвали щавель... не щавель, а жовтвило. І мама було накришать того жовтвіла та приучу усипе мукички та переміша та лєпьошків напече та ото таке.

— А коли було найгірше, зимою чи весною?

— У нас трохи у 41-ом году і як була война та приїхали хлопці та забрали хліб, так ми голодували дуже. Там осталося мішків два та дід ото змолв та ото тим і пользувались.

— А в 33-му чи в 32-му?

— Ну так тоже ж.

— Чим переживали?

— Так же ж і переживали.

— Так а шо їли? Оце траву там чи ще щось як зимою небуло нічого?

— Та було нємножко.

— Було трошки?

— В мене мама хароша була дуже, всьо добивалася, всьо...

— А як оце село називалося, де Ви жили? Ну, після Тарасівки, як те село називалось?

— Послє... послє Тарасовкі? А хутір Іваньївський, так і називався. От того... от Полог 20 кілометрів, а от станції... Може ви знаєте, Новокарловка? Знаєте, ото п'ять кілометрів нам іти, а тоді дальше...

№ 102

РОЗПОВІДЬ МАНУЙЛО АННИ ДМИТРІВНИ.

*Запис проведено 27 квітня 2009 року. м.Оріхів.
Запис проводили: Молдавський Роман та Білівненко Сергій.
Орфографія збережена.*

— Я 13-го року народження. Я сирота осталася, а чьо я осталася, мене взяв дядько маненькою, брат батьків. Ну, я в його отож жила, а тоді годів в 21-ім був, мені було 3 годи я в його, в дядька. Батьків я не знаю своїх. 9 душ в батька мого рідного і в матері, 9 душ умерло з голоду. А я жила в дядька, той дядько уже тоже голод, поїхав у Полтаву, мене отдав до бабусі, я в бабусі прожила трохи, а другий дядько приїхав — десь жив. І осталася ж хата, корова осталася батьківська і він, в його дітей не було, він мене взяв за дочку. І в хату перейшов в батьківську. А той дядько вїхав у Полтаву, а тьотка пішла до своїх батьків, а я на серед вулиці. Так я до бабусі пішла, до батькової матері. Прожила в бабусі трошки, в неї тож нічого не було їсти, шо робить? Коли цей дядько приїхав. Другий, з Індії, бабусин батьків брат. І приїхав і каже, шо хата ж пуста стоїть моя, батьківська. Він перешов у хату і мене забрав. Я пожила в його 13 годів, іздивався з мене, я бросила його і пішла в няньки в Оріхові... служила. Отак служила в няньках, а тоді пішла, і пішла, і пішла... Не п'яниця, не випивала нічого. Сама собі робила дорогу. Нічим не занімалась плохим, а тіки харошим. Робила, Дніпрострой строїли мені було... Не приймали мене на роботу, я ще мала була. З сестрою нас одстраніли, тоді ще паспортів не було, нас отстраніли двоєрідної документи. І жила в общежитії з сестрою на Дніпрострої. Приїхала якась тьотка з нашого села туди до дочки і каже: «А, оце ж наша, оріхівська дівчіна.

Андрей... Новоандреївка, тут село єсть, — вона каже, — звідсіля». «Вона, — каже, — розкуркулена». Мене прийшла міліція і забрала, шо я... тоді на Соловки ото отправляли у голод. І прийшла міліція і забрала мене. «Відкіль ти втекла?». Я їм доказую, шо ні. Так тоді міліціонера дали мені і я приїхала сюди в це село, де я родилась, де батьки. Дали мені справку, шо я сирота. І так я, мене отпустили і даже встроїли на роботу, на почту. Я трошки вже петрала на пошті і проробила 13 год на почті на Днєпрострої. А тоді думаю: мало заробляю, лише одна, ніхто не помагав, одіться хочеться. Пішла на... потім встроїлася бетон колотили, все... Так і пробила собі дорогу. А сєйчас ото что, дітей у мене немає. Нема дітей і не було. Живу, ось прийняла дітей до себе чужих. Це я построїла хату, чоловік умер в мене. Один і другий, двом... за двох я виходила заміж: один вмер, оце я прийняла іше дядька, він тоже вмер і я от построїла сама у 64-ом году. Ну, і шо ж мені ходить, комусь отдавать надо... оце мій онук. Ну, як, моя сестра взяла ото дититну, та її вже. Він мені то ніхто, ну сестра воспитала його, двоюрідна. Я його оце взяла і він живе. А голодували як, голодували... Ой, нічого не було в мене. Так хто шо дасть, то їм, а то ні... Уже як більшенька работала, вже більш мене ніхто не трогав, шо я не... ето... не розкуркулена. А тоді ж тікали з Соловків, висилали й тікали і кажуть на Днєпрострой їхали устраювались. Ну, а міліція шукала і забирала. І мене забрали. В общежитії та тьотка видала мене, шо я... Її фамілія, а не Кузіна фамілія? Ну, і прийшла міліція ото ж мене забарала. А таке, нічого особого... Шо ж... шо дальше?

— А, розкажіть тепер про село, в якому ви народилися, це...?

— Це Новоандріївка. 7 кілометрів от Оріхова. Новоандреївка, село.

— А яка поки не померла сім'я була? Чим батько ваш займався?

— Батько... А, ну робили на землі, колхозів же не було ще. Це в 30-ті годи. В 30-ті. Батько...

— А багато землі було?

— Ну давали. На дівчат мало давали, а на хлопців більше давали і батько сїяв. Держав корови, рідний батько. Ну, як мені розказували тоже ж, я ж сама не помню. А, і вмер з голоду. Йому кажуть: «Дмитрій, іди ріж корову, спасай дітей». Діти малі ж всі, о. А він каже: «Я ніколи не наживу. Може як-небудь виживу, як-небудь зайшов та й сів на загасочки та й вмер батько. Мати занімалась, то купе муки,

хліба, вона із такої сім'ї, що блешники вони були. Відтіль, з Оріхова мати була в мене. І, спікла 4 буханочки хліба, хотіла на базар, щоб і собі буханочка останеться, і продасть і дітям же тоже. Це мені ж розказували тоже ж. Щоб дітям було шо поїсти. А сусід уліз у вікно і забрав оті всі чотири хлібинки, мамі було ні за вхватиться, а корова отелилася в той день, як мати вмерла. Корова отелилась. Ходила стріхи смикала, хати ж то соломяні були і корова стріхи смикала і спасалась сама. І отелилася і ми ж тоді оцей дядько приїхав, мене забрав, корову і все, нічого мені не оставив. Він мене обмахляв, дядько і вигнав... Я сама бросила його. І так ото всьо время з чужими людьми живу. От, ну шо еще Вам розказать? Голодували... голодували. Вдіваться ні в шо було, от. Ботінки пошиють на дерев'яних підшвах, з верби повирізають, у сусіда шили. Ото купемо і вбуваємося. Якими-то тряпками там обшиє... Бедность була, дуже була бедность, людей пухлих, по вулиці валялися люди пухлі. Заставляли, хто сильніший, яму викопають якомсь там і кидають туди. Сусід наш туди пішов. Батька заховали, бабуся ще жива була матина. Так корито було коняче, от, так у корито клали. Поклали батька... батько і сестра вмерла, пошти... батько на гарбі вмер на вулиці, а сестра дома. А тоді вмерла ж ото мати і сестра вмерла в одну ніч. Матері тоже ото одне корито коров'яче було, одно кінське. І ото туди в то корито положили, одвезли на кладбище, заховали батька і матір. Усіх поховали. Бабуся ще жива була. Ну, а я ж ото так, ото таке... жила і живу.

— *А далі от Ви пішли до дядька, а шо ви в нього робили?*

— Ну, все робила.

— *Ви кажете він обмахляв Вас...*

— Ну шо, я все робила в його. Він рано будив мене, якщо я не зроблю — б'є мене. Він рідний дядько був, а вона тьотка не рідна, дітей у нього не було. Бив мене. Вона натраве оце, а він б'є, о. Самі поїдуть на степ, а мене оставлять дома. А мені там було, скіки там мені було, може годів 12... Дві корови в його вже було, вже ж голод пройшов. І все оце мені надо було подоїть, ну сусідка доїла, бо в мене ще тоді руки дєтські були. А він мене дома приїде, а я ж усе не справлюся, город гектар і шоб і картошку пополоть і курей повен двір і всього, і я то ухажувала в його. Він прийде — б'є. А дівчата вже, подруги мої, служили тут у Оріхові, у няньках були. Ну були люди тут жили і нічого жили. Я тут жила як раз один у промкомбінаті робив бухгалтером Лошаков і я в його служила і він мені ввечері у лікбез посилав. А дядько мене і в школу не отдавав. Так я у того, шо служи-

ла, а у вечорі ходила в лікбез і ото вивчилася. А тоді ж поїхала на Дніпрострой. А мене не приймають — мала. А я надіну каблуки, от етих дівчат попрося в общежитії, думаю тоді була біржа. Стану коло вікна, вони обведуть красним карандашом справочку. Кажуть: «Девушка, ти мала, ми тебе не приймем» Там моя сестра двоюрідна була, так вона мені дала свою справку, так я на її справки два года. Отож явилась та шо анаїстка і видала мене, шо я... Ото так, отак. Отак прожили, голодували. Робила дуже, дуже робила.

— *А от на Дніпробуд ви в якому році поїхали?*

— У якому році? В 29-му.

— *А як ви почули, про Дніпробуд? Звідкіля узнали?*

— А чого? Сестра ж у мене була там двоюрідна — вона мене забрала. Баче, шо мені ж нікуди діваться і сестра мене забрала туди. І ото ж я на її документах робила.

— *А як Ви туди їхали...?*

— Кого-кого? Їхала я... Я ще поступила в совхоз. В совхоз вступила Янчик був, раньше називався, я в совхозі вже робила.

— *А жили Ви тоді де?*

— Ото ж в совхозі й жила у общежитії.

— *У общежитії?*

— Ага, дівчинка була невелика і робила на кухні я. Ну, я сирота, думають, нехай дівчина думають помагає і собі прохарчнеться. А тоді приїхала ото сестра і забрала мене. Вона каже: «Шо тит тут, гола, роздіта, копійки не платять. Поїхали зі мною». І повезла мене. Вже як... я первим... як я первим тоді поїзд побачила. Як поїзд. А то не знала, жила в селі сім кілометрів, мене нікуди нікогда не пускали. Нікогда. Нікогда не пускали, нічого. Ото іздівались, здівались. Ну так я прожила, оце й досі живу.

— *А в поїзді як, не страшно було зайти туди?*

— Ні, не страшно, ні. Ні, боялась зразу, но я коло неї, вона мене держала. Приїхала на Днепрострой, вже 6-й посьолок був. А... на... можна було в общежитії жили вони, в бараки. Кло... клопів було повно. Було полягаємо, а клопи ж на потолок вилазять і падають на пол, а ми водою обільєм, не можна було жить. То дезінфекцію робили, а то... Ну тако мучились, мучились.

— *А скільки вас там в общежитії жило?*

— Жило 18 человек.

— *На кімнату?*

— Дерев'яне общежитіє було. Ото там жили всі строїли діти. І я жила там.

— *А всі такі як ви, молоді діти були?*

— Молоді. Ні, у других і батьки були. Були й батьки, приїзжали батьки і привозили дітям. Мені ніхто ніколи. Я як було привезе яка мати, ну дівчатка ж у місті. А тікаю з общежитія, мені ж кортить поїсти, а вони не дають. Так я тікаю з общежитія. А тоді на пошту я пішла робить россильной — телеграми носить. Уже ну... уже ну я на Дніпрострої мала ж на чужих документах, а вже на своїх документах пішла я робить на пошту. І одна єврейка, вона на почті робила оце на телеграфії, вона мене оце каждую п'ятницю брала я її, убираю скрізь, щоб чисто було. І вона мені платячко другий раз купе. Вобщем така хороша єврейка була. Іда... Іда Яковлєвна, помню харашо.

— *А от так як жили Ви там 18 людей, у Вас що там своє ліжко було, чи...?*

— Дерев'яні такі тапчани. Тапчани. Клопів повно було і їх.

— *А речі Ваші де були?*

— А речі які, ну отож на тому, чемоданчик був.

— *Чемоданчик?*

— Да, чемоданчик був у мене.

— *Тумбочка ще якась була?*

— Тумбочка була, тумбочки стояли оце оці койки отак от оці дерев'яні, а тумбочки на двох одна. Оце я і сусідка ми в двох оце пользуємось. А їсти ходили в столовку, ну воно тоді стоїло 15 копійок суп якийсь дадуть, отакого. Ще ж не дуже люди розжилися всі. В селі то лучше. Ну і так... Тоді дядько приїхав мене оп'ять забрав...

— *Це у якому році?*

— Я Вам щас і скажу в якому году. В 29-ом я на Дніпрострої була, ну отак о... У 33-му, якраз голод був.

— *Голод?*

— Ага, у 33-му. Він мене забрав, оце й же дядьков, він мене оп'ять согласився із Дніпростроєм. Забрав. «Іди, будеш жить. Будем тебе одівать, обувать, учить, будем...». Оце мені було ж тоді 18 год. І він мене забрав, а оп'ять же так само і получалось. Іздівався-іздівався, я оп'ять бросила і пішла. Пішла в совхоз робить вже. Вже на Дніпрострой не поїхала, в Орхівський зерносовхоз. І я там в совхозі і выросла. І там я і заміж вийшла, і жила я в тім совхозі.

— *А отам на Дніпрострої, як Ви на пошті робили, скільки Вам там платили?*

— А, кажеться... Ну, рублєй 20, отак от во... Ні, не платили 20.

— *Тільки їсти?*

— Їсти... і їсти не давали. Оце ця єврейка мені всегда приносила. Їсти — іди в столовку. У столову підеш, побувтіха там єсть якась. Ну платили, кажеться 20 рублів платили мені. Я розносила ті телеграми по Дніпрострії ж присилають їм всім.

— *А одягались Ви в шо? Де брали?*

— А одягалась ото ж заробляла, ходила поли мить. А людям бага... ну, євреям більше конєшно, ходила поли мить. Вони мені давали шо-небудь із одежі. А тоді і гроші коли дають, є ж і хароші люди. А я збираю, та ніде не тратю, жалію, та й куплю собі шось таке одіться.

— *А оце Ви де жили, яка це вулиця була?*

— Та, Днєпростріей...

— *Днєпрострієвська?*

— Та, да... 6-ой посьолок. Дом був трьохетажний, почта була в тім домі, а ми під низом були. На первім етажу.

— А євреї де жили?

— А у них квартири були. В їх свої хати були. Вот, а тоді у нас ще в общежитії був дядя Саша комендантом. Він тоже мене жалів. І ото було як приїдуть, він мені ключ отдасть — в общежитії і комната йому отгорожена. І він ото ті ключі мене дасть і я, дівчину вони взяли за дитину собі, на вулиці дитину нашли, взяли собі і я ото з дівчиною. Вони десь поїдуть тоже мене одінув, пальто він мені купив був, цей дядя наш допоміг. І так я... А тоді тут уже бросила я в 33-м году. Він мене забрав дядько, я вже не поїхала на Днєпростріей. Піду, думаю, у совхоз робить, там брат мій двоюрідний робив. І каже: «Йди, будеш на кухні робить. Я, — каже, — договорився тракторістом у трахтарі». Уже трахтарі були, робив. «Йди, — каже, — будеш робить і там будеш харчуваться. В общежитії, — каже, — жить будеш». Ну, я жила в тьоткі одной там. Чоловік і жінка, а я у них жила. Мене вже тоді ніхто не обіжав. Я вже сама собі хазяйка була. Було мні вже 19 год.

— *А от там на Дніпробуді як були, гулять кудись ходили, чи ні?*

— А, було хлопці ото приїдуть, балалайка, гармошка... Хто там ходив гулять! Ну, ходили дівчатка, бо їм матері привозили глечики і сметани і всього, а мені ніхто. То куди там гулять! Думаеш, шоб шось десь заробить кусочок поїсти чого-небудь. А гулять не дуже я... До війни кидалася, кидалася до того шоб... як чужі діти ходили, так і мені хотілося.

— А як же ото голод пережили 32-му, 33-му? Був тоді голод?

— Був і великий го... Ще більший. Я в 21-ім не голодувала, бо батьки померли, я ж не в їх жила. В дядька, а дядько був [не зрозуміло за браком запису]... Дядько був кузнець. І поїхав в Полтаву і в бабусі мене оставив і своє шо був... А тьотка бросила його, дядька із-за того шо голод. Пішла до своїх батьків із Большого Токмака. І я ото по... пожила у бабусі і дядько все отдав, а сам поїхав у Полтаву. А тоді приїхав мене забрать хотів дядько, із тьоткою зійшовся вже, найшов тьотку свою. І зійшовся і хотів забрать, а цей же не дав, бо я ж уже у моїй хаті живеш. Не дав дядько мене. І ше ма... не дуже така була развита і не... не поїхала із ним. [не зрозуміло за браком запису]. Вони вже померли, вже з женой. Но я більше в совхозі жила. Молодость я оце так по Днєпрострої, в Оріхові трошки, а то вже такі года, вже 20 — 22 я вже була... Война началась в сорок первім же. Я жила в Мелітополі, трошки. Жила в Мелі... тож подружка приїхала: «Поїхали, встроїся на роботу, поїхали». Поїхали. Встроїлась на роботу, о. Ну, а ще голод був, голод ще був. Встроїлась на роботу, поробила трошки, щоб бачив. Та і опять у совхоз повернулась. Отак моталась по всьому світу. Оце така жизнь у мене була. Голодували дуже, люди пухлі по вулиці валялися. Крали, крали тоже... Ну, і люди есть шо по... і коней порізали і все... А мій батько жалів, шо ніколи не виживе сім'я така, і ото всі з голоду померли, а корова осталася і ка... чи порося шось таке помню було і ще порося кажеться осталосся. Так було кажуть «Ріж, ріж, — кажуть, — годуй, спасай дітей», — «Не, не буду». Сам вмер. Померли всі і дев'ять душ умерло. Я одна осталась оце. Вже в мене ніякого роду немає...

— А ви чули, шо в 30-му, 33-му судили начебто в Оріхові там комуністів. От були там НКВД, не чули нічого про таке? «Оріхівська справа»?

— Ну, як вам сказать...

— Вредітелі...

— Вредітелі були, конешно. Комуністів судили. А шо ж і комуністи бувають же і вори і шо ти хочеш. Ну, яких... шо... шо не хотіли робить ніде, а занімались чимсь, таке спекуляцією, якоюсь. Їх судили. Засужували. І на Соловки отправляли багато таких людей.

— А ви читали про цей суди, чи люди Вам розказували?

— Ні, я не читала. А трохи... чую ж... Я ж чую. Сельсовет же був, он, у селі. У сельсоветі бува шо... разів чотири в місяць бувають собирають все село і кажуть шо... шо нужно: Хто чим занімається, о,

кому шо там налоги, були ж налоги. Стали на людей налажувать як уже пройшов голод, о. Уже ж вони сіють і нала... Були куркулі ж, о. Ну, куркулі. А тоді як ото уже начали про Леніна ж це, так куркулів висилали ж ото. Висилали із села. Розкуркулювали, забирали коней. Як начались колхози, придуть — коней заберуть, бричку заберуть, гарбу заберуть, усе заберуть у колхоз, а він не хоче йти. Або втече у Донецьк ото туди, або посадять насилу і отправлять на Сибір. Багато з Сибіру тікали на Дніпрострой. Хлопці молоді тікали, батьків бросали там, де виселили їх, а самі приїзжали і встраювались на роботу. Не займали їх, може й не знали толком.

— *А в самому Оріхові суди були якісь?*

— Були, а чо ж не були.

— *А кого не зна... не пом'ятаєте, кого судили?*

— Ну... не... не помню. Не помню. Тільки я знаю, шо судили тільки раз одного. Фамілія була його... Дуб'яга. Дуб'яга. Він багатий був і його судили. Шо він взяв... Наприклад я вдова, оце я помню тоже харашо. Шо я вдова, а в мене земля єсть. І він мою... я не можу земля обрлять, да, — я йому здавала. А він забере землю — посіє, забере все і не дає її. А одна тьотка подає в суд. І я помню, шо тьотка Пріська, оце таке було. Подала в суд на його, на Дуб'ягу на цього ж. і його присудили і десь отправили. А її, а її дали хліба, у його взяли дали їй хліба трохи і всьо. А то сільсовет усе забрав. Було. І таке було. Це я помню тоже харашо.

— *А як вредітелі не помните судили?*

— Та не, це не помню шо вредітелі були. Люди після такого голоду, які там вредітелі, один за одного.

— *А до голоду?*

— Га?

— *А до голоду?*

— А до голоду, ну, до голоду я ж мала була ще.

— *А на Дніпробуді не було такого?*

— Шо?

— *Ну, шкідників там якихось?*

— Та чого не було.

— *А які?*

— Вон скрізь були. Були, судили їх. І... а хто одробляє шоб там, за шо-небудь там, одробляє на місті бесплатно. Примусово. А хто одробляє у тому...

— *Так, а що вони такого робили, що їх заставляли?*

— Ну, що вони робили? Крали. А бувало що ше й балакали багато там про советську власть. А советська власть подбирала їх.

— *А як по селах і тоді на Дніпрогесі до советской власті ставилися? Отак, прості люди, не комуністи, не комсомольці?*

— Ну, так... як ставилися... Вони руководили нами.

— *Ну, а були ті, що проти виступали, казали що при царі краще було чи не було такого?*

— Нет, не помню. Я помню, що за советську власть боролися і сажали людей, забирали. І церкву розоряли, помню в Андреевці. Це ж комуністи розо... розоряли. Як у Оріхові церква була тут вона була в центрі. Та чуть в Новоандреєвку було як дзвонять до церкви. Дзвони знімали, а один же вбився. Були знімали дзвони. Було.

— *Так що, ви тоді були за церкву, чи ні?*

— Протів були.

— *Проти?*

— Люди хотіли, щоб була церква, хотіли. Но советська власть...

— *А Ви самі?*

А, я! Я малий чоловік була. Я ні до чого не дуже не... це не вникала.

— *Ну, а коли комсомолкою? Ви ж не молилися?*

— Ну, комсомолкою була ж уже. Ну, так на мені синяки го... місяць гоїлися, як узнав дядько, що я в комсомол поступила. А хлопці молоді і дівчата пішли в комсомол і мене втягнули. А тоді хтось взнав і сказав: «Це ваша дівчина тоже комсомолка». А батько мене позвав: «А ну, іди сюди. А, куди ти строїлась?». А я стою, помню оце, кажу: «У комсомол». Так він мені як дав «комсомолу»! Ну, його трохи не посадили із-за мене. Но не посадили. Ну...

**ДОКУМЕНТИ
СВІДЧАТЬ**

РОЗДІЛ 4

Средствами своих партий, единственно!

ВІСТІ

Воскресенье 21 октября 1932 г. № 265 (3663)

ВЕСУПРАГОДНІ ВІСТІ
ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ РАД
РОБИТНИЧІХ, СЕЛЯНСЬКИХ ТА
ЧЕРВОНАРМІЙСЬКИХ ДЕПУТАТІВ

РІВ ВИДАННЯ XIII.

Сьогодні в номері:
СТАТИ: ПЕРЕДОВА — Марс очирився на прорив своєї першої перемоги з переміщенням перемог і стрел.
ПОСТАНОВИ: ЦК КП(б)У про центральну роботу в області колгоспів; Організаційний Указ ЦК КП(б)У про зміну до складу виконавчих органів про організації колгоспів в промислових районах; ЦК КП(б)У стосовно організації партії на сільсько-господарському фронті; Про боротьбу з ворогами партії; Про боротьбу з ворогами партії в міській громаді; Про боротьбу з ворогами партії в міській громаді; Про боротьбу з ворогами партії в міській громаді; Про боротьбу з ворогами партії в міській громаді.

Міцно співати на краях — людеи колгоспного села

Міцно співати колгоспникам на краях — людеи колгоспного села. Це означає, що колгоспники повинні бути на краях села, бути на краях села, бути на краях села. Це означає, що колгоспники повинні бути на краях села, бути на краях села, бути на краях села. Це означає, що колгоспники повинні бути на краях села, бути на краях села, бути на краях села.

ПОСТАНОВА ЦК І ЦКН КП(б)У

З 18 ЛИСТОПАДА 1932 Р.

Зважаючи на те, що в районі організації колгоспів, особливо в області колгоспів, багато колгоспників не знають правил організації колгоспів і тому не можуть ефективно працювати в колгоспах. Тому ЦК КП(б)У постановляє:

ПОСТАНОВА ЦК КП(б)У

Від 20-XI-32 року

Директорів і виконавчих органів колгоспів, особливо в області колгоспів, багато колгоспників не знають правил організації колгоспів і тому не можуть ефективно працювати в колгоспах.

ЗВАННЯ НА НАУКУ

Знаючи, що багато колгоспників не знають правил організації колгоспів, ЦК КП(б)У закликає всіх колгоспників до того, щоб вони вивчили правила організації колгоспів і ефективно працювали в них.

ВСЕМ ЧЛЕНАМ І КАНДИДАТАМ ЦК І ЦКН, ВСЕМ СЕКРЕТАРЯМ ОБКОМОВ, КРАЙКОМОВ, НАЦ. ЦК, ВСЕМ СЕКРЕТАРЯМ РАЙКОМОВ І ВСЕМ ПРЕДКИВКАМ, ВСЕМ ЧЛЕНАМ-ПАРТИЙЦАМ КОЛЛЕГІЙ НАРКОМЗЕМА СРСР.

Рассылаются для сведения следственные материалы по саботажу хлебозаготовок в Ореховском районе Украины, присланные в ЦК ВКП(б) председателем ГПУ Украины тов. Реденсом. Так как материалы эти являются характерными для значительной части районов Советского Союза, то следовало бы, по моему мнению, обратить на них особое внимание. Материалы лишний раз показывают, что организаторами саботажа являются в большинстве случаев «коммунисты», т. е. люди, имеющие в кармане партбилет, но давно уже переродившиеся и порвавшие на деле с партией. Это — те самые обманщики партии и жулики, которые искусно проводят кулацкую политику под флагом своего «согласия» с генеральной линией партии.

Вот что говорит Ленин о таких жуликах и обманщиках:
«Рабочие и крестьяне, трудящиеся и эксплуатируемые! Земля, банки, фабрики, заводы перейди в собственность всего народа! Беритесь сами за учет и контроль производства и распределения продуктов, — в этом и только в этом путь к победе социализма, победа его победы, залог победы над всякой эксплуатацией, над всякой нуждой и нищетой! Ибо в России хватит хлеба, железа, леса, шерсти, хлопка и льна на всех, лишь бы правильно распределить труд и продукты, лишь бы установить всенародный деловой, практический контроль за этим распределением, лишь бы победить не только в политике, но и в повседневной экономической жизни врагов народа: богатых, их прихлебателей, — затем жуликов, туесдаев и хулиганов*».
«Никакой пошлости этим врагам народа, врагам социализма, врагам трудящихся! Война не на жизнь, а на смерть богатым и их прихлебателям, буржуазным интеллигентам, война жуликам, туесдаям и хулиганам*».
«Богатые и жулики, это — две стороны одной медали, это — два главные разряда паразитов, вскормленных капитализмом, это — главные враги социализма, этих врагов надо взять под особый надзор всего населения, с ними надо расправляться, при малейшем нарушении ими правил и законов социалистического общества, беспощадно. Всякая слабость, всякие колебания, всякое сантиментальничанье в этом отношении было бы величайшим преступлением перед социализмом*».
(Ленин, том XXII, стр. 164. — «Как организовать соревнование*».)

Так как враг с партбилетом в кармане должен быть наказан строже, чем враг без партбилета, то следовало бы людей вроде Головина (бывший секретарь Ореховского райкома), Паламарчука (быш. пред. рика), Луценко, Ордельяна, Пригоды и других немедленно арестовать и наградить их по заслугам, т. е. дать им от 5 до 10 лет тюремного заключения каждому.

Секретарь ЦК ВКП(б) И. Сталин.

7 декабря 1932 г. № 114731

К о п и я.

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

1932 г., ноября 24 дня, уполномоченный СПО Ореховского райотделения ГПУ Днепропетровского областного ГПУ УССР Козаков допросил в качестве свидетеля гр-на Будяк, Сергея Архиповича, который показал:

Будяк, Сергей Архипович, 34 лет, происх. из с. Воловодка, Вороновицкого района, служащий, гр-н УССР, окончивший в 1926 г. Инархоз, украинец, женат, состоящий на воинском учете в запасе 1-й очереди, экономист-плановик, работает в качестве референта-плановика в Ореховском РИК, под судом и следствием не был, беспартийный, член профсоюза, прож. в г. Орехове, ул. Первого мая, № 2.

По существу дела показал:

Я работаю референтом-плановиком в Ореховском райисполкоме и, имея некоторое непосредственное отношение к составлению и разверстке плана хлебозаготовок на 1932 год, заметил следующие ненормальности, допущенные в этой работе.

Подкомиссиями района учетно-контрольной комиссии в составе: 1) председателя Райколхозсоюза за Пригоды, агронома Журавского, 2) Ордельяна и агронома Бульбы, 3) Луценко, Базилия и агронома Анистратова и 4) Буркивского,—кто был из агрономов с ним, не помню,—проверяя хлеба, посевные площади по состоянию на 6—10 июля, составили вместе с представителями сельсоветов и колхозов акты на якобы погибшие посевные площади озимой пшеницы, ржи и яровой пшеницы, в результате чего посевные площади этих культур были уменьшены против фактических уборочных площадей: по ржи на 884 га, озимой пшенице на 4.768 га, яровой пшенице—476 га.

Эти подкомиссии по оценке урожая не подошли критически к оценке, согласились с показаниями сельсоветов и колхозов. Это подтверждается посылкой в область данных об урожайности, простых итогов данных сельсоветов и колхозов, как данных районной учетно-контрольной комиссии.

Цифры, о площадях и урожайности, собранные подкомиссиями, участие в оценке урожая и составлении площадей посева с представителями сельсоветов и колхозов сыграли свою роль — подкомиссии санкционировали фиктивную гибель и показанную сельсоветами и колхозами урожайность.

Это повлияло (присутствие представителей района) при даче этих сведений сельсоветами и

колхозами на колхозы и сельсоветы размагничивающе, это дало повод некоторым колхозам скрыть часть посевов, кое-каким колхозам не убирать часть посева и скрывать посевплощадь.

По оценке урожая приезжала одна комиссия из представителей: агронома Облзесотдела и агронома Облтрактора, фамилии их не помню. Этой комиссией составлен акт, не помню на какие площади, копия акта имеется в делах РЗО.

Другая комиссия: два агронома Облплана, фамилия одного **Шахов**, другого не помню. Эта комиссия никакого акта не составляла. Какие установили эти комиссии давали, какие разговоры имели об урожайности,— не знаю, хотя такие разговоры были в РЗО.

Третья комиссия — Управляющим Облуправлением КГО Гривидили и Гидлером из ЦУНГО, осматривали посевы совместно с т. Луценко, одну часть района по пути к Чубаревке, куда они ехали. Директива о засыпке фондов для свиноферм давалась Райколхозсоюзом, не учитывая действительного наличия свиней и потребностей свинофермы в кормах, без указания на порядок засыпки.

Райколхозсоюз настаивал уже 28/X о засыпке урожая с разверстанных им площадей, не учитывая действительной потребности в кормах свинофермы и выполнения плана хлебосдачи.

Некоторые колхозы засыпали фонды в ущерб выполнению плана хлебосдачи, явно преувеличивая фонды урожайности с гектара, подлежащей освобождению от контрактации в колхозах. Получалась значительно выше урожайность с площади, подлежащей контрактации, и засыпалось на свинью 65 пудов, как мною было установлено в артели «Четвертый переможный», Н.-Солошанского сельсовета.

Недавно я заметил, что по коммуне «Незаметный», Юрковского сельсовета, план хлебосдачи уже после пересмотра, утверждения и принятия плана по коммуне—407 цент. уменьшен до 267 центнеров. Это сделано зам. пред. РИК **Рябыхом**, который по телефону просил зав. Райснаба **Коваленко**, и **Коваленко** исправил. Какие причины этому—мне неизвестно.

Все вышесказанное написано собственноручно, в чем и расписываюсь Будяк.

Допросил уполномоченный СПО Козаков.

К о п и я.

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

1932 г., ноября 24 дня, уполномоченный СПО Ореховского райотделения ГПУ, Днепропетровского областного отдела ГПУ, Козаков допросил в качестве свидетеля гр-на Мороз, Василия Патрикеевича, который показал:

Мороз, Василий Патрикеевич, 28 лет, уроженец с. Жеребец, Ореховского района, из крестьян-середняков, немущий, гр-н УССР, со средним специальным образованием, по национальности украинец, холост, военнообязанный, по профессии зоотехник, в данное время работает управляющим райконторой обласвинозодколхозсоюза, под судом и следствием не состоял, член союза ВРЗЛ, проживает в г. Орехове, по Запорожской ул., д. № 46.

По существу дела показал:

Я по специальности зоотехник. Работаю в должности управляющего райконторы обласвинозодколхозсоюза. По роду своей службы я обслуживаю свино-товарные колхозные фермы. Одной из основных причин чрезвычайно слабого продвижения хлебозаготовок в нашем Ореховском районе я, как близко стоящий к колхозной системе, считаю ненормальное бронирование фондов по обеспечению кормами свинарских ферм колхозов, бронирование которых чрезмерно преувеличено против реальной потребности, сообразуясь с наличием в районе поголовья свиного стада ферм колхозов.

ПРО СПРАВУ ОКРЕМИХ ВІДПОВІПАЛЬНИХ РОБІТНИКІВ ОРІХІВСЬКОГО РАЙОНУ

Постанова Дніпропетровської обласної контрольної комісії з 15/ХІІ

Вважаючи на те, що окремі робітники Орхівського району замість мобілізації колгоспних мас та трудящих одноосібників на боротьбу за хліб та вчасне виконання плянів хлібозаготівлі перетворились на справжніх агентів куркуля, зрадивши інтереси партії й пролетарської держави, та ставши на шлях розкладу колгоспів, організували контр-революційний саботаж у хлібозаготівлі, партколегія Обл. КК ухвалоє:

Скічка—кол. заворга Орхівського РПК, Вяліха — заступника голови РВК, Медведя—директора МТС, Барківського — заврайзаготзерна, Деева — голову Н.-Карлівської сільради та Гришка—секретаря партосередку, за явно куркульську опортуністичну практику, зраду інтересів партії, розклад колгоспів та організований, контрреволюційний саботаж хлібозаготівлі, як ворогів партії й робітничої класи з **ЛАВ ПАРТІЇ ВИКЛЮЧИТИ.**

Цю постанову оголосити в пресі.

Секретар ПК Обл. КК КОЗЛОВ.

ДЕЗЕРТИРСТВО З ХЛІБЗАГОТІВЕЛЬ—ЗРАДА ПАРТІЇ

Студенти Дніпропетровського транспортного електро-механічного інституту т.т. Плінков, Егенгольд та Ермоленко, що були надіслані парторганізацією інституту для допомоги у хлібозаготівлях Новомосковській парторганізації, дезертували з хлібозаготівельного фронту, ганебно покинули село, навіть не повідомивши райпарком.

Новомосковський райпарком ухвалив: Плінкова, Егенгольда та Ермоленка виключити з лав партії, як зрадників партії та просити Дніпропетровський МПК зняти їх з учби.

НАУКА ОРІХІВСЬКОЇ СПРАВИ

(До суду над оріхівських мш зрадників)

Хлібозаготівельна комісія цього району проводить за умов найкращої організації процес боротьби. Рештки останньої економічної кризи в нашій країні — гітлеризм, що і ліквідовано в основному на базі суцільної колективізації, — вважаються від неучастих у політичному будівництві, від переможеного записаного підтричі за вірок в нашій країні.

На базисі вірності з кому, гартія нашіх когоспів, користиються з слабкої миселі пильності окремих сільських комуністів, а то й цілих організацій, посилає в когоспів керівників, щоб розпалити ці когоспи зсередніх, зрешта виконання усіх найважливіших господарських - політичних завдань. У цій політ оскільки б зрадьби класовий ворог оскільки б педарія, рвачів, проїждистів, ошунув дайвідастпшу частину когоспників та ші прощарки окремих партрганізацій, зупиняши мисловя партрганізацій, агентуру, на вулпор, на сільників, співучасників куркуля, разом шкюдять соціалістичному будівництву.

У радї місяць копішній комуністи перодились зрадяти партію, розгорнули особливо шалену діяльність, щоб вірши виконання хлібозаготівельного плану, організувати саботаж хлібозаготівель, натуральні розкрадання, розбазарювання, приховування хліба від держави, обурювання державу, робити плану.

Саме такий контрреволюційний саботаж хлібозаготівель в Оріхівському районі організували та очолюли зороти партійні комісії в кишені, зрадники партії, що працювали на керівних посадах в районі.

ГОЛОВНИ — копішній секретар Оріхівського райконтрагенту ПАЛАМАРЧУК — естляний голова районного, ОРЕДІАН — копішній голова району,

Усе це робилися продумано, по зрадничному, щоб діяти своєю мети.

Ще на весні старший агроном райземадміну Аністрат контрреволюціонер, заплінувши ворог когоспного будівництва, активно заохочував когоспнізації саботаж хлібозаготівель. Знищив галез, що значна частина оріхівських загинув, він домігся отворення комісії на чолі з Луценком для обслування стану засівів. І визначив, що загинуло 8.000 га.

Проте, ці виконати комісії бурні наслідки являються комуністичні, заохочували, що агрономі перевірками встановили, що Аністрат парабільшишу площу загинувих посівів принаймні на 6.000 га.

Але що до цього бору райпартізму, яке стало на шлях зради партії? Керівники району відразу вирішили, що це спущений ястиа, щоб потім під час хлібозаготівель обдурити партію та урял, домогтися значного зменшення хлібозаготівельного плану.

Щоб мобілізувати громадську думку і створити серед мас перорганізацію та всього агітації масові прохлявлячків хлібозаготівельного плану, керівники боро РПЦ вийшли до сільських партійців косячу, переробили партійку косячу, що вела спеціальну партійку косячу на такі Агитраги Луценка перевірках засівів створила виключно по своєму назавбу та одвертій контрреволюційній куркульській спрямованості, документ про згибель посівів.

І маю того, що визначила, — сіа-домо по шкідливочому вона наземиса попереджела когоспників, щоб вони звелили про низьку врожайність зрадники пішли ще далі: вони нахвалували шовувати цей «загнилий» хліб. Так, вони назвали радї комуні хліба, з розкраданнями його і навіть рази ознамі пшениці, з яких комуна збирала потім понад 500 центнерів чистої пшениці зерна. Увесь який посів пшениці зрадництва, вичаєно та вліса ще

чинає з твердземь про його незалежність почав.

— Ми знаємо що план незалежний, Виконаємо його відатків на 49 і годі за нас. Ви не бідаєте! — ми вас підтримаємо.

Організатори куркульського саботажу, контрреволюціонери з Оріхівського району, контрреволюційні керівники, центральніа виборозували геть всі можливі й неможливі методи, щоб приховати хліб. Особливі надії покладали вони на створення численних фондів і насапмарс на фонди для свинарських та підхофарів.

Вони пильно стежили, щоб справжній віддат комуністи, справжній когоспний актив не поламали всі їхні плани і керули всіх тих, хто шаваж для обслуваннями та першочордого для обов'язку, хто насапмарсався вказати хліб режунієм цих незалежних фондів.

Справа цих найбездієльних контрреволюціонерів, ворогів — ворогів партійними китками в кишені, зрадничий сигнал для всіх партганізацій.

Справа цих зрадників, що їх пролетарський суд повинен покарати за усяю суцільно розповсюджені законності, краща дорога тому, що піше у нешаний борті проти куркульських, ворожких, контрреволюційних, петлюрських елементах когоспної діяльності на розрешення куркульського саботажу у боротьбі з побіжними куркульськими, мобілізованість, мисловя пильність, чуйність, нашіаа боротьба з опортівістами всіх галузей, потрібна виграш перевага кожного комуніста на ділі, на боротьбі за хліб, на скільки він відданний нашій справі, справі соціалістична, справі комунізму. Потрібно нашіаа викривання усіх ворогів, що проплати до партії і масову роботу партійним квитком творять куркульський діла, розширюють шлях класовому ворогові. Потрібно нашіаа нарату усіх ворогів пролетарського держави, ворогів з партіантом, проїждистів і деуршників, що на словах «згодні» лінійо партії, а на ділі борються проти неї, — нарату-особино суверей.

Така наука оріхівської справи.

ЗОРЯ

РІВ ВИДАВАННЯ
ШІСТНАДЦЯТИ

СЕРІЯ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ОБЛАСНОГО КОМП'ЮТИ АРС(БУ). ВІС-
НИК ВКУ. СБІ ПРОФРАЙ ТА ДНІПРО ПЕТРОВСЬКОГО МАК

ЧЕТВЕР 15 ГРУДНЯ 1932 РОКУ № 283 (3132)

ПОСТАНОВА ОБКОМУ КП(б)У ПРО ОРІХІВСЬКИЙ РАЙОН

з 12-ХІІ—32 року.

За те, що колишнє керівництво Орхівського району зрадило інтереси партії, стало на прямих куркульський шлях ошукування партії й пролетарської держави, на шлях шкідництва, організованого розкладу колгоспів, організувало саботаж хлібозаготівель, магістерно прикриваючи свою куркульську провідницьку роботу, «агло» з генеральною лінією партії, ГОЛОВІНА, — кол. голову РКК, ПАЛАМАРЧУКА — кол. голову РКК, ОРДЕЛЬЯНА — кол. голову РКК, ПРИГОДУ — кол. голову райколгоспів, ЛУЦЕНКА — кол. голова райЗУ, БАЗИЛЕВИЧА — кол. жінорганізатора, як таких, що переродилися, як вороги партії й робітничої класи — з партії виключити, дезорганізувати і суворо покарати.

Зобов'язати редакцію газети «Зоря» піддати в області і районній пресі рішучому і всебічному висвітленню контрреволюційної, шкідливої й саботажної роботи колишнього Сур'яського керівництва.

ПРО РОЗГОРТАННЯ КОЛГОСПНОЇ ТОРГІВЛІ В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

(З постанови ЦКК РСІ СРСР)

Розгортання колгоспної торгівлі в Дніпропетровській області перебуває лише в початковій стадії. Величезних можливостей колгоспів збільшити фонди с.-г. продуктів для торгівлі не використано і чимале число колгоспів ще не розпочало торгівлі. Мережу колгоспних ларьків і крамниць, особливо при фабрично-заводських підприємствах розгорнуто слабо.

Плодоовочева, свинарська й інші обласні колгоспівки неправильно організували торгівлю у своїх крамницях, закуповуючи всю продукцію на міських базарах та приміських колгоспах. Про допускється недоцільне адміністрування колгоспами, прикріплення їх до певних міських ринків. В Орхівському районі для купівлі на колгоспному ринку запроваджено карткову систему і встановлено тверді ціни.

На базарі не провадять ніякої боротьби з спекуляцією та хуліганством, немає культурно-масової роботи. В Орхівському, Софійському, Михайлівському та інших районах колгоспи недовиконують своїх зобов'язань з контрактації.

Ці факти свідчать про явне недостатнє керування обколгоспівки, спеціальних колгоспівлок та надто облЗУ Дніпропетровщини.

ЦКК РСІ СРСР зобов'язала дніпропетровську облЗУ, колгоспівку та споживкооперацію встановити безпосередній господарський і торговельний зв'язок між ЗРК підприємств та колгоспами, обминаючи всякі посередницькі ланки. Ці організації повинні розгорнути торгівлю самих колгоспів і допомогти колгоспникам в організованому продажі продуктів. При фабрично-заводських підприємствах, насамперед, на найбільших заводах

(ім. Петровського, Дзержинського, ДніпроДРЕС) треба відкрити колгоспні крамниці та ринки: Децентралізовані заготівлі та самозаготівлі у спеціальних колгоспних центрах запропоновано перенести в глибинні пункти, складаючи відповідні договори безпосередньо з колгоспами.

Щоб збільшити фонди колгоспної торгівлі, треба звернути особливу увагу на розгортання в колгоспах: поруч основних галузей господарства, також садівництва, городництва, баштанів, ягідників, рибальства і т. інш.

Райвиконкомат і міськрадам Никопільського, Мелітопільського, Дніпропетровського, Криворізького і Божодарського районів запропоновано взяти рішучих заходів до впорядкування та встановлення ладу на базарах, нагородити культурно-побутове обслуговування колгоспників.

Зважуючи на ряд фактів розбазарювання колгоспних коштів, одержуваних від торгівлі, дніпропетровській облЗУ і обколгоспівки доручено перевірити у кожному колгоспі виділення членів правління, відповідальних за організацію колгоспної торгівлі, та добір кращих колгоспників, як продавців. Ревізійні комісії колгоспів повинні щомісяця перевіряти перебіг колгоспної торгівлі та використання колгоспних коштів, що їх треба, насамперед, спрямувати на систематичне авансування колгоспників за трудовими.

ЦКК-РСІ СРСР відзначила явне недостатнє роботу як обласної, так і районної КК-РСІ у справі перевірки виконання директив партії та уряду про колгоспну торгівлю та подання допомоги місцевим організаціям у виконанні цих директив.

Нищівно троцити куркульський саботаж, дійти перемоги в боротьбі за хліб

Хоч ці п'ятиденки наша область заготовила хліба в шістьох рази більше, як минулої п'ятиденки, — це може заспокоїти тільки явного спотушканих, що йому не дорожче інтереси соціалістичного будівництва. Бо ж і досі ще томи хлібозаготівель ардунаються мало, здебільше завдання за 20 днів ми виконали лише на 22,5 відс. А коли розкрити душки селі, напевно іще більшої частини саботажу по цій області, то скільки етап і ще більш невтішно.

Тільки 3 райони (Люксембурзький, Стадлардорфський, Томанівський) виконали понад 60 відс. місячного завдання, понад 40 відс. виконали ще 4 райони — Орхівський, Софіївський, Загарізька місьрада, Новоградський район і водночас є райони, що «загаються» за останні місяці в області. Це райони заготовки на 20 днів до 10 відс. (Ноларвський — 2,3 відс., Червонодніпровський — 5,8 відс., Н.-Васильєвський — 5,9 відс., В.-Теманський — 2,9 відс., В.-Білоднівський — 6,3 відс., Васильєвський — 8 відс., В.-Лепетинський — 10,7 відс., Н.-Сорогінський — 10,8 відс.). Тоді, як одні райони за цю п'ятиденку заготовили в шістьох і 2 рази більше минулої п'ятиденки, є райони, що заготовили менше, як у минулу п'ятиденку (Васильєвський, Люксембурзький, Мелітопільський, Олександрівський, Мислівський), а деякі ще тужоє на місці.

Усе це свідчить про те, що демобілізаційні настрої, що ними пройнята більшість наших партійних організацій у хлібозаготівлях іще не подолано; що учорашні закрутки поїти за це партією — сьогодні вилупили вправо і згорнули боротьбу за хліб; що куркульський опр. саботаж хлібозаготівель не сламаний, що куркульським елементам і досі ще не дано потрібної відсічі, не мобілізовано як слід партійні організації, комсомол, широкі колгоспні маси і трудящих одноосібників на боротьбу за хліб і проти куркуля.

Через на хлібному фронті має виступити всякий! Усі сили партійно-націоналі треба кинути на це, усе бить шовінізму опортунізму, завзятість, патріотичність, треба спрямувати на боротьбу за хліб, за виконання хлібозавдання, що є основою розвитку соціалістичного будівництва країни, основою боротьби на посилених оборонно-спроможності СРСР — доповнює передумовою успішного розпорядження народною господарською планувального року 2-ої п'ятиріччя.

Класова боротьба в нашій країні не припинялась. Наказки, куркульські, недержавні й інші рази — контрреволюційні елементи на селі, виявляють організувати опр. саботажу

чому наступом, усі свої сили спрямовують на те, щоб зрівняти соціалістичне будівництво, істерикати місці колгоспів, — цієї опортунізму радянської влади на селі, спровокувати військові відходи колгоспів маси, щоб вони стали на шлях протиполітичного колгоспних інтересів інтересам пролетарської держави. Такими ворога побрала останнього часу пошех лозунг, але зброї він не склав і так лозунг не склав. Ворога — куркуля, його агентуру треба обезбрити, вивіривши його матеріал, показавши перед людьми широким колгоспним мас його дійсне обличчя і спрямувати на передовий колгоспний актив, на ударників колгоспного виробництва, нанести залескому ворогові робітничий класи, колгоспів і колгоспних мас нищівного разючого удару.

Намагаючи куркуля зрівняти хлібозаготівель набирають найрізноманітніших форм: тут і фальшування обліку дійсного стану врожаю за допомогою рахівників, конярників і вагарів, тощо, що їхні лави дуже засмічені ворожими робітничий класи й колгоспним елементами; тут і приховання від колгоспних мас дійсного стану з врожаю в колгоспі, щоб твердженнями «хліба не врожаю» залякати найдетальніших колгоспників, перебривати на свою сторону їх і проти-ставити пролетарській державі (у цій своїй шпідницькій роботі вони спираються на лідарів, що не мають трудових, на різні контрреволюційні елементи загалом. Часто буває, що й окремі правліні-комуністи у цьому всебічно опортунізму куркулеві); тут і організації розкрадання, розбазарювання і втрат зерна (зерно в полові і в соломі тощо); тут і створення різноманітних натуральних фондів по колгоспах, щоб ними прикриваються застрахувати себе від здачи хліба державі; тут і така тактика, як залиш без кінця й краю не здійснювані потім на практиці «вивезем», «здамо», «ось будем возити», «ось перевеземо озадки» тощо, тут і відверте нахабно куркульське зухвальство звести усе справу хлібозавдання колгоспу до озадків; тут і намагання відвернути всьмакми способами увагу партійних і радянських органів від тих діячів, що мають забезпечити виконання хлібозавдань (виявлення додаткових джерел хліба, боротьба з розкрадачами і розтратами колгоспного зерна тощо, тощо).

Виявити усі ці куркульські матеріали, парализувати їхню шпідницьку діяльність — ось над чим треба працювати усім нашим партійним організаціям.

Закріпити обмолот, організувати переобмолот соломи і перевиювання половин, налагодити облік і охорону усіх зерна і натуральних фондів — це не дано не вивіривши заходів боротьби за план хлібозаготівель. Треба до-

ести кожному колгоспникові і трудящому одноосібникові, що виконати план хлібозаготівель є його найперший обов'язок перед пролетарською державою. На цій основі треба розгорнути роботу так, щоб проти куркуля і їхніх політичних організувати колгоспний актив, широку масу передових колгоспників і спрямувати на ці сили дати рішучу відсіч всьмакми ворожим елементам в колгоспах, куркулям, що пошехули туди, пошехуали туди, підкукульським, лідарим, розкрадачами колгоспного майна, виявити і повернути розкрачене зерно, виявити усі додаткові фонди зерна по колгоспах і організувати на цій основі перемогу у боротьбі за хліб.

Усі партійні сили партійних організацій на селі, треба організувати проти ворожих елементів і проти тих комуністів, «що тузі справи комунізму», провадять куркульську політику, розкласили, не злібно здійснювати політику партії на селі». (З постанови ЦК РКП(б)У). Часта на ряду найбільш впливових організацій, оголошена ЦК і ЦКР РКП(б)У, повинна збільшити наші сільськогосподарські від ворожих елементів, від куркульських політиків.

Досвід боротьби за хліб передових колгоспів і сіл треба зривати зобутокком усіх колгоспів і сіл області. Досвід колгоспників «Гарасівки», артілі «Зоря», Володимирівської сільради з Мелітопільського району, цілого ряду колгоспів інших районів, доводить одне, що вони виконали план хлібозаготівель і водночас забезпечили поліпшення добробуту колгоспних мас і що лише на цій основі забезпечується організаційно-господарське зміцнення колгоспів.

Вітчимі сьогодні в «Зорі» лист т. Мелетова до Чубарівської райпартійної організації, ухвала наради партійного Гентського району, директивні уряди про заходи до підсилення хлібозаготівель, дають конкретну, вичерпну більшовицьку програму робіт на хлібозаготівельному фронті і в колгоспному секторі і в одноосібному. На здійснення цих заходів повинні амобілізуватися всі наші партійні організації. Усі підйоми, усі найуверненіші заходи революційної законності, треба використати для організації перемоги. Усією силою більшовицького натиску, партійна організація області повинна розгорнути свою боротьбу за хліб і за організаційно-господарське зміцнення колгоспів на цій основі. Більше партійної відданості й більшовицької активності на хлібному фронті означає перемогу від кожного комуніста, від кожної партійної організації.

Члени спілки робітників землі та лісу (Луценко І.І. сидить другий праворуч)

1-й Звіт Бригадирів Колгоспів Орхівщини 1-3. IV - 32 року.

1-й звіт бригадирів колгоспів Орхівщини (1 — 3 квітня 1932 р.)

ЗОРЯ

НЕДІЛЯ
18
ГРУДНЯ 1932 РОКУ
№ 285 (3134)

Рік видання
шістнадцятий

Орган Дніпропетровського обласного комітету партії, обл-
бюро ОМУ, СБ'Робердін та Дніпро-Етросівська шах

ОЧИЩАЮЧИ, ЗМІЦНЮЮЧИ ПАРТІЙНІ ЛАВИ ДІЙДЕМО ПЕРЕМОГИ У БОЯХ ЗА ХЛІБ!

Поробити чистий партійний лави Салонського, Васильківського, Леветиського районів, Орхіївська справа, ряд прикладів із районів нашої області наочно доводить, що в цілому раді випадків організаторами саботажу хлібозаготівель виступали масою «комуністи», себто люди, що порозумілися, що ошукували партію, що привиражували партійним квитком походи цілий справи соціалістичного будівництва.

Куркуля, петлюрівсько-махнівські вербовки у своїй боротьбі проти радянської влади, проти соціалістичного будівництва, проти колгоспів, у своєму саботажі хлібозаготівель, у шкідливій роботі спрямованій на дірочку колгоспів асерданія — спирали ся часто на свою агентуру в лавах партії, спиралися на людей, що діяли проти інтересів партії, робітничої класів і колгоспного селянства й прикривалися фальшивими заявами про те, що вони є «другі» колгоспників, на ділі шкідники колгоспів, нахтували інтереси чесних колгоспників ударників колгоспного виробництва. Обвергли класовий ворог, що поведучи поправах до наших лав, користуючись із знаннями класової пильності партійних організацій, невипробиті правопротинітисні елементи, що де-не-де приховали в наших лавах, безхребетні, безхарактерні й бездіяльні комуністи, герої самодіяльних темнів і закрутників, — переродженці — усі вони на ділі перетворилися на агентуру класового ворога — куркуля і люди за його наказом здійснюють свою шкідливу роботу, прикривають, а часом і організують куркульський саботаж хлібозаготівель, заважають владаці цієї саботаж. Обдурюючи партію, чесних колгоспників воля — ці класово-ворожій елементи, що поправах до партії, всією своєю поведінкою прикривають куркульське шкідництво і його посябників — ледарів, лшавів, проїждивців.

Очищавши лави партійних організацій від таких «комуністів», що на ділі перетворилися на агентуру класового ворога, та від людей, що є баластом, гальмом у роботі партійних організацій, тільки агтурували партійні лави, зміцнювали їхні зв'язки з широкими колгоспними масами, спрямовували на колгоспний актив, ми переможно завершили хлібозаготівель, дійдемо на цій основі перемоги у боротьбі за організаційно-господарське зміцнення колгоспів.

Ось чому чистка партійних організацій, що її ЦК і ЦКР ВЦ(б)У ухвалили провести насамперед у п'ятих

районах України, із них в трьох районах нашої області, набирає виключно важливого значення і вимагає того, щоб не лише партійні організації цих районів, а й усі партійні організації області звернули до цього завдання свою увагу.

Ворог з партійним квитком небезпечніший за одвертого контрреволюціонера, бо він свою зрадницьку, шкідливу роботу виконує своєю належністю до партії, прикравшись партійною пильністю. Ворог з партійним квитком править за ширше для всієї складницької шкідливості діяльності куркуля — цього замаскованого ворога соціалістичного будівництва. Ось чому завдання полягає не тільки в тому, щоб викрити, виявити всіх цих чужих для справи комуністичних людей, випростати їхні обличчя перед широкими масами робітників і колгоспників, випростати їх із лав партії, а й не політично небезпечних віч-на-віч виставити з органами пролетарської диктатури, з усією рішучістю, з тобою суворістю революційного закону пократи цих ворогів диктатури пролетаріату, ворогів робітничої класів і колгоспного селянства.

В ході чистки партійних організацій, в ході хлібозаготівель, що є найкращою перевіркою божественності кожного комуніста, — в справі вертосредств виявлено чимало цих чужих справі комуністичних людей. У Салонському, Васильківському, Васильківському районах під час чистки, що проходить за активної участі справжнього колгоспного активу, селянців, ударників, за мобілізації справжніх чесних комуністів, випростано не лише окремих комуністів, а й цілі осередки, що майже дідим своїм складом зв'язалися з куркулем, зрадили партію й інтереси соціалістичного будівництва. Подібні ж факти маємо й в інших районах області.

Тим то ухвал ЦК ВЦ(б)У про проведення 1933 року чистки партії є захід конче потрібний для того, щоб збільшивши лави партії від неспартійних, чужих справі комуністичних людей, більше загартувати партію для наступних боїв за побудову безкласового соціалістичного суспільства.

Досвід чистки партійних організацій згадавши виче районів переконливо доводить велике позитивне значення цієї чистки для справи зміцнення партійних лав, для справи хлібозаготівель. Але наслідки чистки далеко не всією закріплюються як слід. Ми повинні зокрема відзначити, що районний провід Васильківського району фактично зривав чистку, як засіб підвести темні боротьби за хліб, бо не

робить в наслідки чистки ніяких висновків, не визнає потрібних заходів. Невростанні заходи і в інших районах.

Завдання полягає в тому, щоб не тільки випростати з лав партії чужих їй людей і створити політично-забезпечені, а й у тому, щоб організувати боротьбу й перемогу на хлібозаготівельній фронті. Треба використати активність колгоспних мас, що зростає від час чистки, й спрямувати її на боротьбу проти куркуля й за хлібозаготівель. Через те, що не всі осередки робить, ми маємо окремі факти в окремих Великоколотинському районі, а саме здійснюється чистка і районі в яких здійснюється боротьба за хліб. Це означає про те, що в окремих випадках, очевидно, здійснюється це в партії люди (і партія визнає це), щоб випростати й випростати їх), що не випростати справі комуністичному — бо ж тільки тоді окремих комуністів, хто має організувати маси на боротьбу за хліб і проти куркуля, хто має допомогти перемогти в боях за хліб.

Завдання полягає в тому, щоб партійно організувати районів, де проходить чистка, керувано найбільш заходів до збільшення ряду діяльних партійних владців (колгоспів, селянців). Завдання полягає в тому, щоб зміцнити зв'язки партійних організацій з колгоспними масами, розгорнути велику роботу з активом, масами, розгорнути політично-господарську роботу і спрямувати на ударників колгоспного виробництва, на активні більшовицькі підходи комуністичних мас, розгорнути куркульський саботаж, домогтися цілковитого перемоги.

Велика роль тут відіграють на пресу, зокрема на районні газети. Проте, районні газети і тих районів, де чистка проходить, і інших районів, наскільки чистка не розгорнулася досі, не зв'язалися на спеціальні вказівки ЦК, політичних заходів, політичної роботи. Зокрема Великоколотинська газета визнає виключно політичну короткотривалість, зриває суттєву важливість чистки й у цих справах, що з нею зв'язані. Партійна комсомольська інспекція, районні пресові органи, повинні іти вперед на рішаві суспільних завдань боротьби за хліб.

Ми тежор маємо дуже відповідалний час хлібозаготівельної кампанії. Чистку партійних лав треба проводити так, щоб організувати справді більшовицьку боротьбу за здійснення темнів хлібозаготівель. Про роботу партійних організацій, про роботу колгоспного активу осередку, кожного комуніста, партія судитиме во тому, як вони ведуть боротьбу за хліб і проти куркуля.

*Червона валка з
хлібом*

*Мешканці с.
Димитрово, які
пережили голод 1932
— 1933 рр.*

ПОЧАВСЯ СУД НАД ОРІХІВСЬКИМИ ЗРАДНИКАМИ

СРІХСВО, 25—12. (Спецкор **РАТАУ**). 25-го грудня, о 7-й годині вечора, відбула сесія об'єдну, під головуванням тов. Жука (державний обвинувач, прокурор Яременко, громадський обвинувач — редактор «Зорі» тов. Нікитов), почала розгляд справи зрадників — кол. відповідальних працівників Орхівського району, що організували саботаж хлібозаготівель, стали на прямих зурядуємих шлях шкідництва.

Підсудні склали фальшовані акти про нібито загибель зернів, щоб поможити хліба злати державі, склали фальшовані кукурузні баланси, зрихали виконували хлібозаготівельні завдань з м'ячя в м'ячя, не звязуючи на цілковиту можливість виконати їх, розкладали колгоспи.

Нахабство цих спільників класового ворога, зрадників партії, робітничої класи та колгоспного селянства, дійсно навіть того, що, дачи настановлення ударам колгоспів утанувати й розбагатіювати хліб, вони загрожуєвали відкотити від суду за невиконання цих шкідливих завдань.

На лаві підсудних — 16 чол. Тут

— 13 чол., притягнутих до прями-акційної відповідальности за постановою об'єднання від 12 грудня: кол. голова РК Паламарчук, кол. секретар РК Головін, кол. голова КК ВК — Орделян, кол. заступник голови РК В'ялик, кол. зав. РайЗУ — Луценко, кол. голова райколгоспінспекції — Пригода, кол. директор МТС — Медведь, кол. зав. Райзаготзерга — Бунківський, кол. зав. орг. РК — Скирко, кол. старший агроном РК — Аністрат, кол. агроном МТС — Дем'яненко, кол. дільничний агроном МТС — Мухоморо, кол. секретар партосередку Юрківської сільради — Гришко. Тут на лаві підсудних — ще проє, заарештованих додатково під час судства. Це — кол. редактор райгазети Андрущенко, кол. живог — Базилевич-Слиба, кол. голова Горківської сільради — Будосецький.

При перекладі колгоспниками та райактивом сали, суд почав читання обвинувального вислову, що має 13 аркушів.

Колгоспники Орхівщини відзначають початок судового процесу організаційно червоною валютою, якою цього дня понаставлено на державніша понад 2500 центи хліба.

ПРОТОКОЛ Ч-І

ЗАСІДАННЯ БЮРО ОРІХІВСЬКОГО РАЙПАРКОМА ВІН 1/І-1933р.

Присутні члени бюро : Маєров, Муднік, Бриков, Сілаєв, Келуцький. -
 Запрохані : Упов. П. Чабай, Таратутечко, Перчаточников, Корнута, Зеленин, Циплухін, Бензик.
 Представники з сек : Колосок, Кривошея, Черниш, Савон, Левченко, Закарлюке, Галушко, Федорішев, Чернишов, Кохацький, Коган, Кебаченко, Кір'ячок, Цимбал, Михтаренко, Дкроботко. -

СЛУХАЛИ :

1. Про хід хлібозаготівель в районі.
 доп. вирішальних колгоспів : Колосок - "12-ти річчя", Галушко - "Черв. Маяк", Чернишов - "Н. Селівська", Левченко - "Сігнал", Дкроботко - "Черв. Гей", Цимбал - "Оборона країни", Кохацький - "Черв. Сівач". -

УХВАЛИЛИ :

1. Відмітити загрозливий стан з виконанням пляну по вирішальним колгоспам, явно не задовільну постановку організації партійно-масової роботи та рішучого натаску на вороже куркульські елементи, які організовують саботаж хлібозаготівель. Вказати головам колгоспів, секретарям П/осередків та відповідальним уповноваженим що на них покладається суворе відповідальність за припущення зриву виконання пляну хлібозаготівель, відповідальність не лише по партійній лінії, а і по радянській. Бюро зобов'язує добитись негайного рішучого зламу, забезпечив жорстоку боротьбу з куркульсько-визирядяцькими елементами та саботажниками хлібозаготівель.

2. Бюро РПК ухвалює, що комуністи і члени ЛКСМ, які знають во-рив, що кради колгоспний хліб, які знають приховування хліба мовчать, їх не виявляють чим самим повинні розцінюватись як співі-ники куркульського саботажу, які нічого не мають спільного з партією і комсомолом, повинні негайно виключатись з партії і комсомолу і в купі з куркулями висилатись з району. -

тов. НАЛУЖСЬКОМУ виявити таких осіб, а тов. ЦИПЛУХІНОВУ негайно сповістити про це рішення партійні і комсомольські осередки. -

3. тов. КОРНУТУ не протязі 24-х годин перевірити склад уповноважених по району, виявити всю гниль та дати для рішення на бюро РПК. -

4. Відмітити пункт, вміщений в закритому листі РПК до всіх перосередків від 19/ХІ-32р. про повернення вказівки, яке установеки знаходиться в невідповідності вказівкам Областкому, іздоженими в його листі. тов. КОРНУТУ сьогоднішнім по телефону довести про це пертосередки та уповноважених, які при поверненні повинні керуватись неодмінно вказівками Областкома.

КОММУНИСТИЧЕСКАЯ ПАРТИЯ (БОЛЬШЕВИКОВ) УКРАИНЫ—ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

0291419

3-VIII—1933 г.

О ХОДЕ УБОРКИ И ХЛЕБОСДАЧИ

Постановление ПБ ЦК КП(б)У

ЦК КП(б)У считает выполнение июльского плана хлебосдачи государству неудовлетворительным. Только Одесская область и АМССР выполнили июльский план зернопоставки. Днепропетровская область выполнила июльский план хлебосдачи на 77,4%, Донецкая — 81,6%. Особенно неудовлетворительно выполнение июльского плана по Харьковской области, выполнившей всего 38,5%. Невыполнение июльского плана хлебосдачи явилось отнюдь не результатом объективных причин (затяжка в созревании хлебов), а главным образом, по причине плохой организации работы уборочных машин, молотилок, плохой организации вывозки хлеба. ЦК вместе с тем обращает внимание Одесского обкома и АМССР, что выполнение ими июльского плана зернопоставки шло, главным образом, за счет перевыполнения плана одними районами при резком невыполнении по другим районам.

ЦК КП(б)У считает совершенно недопустимым ход выполнения плана хлебосдачи по единоличному сектору, по всем областям вступившим в хлебозаготовки: Одесская область выполнила по колхозам годовой план на 11%, а по единоличникам на 8%; Днепропетровская по колхозам — 8,5%, а по единоличникам — 4,6%; АМССР — по колхозам — 7,4%, по единоличникам — 7,2%; Донецкая — по колхозам — 2,3%, по единоличникам — 1,9%; Харьковская — по колхозам — 0,8%, по единоличникам — 0,3%, в то время как по единоличному сектору процент выполнения плана хлебосдачи должен быть выше чем по колхозам, ввиду более коротких сроков.

Указать областным партийным комитетам, что такой ход выполнения плана хлебосдачи по единоличному сектору объясняется исключительно самотеком и отсутствием какого бы то ни было контроля и руководства со стороны партийных организаций и советских органов выполнением хлебосдачи единоличными хозяйствами.

Отметить совершенную недопустимость такого положения когда совхозы зернотрестов — „Саргана“ и „Металлист“ (Донецкая область), Бугский и „Шляховой“ (Одесская область) ничего не сдали в счет июльского плана, совхоз „Горняк“ (Донецкая область) сдал только — 12%, совхоз „Азов“ (Днепропетровская область) сдал всего — 13%, Чубаревский (Днепропетровская область) — 15% и Ореховский (Днепропетровская область) — 36% месячного плана.

Крайне неудовлетворительно проходит сдача хлеба государству по совхозам Скотоводтрестов: Днепропетровский — 16,2%, Донецкий — 17%, Донмолокотрест — 14%, Укровеводтрест — 24,8% июльского плана.

ЦК КП(б)У обращает внимание всех областных партийных комитетов на ничтожное поступление хлеба за июль месяц по натуроплате за произведенные МТС работы колхозам (по Украине 17% месячного плана). Причем даже те районы которые выполнили и перевыполнили июльский план зернопоставки не обеспечили и половины причитающегося по натуроплате.

Имея в виду, что августовский план хлебосдачи ни в какой степени по своим размерам не сравним с июльским планом и что в августе кроме того должно быть произведено довыполнение июльского плана, а также должно быть обеспечено полное поступление натуроплаты за все произведенные МТС работы до начала обмола, и за проведенную в июле и августе молотбы, ЦК КП(б)У обязывает областные и районные партийные организации, директоров МТС и начальников Политотделов МТС и совхозов, немедленно устранить все недостатки работы, а именно: большие простои уборочных машин, в особенности комбайнов и молотилок, их малую производительность, неиспользование всех комбайнов и молотилок, плохую организацию дела вывозки хлеба на элеваторы и сыпные пункты. ЦК КП(б)У предупреждает, что правильная организация молотбы и вывозки хлеба в августе месяце предвещает выполнение всего годового

За ширмой объективных причин.

Колхозы Ореховского района к 15 апреля выполняли план сева ранних культур на 73,3 проц., при чем колхозы, не обслуживаемые МТС, свой план выполнили на 80,2 проц., а обслуживаемые МТС — на 69,9 проц.

Директор МТС тов. Бензин считает эту цифру как с неопровержимым фактом. Но и «категорически» не хочет признать, что в этом повинна МТС. Большие тоны считает работу тракторного парка прекрасной. Все дело, видите ли, заключается в дождливой погоде.

Не будем однако отговаривать директора от его сложной работы по выяснению объективных причин, «объективных» слабые темпы сева. Посмотрим, как работает тракторный парк.

... Тракторы участка № 5 28 марта выехали в поле. По правилам колхозов я-линейского сельсовета не указали земельных участков. Заведующий участком тоже об этом не побеспокоился. Все тракторы стояли несколько часов без работы.

Производительность тракторного парка крайне низкая. Суточное задание выполнялось в среднем по МТС на 30 проц. Участки №№ 6 и 3 выполняли и тоже меньше: первый — на 17 проц., второй — на 16 проц. Весь же план тракторный парк с 28 марта по 12 апреля выполнил на 22 проц.

Тракторная колонна (8 тракторов) в колхозе «Черный маяк», в-линейского сельсовета, за 12 календарных дней засеяла всего 138 га, т. е. меньше чем по 1,5 га на трактор. Но попробуйтесь услышать, в чем дело. Вам не задумывались ответить: «Дождь пошел». А о том, что 4 трактора здесь были выведены из строя 4 дня стояли в ожидании ремонта, да же не упоминают. Стоит ли упоминать о таких «пустяках»?

Трактористы этой колонны не могут пожаловаться на плохое снабжение. За те же 12 календарных дней они получили: муки — 90 кг, хлеба — 98 кг, крупы — 93 кг, масла — 71 кг, масла коровьего — 13 кг., картофеля — 157 кг и молока — 60 литров.

Ремонт тракторов в поле организован неудовлетворительно. Исполнены две переданные настрекке не справляются со своими обязанностями. Опытных механиков мало. На втором участке один механик обслуживает две бригады, расположенные одна от другой на расстоянии 16 км. Трактористы предоставлены самим себе. Большинство из них не знает и не может определить причину остановки трактора. «Фордон» № 62 на втором участке 14 апреля простоял два часа — трактористы прозеряли в механизм света, подумали, что причина остановки трактора в этом. Трактор же остановился из-за неисправности «бобы». О чем же говорят эти факты? Прежде всего о том, что в плохой работе виновата отнюдь не погода, как утверждал т. Бензин, а дело в людях, в живых, конкретных работниках, в системе руководства и организации труда. Если бы директор МТС поближе подошел к производству, изучил бы людей, он не мог бы не заметить, что там, где во главе участка и бригады стоят хорошие, проперенные, инициативные люди, честно и добросовестно относящиеся к труду, к своим обязанностям, там работа идет успешно.

Участки № 2. Техническая база этого участка значительно слабее, чем во многих других участках. Основная его производительная сила — «Фордоны», партия по потребностям, отработанные. И тем не менее участок справедливо считается одним из лучших. Чем же это объясняется? Исключительно тем, что заведующий участком, коммуняк т. Герасименко, честно и добросовестно относится к порученному делу, сумел поставить оперативное руководство бригадами. Он знает каждого тракториста, изучил капитальнейший трактор, твердо знает свои задачи руководителя участка, умеет правильно расставить силы, знает, на что надо нажимать, чтобы обеспечить хорошую работу тракторных бригад. К-гильсу т. Герасименко трактористы прислушиваются внимательно и его распоряжения выполняют с точностью.

Участок № 3 имеет более мощную тракторную базу: у него работают исключительно «ХТЗ» и «интернационалы». Но дело на участке идет из рук вон плохо. Задание не выполняется, тракторы по вечерам приступают к работе, проставляют. Один трактор стоит с самого начала полевых работ. 8 апреля два трактора простояли 14 часов потому, что правление колхоза имени Петровского одновременно не указало участков, подлежащих обработке, а заведующий участком Смирнов об этом тоже не побеспокоился. 6 апреля два трактора простояли 4 часа — не было горючего. В вечернее время тракторы совсем не работают, потому что нет топлива, а механик Местенко не установил типично на тракторах «ХТЗ».

Качество сева чрезвычайно низкое. Сеют по горнякам. 32 га засеяно не полной порцией, а 14 апреля на 6 га высеяли больше 8 децим. ячменя. Почему все это происходит? Потому, что Смирнов производства не знает, работой тракторных бригад не интересуется. Только в последние дни он стал заглядывать в поле. Плана работ участка он не имеет и производственной работой фактически не руководит. Многие трактористы его участок не знают норм выработки и расценок. Никакого учета работы заведующий участком не ведет. Горючее расходуется бесконтрольно, переход горючего, по мнению Смирнова, составляет не меньше 50 проц.

Возьмем теперь две бригады в двух

бригадиров 3-го участка. Бригада т. Кирилленко — лучшая на участке. Как правило, она раньше других приступает к работе, позже других кончает, ее тракторы работают исправнее, меньше простаивают. Бригадир т. Кирилленко всегда оклоло машин и людей своей бригады. Самый исчислительный простой трактора заставляет его волноваться, высисать, в чем дело. Кирилленко помогает трактористам, обучает их, показывает им, как надо обращаться с машиной и работать на сельскохозяйственных полях.

Совсем иное положение в бригаде т. Галушкина. Бригада работает очень плохо. Трактористы в работе присутствуют, как правило, с большим опозданием. Работой не интересуются. 14 апреля, несмотря на то, что стоял прекрасный солнечный день, вся бригада присутствовала к работе только в 11 часов дня. Простой тракторов исключительно высокий. Грубая дисциплина крайне низкая. Чем это объясняется? Прежде всего тем, что сам Галушкина не только не борется с лодырями и прогульщиками, но поощряет их. Тракторист Хвостин самовольно бросает трактор и, ничего не спросив, уходит с поля. Галушкина не только не привлекает его к ответственности, но защищает его от тех трактористов, которые указывают Хвостину на недопустимость такого отношения к своим обязанностям. Неразрывно отягченном к делу, поучительным образом Галушкина разложил бригаду. В отличие от Кирилленко Галушкина работой тракторов не интересуется, больше сидит у будки. Остановился трактор — Галушкина машет рукой: «Шорт с ним, пусть стоит». Работает без плана, всякому. Он даже не знает, сколько ежедневно засеяно его бригадой. Сходу о ходе сева в бригаде составляет полевод или агроном, которые, кстати сказать, редко заглядывают на поле.

Нельзя созданный полнотдел уже много сделал для поднятия и упорядочивания работы МТС. Начальник полнотдела т. Полянский оказал огромную помощь дирекции МТС и организации ремонта тракторного парка. Полнотделом проведена большая работа по очистке МТС и МТМ от кассетно чуждых элементов. Только в январе и феврале отсюда вывезено 35 кулаков и бывших белых офицеров, систематически проводивших и затруднявших подготовку к весенней кампании. Под руководством полнотдела перестраивается партийно-массовая работа вчерашней МТС и колхозов. Наступил же и подбур катров. Роль полнотделов уже чувствуется во многих колхозах. Но главная работа впереди.

Бригада «Пруды»: Назarov, Печенский, Мигула, Сокольников, Смирдинская.

ПРИМІТКИ

1. КНС — комітети незаможних селян (комнезами) були юридично оформлені законом ВУЦВК від 9 травня 1920 року. Спеціальною інструкцією НКВС УСРР право вступу до комнезамів надавалось селянам, земельний наділ яких не перевищував 3 десятин. Вони утворили специфічний різновид радянської влади, який контролювався комітетами КП(б)У. За допомогою к.н.с. реалізовувалася політика «розкуркулення», придушення «політичного бандитизму», викачування в селян хліба тощо. Поступово їх значення в житті села зійшло нанівець. 8 березня 1933 року ВУЦВК ухвалив постанову про їх ліквідацію.

2. СОЗ — товариства спільної обробки землі, одна з форм колективізації сільського господарства. Вони організувалися на добровільній основі для спільної обробки землі, яку селяни усупільнювали, але залишали в приватній власності реманент, хату, присадибну площу та свійських тварин. У період суцільної колективізації перестали існувати.

3. Соловки — соловецький табір особливого призначення (СЛОН — рос. аббревіатура) найбільший виправно-трудоий табір 1920-х років, створений постановою РНК від 13 жовтня 1923 року, який був на території Соловецьких островів. Табору було передано в користування все майно Соловецького монастирю. В'язні займалися лісозаготівлями на Соловецьких островах і в Карелії, торфорозробками, вантажно-розвантажувальними роботами на Мурманській залізниці, будівництвом шляхів тощо.

4. ДПУ, ГПУ (рос.) — Державне політичне управління створене за постановою ВУЦВК від 22 березня 1922 року при НКВС УСРР замість скасованої ВУЧК. До завдань ДПУ входило: попередження й придушення відкритих контрреволюційних виступів; боротьба з бандитизмом і збройними повстаннями; викриття контрреволюційних організацій та осіб, діяльність яких спрямовувалася на підрив господарського життя країни; охорона державних таємниць і боротьба зі шпигунством; охорона залізничних та водних шляхів сполучення, боротьба з крадіжками вантажів та злочинами, спрямованими на руй-

нування транспорту або зменшення його пропускної спроможності; охорона кордонів держави, боротьба з контрабандою й незаконним переходом кордонів; виконання спеціальних завдань верховних органів влади.

5. Днепрострой — у 1921 році була створена проектно-будівельна організація «Дніпробуд», яка розробляла проект будівництва ГЕС на Дніпрі. Колектив вчених на чолі з І.Г. Александровим запропонував замість створення декількох станцій малої потужності на дніпровських порогах побудувати одну велику греблю з ГЕС надвелою для того часу потужності в 560 МВт. Офіційно Дніпрельстан народився 8 березня 1927 р., коли на будівельний майданчик прибули перші робітники. На будівництві гідроспоруд у значній кількості використовувалася праця напівкваліфікованих робітників. У березні 1932 р. в греблю було вкладено останній кубометр бетону. 10 жовтня того ж року відбулося офіційне відкриття Дніпрогесу.

6. МТС — перша машинно-тракторна станція була створена наприкінці 1920-х років на базі тракторної колони радгоспу ім. Т. Шевченка Березівського району Одеської області. Масове створення МТС розпочалося після постанови Ради праці і оборони від 5 червня 1929 року «Про організацію машинно-тракторних станцій». Вони забезпечували колгоспи та радгоспи технікою, обслуговували і ремонтували трактори, комбайни та іншу техніку, а також давали її в оренду господарствам. Існували до кінця 50-х років ХХ століття, коли сільськогосподарська техніка була передана безпосередньо колгоспам.

7. 25-тисячники — листопадовий пленум ЦК ВКП(б) (1929 р.), для скорішого проведення суцільної колективізації сільськогосподарства країни, прийняв рішення про мобілізацію 25 тис. кадрових робітників з промислових підприємств, переважно комуністів. На Україні більше 16,5 тис. робітників подали заяви про свою мобілізацію, майже одна тисяча двадцятип'ятитисячників України була направлена в Казахстан, Північний Кавказ та інші регіони країни. В свою чергу, на Україну прибули представники промислових центрів Російської Федерації. Перед ними ставилися завдання проведення суцільної колективізації, організації колгоспів, ліквідації куркульства, розгортання на селі соціалістичного змагання тощо. Двадцятип'ятитисячники призначалися головами, заступниками голів, членами правлінь колгоспів, очолювали машинно-тракторні станції та майстерні.

8. Калінін Михайло Іванович (1875 — 1946) — радянський пол-

ітичний та державний діяч, голова Президії Верховної Ради СРСР. Не маючи реальної політичної влади, як селянин за походженням, уособлював владу народу. Народ його називав «Всесоюзним старостою». В сталінському Політбюро знаходився з моменту його створення у березня 1919 р. і до своєї смерті. Будучи першою особою країни, М. Калінін не мав реальної влади. Своїм підписом він санкціонував всі дії Сталіна, у тому числі і постанови на розстріл.

9. Молотов В'ячеслав Михайлович (псевдонім, справжнє прізвище — Скрябін) (1890 — 1986) — радянський партійний та державний діяч. У 1921 — 1930 рр. — секретар ЦК ВКП(б), в грудні 1930 р. призначений головою РНК СРСР. Найближчий соратник Й. Сталіна, вважався його «правою рукою». Молотов став разом з Сталіним організатором геноциду проти українського народу — голоду 1932-1933 рр. Власне, він визначив значно завищений план хлібозаготівель для України. В жовтні — листопаді 1932 р. Молотов очолював надзвичайну комісію в Україні, яка керувала колективізацією селянських господарств та тотальною реквізицією зерна в селян-одноосібників. Комісія розробила надзвичайні заходи для збільшення хлібозаготівель шляхом розгортання адміністративного тиску і проведення масових репресивних заходів щодо селянства.

10. Єнукідзе Авель Сафронович (1877 — 1937) — радянський партійний та державний діяч, близький друг Сталіна. Секретар Центрального виконавчого комітету. Разом з М. Калініним та В. Молотовим підписав постанову ЦВК та РНК СРСР «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів та кооперації й зміцнення громадської (соціалістичної) власності» (7 серпня 1932 р.), яка у народі отримала назву «закон про п'ять колосків». У роки масових репресій був звинувачений у в зраді батьківщині і шпигунстві. У квітні 1937 року арештований і 30 жовтня розстріляний за вироком Військової колегії Верховного Суду СРСР. У 1960 році посмертно реабілітований як жертва сталінських репресій.

11. ОДПУ (ОГПУ — рос.) — Об'єднане державне політичне управління СРСР — загальносоюзний орган державної безпеки, який функціонував упродовж 1923 — 1934 рр. Правовий статус цього органу окреслювався Положенням про ОДПУ СРСР, що було введено в дію постановою ЦВК СРСР від 15 листопада 1923 р. До відання ОДПУ належали керівництво роботою ДПУ союзних республік та підпорядкованих їм особливих і транспортних відділів через інститут уповноважених при урядах союзних республік, організація охорони кордонів

СРСР, безпосередня оперативна робота в загальносоюзному масштабі тощо. ОДПУ та його місцеві органи наділялися правами діючих частин Робітничо-селянської червоної армії з питань користування шляхами сполучення, держаними засобами зв'язку, продовольчого та речового забезпечення. Було ліквідовано відповідно до постанови ЦВК СРСР про утворення загальносоюзного НКВС від 10 липня 1934 р. і увійшло до його складу на правах Головного управління державної безпеки (ГУДБ).

12. Приходько А.Т. (1891 — ?) — радянський діяч, дипломат. У червні 1931 р. призначений заступником народного комісара юстиції та генерального прокурора України.

13. Хатасвич Мендель Маркович (1893 — 1937) — радянський партійний та державний діяч. У 1932 — 1937 рр. — член Політбюро КП(б) України. З 1933 р. 1-й секретар Дніпропетровського обкому, з 1937 р. — 2-й секретар ЦК КП(б) України. Один з головних організаторів колективізації в Україні, що викликало масове зuboжіння селянства, і, як наслідок, несе відповідальність за страшний голод 1932— 1933 років. У 1937 році заарештований і засуджений до страти за участь в контрреволюційній терористичній організації. Розстріляний. У 1956 р. реабілітований.

14. Косіор Станіслав Вікентійович (1889 — 1939) — радянський партійний та державний діяч. У 1928-1938 рр. — генеральний секретар (з 1934 р.— перший) ЦК КП(б)У. На III Всеукраїнській конференції КП(б)У (липень 1932 р.) активно підтримав вимогу Л. Кагановича і В. Молотова повністю виконати завищені плани хлібоздачі в Україні. Організатор і виконавець політики фізичного і духовного геноциду українського народу, що проявився в ліквідації «українізації» і проведенні політики русифікації, організації штучного голодомору 1932 — 1933 рр. в Україні, фабрикуванні численних політичних процесів та масовому винищенні українського народу. Військовою колегією Верховного суду СРСР 26 лютого 1939 р. звинувачений у приналежності до Польської військової організації, засуджений до розстрілу і того ж дня розстріляний. Реабілітований у березні 1956 р.

15. Мірчук — відрахування на користь власника млина певної частини зданого зерна як плата за помел. Після 1930 року — плата за помел і переробку в крупу зерна стягувалася в натуральній формі всіма державними, кооперативними і колгоспними млинами і крупорушками. Розміри мірчука коливалися від 5 до 10% (2 — 4 фунти за перемел 1 пуду зерна). Нездача мірчука каралася в адміністративно-

му і кримінальному порядку. У 1928/29 р. по УСРР зібрали 440 480 тонн мірчука, 1929/30 — 736 459 т., 1930/31 — 753 788 т. До 1933 р. він був одним з основних джерел зерна для внутрішньореспубліканського забезпечення міського населення.

16. Алексеев Микита Олексійович (1892 — 1937) — радянський партійний та державний діяч. У жовтні 1932 — червні 1933 р. — голова Дніпропетровського обласного виконавчого комітету. У 1937 р. репресований. Реабілітований у 1956 р.

17. Чорна дошка — у листопаді 1932 р. постановою політбюро ЦК КП(б)У про заходи по посиленню хлібозаготівель була введена «чорна дошка» для сіл, які саботують хлібозаготівлі. Занесення до якої означало застосування заходів економічного й адміністративного впливу, що прирікало членів цих господарств на голодну смерть: примусове виселення, накладання штрафів, розпродаж майна селян, насильницьке вилучення всіх продуктів харчування, заборона колгоспної торгівлі, тощо.

18. ЦКК — Центральна контрольна комісія — вищий контрольний орган партії більшовиків в 1920 — 1934 рр. Створена за задумом В. Леніна. Завдання ЦКК і місцевих КК були визначені у рішеннях з'їздів партії. Найголовніші — охорона єдності партії, боротьба зі всякого роду антипартійними угрупованнями і тенденціями до фракційності усередині партії. У завдання ЦКК входила боротьба з порушеннями членами партії Програми, Статуту, партійної етики, підтримка чистоти рядів партії. При безпосередній участі ЦКК проводилися чистки партії.

19. Чубар Влас Якович (1891 — 1939) — радянський партійний та державний діяч. Народився у с. Федорівка (тепер с. Чубарівка Полігівського району Запорізької області). Навчався в Олександрівському механіко-технічному училищі. Брав участь у революційних подіях 1905 р. Через два роки вступив до більшовицької партії. Активний учасник жовтневого перевороту в Петрограді. З 1923 по 1934 рр. голова Ради народних комісарів УСРР. За його підписом було видано постанови «Про застосування репресивних заходів до колгоспів, які саботують хлібозаготівлі» (27 листопада 1932 р.) та «Про занесення на чорну дошку сіл, що злісно саботують хлібозаготівлі» (6 грудня 1932 р.). Військовою колегією Верховного суду СРСР 26 лютого 1939 р. засуджений до розстрілу і цього ж дня розстріляний. Реабілітований у серпні 1955 р.

20. Реденс Станіслав Францович (1892 — 1941) — працівник каральних органів. З грудня 1931 по червень 1933 р. повноважний представник Об'єднаного державного політичного управління і державного політичного управління УСРР. Репресований у 1938 р. Реабілітований у 1961 р.

21. Строганов Василь Андрійович (1888 — 1938) — радянський партійний та державний діяч. З 1932 по 1933 р. — перший секретар Дніпропетровського обласного комітету КП(б)У. Репресований за антирадянську діяльність. Реабілітований у 1955 р.

22. РСІ (РКИ — рос.) — система органів влади, яка займалася питаннями державного контролю. Її очолював Народний комісаріат Робітничо-селянської інспекції (НК РСІ), що був створений у 1920 р., а розформований 11 лютого 1934 року. З 1923 р. діяв спільно з Центральною контрольною комісією ВКП(б) як єдиний радянсько-партійний орган, при цьому нарком РСІ за сумісництвом очолював ЦКК. Серед головних завдань РСІ були: контроль за діяльністю органів державного управління, органів управління господарством і за громадськими організаціями; боротьба з бюрократизмом і тяганиною; проведення ревізій і обстежень; перевірка виконання декретів і постанов Радянського уряду; нагляд за дотриманням законів в управлінні. РСІ мала свої органи на місцях, вона спиралася в своїй діяльності на широкий актив з робітників та селян. У 1934 р. Наркомат РСІ був ліквідований, а його функції були передані створеній в тому ж році Комісії радянського контролю (КРК) при РНК СРСР.

23. Сталін Йосиф Віссаріонович (псевдонім, справжнє прізвище — Джугашвілі) (1879 — 1953) — радянський партійний та державний діяч. Один з організаторів жовтневого перевороту в 1917 р. У першому більшовицькому уряді був призначений на посаду наркома у справах національностей і обіймав її до скасування наркомату в 1922 р. Одночасно очолював наркомати державного контролю, робітничо-селянської інспекції. Член президії ВЦВК з 1917 р. Після XI з'їзду у квітні 1922 р. була утворена посада генерального секретаря ЦК РКП(б) на яку за пропозицією Леніна було призначено Сталіна. Він розбудував партійний апарат й спирався на нього як на керівну політичну силу і завдяки цьому розгромив ліву та праву опозиції. Утвердившись при владі у 1930-х роках, Сталін розгорнув масові терористичні акції в Україні з метою знищення основних досягнень українізації, придушення опору колективізації та запобігання появи політичної опозиції. Сталін несе безпосередню відповідальність за

організацію голодомору 1932 — 1933 рр., за винищення десятків тисяч української інтелігенції (так зване розстріляне відродження), партійного та державного керівництва Української РСР у 1930 роках, за організацію політичних вбивств та розправ над політичними противниками, післявоєнні репресії над українською інтелігенцією в Україні, депортацію кримських татар тощо.

24. Скрипник Микола Олексійович (1872 — 1933) — радянський партійний та державний діяч. У 1921 р. працював наркомом внутрішніх справ, у 1922 — 1927 рр. — наркомом юстиції і генеральним прокурором (з 1925 р.). У 1927 — 1933 рр. керував роботою народного комісаріату освіти, а останні місяці перед смертю — головою Держплану і заступником голови Раднаркому УСРР. Чимало зробив для розвитку національної культури, здійснення політики «українізації». Як послідовний більшовик-ленінець він був догматик, непримирений до ворогів радянської влади, у тому числі й до українського націоналізму, ведучи боротьбу проти якого, сприяв винищенню значної частини старої української інтелігенції, а пізніше і національної опозиції в КП(б)У (шумськізм, хвильовизм). Останній рік в житті М.Скрипника став ганебною кампанією проти нього. У його творах невпинно вишукувались «перекручення ленінізму», «націоналістичні помилки», «шкідництво у мовознавстві» тощо. Був звинувачений у створенні групи націонал-ухильників. Розуміючи безвихідь, в яку потрапив, М. Скрипник 07.07.1933 р. застрелився

25. Ющенко Віктор Андрійович (23.02.1954) — Президент України. Після закінчення Тернопільського фінансово-економічного інституту у 1975 році, працював помічником головного бухгалтера, керівником районного відділення Держбанку, начальником управління, заступником голови Правління Українського республіканського банку Агропромбанку СРСР, головою Правління та головою Національного банку України. З 1999 по 2001 роки — Прем'єр-міністр України, з 2002 по січень 2005 року народний депутат України. 26 грудня 2004 року обраний Президентом України.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

арк. — аркуш;
арт. — артикул;
арт. — артіль
б.р. — біжучий рік, поточний рік;
БУПР — будинок примусових робіт;
бывш. (рос.) — бывший;
вик. — виконуючий;
відс. — відсотки;
ВРЗЛ (рос.) — Всеукраинский комитет работников земли и леса;
ВУЦВК — Всеукраїнський центральний виконавчий комітет;
г. (рос) — год;
г. (рос.) — город;
га — гектар;
год. — година;
гр-н (рос.) — гражданин;
д. (рос.) — дом;
ДПУ, ГПУ (рос.) — державне політичне управління;
др., друг. (рос) — другие;
ЕПО (рос.) — единое потребительское общество;
зав. — завідуючий;
зав., з-д — завод;
Заворг — завідуючий організаційного відділу;
зам. — замісник, заступник;
зб. — збірник;
зв. — зворот;
ЗК — заводський комітет;
ЗПК — заводський партійний комітет;
ЗСХ — зерносовхоз;
Инархоз (рос.) — институт народного хозяйства;
ИТЛ — исправительно-трудовой лагерь;
КК — контрольна комісія;
КНС — комітет незаможних селян;
кол. — колишній;
КП(б)У — Комуністична партія (більшовиків) України;

КСМ — Комуністична спілка молоді;
ЛКСМ — Ленінська комуністична спілка молоді;
м - ц — місяць;
м. — місто;
МТМ — машинно-тракторна майстерня;
МТС — машинно-тракторна станція;
нач. — начальник;
НКЗ (рос.) — Народный комиссариат земледелия;
НКЗС — Народний комісаріат земельних справ;
НКЮ — Народний комісаріат юстиції;
об. — обов'язки;
ОблКК — обласна контрольна комісія;
ОВК — окружний виконавчий комітет;
ОДПУ, ОГПУ (рос.) — Об'єднане державне політичне управління;
ОЗВ — окружний земельний відділ;
окр. — округ;
оп. — опис;
ОПК — окружний партійний комітет;
ОСО — особое совещание;
п.б. — партійний білет;
п.п. — пункти;
ПБ — політбюро;
пред. (рос.) — председатель;
пуд. — пуди;
р., г.(рос.) — рік;
р/о (рос.) — районный отдел;
РайЗУ — районне земельне управління;
РВК, РИК (рос.) — районний виконавчий комітет;
РЗВ, РЗО (рос.) — районний земельний відділ;
РК — районний комітет;
РКС — районна колгоспна спілка;
р-н — район;
РНК, СНК (рос.) — Рада Народний Комісарів;
РПК — районний партійний комітет;
РПО, СТО (рос.) — Рада Праці та Оборони;
РСІ (РКИ — рос.) — робітничо-селянська інспекція;
РСС — районна споживча спілка;
с. — село;

с.г. (рос.) — сего года;
с/г, с/х (рос.) — сільське господарство;
сел. — селище;
СОЗ — товариство спільної обробки землі;
спр. — справа;
СРСР, СССР (рос.) — Союз Радянських Соціалістичних Республік;
ст. — стаття;
СТВ — селянське товариство взаємодопомоги;
СТФ (рос.) — страхової фонд;
т. — тисяч;
т. — товариш;
т. — тона;
т.т. — товариші;
ТВО — тимчасово виконуючий обов'язки;
ТПВ, (СПО — рос.) — таємний політичний відділ;
ул. (рос) — улица;
УСРР — Українська Соціалістична Радянська Республіка;
ф. — фонд;
фр. — фракція;
фун. — фунт;
ХТЗ — Харківський тракторний завод;
ц., цнт., цнтн. — центнер;
ЦВК, ЦИК (рос.) Центральний Виконавчий комітет;
ЦК — Центральний комітет;
ЦКК — Центральна контрольна комісія;
ЦУНГО — Центральне управління народногосподарського об-
лііку;
шт. — штук;

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Акулов І. 68, 226
Алексєєв М.О. 83, 85, 87, 148
Алексєєв О.О. 23
Альберг 56
Андрющенко (Андрущенко) Іван Іванович 22, 151, 156, 157, 159, 161, 232, 234, 236 — 241
Аністрат Іван Андрійович 21, 22, 103, 107, 127, 128, 151, 154, 155, 159, 161, 228, 232, 234, 235, 237, 238
- Бабич 114
Бабій 70
Базилєвич (Базилєвич-Скип'ян) Марія Володимирівна 126, 137, 152, 157, 159 — 161, 233, 234, 237, 238
Базилій 107, 136, 137, 154, 155, 157
Барановський 73
Барич 150
Баць 216
Безпалько Іосиф Іосифович 37
Безпалько Іван 210
Безуглий Петро 191
Безуглий Степан 191
Белаш 218, 219
Белогуб 105
Бензік 169, 172, 192, 193, 210
Березовський 205
Биков 57
Білівненко С.М. 23
Бірюк 72, 73
Богданов І. 231
Богма 216
Бойко А.В. 23
Бойченко 78
Бойченко Лука 206
Бондаренко 76

Боровик 69
Боровский 220, 222
Бочковський 149,165
Бравін 26
Бражник 26
Бриков 166, 213
Бродський 85
Будько 182
Будяк Сергей Архипович 93, 97, 106, 108, 231, 235, 238
Булин 134
Бульба 106, 107
Бурковський (Бурківський) Сава Володимирович 22, 100, 107, 127, 128, 136, 151, 155, 156, 159, 161, 232, 234, 237 — 239
Бутовецький Данило Матвійович 151, 156, 157, 159, 161

В'ялих (В'ялих) Федір Степанович 23, 127, 128, 139, 151, 154 — 157, 159, 161, 232, 234, 236 — 239

Вайсберг 115
Вакуленко В.А. 234, 238
Василенко 238
Василина 69
Васильчук 72, 73
Ветер Л.Д. 234
Винокуров А. 68
Вихованець 149
Вітер (Ветер) М. 62, 238
Войцехівський Ю. 146
Волошин І. 47, 48, 52
Вусік 56

Гадюка Варвара 62
Гай 218
Гайван 180, 214
Галинский Василий Семенович 214 — 222
Галушка 53, 62, 194
Галушко 163
Гамарник 134
Гапонов 99, 102
Герасименко 193

Гидлер 108
Гіль 70
Глаголева 150
Глущенко 165
Гнеденко 235
Говлич 185
Голобородько 238
Головін Василь Петрович 20 — 23, 63, 77, 92, 93, 97, 98, 101, 103, 104, 113, 116, 126 — 128, 134, 136, 137, 139, 149, 150, 153 — 158, 161, 228 — 235, 237, 238
Гончаренко 57, 167
Горбунов Н. 28
Григоренко 191
Григорьев 175
Гриєднили 108
Гриценко В.Н. 92
Гришин 92
Гришко Аким (Кім, Яким) Петрович 22, 127, 128, 151, 157, 159, 161 232, 234, 237 — 239
Гріньов 149
Губін 72
Гуржій 38, 39, 41

Д'яченко 72, 73
Давиденко 91
Даін 83
Дворник 122, 134
Деєв Іван Захарович 127, 128
Дейнега Г. 62
Дейнека 72, 73
Дем'яненко Іван Михайлович 101, 127, 128, 152, 159 — 161, 233, 234, 237, 238
Десятник 70
Дехтяренко 111
Дикий Лука Илларионович 93, 97, 100, 102, 231, 234, 238
Дикий М.Л. 92
Дихтяренко 191
Добрускін 150
Довбня 184

Долгов 122, 134
Доценко 214
Дробот 214
Дуднік (Дудник) 164, 180, 188, 191, 211, 214, 215
Дука 191
Евдокимов 134
Емец Митрофан 69
Енукидзе А. 60
Ерайзер 37
Ермолин 220, 222
Єременко 150
Єфремов 51

Жигула 195
Жилко Ф. 182
Жук 150
Журавский 100, 102, 103, 107

Забара 167
Зав'ялов 70
Залогин 189, 190
Засядько 205, 206
Затонский 124
Зеленин 227, 231, 235
Зотов 191
Зубковский 114
Зык 122, 134

Иванец 218
Іванов 57
Ільєнкова Оришка 181, 182
Ільченко 150
Іноземцев 198
Ісаїв 64
Іщенко 156

Калинин М. 60, 226
Каличенко 124
Калужський 99, 102, 106, 164, 191

Капля Тихон 210
Карпенко
Карплюк И.К. 235, 237, 239
Карплюк К.К. 235, 239
Каскевич 218
Касян Я. 31
Кириленко 71, 106, 194
Кияниця 61
Коваленко 99, 108
Козаков 102, 106, 108, 109, 113
Козацький 163
Козацький 96
Козик 104
Коломийчук М.Г. 235, 239
Колосок 149, 163, 234, 238
Корнут 164, 205
Корховой 115
Косіор Станіслав Вікентійович 19, 79, 80, 93, 94, 117, 125, 133,
135, 177
Костенко Семен Гурьевич 93, 97, 98, 102, 230, 231, 234, 238
Косяченко 122, 134
Кравець 191
Крайник 218
Красиков П. 68
Крауклис 185
Кривенька 73
Кривеньков 150
Кривець Ю. 92
Крикун 69
Кримчанин 47, 51
Кубинець 70
Кузнецов 188, 215
Кумпікевич В. 128, 137, 148
Кушніренко 216
Куюмджі 85

Ларин 133
Лебідь 182
Левінсон 150

Легкий В. 89
Ленин 115, 116, 160
Ленский 122, 134
Лисенко 56, 191
Литвинов 124
Луценко Іван Іванович 21, 22, 58, 93, 97, 98, 100, 101, 107, 108, 111, 113, 116, 126 — 128, 134, 136, 137, 139, 149, 150, 154, 157, 158, 161, 228, 232, 234, 236 — 238
Любченко 124
Люлька 111, 113
Ляшенко 122, 134

Макаров 150, 165, 167, 169, 170, 182, 183, 184, 191, 199, 205, 206, 211, 217
Малолетка 149
Мальденман 56
Мар'єнко 73
Мар'яненко 72
Мартинюк 92
Маслюк Гаврил Амвросієвич 93, 97, 99, 104, 227, 231, 234, 238
Махноріло Андрій Лук'янович 22, 101, 112, 127, 128, 152, 159, 161, 232, 234, 237 — 239
Мацько 62
Мачіхін 180
Мачухін 188
Медведь (Медвідь) Григорій Тимофійович 22, 103, 104, 127, 128, 136, 155 — 157, 159, 161, 228, 232, 234, 236 — 239
Медведь 189, 190
Метла 33
Меюс 73
Миронов 165, 166
Митрофан 51
Михайличенко Степан Фомич 218, 219
Мищенко М. 62
Міргородський 216
Міркін 70
Мірошніченко 184
Міуський 204, 205
Молдавський Р.Л. 23

Молотов (Скрябин) В. 60, 79, 80, 135, 140

Моргун 41

Мороз Василий Патрикеевич 97, 102, 109, 113, 234, 238

Мочалин 105, 231

Мушинский 219

Набока 181, 193

Назаренко М. 62

Назаров 195

Наринович 112

Насінькін 73

Неділя 182, 183

Незнай 149

Нестеренко М.Т. 234, 236

Нечай Д. 69

Никоненко 72, 73

Нікітов 150

Нуринов 212

Овсиенко 219

Олексієнко 62

Олійник 69

Омільник 131

Ордельян (Ардельян) Федір Єлисейович 20 — 22, 92, 93, 97, 100, 103 — 105, 107, 114, 116, 126 — 128, 134 — 136, 139, 149, 150, 153 — 158, 161, 228, 232, 234, 236 — 239

Оріхівський 70

Паламарчук (Паламорчук, Поламарчук, Панамарчук, Пономарчук,) Михайло Сергійович 20 — 22, 75, 77, 85, 92, 93, 97 — 101, 103, 114, 116, 126 — 128, 134, 136, 137, 139, 149, 150, 153, 156, 157, 158, 161, 228 — 230, 233, 234, 236 — 238

Пелешко 103,

Переверзев Н.П. 234, 238

Передерій 45

Перчаточников (Перчатников) 164, 166, 180, 181, 189, 214, 215

Першек 181

Печерский 195

Пилипенко 56

Плясецький 73
Полубинский Т.В. 234, 236
Поляков 51, 63
Поляков В. 146
Полянський 195, 211, 217, 220, 222
Попков 182, 183
Попович 191, 206
Пригода Іван Андрійович 20 — 23, 85, 93, 97 — 104, 107, 110, 111
— 114, 116, 122, 126 — 128, 134, 136, 137, 139, 149, 141, 155 — 158,
161, 228 — 230, 233, 234, 236 — 238
Приходько А. 76

Радченко 36
Реденс С. 90, 93, 96, 97, 137
Резнік 182
Резніченко 183
Репченко 38
Рижов 38
Різніченко 149
Розенфельд 218, 219
Романенко 205
Рудокоп Ігнат Давидович 101
Румянцев 133, 137
Рябоконь 190
Рябцев 191
Рябых 108

Саботай 51
Сабсай 85
Савела 51
Савон 169, 172, 191, 210, 214
Сазонов 55, 57
Сазонов 56, 61
Самійленко 182
Самолов 51
Санжаров 204, 205
Саулов 73
Семенец 34
Семенов 157

Сербиченко 31
Серебряков М. 74
Сизанов 95
Синайський 77
Сіромашенко 183
Скічко Єлізар Єлізарович 22, 127, 128, 155 — 157, 159, 231, 233,
234, 234 — 239
Скорик 193, 194
Скрипка 72
Скрипка М. 72, 73
Скрипка П. 73
Скрипник 21, 149, 229
Слинько 183
Сліпков 149
Смородинская 195
Сокол 72
Сокол Н. 73
Сокольников 195
Спасский 102
Сталин 16, 20, 40, 115, 116, 135, 152, 199, 200, 213
Стоячко 53
Стоячко С. 62
Стоячко Яків 61, 62
Строганов В. 94, 118, 148

Таран 51
Таратутенко 132, 172, 180, 182, 193, 206, 217, 219
Тедеев О.С. 23
Тиличман Андрій 69
Топорченко 149
Третьяк 72
Туболец Е.Д. 235, 239

Улященко 51
Умане 33
Уманський 150
Ус 122, 134

Федосеев 75

Фишман 122, 134
Фукс 175

Хайков 54
Халамендрик 51
Хатаєвич М. 79 — 81, 199, 201
Хвостик 194
Хмиз 50
Хорешко 122, 134
Хруленко 110, 111

Царюк 180, 197, 221
Цейтлін 79, 219
Цимбал 163
Черехаха 238
Чернишов 163
Черніков 150
Чубар В. 89, 133, 135

Шаповал 79
Шахов 108
Шварц 190
Швачко 195, 197, 198, 214
Швець 214, 215
Шеболдаев 133, 134
Шевченко 191
Шевченко 72, 73, 149, 163, 191
Шевчук 70
Шелехес 133
Шеремет 41
Шерстюк 38
Шинке 136, 156, 157
Шкроботько 163
Шкуро 50
Шмиголь Г.Г. 62
Шмидт В. 28
Шнайдру 71
Шовкопляс 69
Шрамко 102

Шушляпін 191
Ющенко В. 242, 245

Яблонский 175
Ягода 134
Янковский И.И. 235, 237
Яременко 122, 134
Ясан 38
Ясинский 92
Яцун 182

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

- Австралія 241
Автономна Молдавська Соціалістична Радянська Республіка (АМСРР, АМССР) 30, 121, 125
Автономна Республіка Крим 245
Азербайджанська Республіка 241
Апостолівський (Апостоловский) район 86, 148, 187
Апостолово сел. 232, 235
Арабська Республіка Єгипет 242
Аргентинська Республіка 241
Бабанський район 53
Балаклеєвський район 134, 180
Балаклея сел. 129
Балки с. 84
Басань с. 97, 227
Баштанській район 180
Бердянський район 84, 145, 148, 175, 185 — 187
Берківці с. 50
Біленьке с. 152
Білогір'я (Белогорье) с. 42, 196
Білозерський район 186
Божедарівський район 148, 187
Болканешти с. 84
Большой Токмак м. 94, 129
Борисовка с. 84
Бригадирівський район 53
В. Тарасовка с. 32
В.Олександрівський район 180
Василівський (Васильевский) район 25, 82, 84, 87, 145, 148, 176, 186
Васильківський район 88, 148
Велико-Білозерський (Велико-Белозерський, В.Белозерский) район 82, 84, 145, 148, 176
Велико-Лепетиський (В.Лепетиський) район 48, 88, 148, 187
Велико-Токмацький (Большетохмакский) район 48, 86, 134, 145, 148, 176, 178, 179, 187, 203

Верхньо-Дніпровський район 130, 148
Винницька область 118, 123 — 125
Високопільський район 148, 187
Вознесенський район 69
Воловодка с. 106
Вороновицький район 106 — 107
Воскресенка с. 36, 151, 233, 236
Генічеський (Генический) район 118, 148
Германія 249, 253, 254
Голопристанський район 52
Горелавка с. 84
Гуляйпольський район 32
Демократична Республіка Тимор-Лешті 242
Денисовка с. 220
Деревецьке с. 84
Держава Ізраїль 242
Держава Катар 242
Держава Кувейт 242
Дніпропетровськ (Днепропетровск) м. 21, 71, 77, 85, 102, 110, 114, 117, 124, 253
Дніпропетровська (Днепропетровская, Дніпропетровщина) область 17, 19, 23, 48, 58, 61, 69 — 71, 76, 91, 93, 96, 114, 119, 124, 125, 141, 150 — 152, 162, 163, 178 — 180, 187, 189, 201, 202, 227, 232, 233, 235 — 237, 253
Дніпропетровський район 148
Долинський (Долинский) район 49, 86, 118, 148, 187
Донбас 34
Донецька область 119, 189
Дяковський район 187
Естонська Республіка 241
Єлісаветградка с. 151, 233, 236
Жаболотное с. 232, 236
Жеребець с. 45, 50, 100, 109, 149, 203, 218
Жовті кручі с. 51
Жовтневий район 32
Закавказська Советська Федеративна Соціалістическа Республіка (ЗСФСР) 65
Запоріжжя (Запорожье) м. 32, 47, 48, 54, 92, 227, 231, 249, 251, 253, 255

Запорізька (Запорожская) область 17, 23, 24, 162, 163, 226, 227, 231, 235, 236
Запорізький (Запорожский) район 42, 47, 82, 144, 148, 150, 152, 186, 232, 236
Зіновіївський район 151
Знам'янський район 69, 233, 236
Іванівна (Ивановка) с. 151, 232, 237
Ісламська Республіка Іран 242
Ісламська Республіка Пакистан 242
Італійська Республіка 241
Кам'янський (Каменский) район 35, 48, 49, 52, 145, 185, 186
Кам'янка над Дніпром с. 84, 148
Канада 241
Катеринославська губернія 249
Кашпирівка с. 150, 233, 236
Київ м. 242, 244, 247
Київська (Киевская) область 118, 123 — 125, 150, 151, 232, 233, 236
Киргизька Республіка 242
Кінські роздори с. 76
Кобеляки сел. 129
Кобеляцький район 134, 180
Коларівський (Коларовский) район 84, 86, 145, 148, 151, 176, 186, 187, 232, 236
Комишуваха с. 72, 78, 182
Копані с. 37, 37, 45, 162
Королівство Непал 242
Королівство Саудівська Аравія 242
Кривий Ріг м. 151, 232, 235
Криворізький (Криворіжжя) район 20, 114, 148
Криворожский округ 33
Крюків сел. 150
Литовська Республіка 241
Лихівський район 148
Лозівський район 52
Лубенський уезд 100
Лукашево с. 232, 236, 249, 250, 253
Люксембургський район 117, 144, 148, 176, 185, 186
Магдалинівський район 148

Мала Токмачка с. 20, 56, 63, 149, 165, 196
Межівський район 148, 187
Мелітополь м. 233, 236
Мелітопольський (Мелітопольский) район 84, 145, 148, 185 —187
Мельники с. 50
Михайлівка с. 151
Михайлівський (Михайловский) район 52, 145, 148, 186
Молочанський (Молочанский) район 48, 82, 145, 148, 176, 186
Монголія 242
Москва м. 28, 226, 250 — 252
Н.Білики с. 37, 101, 173
Н.Карловка с. 39
Н.Київці с. 25
Н.Павлівка с. 196
Н.Сирагозький район 86, 148, 151
Н.-Троїцький район 86, 148,
Народна Республіка Бангладеш 241
Нікопільський (Нікопольский) район 49, 148
Ново-Андріївка с. 47, 51, 102
Ново-Василівський район 49, 148, 185, 186
Ново-Данилівка с. 53, 54, 62, 196
Ново-Миколаївський (Ново-Николаевский) район 26, 43, 48, 87,
144, 148, 186
Ново-Нікополь с. 48
Ново-Прагський район 91
Ново-Якимівка с. 47
Ново-Василівський район 48, 145, 176, 187
Ново-Златопольський район 144, 148, 185, 186
Ново-московський район 148
Новоселівка с. 50, 56, 58
Ново-Федорівка с. 76
Носовський район 134
Об'єднані Арабські Емірати 242
Одеса м. 124
Одеська (Одесская) область 88, 119, 124, 125, 180, 189, 220
Олександрійський район 148
Омельник с. 39, 101, 149, 151, 152, 163, 232, 237
Оріхів (Орехов) сел. 21, 37, 55 — 57, 76, 100, 107, 109, 114, 129,
137, 139, 150, 162, 184, 189, 230 - 232

Оріхівський (Оріхівщина, Ореховский) район 17 — 23, 26, 34 — 37, 42 — 50, 52, 58, 61, 62, 70, 71, 74 — 77, 82, 85, 87, 91, 93, 94, 96 — 98, 102, 103, 109, 114, 117, 126 — 129, 132, 134, 136 — 139, 144, 148, 149, 151 — 156, 158, 162, 170, 171, 173, 176, 178 — 180, 175 — 187, 192, 199, 201, 203, 204, 222, 227 — 229, 232, 237, 252

П.Михайловка с. 33

Павлоградський (Павлоградский) район 148, 187

Панютіно с. 76

Первомайський район 48

Петриківський (Петриковский) район 118, 148

Південно-Африканська Республіка 242

Покровський (Покровский) район 32, 33, 35, 47, 145, 148

Пологи сел. 74

Пологовський район 227

Полтавская губерния 100

Полтавская область 232, 237

Полтавская станица 134

Преображенка с. 45, 46, 56, 76, 149, 162

П'ятихатський район 148

Республіка Бенін 241

Республіка Білорусь 241

Республіка Боснія і Герцеговина 241

Республіка Гватемала 241

Республіка Грузія 242

Республіка Казахстан 242

Республіка Корея 242

Республіка Македонія 242

Республіка Молдова 242

Республіка Науру 242

Республіка Перу 242

Республіка Польща 241

Республіка Сербія і Чорногорія 242

Республіка Судан 242

Республіка Таджикистан 242

Республіка Узбекистан 242

Романківці с. 26

Російська Федерація 242

Российская Светская Федеративная Социалистическая Республика (РСФСР) 226

Сибір 32
Синельниківський район 48, 148, 178
Синельникове сел. 20, 114
Сирійська Арабська Республіка 242
Снігурівський район 88
Соловки 32, 37
Солонянський район 88, 148, 180
Софієвка с. 36
Софіївський (Софиевский) район 32, 34, 87, 148, 177, 185, 186
Союз Радянських Соціалістичних Республік (Союз Советских Социалистических Республік, Советский Союз, Радянський Союз, СРСР, СССР) 17 —19, 27 — 31, 59, 60, 65, 68, 73, 113, 115, 132 — 135, 152, 160, 199, 225, 226, 232, 241, 242
Сполучені Штати Америки 242
Сталиндорфський район 117, 148, 187
Тарасовка с. 227
Тарасово с. 26
Татієвський район 150
Терпеньеvський район 145, 148, 177, 186
Толмачевка с. 232, 236
Томаківський (Томаковський) район 25, 32, 35, 42, 47, 148, 253
Томач м. 151
Туркменістан 242
Угорська Республіка 241
Українська Соціалістична Радянська Республіка (Украинская Советская Социалистическая Республика, Україна, Украина, УСРР, УРСР) 16 — 18, 20 — 23, 29, 31, 38, 44, 45, 61, 65, 80, 88 — 90, 92, 93, 96, 97, 100, 102, 106, 107, 109, 123, 133, 134, 138, 150, 153, 226, 231, 233, 235, 237 — 239, 241 — 246, 241 — 247
Фрунзівський район 88
Харків м. 31, 89, 90, 92, 96, 117, 129, 146
Харьковская область 119, 122 — 125, 150, 180, 189
Хитрівка с. 191
Хортицький район 34
Царекостянтинівський (Ц.-Константиновский) район 145, 148, 177, 185 — 187
Царичанський район 72, 148, 187
Чайковщина с. 100
Червоний х. 184

Червоний яр с. 45
Черкасская область 236
Черниговская область 122, 123
Чубарівський (Чубаревский) район 26, 32, 36, 58, 87, 97, 118, 144,
151, 175, 178, 186, 187, 233, 236
Чуднівський район 53
Шалелат с. 151
Широкое с. 34
Шполянський район 232, 236
Щербаки с. 51, 196
Юлівка с. 78
Юрківка (Юрковка) с. 33, 35, 36, 39, 50, 51, 56, 58, 101, 149, 151,
152, 232, 236
Якимівський (Акимовский) район 84, 86, 145, 148, 177, 185 —
187
Ямайка 242
Янчикрак с. 84

Наукове видання

ОРІХІВСЬКА СПРАВА. 1932 р.

Документи і матеріали

Автор-упорядник Віктор Ткаченко

Редактор

Художнє оформлення С.Ковики-Алієва

Відповідальний за випуск *М.Михлик*

Художній редактор *В. Михайлов*

Коректор

Підписано до друку з оригінал-макету 25.03.2010 р. Формат 70 x 100^{1/16}. Друк офсетний.
Папір офсетний. Гарнітура «Аріал». Ум. др. арк. 22,35. Зам. № . Тираж 1000 прим.

Видавництво **ІМА-прес**, 49051, м. Дніпропетровськ, вул. Журналістів, 7/215.
(056-2) 27-76-70, 050-514-52-75, 067-910-61-01. E-mail: IMA@optima.com.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 244 від 16.11.2000 р.
Друк